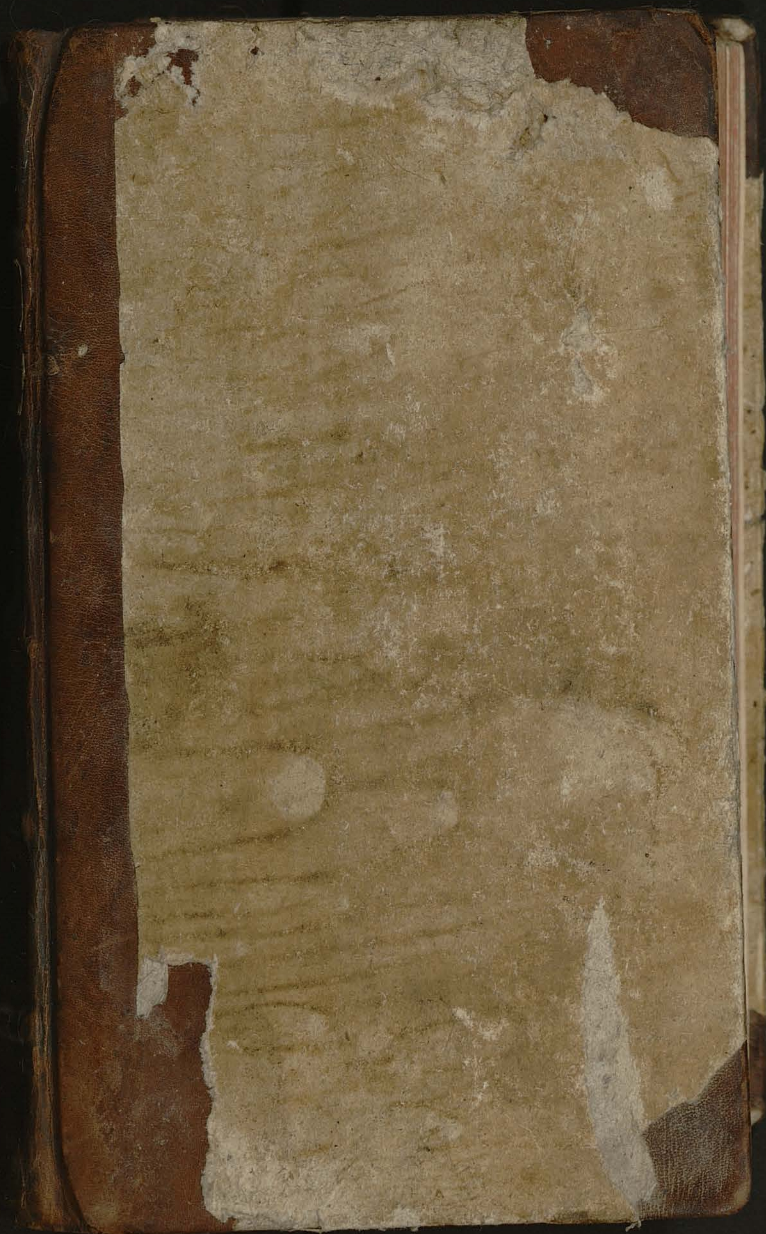

TOMUS TERTIUS
THEOLOGIÆ TRIPARTITÆ
SIVE

APPARATUS
DOCTRINÆ SACRÆ

Complectens Materiam, & Formam pro quavis Dictione, & Catechesi facilè ac copiosè paranda, & proponenda.

Cum Praxi solida & expedita Assistendi per omnia Ægris, ac Sanis in quolibet statu, & quovis Sacerdotis Ministerio publico, aut privato.

Pro Missionariis, & Curatoribus animarum potissimum elaborata.

OPERA
P. RICHARDI ARSDEKIN
Soc. Iesu S. Theol. Professoris

Editio Quinta, auctior in multis, & emendatior.

ANTVERPIÆ,
Apud Michaelem Knobbaert, sub signo S. Petri.
Anno 1682.
Cum Gratia, & Privilegio.

Eremitarum Camaldulensium Eremi
Montis Argentini ad Cracoviam sit

INDEX GENERALIS

Titulorum Præcipuorum hujus Tomi tertii.

APPARA-

APPARATUS
ET PRAXIS
FORMÆ
PRO
DOCTRINA SACRA
In Concione proponenda.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione Dictionis.

1. Onsultum est, si otium suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoriæ causâ singula puncta concludere cum aliqua sententia quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis. Pro concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summatim annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores permovere.

2. Artificium autem memoriæ conſiſtit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem conſtituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua ſimilitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratiâ: Concipis Aulam aliquam cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perſpectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v. g. de navigatione huius vitæ ad portum ſalutis æternæ, ponis per imaginationem in primo loco iſtius aulæ, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ eſt de navigatione, memoriæ occurrat. Si ſecunda pars ſit v. g. de militia hominis contra tentationes mundi, pro ea ſecundo loco ſtatuis militem Gladium vibrantem. Si tertia pars ſit, de victoria tentationum, tertio loco appendis Coronam: & ſic pro reliqua materia, apponenda eſt Imago aut ſignum, quod judicas maximè idoneum ad ſuſcitandum vivam ſequentis materiæ memoriam. Et ideo utendum eſt Imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ poſſint animum tuum vivaciter ferire.

3. Alia praxis eſt, In margine dictionis deſcriptæ, quinque aut ſex locis appingere quales dixi notas, cum diverſis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius eſt: Vocabula diverſa in margine ſcribere, quæ ordinem, & diverſitatem materiæ ſignificent. Poſſuntque ea vocabula in unam ſententiam, aut verſum redigi, ut, ſicubi memoria fallat, ſententia illa indicet quouſque ventum ſit, & quid ſequi debeat.

CAPUT II.

Pro Voce.

1. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non sit nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

2. Si vox nativa sit imbecillior, oportet rarò assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

3. In exordio utendum voce clara, & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione fit acrior, & incitatior, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

4. Epilogus si instituatur ad deprecandum, vel placandum, vox sit suavis, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad lætandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior esse debet.

5. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consulere ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest accommodare.

6. Maximâ dictionis parte consultum est uti voce mediâ, ac moderatâ, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observanda sedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotomiæ vitium ingratissimum.

7. Porrò hæc ſummatim obſervanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne ſinguli ſenſus debitè intelligantur. Curandum quoque diligenter ut ultimæ ſyllabæ exprimantur, quæ à multis abſorbentur, aut indecorè conglobantur.

8. Denique ad evitandam confuſionem, ſingulos ſenſus dicendo interpungat, & in fine periodi ſemper modicè reſpiret, & ſpiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Geſtu.

Geſtus, vox quædam eſt totius corporis, ideoque pro geſtu moderando accomodari poſſunt ea quæ de voce diximus.

1. In principio dictionis ſtet erectus & immotus, ſpectet modeſtè auditores, manus in pulpitum protendat, ordiatur modeſtè auditoribus honorem, de more, cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non niſi leniter, ac paululum ultra ſinum protendat, oculis manum, ac geſtum ſequentibus.

2. Geſtum non ſemper ad unam partem, ſed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri poſſit.

3. In Narratione adhibendus geſtus liberior: in Confirmatione acrior & pugnacior: in Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

4. Vul-

4. Vultus quoque , oculus, & aspectus nunc sit erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rerum varietate.

5. Uti cavenda est gestuum nimia lentitudo & tarditas , ita etiam nimia celeritas , aut levis gesticulatio ; aut etiam nimia vastitas, quâ manus ultra humeros, & caput attollatur.

6. In supplicando , utraque manus protensa vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus iunctis instar orantis.

7. In aversando, aut negando, capite ad dexteram partem converso , & manibus ad sinistram, rem quasi à se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum renuentis.

8. Interrogabit, manu paululum elevatâ , & ad seipsum conversâ. Instabit vehementius , summo indice manus sinistræ apprehenso , & nonnihil concusso : nec desunt gestus alij.

9. Demonstrando seipsum; manum vel dexteram , vel utramque ad pectus suum convertet. Demonstrabit res alias , manu plerumque protensâ, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversâ, prout est supra , vel infra situs rei quam cupit designare : rarò id solo digito faciet.

10. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicatâ.

11. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero : pulpitum manu , vel terram pede percutiendo : sed bene cavendum ne percussio illa sit nimis crebra.

12. Pœnitebit , digitis pressis , & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrimque deorsim dejectis, & expansis.

13. Vocabit aut sibi sistet alium, manu sursum elevatâ, & ad se inflexâ. Dimittet, aut repellet, manu aversâ cum digitis explicatis. Minabitur ,

indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines benè moratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

14. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & è contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sæpe repetatur.

15. Solâ sinistrâ rarissimè gestus exhibendus: non raro tamen in gestu formando sinistra dexteræ sociari poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus Orator abripi videtur.

16. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementior, ut Orator affectum quem intendit, altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam leniori, ac tardiori dictio absolvetur.

CAPUT IV.

Pro Exordio dictionis formando, & efferendo notanda.

1. IN Exordio Auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, *à persona dicentis*, commemorando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel ostendendo rem ipsam de qua dicet, esse necessariam, utilem, aut præsenti tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tranctanda

da clarè proponatur, & in ſua membra vel puncta diſtinctè dividatur, indicando quid primo, quid ſecundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *Propoſitio* rei dicendæ, quæ in fine exordij locari ſolet.

2. Deſumi poteſt exordium, ab aliqua ſententia Authoris ſacri, aut etiam profani. Vel à Proverbio, Vel à Similitudine, Vel ab Hiſtoria evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur quæſtio, aut problema, de quo quaſi varia auditorum ſententia exquiratur, & cui tandem inopinata reſponſio depromatur.

3. Vitanda autem ſunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæſita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

1. DEbet narratio eſſe clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo geſtæ, aut dictæ fuerunt.

2. Concilianda eſt narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid reſponſum putatis? quid vos hic ageretis? audite quid ſequatur, &c.

3. Sic narranda eſt res præterita, ac ſi in præſenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præſentis temporis: magis enim movet narratio Chriſti quaſi ante oculos actu patientis, quam ſi tantum dicas talia olim paſſum fuiſſe.

4 Cavendum ne bis, aut ſæpius in narrationis decurſu idem repetatur.

5. Cavenda etiam crebra digreſſio ad alia extra rem geſtam, aut longæ parentheſes, quæ rei ſeriem interrumpunt.

6. Affectus, etſi breviter miſceri poſſint, non debent tamen in narratione eſſe nimis frequentes, ſed magis pro confirmatione & epilogo reſervari.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejuſque amplificatione, & ornatu Dictionis.

1. IN Confirmatione quæruntur argumenta ad ſuadendum virtutem, vel diſſuadendum vitium, aut aliud quod ſibi Orator tractandum propoſuit. Argumenta hæc primò ſummatim excogitanda, colligenda, & annotanda: poſtea fuſius deducenda, amplificanda, & exornanda.

2. Pro inventione argumentorum ſive diſcurſuum, inſpiciendus eſt Apparatus materiæ quem ordine alphabetico infra tradimus. Deinde ad iſtius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, conſiderari poterunt Loci topici, ſive ſedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari poteſt. Exempli gratiâ, ſi de Charitate agatur (idem eſt de ceteris) expendi poterit locus à Definitione. Quid eſt Charitas? eſt unio animæ cum Deo, quanti momenti eſt illa unio, quam iucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda.
2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia eſt interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum.

3. Locus à genere : Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo , fides , spes &c. quanto magis Charitas quæ est suprema, & Regina omnium virtutum. 4. Locus à simili : Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro , ignis in cælo , lapis in terra , ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à Dissimili : Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à Contrario : Si odium, & aversio à Deo summum sit hominis malum. sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab Adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ , ut locus , tempus , actus, & modus , & finis quo res exercetur &c. quæ continentur hoc versu ; Quis,quid,ubi &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à Causis , in quo res comprobatur , vel improbatur à sua Causa materiali,aut formali qua constat,à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab Effectis, sive effectibus bonis , aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod Charitas faciat hominem filium Dei , hæredem cæli, pium, benignum,patientem,Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à Comparatione, sive à majori,minori,& paritate rationis, Ut , si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura ; quantò magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab Authoritate, Testimonio , & Exemplis , quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro Exornatione dictionis, faciunt Tropi , &

Figuræ ſive verborum, ſive ſententiarum, per quas ſermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recenſebimus ut Orator, non omnes ſimul, ſed modò has, modò illas, inſtar condimenti, dictioni aſpergat, prout materiæ ſuæ convenire judicabit. Tales Tropi in verbis ſunt Metaphora, ſynecdoche, metonomia, antonomaſia, Onomatopæia, Catachreſis, metalepſis. In Oratione ſunt Allegoria, periphraſis, hyperbaton, hyperbole. Ex Figuris præcipuæ ſunt, Repetitio, Converſio, Complexio, Gradatio. Item, Similiter cadens, Contrapoſitum, Commutatio. Figuræ quæ non in vocibus, ſed integris ſententijs uſum habere poſſunt precipuè ſunt, Interrogatio, Reſponſio, Subjectio, Occupatio, Correctio, Dubitatio, Proſopopeia, Apoſtrophe, Hyporypoſis, Suſtentatio, Prætermiſſio, Ironia, Permiſſio, Deprecatio, Exclamatio. Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, ſi non meminerit Orator, conſultum eſt ut ex Rhetorica eum recolat, & ſingulorum exempla annotet, quæ illic breviter & commodè ex probatis Authoribus exprimuntur.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, ſive Peroratione.

1. ARs quæ tradita eſt pro Confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potiſſimum omnes eloquentiæ fontes & affectus expri-

exprimendi erunt, ut auditori motum quem intendit Orator impreſſum relinquat.

2. In hunc finem debet ipſe orator dicendo oſtendere ſe penitus permotum eſſe. Nihil enim incendit, niſi ipſum prius incenſum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiſeratione erga Milonem, profitebatur ſe non poſſe lachrymas continere.

3. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à ſe intentam orator probavit, ea animis auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam oſtenderimus primò quam ſit virtus Charitatis iucunda, quia hominem Deo conjungit; quam ſit utilis, quia reddit regni cæleſtis hæredem: quam ſit neceſſaria, quia ſine ea anima à Deo perpetuo ſeparatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

4. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet eſſe ſimplex & jejuna repetitio, ſed novis ſubinde ſententijs, ac figuris cum pondere inſperſa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur; ſed compendio abſoluantur, ſic enim non eſſet enumeratio, ſed potius altera oratio.

Conſultum autem eſt, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac neruoſam ſententiam, quæ menti ac memoriæ auditorum quaſi aculeum infixum relinquat, ut eſt illa S. Bernardi de mala conſcientia peccatoris: Manet anxietas non recessura, Fugit voluptas non reditura.

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, Sequitur hic Apparatus Materiæ, ex ſacris potiſſimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digeſtæ.

Secundò, Sequitur brevis Index ejuſdem Apparatus, ad quem facile recurritur.

Tertiò, Poſtea ſequuntur Puncta diſpoſita per omnes Dominicas & Feſta ex eodem Apparatu, & alijs quæ adducuntur in Catecheſi, nec non ex Controverſijs, ceteriſque materijs quæ ſupra in Theologia Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes ſingulæ Doctrinæ Chriſtianæ ſelectis Exemplis ac Documentis illuſtratæ; quibus ſuccedunt alia ad Functiones ſacras pertinentia.

APPA-

APPARATUS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM

Ex sacris Litteris præcipuè depromptus.

Ota primò, Excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum materiæ Apparatum præcipuè in gratiam Missionariorum, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter sacras Litteras, pauci sunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurium voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet, quàm si in modico spatio multùm aptæ materiæ collectum inveniant, quam facilè possint deducere, & suo usui accommodare.

Nota secundò, In hoc Apparatu potissimum contineri selectissima Exempla, Comparationes, ac Similitudines ad idoneos Titulos alphabeti ordine redacta, ac singulos titulos in varia puncta distribui, ad meliorem Dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro Dictione in varia membra cum ornatu dilatari; aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad auditorem permovendum

dum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut testatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè instituuntur, & eruditi plurimum delectantur, dummodò solida sint, & sacrarum litterarum authoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi opus erit, ex citatis Scripturæ locis fusiùs deduci poterunt.*

Nota tertiò, Praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras Dictiones per totum annum, infrà assignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius Anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub uno titulo nôn reperiri, legendum esse Indicem, & quærendum alium titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, *vide* Amor: *si non reperiatur* Amor, *vide* Odium, *& sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propriâ observatione magis innotescent, observatâ præsertim praxi in hujus Apparatus calce assignata.*

A.

ABNEGATIO.

Qui cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo sunt. Patet ex verbis Christi *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus doctrinam. Sed

ecce

ecce quantum abnegantibus promissum præmium : Centuplum accipietis , & vitam æternam possidebitis. *Matth.19.v.27.* Hæc est liberalis Christi promissio , quæ Claustra tot Religiosis , & Cœlum tot Sanctis implevit.

Post hæc , S. Bartholomæo Apostolo Evangelium prædicante , Polemus Rex Indiæ potentissimus ad fidem Christi conversus & Baptizatus , relicto Imperio amplissimo , & suâ patria, & omnibus amicis , S. Bartholomæo , quocumque pergeret , constanter adhæsit , & maluit esse pauper Apostoli discipulus , quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholomæi per Abdiam.* Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias , & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam , abnegato omni honore , & opibus , & Imperatoris filiâ , humilem & pauperem pro Christo vitam suscepit , clariorem de se , quam de hostibus victoriam reportans. *In vita Ioannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius , ut rebus omnibus nudatus , Christum nudum sequeretur , primâ nocte nuptiarum abnegavit ditissimam sponsam , & domum paternam , & post multam peregrinationem , tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ , donec post obitum divino monitu à suo parente & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus , & summo in honore habitus fuit , *ita Metaphrastes , & alii in ejus vita.*

Abneganda est etiam propria voluntas Matth.16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens : Pater , non mea sed tua voluntas fiat.

Et

Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. 2. *Tim.*3. Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum; piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia. *Act.*4. *v.*33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem posteà absconderunt, subitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act.* 5. Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideò Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus sicut stellas cæli &c. *Gen.* 12. Et iterùm abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. *Gen.*22. Job omnium bonorum, quæ habuit affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum, *Iob.*1. *v.*21. Christus Dominus cœli & terræ, cùm esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Mat.*27. *Luc.*23.

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum 1. *ad Cor.*9. 24.

Om-

Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex Breviario, habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos, 4. *Oct.* S. Antonii, qui omnia deseruit usque ad speluncam, 17. *Jan.* S. Bartholomæus omnia exuit usque ad pellem vivo detractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam. Vide *Abstinentia. Amor Dei. Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia. Luxuria. Superbia.*

ABSTINENTIA. JEJUNIUM.

A*Bstinere* dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & desiderium in se cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *Ab infantia timere Deum, & abstinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

Abstinentia ciborum à Deo præcepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiæ boni & mali abstineret. *Genes.* 2. Filiis Israël varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitici* 11. Uxori Manuæ concepturæ Sampsonem Angelus abstinentiam indixit, *Judic.* 3. Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. 2. *Machab.* 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis sacrilegio se contaminare 2. *Mach.* 7.

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert. Moy-

Moyses postquam 40. diebus à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere Legem populo explicandam, *Exodi* 24. Danieli propter singularem abstinentiæ amorem ostendit Deus visiones cœlestes. *Daniel.* 12. Imò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan.* 9. Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Lucæ* 20. Eodem spectat exemplum Joannis Baptistæ Præcursoris & præconis Christi, cujus cibus tantùm erant locustæ, & mel sylvestre, *Mat.* 11.

Abstinentia à carnibus hominibus religiosis, & piè viventibus maximè propria. Dominus ipse Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmisit, *Dan.* 14. Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur, 3. *Reg.* 13. Christus sæpiùs multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Matth.* 14. *Marc.* 6. *Ioan.* 6. Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in Agno Paschali, piscibus verò in alimentum sæpiùs usum esse patet. *Luc.* 24. *Ioan.* 21.

Abstinentia sive jejunium confert victoriam contra hostes tam animæ, quàm corporis. Christus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, *Matt.* 4. Josaphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejunium indixit, atque ita victoriam de hostibus obtinuit, 2. *Paral.* 20. Postquam Judith diuturnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, *Iudith.* 8. & 13. Filii Israël bis debellati, posteà ad jejunium confugerunt,

&

& de filiis Beniamin triumpharunt, *Iudicum* 20. Iterùm debellantur filii Iſraël à Philiſtæis 1. *Reg.*4. Sed poſtquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 1. *Reg.*7. A contrario, quia Jonathas contra præceptnm patris comedit favum mellis, Iſraelitæ ab hoſtibus profligantur. 1. *Reg.*14. Et in deſerto cæpit populus manducare & bibere, & ira Dei deſcendit ſuper eos.

Iejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & miſericordiam maximè movetur. Et ideò dicitur *Tobiæ* 10. Bona eſt oratio cum jejunio. Sic Eſther miſericordiam populo ſuo petitura ab Aſſuero, jejunavit cum ancillis ſuis & Mardochæo, *Eſther*.4. Dominus Achab pænam comminatus fuit, ſed propter jejunium quo ſe humiliavit eam temperavit. 3. *Reg.*21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies ſubvertenda fuit, ſed propter jejunium quo ſe Ninivitæ omnes à minimo uſque ad maximum afflixerunt Deus illis pepercit, & pænam remiſit, *Ionæ* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onuſtæ ſubmerguntur; ita abſtinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam ſalutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et ſicut in tempeſtate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abſtinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abſtinentiam, ſimili etiam modo curandi ſunt morbi animi ut libido, ira gula &c. *Mar.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi in oratione & jejunio. Abſtinentia enim optima eſt animæ medicina. Hinc Auguſtinus: Hoc me docuiſti Deus, ut quemadmo-

admodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam. *lib.10. Conf. c.11.*

Sicut Equis fræna ſunt imponenda, ne nos præcipites agant; ſic corpora noſtra jejuniis & vigiliis ſunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant.

Sicut in Navibus ſentina ſæpius eſt exhaurienda, ita corporibus noſtris ſæpe ſubducendus eſt cibus & potus, ne in vitiorum ſentina putreſcant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco ſubtrahimus, ſic contra ardorem carnis, tumorem ſuperbiæ, ac dæmonis, oportet per abſtinentiam ſubtrahere fomenta & alimenta vitiorum. Nam de Satana dicitur, *Iobi* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Caſtrum eſt adeò forte, ut ſi rebellet non poſſit jejunio expugnari excludendo ipſi alimenta, ſic quando corpus rebellat ſpiritui & rationi, optimè poteſt ſpiritus corpus ſibi per abſtinentiam ſubjugare. Nam Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.

Non tantum Corpus, ſed etiam Anima debet abſtinere, & ſobria eſſe. Quid enim juvat Currum levem & agilem eſſe, ſi Auriga inſaniat? Quid prodeſt navis ſolida & expedita, ſi ebrius ſit navis gubernator?

Qui à cibis abſtinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adeſt, & cibus deeſt. *S. Iſidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abſtinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.*4. 5. Domin.4. Quadrag. l.4. 5. Domin.4. Sept. l.5. 6. Domin.3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium con-

confert formæ præstantiam in Daniele, Judicta &c. Dom. 3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævos, in festo S. Pauli Erem. 15. *Ianuar.* l. 4. & festo S. Antonii 17. *Ian.* l. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

ACEDIA, OTIUM.

SIcut equus tardus indiget stimulis, ita acediosi maximè indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus aversatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instat aquæ stagnantis, quæ non movetur, ac proindè putrescit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Rectè comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum Veste pretiosa, quæ nisi gestetur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egestatem. Ideò dicit Sapiens. Qui sectatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. *v.* 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Ierem.* 41. *v.* 10. Propter frigus Piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Prov.* 20. *v.* 4.

Otium sæpè est causa damnationis. Ideò dicit Christus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. *v.* 19. Et ibidem iterùm dicit, Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acediosos Deus graviter punit. Exemplum est in populo Israëlitico, quando cæpit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna cœlesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsum seriùs venerunt, exclusæ sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizara in lecto jacens clavo perfossus est à Jahel, ita acediosus à dæmone. Sampson dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus. *Iudicum* 16. *v.* 15.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otiosus commisit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines venit inimicus homo & in medio tritici superseminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus præmium addicit. Quid statis hic toto die otiosi, ite & vos in vineam meam & quod justum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Projectus est in mare & balena devoravit eum, ita acediosi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Ionæ.* 1.

De-

Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unâ horâ vigilare mecum. *Mat.26.* Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Mat.25.* Quomodò brevem laborem æterna requies consequatur. v. ex BREVIARIO in festo S. Bonifacii 14. Maji. lect.2. & in festo S. Matthiæ 24. Febr. lect.7. Vide à contrario *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

ACCUSATIO.

F*Alsæ accusationis exempla detestanda*, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferrè voluisset, & ideo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. cap.39.*

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth ac si Deo & Regi maledixisset, & ideò Jesabel à canibus devorata est. *3. Reg. cap.21. v.11.*

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod davidem benignè excepisset, & cum pluribus occisus. *lib.1. Samuelis, cap. 22. v.9.*

Christus à Judæis sæpius falsò accusatus tanquam seditiosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum &c. *Matth.26. Marci.14. Lucæ 23. &c.*

S. Stephanus protomartyr falsò accusatus, & lapidatus. *Act.6. v.11.* Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act.16. v.20.*

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardochæum accusans,

sans, suspensus est in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit, *Esth.7. v.10.*

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel, 13. v.36.* Alcimus, cum iniquis fratrum accusatoribus, punitur, 1. *Machab.7. v.5.* Et in simili crimine periit Simon. 2. Machab.4. v.6.

Utile est homini seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Proverb.* 18. Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & resipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis, 2. *Samuel.* 12. *v.*1. *Et paral. p.*21. *Et Psal.*32. *v.* 5. *Psal.*41. *v.*5. *Psal.*50. 51. *&c.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Ionæ.*1. *v.*12. Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Luca* 15. *v.*17. Publicanus percutiens pectus suum &c. *Luc.*18. *v.*13. Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc.*19. *v.*8. Latro in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc.*23. *v.*41.

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corpus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roscio*, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad

ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Iudicium iniquum. Invidia. Inimicitia.*

ADULATIO.

Adulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistulâ dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Ideò monet Sapiens, melius est à sapiente corripi quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.* 7.

Quomodò adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere suaserunt ut pro Mardochæo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Ester* 5. Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quod ei pessimè cecidit. 3. *Reg. c.* 22. Populus adulando acclamabat Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confestim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Actor.* 12.

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est. 2. *Reg. c.* 15. Adolescens narrans Davidi mortem Saulis inimici ejus à se acceleratam, jussus est à Davide statim occidi 2. *Reg.* 1. Duo Sicarii qui caput Isboseth occisi ad Davidem de-

detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. 2. *Reg*.4. Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potiùs decepti fuerunt. *Matth*.22.*v*.16.

VIDE EX BREVIARIO *quomodò dedeceat Adulatio maximè præconem verbi Dei*. Dom.4. Epiph. lectione 5. & lect.3.*quæ suavis quidem apparèat, sed acerbè lædit*. Psal.54.fer.4. *adeoque plus nocet, quàm sapientum correptio*. Sabb. Dom.2. August. lect.2.

Vide infrà *Astutia, Mendacium*.

AMOR DEI CHARITAS.

Est virtus quâ diligitur Deus propter seipsum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum est Dei dilectio, datum Moysi à Deo in monte Sinai,

Amor sive Charitas est illa Vestis nuptialis, candida, & pretiosa, sine qua Anima non potest esse sponsa Christi, vel admitti ad convivium, aut ad aulam celestem. Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? *Matth*.22. Amor Dei est Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & sine quo dictum est Fatuis, Nescio vos. *Matth*.25.

Charitas perfecta comparatur cum Muliere casta, quæ uti nullum amat præter suum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei similis est Auro, quia facit opera nostra tam splendida & pretiosa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata consumit, & animum purificat. Charitas similis est Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in ad-

adversis quàm in prosperis dignoscitur. Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non est ambitiosa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth.* 13.

Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non sunt meritoria vitæ æternæ, etsi appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum charitatem autem non habeam factus sum velut æs sonans, & reliqua. *ibid. v.* 1.

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia. Sicut Jacobo septem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Genes.* 29. *v.* 20.

Fortis est ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apostoli. Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, *ad Romanos fusè c.* 8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petri c.* 4. Exemplum est in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Christi pedes lachrymis irrigaret, dictum est, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.

Exemplo suo ad charitatem Deus nos provocat. Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, *Ioan.* 3. Item exemplum Christi qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis & lavit nos in sanguine suo. *Breviar. in Nat. Dom. lectione* 6.

Quanta charitate Apostoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Isaac, & cum unicè illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit quam suum filium. *Genes.* 22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus

pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum observationem deserentes, in fornacem, septuplum quam solitum erat accensam missos, flamma non adussit, quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis* 1.

Machabæi quoque septem fratres neque ingentibus Regis promissis corrupti sunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quàm se diligendum esse, illustri documento fuêre. 2. *Machab. c.*7.

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nostri omnia, tu scis quia amo te: & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit. *Ioan.*21.

Hæc charitas Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis suppliciisve absterreri potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi dejici, & fullonis fuste mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Mathias securi percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu se elidi atque obteri gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Jesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide in fine in praxi assistendi ægris & moribundis.

Eximia

Eximia eluxerunt exempla charitatis in pluri-mis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus ſum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens charitatem fratribus ſuis tanquam teſtamentum reliquit, *in Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Franciſco legitur. S. Ignatius Dei amorem & majorem gloriam ſemper in ore, in opere habebat, adeò ut diceret ſe malle gloriam Dei cum periculo ſuæ ſalutis promovere, quàm ſecurum de ſalute in cœlum migrare: *in Breviario die ultimo Iulii.*

De amore Dei plurima occurrunt loca & ſententiæ in Scripturis, ut, *Deuter. c. 6. 7. 10. 11. 30. Pſalm. 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. Proverb. c. 3. 50. Eccleſ. 13. 43. 45. Mat. 17. 22. Luc. 6. 7. Ioan. 2. 3. 4. Apoſtolus paſſim ad Rom. cap. 5. 8. 9. 12. & ad Cor. 1. cap. 2. 13. 14. & ad Corinth. 2. cap. 5. 6. 12. &c.*

AMOR PROXIMI.

SIcut Membra corporis inter ſe connexa ſunt, & ſe invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & ſic de cæteris; ſic quiſque proximo ſuo charitatis vinculo conjungi, & auxilio eſſe debet, uti pulchrè oſtendit Apoſt.

Sicut Navis ſubmergitur niſi tabulæ ſint inter ſe firmiter conjunctæ, ita Reſpub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc ſecundum præceptum à Deo hominibus datum eſt, Diligere proximum ſicut ſeipſum. Et Chriſtus ſæpiùs idem inculcavit, Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Ioan. 15. v. 12.*

Charitas excuſat defectus proximi: Quid vides feſtu-

festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Mat.7. v.3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra, *Matth.14.*

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Matth.5. v.44.* Sic fecit Christus in Cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act.7.* Et Abraham apud Deum multùm intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Genesis* 18.

Joseph à suis fratribus in cisternam conjectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eosdem in Ægypto postea convivio excepit, frumento donavit, & singulos osculatus est &c. *Genesis* 37. Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Euseb. lib.2. c.23.*

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc apparet in amore fideli Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, 1. *Reg.*18. 19.

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutis, quo modo potuit, opitulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis

Sen-

Sennacherib jussu necandus perquireretur, Deo favente, unâ cum suis periculum semper effugit. *Tobiæ* 1.

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti, *Iob*. 4.

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos* 9. dicens: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et 2. *ad Corinth*. 7. In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip*. 1. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.

Apostolorum postremò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali saluti proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò per effectum probetur*. Pentec. lect. 2. & Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *ejus præceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat*. F. S. Joan. Evang. n. 2. l. 3. *fons plurimarum virtutum* 28. Octob. l. 3. *plenitudo legis*. die 4. Epiph. n. 1. l. 3. *omne mandatum de eo solo*. Plurim. Mart. num. 3. *ejus ordo*. Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *Liberalitas*.

ASTUTIA.

Astuti sunt imitatores dæmonis. Quia dæmon primus Magister astutiæ & calliditatis

fuit

fuit; & in Serpente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes.* 20.

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes.* 29. *&* 30. Filii Jacob voluerunt patrem astutè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Genes.* 37.

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël extingueret. *Exod.* 1. 2. *&* 5. Callidè voluit Saul occidi David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Jezabel invenit astutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret sine culpa. 3. *Regum* 21. Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. 4. *Regum* 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidi. *Matth.* 2.

Astuti nituntur sua scelera occultare, aliquo velamine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando misit pro Uria ut cum uxore quiesceret. 2. *Regum* 11. Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. 2. *Regum* 13.

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simpli-

ces & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis escis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Angullæ, quas dum putas te manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poëtæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic justo Dei judicio, unus astutus ab altero astutiore decipitur.

Vide supra *Adulatio*: & infra *Mondacium, & Hypocrisis.*

AVARITIA.

A*varitia solet esse insatiabilis, & impia.* Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. *Proverb.* 1. Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias fructum non capiet ex eis. *Eccles.* 4.

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap.* 10. Avaro nihil est scelestius. Et *cap.* 14. Qui aurum diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. c.* 4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap.* 14. Væ qui prædaris nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujuspiam vita ejus est. *Lucæ* 12. Et ideo *Lucæ* 18. divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiri-

tualis, & avarum potius pungunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate ducti pervertunt judicium, & veritatem in falsitatem commutant. Vinea Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. 3. *Regum* 21. Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Matth.* 28. Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act.* 2. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Heliseus fecerat gratis, & ideò leprâ percussus. 3. *Regum* 5. Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab.* 4. Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Matth.* 21.

Avari propter suam cupiditatem multoties incurrunt mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur *Iosue* 7. Nabel qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidisset, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris evasisset. 1. *Reg.* 25.

Avari ob pecuniam proditiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Samsonem tradidit, quem priùs se diligere ostendebat, ut dicitur *Iudicium* 16. Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit, à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur. *Matth.* 26.

Avari sunt corrigendi à Prælatis, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amalech, ut habetur 1. *Regum* 51. Opprimentes alios per usuras & exactiones

Nee-

Neemias graviter increpavit, *Neem.* 1. Acerbè eſt punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit. *Luc.* 16. Emptores boum & villarum ob avaritiam ſunt excluſi à Cœna magna quam Dominus præparavit. *Luc.* 14. Graviter punita eſt avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apoſtolum Petrum. *Actor.* 5.

Avari ſimiles ſunt Ebrioſis, qui quo plus ſunt poti plus ſitiunt. *S. Baſil. Homil.* 7. *hexam.* Sicut Mare nunquam eſt ſine fluctibus, ita avari nunquam ſunt ſine cura & turbatione, inquit *Chryſoſt. Hom.* 29. Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt ſufficit, ita avari. *Auguſt. epiſt.* 5. *ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantùm creſcunt mali fructus, ſic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teſte Scripturâ, Radix omnium malorum eſt cupiditas.

S. Bonaventura, *in diæta, de peccat cap.* 6. non illepidè, ſordidè avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, ſed dum moritur totus eſt hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, ſed omnia quæ collegit poſt mortem aliis diſpertit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, veſtimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus *&c.*

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca cælum non videt, & ſemper cumulos terreos congerit, & ſibi foveas multiplicat, & intra illas ſe libenter abſcondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam eſt Pixidi teſtaceæ undique clauſæ, quæ ad pecuniam recipiendam ſuperius perforata eſt, ſed receptam pecuniam nunquam reddit, niſi frangatur; uti nec avarus niſi dum morte ſoluitur & conteritur, de quo rectè dicitur

citur Isaiæ 30. Comminuetur, sicut conteritur lagena figuli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. lect. 3. *illo nihil scelestius.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 2. *regnum Dei non consequitur.* Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. *vitium negotiantium.* Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. *causa proditionis Christi.* Sabb. S. n. 2. l. 3. *Iustitiam inflectit.* Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. *radix omnium malorum.* Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Liberalitas.*

B.

BEATITUDO.

BEatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfectè satiare omnem appetitum sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Eccles. cap.* 1. Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal.* 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in cælo, patet ex eo, quod Möyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filij Israel non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus

induet immortalitatem, & incurruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & cohæredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis* 12. Fulgebuut justi quasi splendor Firmamenti, & sicut Stellæ in perpetuas æternitates. Cum Sole autem illos comparat ipse Christus *Matthæi* 13. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte Thabor nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & alijs construi tria tabernacula, quasi illic perpetuò permansurus.

Verumtamen pro meritorum mensura claritas ista singulis impertietur, teste Apostolo, 1 *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c.* 3. Nos verò omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu, Et *Ioannes* 1. *cap.* 3. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati Impassibiles, Sicut scriptum est *Apocal. cap.* 7. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in Throno,

Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Iſaiæ c. 49. Non eſurient, neque ſitient, neque percutiet eos æſtus & ſol, quia Miſerator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & ſubtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam ſolidiſſima, ſicut radij ſolares per vitrum nec fractum nec læſum momento tranſeunt. Sic corpus Chriſti glorioſum clauſo ſepulchro reſurrexit *Ioan.* 20. Sic etiam ad diſcipulos clauſis januis intravit, dicens, Palpate & videre, quia Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere, *Luc.* 24.

Habebunt etiam Beati ſummum gaudium ex ipſius Cæli pulchritudine & præſtantia. Videmus enim illa etiam quæ ſub Cælo ſunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirificè oblectant, qualis eſt ſpecies & pulchritudo, Solis; Lunæ, Syderum, ac totius Terræ, & Maris; quanto illuſtrius eſt ſupremum illud Cæli empyrei palatium quod Deus ſibi, ſuiſque Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit? Hinc cum ſtupore exclamat Propheta, *Baruch.* 2. O Iſrael, quam, magna eſt Domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus. Et David *pſal.* 86. Glorioſa dicta ſunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet ſanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. *ſp.* 85. Cæleſtis illa Hieruſalem *Apoc.* 7. fuſius deſcribitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei viſione, & in Societate Chriſti, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc ſpondet ipſe Chriſtus. *Ioan.* 17. Pater quos dediſti mihi, volo ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam quam

dediſti

dedisti mihi. Et Apostolus 1. *ad Cor. c.* 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat 1. *ad Corinth.* 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quanta præparavit Deus diligentibus se.

Cælestis gloriæ magnitudinem Deus quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Iacob, *Genesis* 18. Vidit Iacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Genesis* 32. Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus se Moysi ostendit, *Exodi* 33. Elias curru igneo per turbinem in sublime raptus fuit, & aliquid cælestijs gaudij saltem à longè prælibavit. 4. *Reg.* 2. Ezechiel Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit, visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechielis* 1. Si ille tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. Stephanus, etiam cum lapidaretur, Intendens in cælum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutes Dei. *Actor.* 7. Paulus Apostolus raptus est in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. *ad Corinth. c.* 12. Ioannes Evangelista *Apocal. cap.* 3. testatur se in cælo fuisse, non corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt

sunt in vita & morte plurium Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricij, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexij, S. Dorotheæ, S. Margaretæ, S. Agnetis, S Catharinæ, S. Cæciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus alijs factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ spem & amorem incitaremur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur Auroræ, quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus Rosis quæ ex spinis emergunt. Comparatur lætis & amænis Fructibus, qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore consurgunt. Seminatur, inquit Apostolus, corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in corruptione, resurget in gloria &c. 1. *ad Corinth. c.* 15. V. Gloria cælestis.

BAPTISMUS.

B*Aptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis.* Nam per mare rubrum filij Israël liberati sunt, id est Christiani, & Pharao, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi* 14. Signabatur Baptismus per aquam in quam Helizæus misit salem, id est, Christus gratiam. 4. *Reg.* 20.

Septena lotio Naaman in Iordane quæ eum mundavit à lepra, signat septem dona Spiritus sancti, mundantia hominem baptizatum. 4. *Reg.* 5.

Baptismus prædictus fuit à Prophetis antiquis & novis: Nam de eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam

dam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech.* 36.

Ioannes Baptista cæpit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu sancto prophetice prænunciavit. *Matth.* 3. Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Ioanne, & Spiritus sanctus apparuit in Columbæ specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matth.* 3. *& Luc.* 3.

Præcepit Christus Baptismum de necessitate, cùm dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Ioan.* 3. Prædicari etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Matth.* 28. In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marci ultimo*. Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. *Quæ inter Christi Baptismum & Ioannis differentia*. Dom. III. Adv. Sabb. l. 3. *Baptizatorum encomia, & vita* Dom. in Alb. n. 2. *Baptismi necessitas non solùm quoad gentilium sed & Christianorum infantes*. 28. Iul. n. 2. l. 3. *ejus virtus quoad peccata*. Dom. III. Adv. Sab. l. 3. *& maculas animæ*. Dom. III. Quad. fer. 2. l. 3. *& sanitatem Corporis*. F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. l. 2. *ejus cæremoniæ*. Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum præparatio priùs in anima*. fer. 6. Pasch. *necessaria baptizatis & baptizandis*. ibid. *promissa in eo servanda* fer. 6. Ascens. n. 3. l. 2. *vis & usus ejus*. 28. Ian. l. un. 14. April. l. 1. 4. Maij l. 1. & n. 2. 2. Junij l. 1. 2. Julij n. 3. l. 3. *& sæpiùs*.

BENIGNITAS DEI.

B*Enignus eſt Dominus tribulationem ſuſtinentibus.* Ideò fugienti Jacob iram fratris ſui Eſau Dominus benignè apparuit, & revertentem benignè defendit. *Geneſ.* 33. Heliæ in neceſſitate corvus panes & carnes juſſu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Reg.* 17. Eidem Heliæ feſſo & dejecto Deus panem & aquam per Angelum deſtinavit. 3.*Reg.*3.*&* 19. Cum Azaria & ſocijs ejus in fornace vidit Nabuchodonoſor ſimilem filio Dei, ad probandum,quod Deus tribulatis adeſſe ſoleat. *Dan.* 3. Danieli exiſtenti in lacu leonum, Deus benignè miſit prandium per Abacuc de longinquo.*Dan.*14. Diſcipulis de Chriſti receſſu dolentibus ipſe Spiritum paraclitum promiſit, & dedit. *Ioan.* 14.*Act.*2. Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit.*Matth.* 14. Stephano poſito in tribulatione Martyrij Dominus benignè cœlum apertum & ſeipſum oſtendit, cujus aſpectu Stephanus recreatus, ſpiritum ſuum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7. Latronem clamantem in ſuis tribulationibus conſolatus eſt Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiſo. *Lucæ* 23. Jonam devoratum à balena Dominus miſericorditer liberavit. *Ionæ c.* 2.

Benignus eſt Deus iuſtis & rectè viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum. 2. *Paralip.* 30. Miſit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob.*5.*uſque ad* 12. Magdalenam pio operi intentam Chriſtus benignè, diſcipulis murmurantibus excuſavit. *Matth.* 26. *Marci* 14. Exaudi-

vit

vit Dominus innocentem Susannam, & benignè eam ab injustis senibus liberavit. *Dan.* 13. Discipulos Christus benignè defendit tempore Passionis, dicens; Si me quæritis, sinite hos abire. *Ioan.* 18.

Benignus est Dominus prœliantibus pro justitia, eos confortando, & adjuvando. Ideò obedivit Dominus voci Josue dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur. *Iosue* 10. Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret. *Iudic.* 6. Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1. *Machab.* 10.

Benignus est Dominus peccatoribus, volentibus pœnitere. Ideò benignè pepercit David confitenti peccatum cùm à Nathan fuit reprehensus. 2. *Reg.* 12. Exemplum Christi de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luc.* 20. Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre, benignè fuit à Domino visitatus. *Lucæ* 19. Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum, *supra Luc.* 23. Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abjecit, sed potiùs benignè respexit. *Lucæ* 22. Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Ioan.* 20. Saulum persecutorem prostratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Actor.* 9.

Benignus est Dominus ægris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth.* 4. & 9.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò benignus Deus vocet ad pœnitentiam.* F. Silvest. n. 1. l. 2. *omnia dispo-nit in mĩsecordia.* Dom. III. Aug. Sab. *plena est eâ terra.* fer. 2. ps. 32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Advent. n. 2. l. 2. V. Consolatio divina.

BLAS-

BLASPHEMIA.

B*Lasphemi in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita.* Nam filius mulieris Israëlitæ, quia blasphemaverat Deum, jussus est à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir Dei dixit ad Regem Israël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multùm displicuerunt Domino blasphemiæ servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 185. millia hominum de exercitu ejus. 4. *Reg.* 19. Multùm aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. *Reg.* 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Undè Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statuam ejus adorare nolebant. *Dan.* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Iudith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cœlo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab.* 15.

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Undè cùm Jesus ejecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia. *Matt.* 12. *Luc.* 11. Pèndente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes; Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. *Matt.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita

ita impij ſicut canes rabidi contra Deum & Dominum ſuum blaſphemant. Linguam habent blaſphemi inſtar Serpentis, quæ non novit aliud quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quaſi in ſuo ſinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò blaſphemia flagellet Chriſtum* Dom. IV. Quad. f. 2.l.3. *frequentior vitæ quàm linguæ.* 7. Aug. n. 2. l. 1. *blaſphemi regnum Dei non poſſidebunt.* Dom. I. Epiph fer. 4. l. 2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb. Pſ. 108.

C.

CASTITAS & CONTINENTIA.

C*Aſtitas ſervatur in ſocietate bonorum, & perditur in conſortio malorum.* Quamdiu Dina fuit cum fratribus ſuis & patre, manſit caſta, ſed exiens mulieres peregrinas curioſè videre, corrupta eſt. *Geneſ.* 34.

Caſtitatem violantes graviter puniuntur. Nam cùm Sichem violaſſet Dinam filiam Jacob, fratres ejus Sichem & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 39. Amon propter deflorationem Thamar ab Abſolone in convivio eſt occiſus, 2. *Reg.* 13. Poſt violationem uxoris Levitæ pluſquam ſexaginta millia hominum ſunt occiſi. *Iud.* 20.

Caſtitas cara res eſt, & multùm diligenda. Ideò Joſeph licet eſſet juvenis & ſollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere caſtitatem. *Geneſ.* 39. Sic diligebat Sara caſtitatem ut diceret; Tu ſcis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobiæ* 3. Graviter fuit Suſannâ moleſtata à ſenibus; ſed nec famam, nec vitam præpoſuit caſtitati. *Dan.* 13.

Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc.* 1.

Castitatem maximè servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. in cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur. 1. *Reg.* 24.

Argumentum est castitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Actor.* 6.

Castè debent vivere relictæ, & viduæ, quibus castitas est difficilior. Ideò Iudit post mortem viri sui non cognouit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunans cunctis diebus. *lib. Iudith.* Anna vidua fuit usque ad annos octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejunijs, & orationibus vacans. *Lucæ* 2.

Castitas debet alijs virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginibus, ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth.* 25.

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosis, & floribus, qui si tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum ferunt. vide *Luxuria.*

Vide ex Breviario. *Quomodò faciat amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *sinè bonis operibus non est magna.* Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *Servanda maximè Ecclesiasticis.* 28. Aug. n. 2. l. 5. *per vim violata, duplicat coronam* 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati juncta valdè sublimis.* 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg. n. 2. l. 2. *fluxit de cœlo.* ibid. l. 3. *æternum Patris Verbum è cælo traxit.* ibid *conjugio prævalet*

valet. Dom.II.Epiph.n. 3. l. 2. & fer. 5. ibid. *Deo charos facit.* 6. Maij. n.2. l.3. *Angelis similes.* Com. Virg.n.2.l.2. *Præmium ejus summum erit.* 5. Febr. n.3. *non est servatu impossibilis.* 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.* Com.Virg.n. 3.l.3.

CALUMNIA, vide *Detractio.*

CHARITAS. V. AMOR.

A*Mor Dei facit misericordiam obtineri.* Ideô daturus Dominus Legem Moysi dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea *Exod.* 20.

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Ideò dixit Moyses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules id vijs ejus, & diligas eum. *Deuteron.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit; ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari. 1. *ad Corinth.* 16. Hoc est etiam quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens *&c.* 1. *ad Corinth.* 13.

Vide suprà fusius *Amor Dei, & Amor proximi.*

CHRISTUS.

CHristi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut singula facilius inveniantur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth.* ●. *Lucæ* 1. *&c.* Baptismus Christi & vox de cœlo. *Matth.* 3. *Marci.* 1. Ieiunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Matth.* 4. Vocatio Apostolorum. *Matth.* 4. Sermo Christi in monte, octo beatitudiues, & excellentia legis

Evan-

Evangelicæ enarratur. *Matth.* 5. Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Matth.9.v.37.Luc.10.v.2.* Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de cœlo audita. *Matth.* 17. *Luc.* 9. *v.*29. Instituit cœnam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Matth.* 26. *Marc.*14.*Luc.*22.

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & dæmoniacum. *Lucæ* 17. Illuminat cœcum, *Marc.* 10. & plures alios infirmos. *Matth.* 15. Sanat undecim infirmos & socrum Petri. *Matth.* 8. Paraliticum per tectum demissum. *Matth.* 9. Hydropicum *Luc.* 14. Manum aridam. *Marc.* 3. Languidum ad piscinam *Ioan.*5. Servum centurionis. *Matth.*8. Filium Reguli. *Ioan.*4. Mulierem à fluxu sanguinis.*Matth.*9.

Christi doctrina in varijs parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola seminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luc.* 8. In zizanijs exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth.* 13. In grano synapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth.* 13. In negotiatore emente pretiosam margaritam, studium regni cœlestis præ rebus terrenis.*Matth.*13. In ove perdita ostenditur charitas Christi in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Luc.* 25. Eadem declaratur in filio prodigo, *Luc.* 5. Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benignè curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injurijs, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Matth.* 18. *Humilitatem & superbiam* in Publicano & Pharisæo. *Luc.*18.*Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operarijs in vineam missis. *Matth.* 20. *Vocationem* variam ad gloriam regni cœlestis aptè exponit in parabola de invita-

tis

tis ad nuptias, & ad cœnam magnam, *Matth.*22. *Luc.*14. Et de decem Virginibus, & quinque talentis, *Matth.*25.*Luc.*19.

Chriſti pro ſalute hominum paſſio, mors, & ſepultura, Matth.27. Marc. 15. Luc.23.Ioan.

Chriſti Reſurrectio à mortuis, & Apparitio varia, Matth.28. *Ejus glorioſa in cælum Aſcenſio,* Marc. 16. Lucæ 24.Ioan.13. *Chriſtus in cœlo noſter mediator & advocatus.*Ioan.6.& 14.

VIDE EX BREVIARIO. Chriſtus *Agnus,* 23. Novemb.nocturno.2.l.3.&30.n.2.l.2.&fer.3.Maj. hebd.n.1.l.1.&14.Sept.n.3.l.3.*Angelus.*20.Mart. n.2.l.2.*Aquila.*fer.3.infra Tom. Aſcenſ.n.2.*Avis* ibid.fer.4.n.3.l.3.*Flos.* Tom. II. Adv.n.2.l.2.*Gallina.* fer.6.Tom.III.Quadr.l. 3. *Granum frumenti.* 1. Febr. n. 3. *Lux.* Sabb. Tom. IV. Quadr. *Mons* Tom. Palm. n. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. *Stella.* die 6. infra Epiph. n. 3. l. 2. *Sol.* Octav. Aſcenſ. n. 3. l. 1. *Via.* Dom. Quinquag. n.3.l.3. *Vitis.* Com. plur. Mart. temp. Paſch. n.3. *Caput Eccleſiæ.*Dom.IV. Epiph.fer.3.n.1.*Medicus.* Dom. infra Aſc. n. 2. *Pater.* Sabb.ante Pentec.n.3. *Paraclitus.* ibid.*Paſcha noſtrum.* Dom.I. Epiph. fer. 3. l. 2. *Propitiatio noſtra.* Feſt. Joan. Evang. n.1.l.3. *Dominus.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. l.3.*Rex.*Sabb. ante Dom. Palm. *Sacerdos.* fer. 3. infra Corp. Chriſt. n. 2. l. 2. Virtutes ejus : *Charitas.* Octav. Innocent. n. 1. l. 3. *Humilitas per quam noſtram ſuperbiam increpavit.*12. Maij. *Iuſtitia, quam cum manſuetudine exercuit.* Dom. III. Quadr.Sabb.l.3. *Obedientia.* Dom.infra Epiph.l.3.*Oratio.* fer.6. Pent. l.1.25.Aug.n.3.*Paupertas.*Com.non Pontif.n.3.l. 3.Paſſio ejus.*Nec ſolus Deus, nec ſolus Homo pati potuiſſet.* Octav.Aſcenſ.n.3.l.3.*In cruce extendens manus, contradicentes expectabat.*fer.5.Maij.hebd. n. 2. l. 3. *Vulneribus ſuis noſtra ſanare voluit.*fer.3.Paſch.l.2.&

Dom. II. Pasch. n. 2. l. 3. *Extra portam passus est.* Dom. 6. Epiph. Sabb. l. 3. *Neque attendebat à quibus, sed pro quibus pateretur.* Dom. Pasch. fer. 2. l. 3. Resurrectio. *Per hanc majorem gloriam acquisivit.* Com. Evang. n. 3. l 3. *Est spes nostra.* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Ascensio. *Fecit varios saltus.* Octav. Ascens. n. 3. l. 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio.* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Majestas *in facie ejus occulta relucebat.* 21. Sept. n. 3. l. 1. *Honor ei debitus.* Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus.* 12. Aug. n. 3. l. 2. Figuræ ejus *Iacob.* Dom. II. Quadr. n. 2. l. 2. *Ionas.* Dom. I. Quadr. fer. 4. *Salomon.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David.* Dom. IV. Pentec. n. 2. l. 1. & 3. *Elias.* Dom. n. 2. l. 2.

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David à Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit. 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua, *Matth.* 3. *Marc.* 1. In cujus figura dixit Christus leprosis. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Lucæ* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Actor.* 19.

Confessio peccatorum debet esse cum spe veniæ, & non cum desperatione. Ideò Confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam merear, *Genes.* 4. Judas confessus est peccatum suum, dicens; Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Matth.* 26.

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideò Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desi-

desistere à peccato & duritiâ cordis sui, *Exod* 10. Simile accidit Sauli, cùm reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1.*Reg.* 15. Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulteriùs non peccandi, dixit ei Nathan, Transtulit Dominus peccatum tuum 2. *Reg.* 12.

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideò dicit Psalmista; Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, posteà acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal.* 15. Afflicti Israëlitæ per serpentes dixerunt Moysi: peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num.* 21. Oppressi filij Israël à Philistæis & filijs Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Iud.* 10.

Confiteri debent homines quantumcumque iusti & se peccatores reputare. Exemplo Neemiæ dicentis; Ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem.* 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel.* 9. Sextus illorum septem fratrum, qui pro Domino sustinebant Martyrium dixit: Hæc patimur quia peccavimus, 2.*Machab.* 7.

Vide in Catech. c. 4. de Sacram. Pœnit. Et in Resol. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Confessio, *Qui ejus effectus.* fest. Joan. Ev. n. 1. l. 2. *Ad salutem necessaria.* Com. Dedic. n. 3. l. 3. *initium bonorum.* fer. 2. Pentec. l. 3. *& vulnerum animæ ruptio.* Dom. II. Quadr. fer. 5. Absolutio *quantæ efficaciæ.* Dom. 1. Quadr. Sabb. l. 2. *Non erubescendum confiteri.* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. & fer. 2. Pent. l. 3.

CONSILIUM BONUM.

C*Onsilium Sapientum servandum est.* Ideò dicebat filio Tobias; Consilium semper à sapiente perquire, *Tobiæ* 4.

Qui non credit Consilijs Sapientum perit: Sicut filij Israël, qui noluerunt credere Moysi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideò victi fuerunt, *Numer.* 14. Roboam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3. *Reg.* 12. Daniel plenus sapientiâ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua eleëmosynis redimeret, sed ipse non credidit, ideò ad bestias esi translatus. Daniel. 4.

Consilijs amicorum est credendũ. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Iudith.* 5. Godolias qui non credidit Consilijs Ioannan ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem.* 41. Iudas cum paucis pugnaturus contra multos noluit acquiescere consilijs amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideò in prælio interijt. 2. Machab. 9. Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Matth.* 5.

Consilium bonum simile est optimæ medicinæ, quâ homines ad salutem perducuntur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno aut peste, quâ homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO. Consilium. *Malè vivitur sinè bono consilio* Dom. IV Aug. n 2 l 2 *Malorum Consilium disperdet Deus* fer. 2 Ps. 32. *Manente*

nentè consilio Domini in æternum. ibid. *Consilia Evangelicæ, custodiunt præcepta divina.* 2. Com. Virg. nocturno. 2. l 2.

CONSILIUM MALUM.

C*Onsilium malarum mulierum detestandum est.* Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amœnissimum locum paradisi perdidit, *Genes.* 2. Domina cui serviebat Ioseph malè consulebat ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti. *Genes.* 39. Mulieres persuasionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur, 3. *Reg.* 11. Nefandum consilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas nisi caput Ioannis, *Matth.* 14. *Marc.* 6.

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælatis. Sic populus Israël malè consuluit Aaroni ut faceret ijs vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exod.* 32.

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardochæus, & ideò ipse suspensus fuit. *Esther.* 7. Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit 1. *Reg.* 17.

Triplicem similitudinem consilij dolosi adducit sapiens *Eccles* 29. Qui foveam fodit, incidet in eam: & qui stravit lapidem proximo suo, offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

CONSOLATIO DIVINA.

Consolatur Dominus obedientes mandatis suis. Ideò Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini, Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen.* 12. 15. & 37. Filijs Israël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exod.* 16.

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Iuxta illud Psalmi, secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Iacob à facie fratris suis Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Genes.* 28. Moysi exulanti apparuit Dominus in deserto Consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exod.* 3. Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester.* 9.

Consolatur Deus obsessos, carceri mancipatos, &c. Sic filios Israël obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum fæminæ Judith. *Iud.* 10. & 13. Petrum inclusum in carcere Herodis consolatus est per Angelum suum liberans eum. *Act.* 12. Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur. *Act.* 16.

Consolatur Dominus iustos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros eius occiderat, ut habetur *Tob.* 8. Danielem justum bis positum in lacu leonum,

leonum, Dominus consolatus est per Angelum, & Habacuc. *Daniel 6. & 14.* Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel. 13.* Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Act. 2.*

CONSTANTIA & FORTITUDO.

F*Ortem, strenuum, & audacem reddit hominem puritas conscientiæ*, Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod. 5. & seq.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit, Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Iud. 6.* In illa fortitudine liberavit Israël. *Iudicum* 8.

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliatum. 1 *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit Iordanem, & irruit in hostes suos. 1. *Machab.* 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse posteà sit mortuus. 1. *Machab.* 6. Machabæus & socij more Leonum irruentes in hostes occideruut multitudinem inimicorum. 2. *Mach.* 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. *Dan.* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de alijs Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurrere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo

homo inconstans qui cæpit ædificare, & non potuit consummare. *Luc.* 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. *Gen.* 19. Socij Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan.* 3.

Eleazer multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2.*Machab.*6. Christus laudavit constantiam Ioannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantiæ promittit, dicens, Qui perseveraverit vsque in finem hic salvus erit. V. infra *Fortitudo. Perseverantia.*

CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Matth.* 18. Ioannes Baptista cum magno fervore corripiebat Pharisæos, quod essent progenies viperarum. *Matth.* 3. *Lucæ* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui, *Matt.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Lucæ* 23. Stephanus in Concilio Iudæorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent. *Act.* 7.

Corrigere debent Prælati subditos suos, & eos de vitio arguere.

arguere. Sic Sacerdotes restiterunt Oziæ Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officij, dicentes; Non est tui officij adolere incensum. 3. *Paralip.* 26. Sic reprehendit Esdras filios transmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1 *Esd.* 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum, Sic arguebat Neemias portantes munera Sabbatho, dicens: quæ est hæc res mala quam vos facitis & prophanatis diem Sabbathi, ut habetur *Neem.* 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & pravo exemplo, sic Petrus Ananiam & Zaphiram. *Actor.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit qui nitebatur à fide avertere proconsulem. *Actor.* 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum *Act.* 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. *Corinth.* 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eosdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. *Cor.* 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correptio *Sapientis melior, quàm adulatio stultorum.* Dom. II. Aug. fer. 5. l. 2. *Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris.* Dom. V. Aug. fer. 6. l. 2. *cùm quis à Deo corripitur, non deficiat.* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 5. *Correptio debet fieri ex amore proximi.* Dom III. Quadr. fer. 2 l. 1. *perversi difficulter corriguntur.* Dom. II. Aug. n. l. 3. & Sabb. ibid. l. 3. *Nullius desperanda.* fer. 5. Maj. hebd. n. 2. l. 2. *Debet fieri in spiritu lenitatis.* 17. Sept. in fest. Stigm. n. 1. & Dom. VIII. Pent. fer. 5. *& per dulcedinem charitatis.* Dom. III. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Exhortatio.*

CURIOSITAS.

CVriosi *desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ majores apparere.* Ideò prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes.* 3. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus, dicens; Non est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act.* 1. Athenienses, quia erant curiosi, non vacabant saluti, sed ut semper nova scirent. *Act.* 17. Iudæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cœlo curiosè quærebant. *Lucæ* 11. Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Lucæ* 23.

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia sectentur & curiositatem relinquant, Ideò prædicante Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosa sectati congesserunt libros, & combusserunt coram discipulis. *Act.* 19. Reprehendebat Apostolus quosdam Thessalonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Thessal.* 3. Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ, 1. *ad Tim.* 4.

Similes sunt curiosi piscibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente secum habitant. *August. in Psal.*

VIDE EX BREVIARIO. Curiositas. *Altiora te nè quæsieris.* Dom. IV. Aug. fer. 5. *est enim occupatio pessima.* Dom. II. Aug. n. 1. l. 3.

D

DEIPARA.

DEiparæ laus & imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinentia, Castitas, Compassio sive misericordia erga homines &c. quæ omnia in Apparatu invenies, & harum virtutum exempla in alijs quidem magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex varijs eius Figuris ex Scripturâ desumptis. *Genesis c.* 3. Est secunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia Christum ut ignem cœlestem concepit. & virginitatis florem non amisit.

Iudic. 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit absque germine, & Christum peperit absque semine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam appositè cum Rebecca, cum Iuditta, cum Esthere, cum Susanna, et alijs mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ salvatum est genus humanum.

manum. Vocatur etiam propter eximiam castitatem Hortus conclusus, Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa, lilium inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Iericho. Propter Gloriam et potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, et mulier amicta sole, lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ. Tanquam mediatrix inter Deum et homines dicitur scala Iacob, per quam ascendit oratio et descendit misericordia, Civitas refugij, et propitiatorium. Plures alij conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facilè occurrent, ut turris Davidica, fœderis Arca, Ianua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v. g. considerando proprietates Stellæ, et eas in dotibus Deiparæ demonstrando. Vide de cultu Deiparæ et SS. contra Novatores part. 1. pag. 234.

Vide ex Breviario. Figuræ Deiparæ *Eva.* 8. Sept. noct. 2. l. 2. & 9. ejusd. n. 2. & 13. ejusd. n. 2. & Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maj. Jun. *Virgo Sacerdotalis, Vellus Gedeonis.* 11. Sept. n. 2 l. 3. *Porta orientalis.* ibid. *Mulier Apocalyptica.* Vigil. Pentec. n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera.* 20. Mart. n. 3. *Animata Arca Dei viventis.* 15. Aug. n. 2. *Cœlum animatum.* ibid. l. 2. *Thalamus Sponsi cœlestis.* Dom. 19. Pentec. n. 3. l. 3. *Radix Iesse.* Dom 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos campi & lilium.* 8. Sept. n. 2. *Novum quod fecit Dominus.* 11. Sep. n. 2. *Miraculum.* 12. Sept. n. 2. l. 2. *Ecclesiæ decus.* ibid. l. 3. *Causa vitæ nostræ.* 13. Sept. n. 2. l. 2. *Margarita pretiosa, & lampas orbis* 15 Sept. n. 2. *Templum indissolubile.* ibid. *Mons sublimis.* Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & formā omnium virtutum,* 8. Dec. n. 2. 21.

Novemb.

Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Castitatis.* 12. Sept. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3. Adv. fet. 4. l. 3. *Verecundiæ.* 21. Novemb. n. 2. l. 2. Offic. B. V. in Sabb. in Decemb. *Parsimoniæ, & Vigiliæ.* 21. Novemb. n. 2. l. 2. De virtitibus ejus in commani *vide* 25, Mart. et in omnibus ejus festivitatibus, et Offic. in Sabb. de B. V. *Apparet suis cultoribus.* 5. Aug. n. 2. *Mediatrix nostra* Offic. in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia cœlum & terra experiuntur.* 15. Sept. n. 2. l. 2. *Potestatem ejus etiam dæmones sentiunt.* 15. Sept. n. 2. l. 2. *Patrocinium ejus invocandum.* 9. Sept. n. 2. l. 3. et 12. ejusd. n. 2. l. 1. *Præsentia ejus magnum bonum adfert.* 2. Jul. n. 3. l. 2. *Imago ejus servos suos alloquitur.* 17. Jul. fest. Alexij. *item dignitatem ejus negantes.* 20. Mart. n. 2. l. 3. *stellis coronata in cœlis.* 11. Sept. n. 2. l2. *quò cum corpore & anima assumpta est* 18. Aug. n. 2. l. 2.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

D*Etrahunt homines pessimi viris bonis solùm ex malitia, falsa imponentes.* Sicut uxor Putipharis, cui inserviebat Ioseph, iniquè detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere. *Genes.* 29. Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimem adulterij falsò imponentes. *Daniel.* 13. Simon malè loquebatur de Onia provisore civitatis, et defensore gentis. 2. *Machab.* 4. Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iste non cessat loqui contra Deum. *Actor.* 7.

Detractio vitium est invidorum, qui alios infamant, ut eos infra se deprimant. Sic Principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darij invidentes fœlicitati Danielis,

Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel.* 6. Pharisæi invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur. *Matt.* 9. *Luc.* 5.

Detractores graviter puniuntur à Deo in præsenti & in futuro sæculo. Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahendo ex modica occasione, sed citò est secuta lepræ pæna. *Num.* 12. Filij Israël detraxerunt terræ promissionis, sed in malum suum, quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt ab hostibus & bestijs consumpti in deserto *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occisi. *Numer.* 16.

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absolon ambiens regnum parris, detrahebat ei, singulis dicens: Non est qui audiat te constitutus à Rege. 2. *Reg.* 15. Aman superbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Iudæis coram Rege, *Hester.* 3. Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos detrahebat Iudæ coram Demetrio. 1. *Machab.* 7.

Detractoree non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram David, & David temerè fidem adhibuit verbis ejus, & ideò perversum dedit judicium, 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes qui venerunt adversùs Jonatham detrahentes ei, & interpellantes Regem adversùs eum, nullatenùs audire voluit, 1. *Mach.* 10.

Detractor vertit semper bona in mala, vel tanquam malâ intentione facta, Nam si ieiunas, dicit te hypocritam, si comedis voracem, si quiescis pigrum, si rides inquietum, si taces stultum, si loqueris, præsumptuosum, si tua pauperibus

das

das vel erogas, dicit te esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum, si religiosus, dicit te hypocritam. Ideò de Ioanne Baptista multùm ieiunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet; De Iesu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Matth.* 11. Viso miraculo de cœco nato detraxerunt Pharisæi, dicentes, Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei. *Ioan.* 9. Ejecto dæmonio & loquente muto, quidam detrahentes Christo miraculum perverterunt, dicentes, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum morsu serpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito sibilo mordet, detractori per omnia similis est, *Eccli.* 10. Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores similes sunt Canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus olympiæ acceptam vocem per rosonantiam septies remittebat, ita detractores & contumeliosi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

Vide ex Breviario. Detractio *nocet velut gladius acutus.* fer. 4. Ps. 56. et 63. ad Matut. *Ad eam obsurdescendum.* fer. 2. Ps. 37. et fer. 3. Ps. 38. *Qui detrahit proximo, detrahit legi.* Jac. 4. fer. 6. Dom. 4. Pasch. l. 3. *Hinc David detrahentem proximo persequebatur.* Ps. 100. in Sabb. *& varia mala tali optabat.* Ps. 108. ibid.

DISCORDIA.

DIscordiæ multoties oritur ex invidia etiam inter fratres. Patet in prima discordia inter Cain et Abel, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant. *Genes.* 4. Occiso à David Philisthæo, et auditis cantantibus, *Saul percussit mille, & David decem millia*, Saul invidia motus, quia minùs dederant sibi, persecutus est Davidem. 1. Reg. 18.

Discordiæ fiunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham et Loth, facta est discordia et rixa inter eorum Pastores, *Genes.* 13. Quia Iacob decepit Esau in hæreditate et benedictione paterna, facta est discordia inter eos. *Genes.* 27. Propter avaritiam et tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg.* 1. *c.* 25.

Discordiæ oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absolon et David, 2. *Reg.* 15. Propter superbiam, et duram Responsionem quamRoboam fecit populo, divisum est ejus Regnum. 3 *Reg.* 12. Contentio inter discipulos facta est quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit. *Lucæ* 22.

Discordiæ sunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, et secuta sunt homicidia, *Genes.* 33. Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discotdia inter fratres, ex qua frater jussit interfici fratrem, 2. *Reg.* 12. & 13 Propter uxorem Sampsonis alteri traditam, dissensio facta est cum Philistæis, *Iudicum* 15.

Discordiæ oriuntur aliquando ex vitio gulæ. Sicut

accidit

accidit de filijs Iſraël: qui jurgati ſunt contra Moyſen ductorem eorum, propter defectum cibi et potus. *Exod.* 16. & 17. Iterùm filij Iſraël recuſantes manna cibum cœleſtem, rixati ſunt contra Moyſen petentes carnes. *Numer.* 21.

Diſcordes & rixantes debent Prælati & Majores corrigere: Sicut Moyſes corripuit rixantes Hebræos contra invicem, *Exod.* 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera juſtitia prudenter ſedavit. 3. *Reg.* 3. Contentionem diſcipulorum, quis eſſet major, Chriſtus ſedavit, de ſua humilitate exemplum præbens, *Lucæ* 22.

Sicut inflando, ex ſcintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ diſcordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex ſe tranquillum eſt, ventorum vi agitari & turbari videmus, ſic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari ſolet.

Quemadmodùm ſingula haſtilia ſeorſim ſeparata facilè franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, ſic cives inter ſe diſſidentes facilè ſuperantur, concordes verò inſuperabiles manent. *Plutarchus.* Vide, *Pax, Concordia.*

Vide ex Breviario. Contentiones *aboleantur à Chriſtianis.* Dom. I. Epih. n. 1. & *ſciſſuræ.* fer. 5. Maj. hebb. Bellum *trahit ex malis concupiſcentijs originem.* fer. Dom. IV. Paſch. *Malum pridem uſitatum.* Dom. Quinquag. fer. 3. l. 2. Com. plur. Mart. n. 3. l. 1. *Non à quovis geri debet, aut poteſt.* Dom. II. Octob. fer. 4. *Deus per hoc maximè punit peccata.* Dom. V. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. *propterea dicitur vocare fortes in ira ſua.* Dom. II. Adv. fer. II. l. 1. *In hoc plerumque nulli parcitur.* ibid. fer. 6. *ſed omnia vaſtantur.* Dom. V. Novemb.

vemb. n. 1. & Dom. IV. fer. 3. *etiam Templa.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 2. *Exactiones insuper extorquentur.* Dom. II. Adv. fer. 3. l. 2. Ante *ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia.*Dom. II. Oct. Sabb. l. 2. *) postulandum.* 14. Sept. n. 2. *qui justè bellantes protegit.* Dom. V. Oct. fe. 6. l. 1. *Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur.* Dom. 1. Oct. Sabb. l. 3. *quamvis etiam ex aliis motivis geri posſit.* Dom, III. Oct. n. 2. Quamdiu *durat bellum? cùm placuerint viæ hominum Domino.* Dom. I. Aug. Sabb. l. 2.

Vide *Pax, Concordia, Amor.*

DURITIA CORDIS.

D*Vri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur:* Sunt enim ſicut duri lapides, ſuper quos ſi cadat aqua interiùs non molleſcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, ſed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur 1. *Reg.* 2. Nabal fuit ita durus ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Iudas ita fuit durus, ut oſculo Chriſti emolliri non potuerit.

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla ſigna quæ Moyſes de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exod.* 66. 18. & 19. Iudæi qui apprehenderunt Ieſum fuerunt duriſſimi, qui neque per ſanationem auriculæ, neque per alia ſigna moti fuerunt, *Luca* 22. *Ioan.* 18.

Duri & obstinati non solùm non quiescunt, sed etiam si reprehenduntur peiores fiunt. Sic tam durus fuit Cain poſt admonitionem Domini, ut fratrem occiderit, *Genes.* 4. Obſtinati Iudæi Zachariâ increpante

increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2.*Paralip.* 24. Stephanum increpantem judæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pœnitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio *vitium est maximè Iudæorum.* fest. Epiph. n. 3. *Ejus causa etiam in alijs est neglectus Verbi Dei* Dom. III. Pentec. n. 2. l. 3. *& inspirationis internæ.* Dom. III. Sept. Sabb. l. 3.

Vide *Pœnitentia, Obedientia, &c.*

E.

EBRIETAS.

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exod.* 17. *&* 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipsum gulâ, quam alio vitio aggressus est, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuriæ nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum proprijs filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genes.* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebriosi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret; *Genes.* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo, *Genes.* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in siti & flammis cruciatur, *Luc.* 16.

Gulæ

Crapulæ vitium in Clericis & religiosis est maximè detestabile. Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Undè Philisthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit super eos, *Iudicum* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Absolone occisus. 2. *Reg.* 13. Comedit Ionathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit 1. *Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per principum provinciarum pueros ad mortem fugatus ast, 3. *Reg.* 20. Filijs Iob vescentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit, *Iob.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Iudith habuit oportunitatem eum occidendi, *Iudith* 12. Reversus Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filijs occisus, *Hester* 9. Fecit Prolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filijs interfecit. 1. *Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impiè decollarus fuit, ut habetur *Marc* 6. *Matth* 14.

En quibus *S. Chrysost.* comparat ebriosos: Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebriosus similis est Anseri, qui amat semper os in liquido habere, clamare, & otiari; sed sicut Anser in fine deplumatur, & ad ignem assatur, ita ebriosus tandem omnibus bonis

deplumatur

deplumatur à creditoribus, & posteà in inferno assatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut Paludes, in quibus tantùm generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia, ita & in ebriosis otium, & luxuria; & insania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, *huic acclamatur væ!* Dom. III. Adv. fer. 2. *Ejus varia mala*, Dom. I. Adv. n. 2. Dom. 4. Sept. n. 2. Dom. Sexag. fer. 5. l. 2. Dom. IV. Sept. n. 2. *pessimum est, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. I. Epiph. fer. 4. *hinc Propheta prædicit, quòd ebrij ululabunt.* Dom. IV. Novemb. fer. 3. *Cavenda ergo, maximè Ecclesiasticis.* Dom. I. Adv. n. 2. *& detestanda.* Dom. I. Pentec. fer. 3. *utique cùm diabolus illè delectetur.* Dom. III. Novemb. n. 2. l. 3. *& legem divinam per jejunium acceptam*, cassaverit. Dom. IV. Quadrag. n. 2. *non cogendum ad potum.* V. Sept. n. 1. l. 3. Vide *Gula.*

ECCLESIA.

E*Cclesia cum sollicitudine & fervore debet à fidelibus ædificari.* Ideò ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit, 3. *Reg.* 3. Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Ecclesiæ quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hierusalem, quod priùs prædixerat per Esaiam, *Esaiæ* 2. & 1. *Esd.* 3.

Ecclesia ædificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideò magnam solemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi. 3. *Reg.* 8.

Ecclesiam debet homo intrare mundus à peccato. In cujus figura dixit Dominus Moysi; facies labrum æneum ad lavandum, & missâ aquâ lavabant

Aaron

Aaron & filij ejus manus suas & pedes cùm ingressuri erunt tabernaculum. Per manus signantur operationes, per pedes affectiones, *Exod.* 30. Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer* 4. Sæpè mundavit Dominus templum eijciens vendentes, & ementes, et mensas, et boves, et columbas, quæ templum reddebant immundum. *Mat.* 21. *Luc.* 19.

Instruendi sunt tam pueri quàm provecti, ut Ecclesiam visitent. Exemplo Christi, qui die 40. à nativitate voluit ad templum deferri: & duodennis in templo, in medio Doctorum, fuit à Matre sua inventus, *Lucæ* 2. Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act.* 3. Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopium veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act.* 8. Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesiæ, vide exempla in Catechesi de Symbolo cap. 1.

Argumenta octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controv. part. 1. cap. 3. pag. 52. &c.

Vide ex Breviario. Ecclesia *Columna & firmamentum veritatis.* Dom. V. Epiph. fer. 2. l. 3. *Sanctorum varietate ornatur.* 1. Novemb. n. 2. *habetque status divers.* Dom. VI. Epiph. n. 3. l. 3. *Comparatur Sagenæ.* Dom. V. Epiph. n. 3. l. 3. *vineæ.* Dom. Sep. n. 3. *Lunæ.* Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Corvis.* Dom. IX. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. XIX. n. 3. & Com. Virg. n. 3. *Pusillo gregi.* 2. Com. non Pontif. n. 3. *Decem Virginibus.* Com. Virg. *Agno.* 3. Com. Virg. n. 2. *Fundamentum ejus est Petra.* 18. Jan. n. 3. l. 2. *licèt prematur, non opprimitur.*

Sabb.

Sabb. infra Dom. Quinquag. *potiùs augetur.* 3. Jul. n.2. l.1. *Cura ejus Petro commissa.* Dom. 2. Pasch. n.2. *supra quem ædificata.* 18. Jan. n.3. *Romana omnium Ecclesiarum primatum tenet.* 16. Jan. n.2. l.3. *Cujus Episcopus universalis etiam Ecclesiæ Episcopus.* 12. Mart. n.2. l.2. Dedicatio *Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. II. Octob. fer.2. *ejus origo, modus, & tempus celebrandi.* Octav. Dedic. n.2. *Dedicatio templi materialis, est figura spiritualis in nobis.* Com. Dedic. n.2. & fer.6. n.2. Templa *principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. VIII. Pentec. n.1.) *construuntur.* die 6. Dedic. n.2. l.3. *& ad Verbum Dei prædicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. Aug. *Consecratio eorum.* 9. Novemb. n.2. & 18. n.2. l.2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n.2. l.3. V. suprà hic. *Templa ædificare Deo gratum.* Dom. VII. Sabb. l.3. Dom. V. Novemb. fer.5. l.2. 5. Aug. n.2. *atque laudabile.* die 6. Dedic. n.2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEUS abominetur.* Dom. VIII. n.1. l.2. *Templa etiam Angeli ædificarunt.* 8. Maj. n 2. l.3. 23. Novemb. n.2. l.3. *possunt etiam ex ædibus profanis fieri.* 6. Jan. n.2. l.2. *Frequentanda.* Dom. II. Pentec. fer.2. *& negligentes puniendi.* Dom. V. Novemb. fer.5. l.2. *Veneranda propter SS. Reliquias.* 18 Novemb. n.2. die 6. Dedic. n.2. l.3. *sæcularia in his non tractanda.* Dom. 1. Quadr. fer.2. *Augenda muneribus & donis.* 8. Octob. n.3. l.3. 18. Novemb. n.2. l.3. *Spoliatores eorum non erunt impunes.* Dom. IV. Octob. fer.4. *Destructa restauranda.* Dom. II. Octob. n.1. *Prophanata reconcilianda.* 27. Maji. l.2.

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit. 3. Reg. 25. Quamdiu vixit Sacerdos Jojada, qui exhortabatur Joas Regem Juda, tamdiu Joas probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, 4. Reg. 12. Ad exhortationem Neemiæ Usurarii reddiderunt usuras, & ulteriùs non acceperunt, Neem. 5. Baptistâ exhortante populum multi baptizabantur confitentes peccata sua, Matth. 3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideò Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut habetur *Tobiæ* 1. Tribulato Job venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Job.* 2. Primum septem fratrum Machabæorum, cùm in sartagine torqueretur, cæteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur, ut habetur 2. *Machab.* 7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiæ monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 18. Moriturus Mathatias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini; quod ipsi optimè servaverunt. 1. *Machab.* 2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione animavit cives Bethuliæ ad viriliter resistendum Holoferni, & placandum Deum. *Judith.* 8. Judas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab.* 3. & 4. & 2. *Machab.* 8. 10. Paulus & Bar-

Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Act.* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores liberè & libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Esaiæ* 1. Clama nec esses, quasi tubâ exalta vocem tuam & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Joannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Judæos de incredulitate, etiamsi ideò se morituros præviderent.

Exhortatione oportunâ peccatores & infideles ad Deum convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant. *Ionæ* 3, Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut circiter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act.* 2, Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act,* 4, Prædicantibus Paulo & Barnabâ Iconijs crediderunt multi Iudei, & Græci, *Actor,* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio *Verbi Dei præmittenda. ut sequatur Christus*, Com. Evang. n. 3. l. 2. *Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere*, 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. *Charitate tamen bene se munire debent*, Com. Evang. n. 3. l. 2. *& dicta bono exemplo confirmare*, fer. 3. Ps. 49. 12. Mart. n. 3. l. 2.

Vide supra, *Correptio, Consilium bonum &c.*

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus *memoriam fecit mirabilium suorum*. Res mira, solo Dei verbo cœli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, &

& factum eſt firmamentum : Solo verbo juſſit Ioſue ſolem ſtare & ſtetit. Sed magis mirandum Chriſtum Filium Dei, Solem juſtitiæ, cœli terræque Dominum, ſolo verbo *Hoc eſt Corpus meum*, è cœlo deſcendere, ſub panis & vini ſpeciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Myſterium hujus Sacramenti varijs *figuris* in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exodi* 12. Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paſchalem*, in Euchariſtia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deſerto filios Iſraël pavit *manna cœleſti* per 40, annos, Deus in deſerto hujus vitæ paſcit Chriſtianos ſacrâ Euchariſtiâ, ut non deficiant in via patriæ cœleſtis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioan*, 6. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri Manna in deſerto & mortui ſunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exodi 40. Offerebatur Domino *Panis propoſitionis*, qui ſolùm à puris & ſanctificatis ſumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet niſi purus accedere, alias ut ait *Apoſt*, *Iudicium ſibi manducat & bibit non-dijudicans Corpus Domini.*

Geneſis 14. Melchiſedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*; ſic panis Euchariſticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Euchariſtiæ accedens debet priùs *ſordes peccatorum* per Pænitentiam aut Confeſſionem abluere. Sic enim Chriſtus ante inſtitutionem Euchariſtiæ diſcipulorum *pedes lavit*, *Ioan*, 13. Et Apoſtolus monet 1. *ad Corinth.* 11. *v.* 27. *Probet autem ſeipſum homo & ſic de pane illo cedat & de calice bibat*, id eſt, examinet ſe an ſit dignus

dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth.* 27. Joſeph ab Arimathia acceptum Chriſti jam defuncti corpus involviſſe in ſyndone munda, & collocaſſe in monumento novo, quantò magis oportet Chriſti viventis corpus in animam mundam ſuſcipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti inſtitutio, fructus, & effectus tribus potiſſimùm locis in Scriptura exprimuntur. *Ioan*,6, *v*, 48, *Ego ſum panis vitæ &c*, fusè. *Matth*,26,*v*,17, de ultima cœna. Et 1.*ad Corinth*, 11, ubi exponitur inſtitutio, & diſpoſitio requiſita ad Euchariſtiam.

De hoc Sacramento contra hæreticos vide tradita in controverſis.p.1. Varia exempla &c.

Vide infra in Catecheſi cap,4, de Euchariſtia, & Sacrificio Miſſæ.

VIDE EX BREVIARIO, Excharistia *eſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti*, feſt. Corp.Chriſt. n.1.*&* fer.3,infr.Octav.n. 2 l.1.*&* 3.Maij, l.2.*&* 2.Aug.*&* Octav. ejuſd.Corp.Chriſt.n.2.*illo nihil pretioſius*. feſt. ejuſd.n. 2.*nihil mirabilius*. ibid. *nihil ſalubrius*. ibid. l. 3. *Miraculorum omnium maximum*, ibid. *De hac nihil carnale ſapiendum*, fer. 6. ejuſd.n. 3.l.2.*&* fer.2.infr.Dom.ejuſd.n.2.*Conficitur verbis Chriſti*, fer.2 ibid.n.2.l.1.*&* fer.4.ibid.n.2.*ſub una ſpecie exhibita*.7.Dec.n.2.l.3.2.Aug.l. 2. *Cujus frequentatio cœpit non longè poſt Pentecoſten*. fer. 6. infr. Corp.Chriſt.n.2.l.2.*ſumenda ab omnibus*,22.April, n.2.*ſed Baptizatis*, 3, Maij, n.3.l.2. *à morituris*, 7. Decemb,n,3,27,Ian,n,2,l,3, *ſed non niſi à bene diſpoſitis*,feſt,Corp,Chriſt,n,1,l,3, *& mundis*, ibid,n, 3,l,2,12,Aug, n, 3, *Exhortatio ad Communicaturos*, Dom,infr,Octav,Corp,Chriſt,n,2,l,2, *&* fer, 2, ibid,n, 2,l,2. *Pœna indignè communicantium non parva*, ibid,l,2. *Communio unit nos Chriſtò*. Sabb, infra Octav,Corp,Chriſt.n,2,*&* fer,4,ejuſd,n,3,l,2,*&* Octav.

Octav,n, 2, & 3, *etiam corporaliter vitam conservat*, 30,April,n,2,l,1. *morbos pellit, sævientemque membrorum nostrorum legem sedat.* Octav,Corp,Christ,n,3, l,3, *hostésque corporales fugat.* 12,Aug,n,3, l,3. Reverentiam *illi exhibendam Angeli docent.* Dom,infr, Corp,Christ,n,2,l,2.

F.

FIDES IN DEUM. FIDUCIA.

F*Idem magnam habentes in Scripturis frequentissimè commendantur.* Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam, *Genes.* 15 Moysen ex magna fide commendat Apostolus : Fide Moyses magnus effectus est, *Ad Hebr.* 11. Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens : Beata es quæ credidisti , quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino , *Luc.* 10. Commendat Salvator fidem Centurionis , dicens , non inveni tantam fidem in Israël, *Matth.*8. Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan.*20.

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideò postquam filij Israël transierunt mare rubrum miraculosè divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exod.* 14. Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculosè refulgenté, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum, *Matth.*2. Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem , factus est numerus credentium quinque millia, *Act.*4.

Fidei attribuitur victoria : Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb.*11. Hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Ideò dixit Ionathas cum magna

magna fide armigero suo ; non est Deo difficilè salvare in multis vel paucis, qui posteà victoriam obtinuit, 1. *Reg.* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clypeo : Ego autem ad te venio in nomine Domini ; & sic de eo triumphavit, 1. *Reg.* 18. Magnâ fide dixit Aza : Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit. 2. Paralip. 14. Iudas Machabæus idem dicens de hostibus triumphavit. *Machab.* 3.

Fides sæpiùs operatur miracula. Ideò Christus dixit, Si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei. *Matth.* 21. *Marc.* 11. Signa autem eos qui in me credent: hæc sequentur, in Nomine meo eijcient dæmonia &c. *Marc. ultimo.*

Fides sæpè confert salutem animæ & corporis. Ideò mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se : Si tetigero fimbriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Mat.* 9. Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tua te salvam fecit. *Luc.* 7.

Ex fide sanavit Christus cœcum, dicens, respice, fides tua te salvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Hebræos cap.* 11.

Fidem modicam habentes à Deo reprehenduntur, & puniuntur. Ideò Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti. *Lucæ* 20. Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti. *Matth.* 14. Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens : Noli esse incredulus sed fidelis. *Ioan.* 20.

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Jerem.* 17. Cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit cùm venerit æstus, scilicet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in Deo debet esse achora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

Argumenta pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi-Ecclesiam &c. vide in controversiis cap. 1. 2. 3. Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. *Non cuivis spiritui credendum*, Dom. infr. Ascens. fer. 3. *Fides in miraculis olim probata*, Dom. 8. Sabb. *etiam hodie miris Dei operibus*. Dom. in Alb. n. 3, l. 2. *& signis*. Sabb. infr. Ascens. post Octav. n. 3. *probatur etiam per fidelium patientiam*. Dom. IIII. Pasch. n. 1. Fides *si non sit ficta*. Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. *reputabitur ad justitiam*. fest. Circumcis. n. 1. l. 2. *sinè operibus nulla est*. fer. 2. Pentec. *adeòque mortua*. Dom. 4. Pasch. fer. 4. *ad fidem veram opera requiruntur*. Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. *&* fer. 6. infr. Ascens. n. 1. l. 3. 8. Aug. n. 3. l. 2. *credit, qui moribus non contradicit*. Sabb. infr. Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. *sed operando exercet*. 21. Decemb. n. 3. l. 3. *Veræ fidei effectus, illuminare sicut lucerna*, 11. Novemb. n. 3. *montes transferre*. 17. ejusd. n. 3, l. 2. *Vitam dare*. Dom. III. Epiph. fer. 2. *sinè*

 fide

fide impossibile est placere Deo, Dom. 4. Epiph. fer. 6. l. 2. *per eam cognoscimur à Deo*. Com. Evang. n. 2. *quam qui non habet, est in regno diaboli*, Dom. III. Quadr. n. 3. l. 3. *propter quam Martyres tanta passi sunt*, Sabb. infr. Ascens. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

F*Ilij instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini* Præcepit Dominus filijs Israël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut.* 10. Sollicitus erat Job de filijs suis, ne fortè Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Iob.* 10. Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant, 2. *Machab.* 7.

Filij corrigendi, & increpandi sunt de vitijs quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, et fratribus dominari, *Genes.* 33. Quia Heli malè corripuit filios suos, ipsi cum eo graviter sunt puniti, 1 *Reg.* 4. Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbè regnare, fuit à fratre occisus. 3. *Reg.* 2.

Parentes debent filios & filias bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine, 1. *Paralip.* 28. & *Reg.* 2. Tobias optimis monitis instituit filium suum ab infantia, *Tobiæ* 1. et posteà in juventute, *Tob.* 4. posteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo*. Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tob.* 18. Quia Parentes Susannæ fuerunt justi, et optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Dan.* 13.

Simile

Similes sunt pueri molli ceræ, quibus parentes instar sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive dæmonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO. Filij, *seu liberi, à Deo aliquando impetrantur.* Dom. I. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April, n. 2. 7. Maij, n. 2. *Filius sapiens lætificat Patrem; stultus contristat matrem.* Dom. I. Aug. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. *non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes.* fer. 6. Dom. II. Pentec. l. 1 *mali filij genimina viperarum.* Dom. IIII. Adv. n. 3. *Parentum monita audiant.* Dom. IV. Aug. fer. *& eos honorent.* ibid. l. 2. *atque obediant.* Dom. IV. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. III. ejusd. Sabb. *nec correctionem eorum spernant.* Dom. I. Aug. n. 1. l. 2. *multò minùs in contumelia eorum glorientur.* Dom. IV. Aug. fer. 4. l. 3. *Liberorum, seu filiorum copia, est plerumque signum benedictionis divinæ.* Psalm. 127. fer. 4. vesp.

FORTITUDO.

F*Ortem & audacem reddit hominem puritas conscientiæ.* Moyses purus et innocens audacter et constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod.* 5. Judith quia puram et bonam intentionem habebat, contra Holofernem strenuè fecit, *Iudith.* 12. & 13. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus; Dominus tecum virorum fortissime, *Iudicum* 6. Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Iud.* 8.

Vnus formidolosus dissipat, unus fortis roborat totum exercitum. Ideò dicit Gedeon; qui formidolosus est, revertatur, *Iud.* 7. Dauid fortiter superavit leonem et ursum in eremo, et Goliat, 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit Jor-

Jordanem & irruit in hostes suos, 1. *Machab.*5. Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, 1. *Machab.*6. Machabæus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, 2. *Machab.*11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Undè teste Philosopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan.*3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmissimis Rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

VIDE EX BREVIARIO. Fortitudo *quorundam insignis.* Dom. I. Octob. n.2. *quæ in adversis maximè probatur.* Dom. 3. ibid. n.2. *est clavis ad cœlum* 2. Novemb. n.2. l.2. *Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantùm viri, sed & fœminæ, imò pueri, teneræque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertârunt.* Sabb. infr. Ascens. n.2. *gratias egerunt.* 14. Maji. l.1. 18. Aug. n.3. l.3. *hymnos decantârunt.* 15. Jun. l.2. & 18. ejusd. 9. Novemb. n.3. l.3. *lictores osculati, pacem comprecantes.* 25. Jul. n.2. l.3. *velut ad epulas.* 18. Jun. *vel ad thalamum accurrerunt.* 2. Jan. n.2. l.3. *tormenta flores reputant.* 11. Aug. n.3. l.3. *bestias alliciunt.* 1. Febr. n.2. l.2. *tyrannis insultant.* Dom. V. Octob. fer.2. 10. Aug. n.1. *simulacra conspuunt.* 30. Aug. *instrumenta salutant.* 30. Novemb. n.2. l.2. *ultrò in tormenta ruunt,*

ruunt, 9. Febr. 23. Sept. n.3. l.3. *tormenta non senserunt*, 17. Aug. n.2. l.2. *spectaculum Angelis & hominibus*, Com. Apost. n.1. l.2. *Eorum miracula, & virtutes magicis artibus attributa*, 11. Aug. n.3. l.3. & 30. ejusd. 19. Sept. n.2. l.2. 27. ejusd. n.2. l.2. *Martyrium potius vitam dat, quàm eripit*. 22. ejusd. n.3. l.3. *dum crescit pugna, crescit & pugnantium gloria*, 1. Novemb. n.2. l.1. *non temerè ei se injiciendum*, 2. Maji, n. 3. l. 3. *Martyrii crudelitate primùm perterriti; sed dein animosiores effecti*, 26. April, n.2. l.2. & 28. 20. Jan. n.2. l.2.

Vide *Constantia, Patientia, Perseverantia.*

G.

GLORIA CÆLESTIS.

G*Loria æternæ magnitudo*. Illam exponit Apost. 1. *Cor*.2. *v*.9. Oculus non vidit, nec audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

Pro gloria cœlesti calamitates toleranda. Quia, inquit Apostolus, Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom*.8. *v*.18. Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur, 2. *Cor*.4. 17. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth*.14. Lazarus pauper in sinu Abrahæ, id est, in statu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseriâ. Dicitur enim *Apoc*.11. *v*.4. Absterget Deus omnem lachrymam

mam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, ô Israël quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, *Baruch.3.v.24.*

Comparat sæpè Scriptura cœlestem gloriam cum Jerusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro, smaragdo &c. ut *Apocal.21.v.2.18.& 21.* Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia exempla *cap. ultimo.*

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo *non consistit in sola oculorum visione*, Dom.12.n.3. *nec in voluptatibus corporalibus*, 2.Com. Apost.n.3.l.3. *Nec in numero annorum*, ibid. *ejus speciem Christus proposuit*, 6.Aug.n.3.l.3. *quæ perjucundè describitur*, 2.Novemb.n.2.l.3. & 3. & 4. ejusd. n.2. *Habet verò suam diversitatem*, 5.ejusd. *propter retributionem variorum laborum*, 8.ejusd.n.2.l.3. *Cujus contemplatio meritò Martyres confortavit*, ibid. *gaudia ejus ineffabilia*, ibid.n.2.l.3. *&* n.3.l.1. *quæ non sinè labore acquiruntur*, ibid. *&* 14. Novemb. n.2. l.3. Ps.23. fer.2. ad prim. *est portus tranquillitatis cœlestis*, Com. non Pontif. n.2. *Beatus est qui multis virtutibus ornatus est*, Ps.1. Dom. Offic.

GRATITUDO ERGA DEUM.

G*Rates sunt agendæ generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus:* Ideò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor sum omnium &c. *Genes.32.* Audiens David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter egit. *2.Reg.7.* Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum, dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.2.* Paulus Apostolus gratias agebat pro beneficiis fratribus collatis, &

& omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; ſemper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, *ad Epheſ.* 5. *& Prima ad Theſſal.* 5.

Gratiæ reddendæ ſunt Deo ſingulariter pro liberatione à periculis: Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum Iſraël de ſervitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quaſi ſignum in manu tua, *Exod.* 13. Poſtquam filii Iſraël liberati ſunt, tranſito mari rubro dixerunt; cantemus Domino glorioſè, *Exod.* 15. Tres pueri benedicebant Deum de ignis incendio liberati: *Dan.* 3.

Gratiæ reddendæ ſunt Deo pro triumphis & victoriis: Ideò poſt mirabilem victoriam filii Iſraël obtulerunt Domino dona, *Num.* 31. Similiter poſt victoriam de Siſara; Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt, *Jud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Judam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Machab.* 4.

Gratiæ referendæ ſunt Domino pro bonorum filiorum impetratione: Poſt Conceptionem Filii Dei in ſe, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Luc.* 1. Nato Joanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſraël, *Lucæ* 1.

Gratias debet homo agere pro ſanitate à Deo recepta: Nam cùm Tobias recuperaſſet viſum, ipſe & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum: *Tob.* 11. Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem poteſtatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leproſis curatus reverſus eſt cum magna voce magnificans Dominum *Luc.* 22.

Homo gratus ſimilis eſt terræ bonæ & fæcundæ, quæ ex Dei donis, tanquam ſemine,

gra-

gratitudinis fructum copiosum Domino reddit.

Vide ex Breviario. Gratitudo *erga Deum*, Dom. III. Sept. fer. 5. *l.* 1. *Tobiæ*, *Iudith*, Dom. IV. Sept. Sabb.

Vide *Ingratitudo.*

GRATITUDO ERGA HOMINES.

G*Ratus debet esse homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit:* Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum suum à captivitate liberavit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè remuneratus est Josue Raab, conservando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit, *Iosue* 6. Cùm Gedeon liberasset populum, gratus populus dixit, Dominare tu nobis, *Iud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat esse, *Tob.* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Reg.* 5. Helias ut gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium à morte resuscitavit, 3. *Reg.* 17. Helisæus benè remuneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transire & habitare consueverat, impetrans ei filium, & suscitans mortuum, 4. *Reg.* 4.

Vide ex Breviario. *Gratitudo erga homines*, Dom. 3. Sept. fer. 6.

GULA.

G*Vla ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit:* Primos parentes Adamum & Evam in

in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetitum comederunt quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret, *De omni ligno paradisi vescimur:* Genesis c.3. Esau ex inordinato appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus pro esca vetita ex gula animam dæmoni divendere *Genesis c.*15. Populus Israeliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium, inhiabat tamen ad ollas carnium quas habebat in Ægypto, & ideo à Deo graviter punitus fuit: *Numerorum c.*15. Dum Philistæi securè epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinâ domus appressi fuerunt, & in sua gulæ sepulti, *Judicum cap.*16. Quoniam Heli sacerdos permisit filiis suis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius occisus est, & ipse Heli collapsus cervices fregit, 1. *Regum c.*2.

Dæmon graviter homines ad gulam tentat: Ideò Job pro filiis epulantibus consurgens diluculo sacrificium offerebat per singulos dies, ne filii per epulas in gulam & alia peccata prolaberentur, *Jobi* 1. Prima tentatio qua diabolus Christum in deserto aggressus est, ad gulam pertinebat. Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, *Lucæ* 4.

Illustre est exemplum gulæ graviter punitæ in Divite Epulone, *qui epulabatur quotidiè splendidè*, sed sicut ipse in vita sepultus erat in suis epulis & deliciis, sic post mortem, sepultus est in inferno, & frustra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammas cruciabatur, *Lucæ* 16.

Epulæ multum impediunt orationem, & pietatem: Hinc

Hinc ipsi discipuli post cænam sopore gravati non poterant in horto cum Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora vigilare mecum*, *Matthæi* 16. Est enim gula & crapula instar fumi, aut nebulæ densissimæ, quâ homo popletus non potest lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cælestes elevare, ut notat S. Basilius *homil.* 1. *de jejunio*.

Gulosi similes sunt porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara versantur, aras, & templa, & pietatem nihil curant. Sunt etiam gulosi instar muscarum, quæ cadaveribus inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut Sepulchra quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cadaveribus animalium quæ devorant. Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis qui græcè dicitur Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solum ex omnibus animantibus cor suum in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis militi ignavo, qui horret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut neque iste potest audire sermonem de abstinentia aut jejunio, & maximè in Quadragesima. Sed remedium optimum gulæ est, quærere gustum & oblectationem in rebus divinis, & animum illis explere, habent enim se epulæ spirituales & carnales instar bilancis, quantum una pars elevatur, tantum altera deprimitur,

Vide, *Ebrietas*.

H. HO-

H.

HOMICIDIUM.

H*Omicidium procedit aliquando ex invidia.* Sicut Cain motus invidiâ fratrem ſuum occidit, *Geneſ.*4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. *Reg.*22. Judæi occiderunt Salvatorem ſolùm moti invidiâ, ſciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidiſſent eum, *Matth.*27.

Homicidia aliquando committuntur propter ſuperbiam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit ſeptuaginta fratres ſuos, ut ipſe ſolus dominatum obtineret, *Iudic.*9. Zambri occidit Elam Dominum ſuum temulentum, ut regnaret poſt eum, 3. *Reg.*16. Athalia tantâ libidine exarſit dominandi ut omne ſemen Regium interfecerit, 4. *Reg.*11.

Homicidium valdè Deo diſplicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè, dicens, vox ſanguinis clamat ad me, *Gen.*4. Deus noluit ut David qui ſanguinem innoxium effuderat: ſed potiùs Salomon templum ſibi ædificaret, 3. *Reg.*7. Quia Joas fecit Zachariam injuſtè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in ſepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paralip.*24.

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium *eſt grave peccatum*, Dom. Sept. fer.5. Dom. Sexag. fer.4. l.3. Dom. V. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia*, *Invidia*.

HO-

HONOR PARENTUM.

H*Onorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam :* Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam , & surrexit de solio suo in ejus occursum , & posuit eam super sedem suam , 3. *Reg.*2. Tobias justus inter alia quæ dedit filio documenta , & hoc fuit , Honorem habe matri tuæ , *Tob.*4.

Honorare debet homo patrem & matrem , in præceptis omnibus obsequendo : Ideò filii Heli , quia non obedierunt Patri , ut desisterent à rapina in Sacrificiis , divinam sententiam gravissimè incurrerunt , 1. *Reg.*2. Jonathas quia non obedivit præcepto patris , comedendo modicum mellis , mortis sententiam incurrit , 1. *Reg.*14. Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus , erat subditus illis , *Luc.*2. Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit , *Ioan.*19.

Honorare debemus parentes propter præmium & pœnam consequentem : Undè ait Dominus : Honora patrem & matrem , ut sis longævus super terram : & sequitur : Qui maledixerit patri vel matri , sit ille maledictus , & morte moriatur, *Exod.*20. & 21. Quia Sem & Iaphet patrem denudatum honoraverunt , ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit , sed derisit , ejus maledictionem incurrit , *Genes.*9. Filio Ruben incestuoso dixit Iacob : Non crescas , quia ascendisti cubile partis tui , *Genes.*49. Absolon impiè persecutus est patrem suum , ideò fuit morte pessimâ interemptus , 2. *Reg.*18.

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes *ore &*

& opere Dom. III. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. IV. Aug. fer. 4.l. 3. *cùm filios laudabiles habent, ipſi laudabiliores ſunt.* 24. Jun. per totum, *eorum negligentia erga filios caſtigatur,* Dom. I. Pentec. fer. 4. & 6. & Sab. *Moneant diligenter filios dum vivunt,* Dom. III. Sept. n. 1. l. 2. *etiam morituri,* Dom. VIII. Peutec. fer. 3. Dom. I. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis replebitur,* Dom. IV. Aug. fer. 4.

Vide *Obedientia.*

HOSPITALITAS.

D*Eus multum commenddat erga peregrinos hoſpitalitatem, Deuteronomij cap.* 10. Deus amat peregrinum; & dat ei victum & veſtitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuiſtis. Chriſtus teſtatur ſeipſum in ſuis diſcipulis hoſpitio recipi, *Lucæ* 10. Qui vos recipit me recipit. Paulus Apoſtolus impensè commendat hoſpitalitatem. *ad Hebræos cap.* 13. Hoſpitalitatem nolite oblivíſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus. Inter opera miſericordiæ recenſetur etiam hoſpites eſurientes paſcere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hoſpitalitatem ſæpe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in ſpecie peregrinorum Angelos hoſpitio recepit, neceſſaria miniſtravit, & ab injurijs defendere voluit. Et ideò Deus illum per eoſdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Geneſis cap.* 19. Abraham etiam in ſpecie peregrini Angelos ſuſcipere meruit, *Geneſis c.* 18. Elias hoſpitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hoſpitabatur à morte ſuſcitavit, 3. *Reg. cap.* 17. Eliſeus etiam dum tranſiret ſæpius à muliere Sunamite hoſpi-

tio

tio exceptus, grandi sane mercede filium illi à Deo impetravit, quem postea mortuum resuscitavit, 4. *Reg. c.* 4. Martha & Magdalena Christum cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui iacebat quatriduanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Lucæ* 10. Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Lucæ* 19.

Vide *Misericordia*, & *Liberalitas*.

HUMILITAS.

C*Vm humilitate debent homines alijs respondere.* Quia juxta Sapientis sententiam; Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. Iacob fratri Esau humiliter respondebat, ideò compescuit iram ejus, *Gen.* 33. Si Roboam bumiliter Respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, 3. *Reg.* 12. Quia mulier Chananæa respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur, asserens se esse quasi Catellum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integram filiæ procuravit. *Matth.* 15.

Juxta Salvatoris sententiam, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat asinas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, 1.*Reg.* 1. Petrus humiliter dixit Christo: Exi à me, quia peccator sum ego; et posteà officium Apostolatus ipsi Dominus benignè commisit, *Luc.* 5. Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator, dicens: Cùm invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco, *Lucæ* 14.

Humilies

Humiles debent eſſe homines ne in factis ſuis quærant ventum vanæ gloriæ Nam Chriſtus publica ſua miracula prohibebat dici, uti patet in leproſo mundo, *Matth.* 8, Et de duobus cœcis liberatis, *Matth.* 9. Et de ſurdo et mutuo ſanato. *Marc.* 7. Et ſimiliter de transfiguratione, *Matth.* 17. Ad fugiendam jactantiam et vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de ſuperbo Phariſæo, et de humili Publicano, *Luc.* 18.

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequiſſimus imponens ſibi pænam debitam pro peccatis humiliatus eſt, et Deus ipſi pænam temperavit 3. *Reg.* 21. Roboam et Principes ejus humiliati ſunt, et Dominus mutavit ſententiam per Prophetam ſuum. 1. *Paralip.* 12. Ezechias humiliatus eſt: idcircò non venit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paralip.* 19. Nabuchodonoſor humiliatus recognovit ſtatum ſuum, et reductus eſt ad ſtatum priſtinum, *Daniel.* 4. Quia viri Ninivitæ humiliati ſunt, non eſt eorum civitas ſubverſa, *Ioan.* 3. Magdalena quia ad pedes Chriſti humiliter acceſſit peccatorum veniam impetravit, *Lucæ* 7.

Humilitatis exemplum à Chriſto accipiendum eſt. Humilis fuit in ſtatu Nativitatis, vitæ, et mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Ioan.* 1. Item de humili matre, *Luc.* 1. Collocari in humili præſepio, *Lucæ* 2. Quomodò humiliter vixit, humiliter docuit, plena ſunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit veſtibus ſpoliatus, in carne vulneratus, inſipiens reputatus, à diſcipulis derelictus, hoſtibus traditus flagellis cæſus, ſpinis per ludibrium coronatus, et inter duos latrones crucifixus.

Sicut quo profundius eſt in terra fundamentum

tum domus, aut radices arboris, eo altius domus, et arbor ascendunt ad cœlum, ita fit in ijs qui se profundè humiliant.

Sicut Rami arboris quantò plures fructus habent, tantò magis se incuruant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut Aurum et gemmæ in arca absconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas *facit membrum Christi*. Dom. 3. Adv. n.l.1. *justificat*. Dom. IV. n. 3. l. 3. *Debet esse fundamentum nostræ fabricæ*. 4. Oct. n. 3.l.2. *Humilia respicit Deus*. Ps.112. Dom. Vesp. & Dom. infr. Ascens. n.2. l. 2. *humilitatem singulariter requirit*. 24. Febr. n. 3. *præferenda opibus*. 5 Febr. n. 2. l. 1. *meritò discenda* 15. Jan. n. 3.

Vide, *Superbia*.

HYPOCRISIS.

H*Ypocritæ & simulatores intendunt semper aliquam alijs deceptionem inferre*. Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, et oprimeret, quod et fecit. 2. *Reg*. 13. Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, et ipse acciperet vestimenta, 4. *Reg*. 5. Pharisæi placida verba Salvatori dicebant, Volentes eum capere in sermone, *Matt*.22. *Marc*.12.

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum*, *Matth* 23. Pharisæi noluerunt intrare in Parasceve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, et dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum

Christum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitârunt, *Ioan.* 19.

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, et flagella, simul cum nece filij nunciavit, 3. *Reg.* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens; Væ vobis hypocritæ, *Matth.* 26. Manifestè Hypocrisim Ananiæ et Saphyræ Petrus acriter increpavit, et morte punivit, *Act.* 5. Elymam magum Paulus graviter de hypocrisi increpavit, *Act.* 13.

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis*: quæ foris apparent pulchra et candida, intùs plena sunt tantùm ossibus mortuorum, spurcitia, et fœtore, *Matth.* 23. S. Chrysost. Hom. 30. Simulatorem comparat meretrici, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat Histrioni qui semper personam mutat, et nunquam seriò agit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypochrisis *veritate fraudat.* 26. Jun. n 3. *fermento comparatur.* 9 Octob. n. 3. l. 3. *Deum, quem fictè quærit, nunquam in veniet* die 2. Epiph. n. 3. *eò periculosior, quòd sub nomine servitutis Dei decipit.* fer. 4. Ciner. et fer. 6. ibid. *in negotio salutis declinanda.* Dom. V. Oct. n. 1.

Vide, *Mendacium.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

A*Nimæ impiorum sepeliuntur in inferno.* Sic Christus dicit de Epulone divite et avaro: mor-

tuus

tuus est dives, & sepultus in inferno &c. *Luc.* 16, *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in judicio reprobis dicet: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus, *Matth.* 25, *v.* 41, Et posteà additur. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Homines ex delitijs transeunt ad pœnas inferni, Via peccatorum complanatur lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pæna, *Eccl.* 11, *v.* 10, Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt, *Iob.* 11, *v.* 13. Quantum glorificavit, et in delitijs fuit, tantùm date ei tormentum et luctum, *Apoc.* 18, *v.* 7.

In inferno erit ignis, & luctus, & tenebræ, & vermis conscientiæ. Ideò interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis? *Esaiæ* 30, *v.* 14. Et Christus dicit de obstinatis Iudæis: Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium, *Matth.* 8. Et iterùm, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc.* 9, *v.* 47.

Comparat S. Chrysost Infernum cum carcere ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alij cum stagno profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus, Alij cum exilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem

peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia : Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. *Certa damnatio*, Dom. D. Pentec. n. 3 l. 3. *Ejus pæna æterna*, Dom. I. Quadr. fer. 2. l. 3, *In tentationibus carnis meditanda*, Dom. V. n. 2.

INGRATITUDO.

INgrati *sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes.* Sic filij Israël educti à Donino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exod* 32. Citò etiam obliti sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num.* 21, Reprehendit Angelns Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Iud.* 2. Sublimavit Deus Jeroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Diei, 3. *Reg.* 12, Ingratus fuit Iudas Christ o qu post tot beneficia pro 30, argenteis illum inimicis tradidit, *Matth.* 27. v. 3.

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi fideliter serviunt. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversùs Ioseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Genes.* 40, Laban multoties voluit fallere Iacob, sibi fideliter servientem, *Genes.* 29, Multa servitia receperat à David Saul, & tamen eum occidere sæpiùs nitebatur, 1. *Reg.* 18, Valdè ingratus fuit David Uriæ sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, 2. *Reg.* 11.

Homo ingratus similis est Serpenti, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi Ventus urens, qui exsiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi debitores, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide. Gratitudo.

INIMICITIA.

I*Nimici quærunt bona corrumpere.* Sicut diabolus qui dormientibus hominibus superseminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Matth.* 23.

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Iosepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui, *Genesis* 37. Ægyptij oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exod.* 1. Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus est ejus inimicus, 1. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Hostis (*per quem Deus punire solet*) *propter insolentiam etiam punitur.* Dom. II. Adv. fer. 3. *&* 16. ejusd. fer. 4. *&* Dom. III. Adv. fer. 5. Dom. IV. ejusd. fer. 6. Etiam *hosti servanda fides.* Dom. III. Aug. n. 2. l. 2. *Occultus aliquando plùs nocet quàm apertus.* Dom. V. Quadr. n. 2. l. 3. *Filius iræ idem est ac gehennæ.* Dom. IV. Quadr. fer. 4. *Ira viri, justitiam Dei non operatur.* Dom. IV. Pasch. fer. 2. Odium, *suscitat plerumque rixas.* Dom. I. Aug. fer. 5. l. 3. *In via Domini contrarios, suo modo odisse licet.* Com. un. Mart. n. 3. l. 3. *& peccatoribus ex bono zelo indignari.* Dom. III. Pentec. n. 3. *Diabolum unicum seriò odisse licet.* fer. 5. Maj heb. Dom. n. 2. l. 2. *Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus.* ibid.

Vide *Invidia, Discordia.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX *intentione opus judicatur.* Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Reg.* 12. Ex turbis quidam ſequebantur Chriſtum, ut eum nequiter obſervarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur, *Luc.* 14. Quidam ut de panibus ejus ſaturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Ioan.* 6. Alij ut audirent verba ejus, & indè ædificarentur, & hi multùm merebantur, *Luc.* 5.

Intentio & voluntas pro facto ſæpè reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipſe noluerit ut ædificaretur per eum, 2. *Reg.*7.

Intentio ſæpè diſſimilis eſt operi externo. Nam David miſit ad Uriam ut veniret & quieſceret, non propter ejus quietem, ſed ut ſuum peccatum celaret, 2. *Reg.* 21. Ornavit ſe Judith, uti ſolent ſe ornare laſcivæ mulieres, ſed ille ornatus non ex libidine, ſed ex maxima virtute patriam defendendi proceſſit, *Judith.* 11. Herodis intentio erat Chriſtum occidere, ſed eam ſub adorationis pallio abſcondit, *Matth.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmoſinam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, ſed placendi Deo, qui in abſcondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth.* 6.

Intentio bona ſimilis eſt Auro, quod omnia quibus applicatur ſplendeſcere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala ſimilis eſt Vermi, qui fructum operum

operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. *Per hanc soli Deo placere debemus,* 3. Com. Virg. n. 3. l. 2. *sit ergo occulta,* fer. 4. Cin. l. 1.

Vide *Astutia*, *Adulatio*, *Hypocrisis*.

INVIDIA.

I*Nvidia occasio est spiritualis & corporalis mortis.* Nam, ut scribit Sapiens, invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidiâ Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Gen.* 4.

Non miseris sed positis in divitijs & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palæstini, *Genes.* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cæpit Saul, & persequebatur Davidem, 1. *Reg.* 18. Videntes Satrapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur, *Dan.* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, Osanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 19. Audientes Pharisæi Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioan.* 11.

Invidi non parcunt etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fœcunditatem, *Genes.* 30. Fratres Ioseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Gen.* 37. Frater filij prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luc.* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrysostomus.*

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desinunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id est, cum hominum vitijs occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. *Hanc Deus aspernatur.* Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. *sibi nocet.* Dom. 2. Aug. fer. 4. *etiam cum suo incommodo cavenda.* ibid. Æmulatio *parit invidiam.* Dom. IV. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide Inimicitia, Amor proximi.

JUDICIUM JUSTUM.

IVdex *debet causam priùs diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat,* Ideò dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob,* 29. Deus quem nil latere potest, ut de hoc Judicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificarunt filij Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genes.* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt, *Genes.* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum judicium protulit, ut patet, 3. *Reg.* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de falso crimine in Susannam, *Dan.* 13. Noluit Festus Præses subitò Paulum judicare,

judicare, ſed dixit: Non eſt Romanis conſuetudo aliquem judicare antequam accuſatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Act.* 25.

Iudex ut rectè judicet, conſulere debet Conſilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyſes Conſilio Iethro acquievit, ut Dei populum ſalubriter judicaret, *Exod.* 28. Ob hanc cauſam conſtituit Moyſes majores judices, & minores, ut ſimul haberent Conſilium, *Exod.* 18.

Sicut bilanx ſive ſtatera, ut ſit bona & juſta, non debet ex ſe magis in unam partem quam in alteram pendere, ita judex æquus non debet ex ſuo affectu uni parti præ altera favere, ſed debet ſequi pondus rationis.

Sicut qui ad metam jaculatur non debet ſupra vel infra ſed directè ad ſcopum collimare, ſic qui vult eſſe juſtus debet omninò contendere ut cauſæ veritatem & juſtitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Iudex *debet eſſe virtute potens.* Dom. V. Aug. fer. 2. l. 2. *& pater, maximè erga pupillos.* Dom. IV. Aug. fer. 6. l. 3. *Sedulò ſtudendum, nè in hoc cauſæ pauperum negligantur,* 25. Aug. n. 2. l. 3.

JUDICIUM INIQUUM.

IVdex tunc iniquè judicat, quando, ſignis & relationibus citò credit. Dominus Ioſephi nimis citò credidit verbis conjugis, Ioſeph falsò accuſantis, & ipſum ſine examine carceri mancipavit, *Geneſ.* 39.

Iudicat injuſtè qui per avaritiam corruptus pervertit judicium. Sicut dicitur de filijs Samuelis: Declinaverunt poſt avaritiam, & perverterunt judicium, 1. *Reg.* 8. Injuſtè protulit David ſenten-

tiam in Miphiboseth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Reg.* 15. De judicibus malis dici potest quod de judicibus & Principibus Israël: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur; *Esaia* 1.

Iudicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore & ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia eius somnium ignorabant, *Dan.* 2. Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus eius, *Matth.* 2.

Iudex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Dan.* 6. Ad unius saltatricis petitionem jussit Herodes Ioannem justissimum decollari, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Iudæorum, volens eis placere, Barabam seditiosum dimisit, & Iesum innocentem tradidit morti, *Matth.* 27.

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habet enim suum judicium, quod est mentis perspicilium, odio, aut invidiâ aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis

bandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione perstringit : Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, *Matth.* 7.

VIDE EX BREVIARIO. *Iudicium impiorum est fallax,* Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in suum Iudicem,* fest. Silvest. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipsos condemnamus,* Dom. 6. Pentec n. 1. & fest. Silvest. n. 1.

Vide Inimicitia, Invidia.

JURAMENTUM.

JVrare possunt homines licitè ad servandum promissa. Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Genes.* 22. Pepigit fœdus amicitiæ Ionathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg.* 20.

Faciunt aliqui temerè juramentum perversum observando. Sic temerè jurabat David destruere Nabal, & omnia quæ habebat, 1. *Reg.* 25. Simile juramentum fecit Iezabel, quod occideret Heliam Prophetam, 3. *Reg.* 19. Nabuchodonosor juravit per thronum suum quod vindicaret se de filijs Israël, *Iud.* 1. Malè juravit & pessimè servavit juramentum Herodes, dare saltatrici quicquid volebat, & concessit ei caput Ioannis Baptistæ, *Marc.* 6. *Matth.* 14.

Sicut in judicijs hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpotè majorem illis qui citant & inducunt, quantò minus licebit temerè & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valdè pretiosam non vult eâ abuti quotidie illam gestando; sic maximus est abusus per consuetudinem jurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

V. *Blasphemia.*

JUSTITIA DIVINA.

I*Vſtitia exigit ut malis retribuatur eadem menſurâ quam ipſi alijs retribuerunt.* Adonibozeth juſtè amputatæ ſunt manuum ſummitates, ſicut ipſe amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Iud.* 1. Agab qui ſine liberis fecerat mulieres, remanſit ſine liberis mater ejus, 1. *Reg.* 15. Superbus Aman ſuſpenſus eſt in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Heſt.* 7. Hoſtes Iudæorum eodem die occiſi ſunt, quo ipſi Iudæos occidere decreverant, *Heſter.* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, mſſi ſunt in eundem & devorati ſunt, *Daniel.* 14. Duo ſenes qui voluerunt injuſtè occidere Suſannam, à populo interfecti ſunt, *Dan.* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab.* 4. Iaſon qui multos interfectos & inſepultos abjecerat, inſepultus ipſe abjectus eſt, 2. *Machab.* 5. Antiochus blaſphemus & homicida, peſſimo ulcere interfectus eſt, 2. *Machab.* 9. A ſervo nequam qui noluit conſervo dimittere, repetijt Dominus debitum jam dimiſſum, *Matth.* 18.

Sicut præſente ſole maculæ etiam minimæ apparent, ſic coram juſtitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico ſeparantur, ſic juſtitia divina in extremo judicio ſeparabit malos de medio juſtorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth.* 13.

VIDE EX BREVIARIO. *Iudicium Dei eſt pondus & ſtatera*, Dom. I. Aug. l. 3. Sabb. *& ſecundùm veritatem*, feſt. S. Silveſt. n. 1. *Iudicia Dei non ſcrutanda*,

tanda. Oct. S.Joan.Ev.n.3,l.2. *Sed potiùs timenda,* die 2.Epiph n.2.l.3. & 6. ibid. n.2.l.3. *Quamvis punitionis divinæ causa non semper sciatur.* Dom. VI. Pentec. fer. 6.l.2. *tamen ut plurimùm propter peccata fit.* Dom. IV. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. II. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnen misericordiam,* Dom. V. Pentec. fer. 5. l. 3. Ps. 88. fer. 6. & Cantic. ad laudes ibid.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Christus. Nam relinquenti temporalia promisit æterna : Centuplum in præsenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth.* 19. Non debet liberalis procrastinare beneficia : Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luc.* 23.

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait ; Cor viduæ consolatus sum, Pater eram pauperum, *Iob* 29. Liberaliter magi Christo pauperi pannis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt, *Matth.* 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur, *Matth.* 13. *Marc.* 8. Multùm largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadruplum, *Luc.* 19. In Evangelio valdè liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium implerentur, *Matth.* 22.

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petijt, *3. Reg. 10.* Julius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit sanitati, *Act. 27.* Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Iudicum 8.* Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, *1. Reg. 25.*

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas alijs profluere & prodesse permittit: è contra avarus est instar stagni in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem alijs benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

Vide ex Breviario. Liberalitas *non habet gratiam, si injuria perseverat*, Dedic. die 1. n. 3. l. 2. Eleemosyna *habet Deum inspectorem*, Dom. VI. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas*, Dom. IV. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abstinentia jejunantis, sit refectio pauperis*, Dom. III. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate*, Dom. III. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit*, Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit*, Dom. IV. Aug. fer. 5. l. 3. *non facit pauperem*, 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet*, Dom. I. Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat*, Ps. 40. fer. 3. & *æternis post mortem*, 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3.

liberalis

liberalis Regis Hungariæ manus post mortem incorrupta, 20. Aug. n. 3. l. 3, 22. Nov. n. 3. l. 3. Exempla *liberalis Eleemosynæ*, 17. Jan. n. & 30. ejusd. n. 2. 26. Jun. n. 2, 12. Aug. n. 3. l. 3, 16. Sep. n. 2. l. 3, 21. Oct. l. 1, 22. Novemb. n. 2. l. 3.

Vide *Avaritia, Hospitalitas.*

LUXURIA.

L*Uxuria causa vel occasio est homicidiorum.* Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes.* 34. Amon propter violationem sororis suæ Thamar, ab Absolone in convivio fuit occisus, 2. *Reg.* 13. David pulchritudine Bersabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. *Reg.* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Ioannes Baptista decollatus, *Matth.* 6. *Marc.* 14.

Luxuria deijcit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Iud* 16. *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæsit: 3. *Reg.* 11. *Diminuit viribus pollentes*, sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Iudith quam concupivit, *Iud.* 12. & 13.

Destruit ætate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan.* 3.

Luxuriam sequuntur graves pœnæ. Nam causa diluvij videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruperat viam suam, dixit Deus ad Noë: Delebo hominem, *Genes* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent potestatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos, *Matth.* 8. Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan.* 13. Mulier in adulterio deprehensa jubetur à

à Moyse lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem delata sunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Lucæ* 18. Sic alij per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 21. Martij lec. 4.

Sicut nemo nisi insanus vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita insanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ sensus stupore, suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Cic. Phil* 2.

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amara quasi absynthium, *Proverb.* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, *hanc etiam mortuorum casti oculi aversantur,* 29. Aug. l. 2. Adulterium *est iniquitas maxima.* Dom. II. Sept. fer. 4. *lapidatione olim puniebatur,* Sabb. Dom. III. Quadr. l. 2. *defactò privatione regni Dei,* Dom. I. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. III. Epiph. fer. 6. Fornicatio *fugienda,* Dom. I. Epih. fer. 3. *&* fer. 4. ibid. l. 3. Dom. IV. Epiph. fer. 6. l. 1. *imò, nec nominetur in vobis,*

bis. Dom. III. Epiph.fer.6.l.1. *Fornicatores regnum Dei non possidebunt*, Dom. I. Epiph. fer.4.l.2. *Qui etiam singulariter judicabuntur*, Dom. VI. Epiph. Sab. l. 1. *Item, molles regnum Dei non consequentur.* Nom. I. Epiph. fer. 4. l. 2.

Vide *Castitas.*

M.

MATRIMONIVM.

DEbet uxor viri esse socia, non domina, nec ancilla. Ad quod designandum Dominus formavit Evam de costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat sicut cor suum, *Genes.* 2.

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir enim unam solam debet habere, & è converso: ideò dixit Deus, Erunt duo in carne una, *Genes.* 2

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam exposuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quàm amore libidinis, ut habetur, *Tob.* 6. Propter hanc causam novi conjugati priùs deberent vacare orationi, quam operi conjugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ, docuit uxorem orare antequam conjungerentur, *Tob.* 8.

Matrimonium in novo testamento & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiso constituit, quando mulierem homini sociavit, *Genes.* 2. Destruente Domino mundum per aquas diluvij, solos Matrimonio conjunctos salvavit, scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Gen.* 7. Matrimonialibus nuptijs Christus cum matre & discipulis voluit interesse

resse, & ibi primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Matrimonium honoraret, *Ioan.* 2. Cœleste & spirituale convivium, matrimonialibus nuptijs à Domino assimilatur, *Luc.* 14.

Sicut corpus nihil potest operari absque anima nec anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, si nimiùm affectat consortium cum personis alienis.

Vide ex Breviario. Matrimonium *est indissolubile.* Vig. Epiph. n. 1. & Dmo. I. Epiph. fer. 5. l. 3, 5. Febr. n. 3. l. 1. *adeòque non solvendum,* 2. Com. Virg. n. 3. *Divortium est à diabolo,* Dom. I. Epiph. n. 3. l. 2. *Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem elevatum,* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 3. *etiam inter Virgines esse potest,* 8. Decemb. n. 3. l. 2, 14. Jul. n. 3. l. 3. *magnum est ejus debitum, seu obligatio,* Dom. I. Epiph. fer. 5. Nuptiæ *Christiani comparantur nuptialibus servis,* Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *& Christus habet suas nuptias,* Dom. XIX. n. 3. & *Virgines ipsæ,* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 3.

MENDACIUM.

M*Endaces iniquè quærunt decipere audientes.* Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit, *Gen.* 3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Iosue mendacio voluerunt decipere, sed ille bono usus Consilio pactum initum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem redegit, *Iosue.* 9. Proditoriè Triphon mentitus est Simoni,

quando

quando argentum & obsides pro Ionathæ liberatione recepit, qui postea Ionatham & filios ejus interfecit, 1. *Machob.* 13.

Mendaces pessimi sunt testes falsi. Sic duo falsi testes producti contra Naboth injustè lapidari fecerunt, eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Reg.* 21. Contra Susannam falsum testimonium protulerunt duo iniqui senes, & falsi judices, *Dan.* 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, injustè eum lapidari fecerunt, uti patet, *Act.* 7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, diræ mortis sententiam incurrerunt, *Act.* 5. Christus sæpè exprobravit Pharisæis mendacia, ut *Ioan.* 8. *v.* 44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, Loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortâ veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO. *Os quod mentitur occidit animam*, Dom. III. Aug. n. 1. l. 3. *ideò fugiendum*, Dom. V. Aug. fer. 2. l. 3. *mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non servat*, Dom. infr. Ascens. n. 1. l. 3.

Vide *Astutia, Adulatio.*

MORS

MORS.

M*Ortis sententiam homo pro peccato incurrit.* Invidiâ enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient.* 2. Non solùm secundùm corpus sed & secundùm animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque horâ comederitis, id est mandatum transgressi fueritis, moriemini, *Gen.* 2.

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias justus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, *Tob.* 3. Apostoli sic sunt post adventum Spiritus sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.* 5. Desiderabat Paulus mortem cùm diceret: Non solùm ligari, sed & mori, *Act.* 21. Et cupio dissolvi, & esse cum Christo: *ad Philip.* S. Martinus multùm desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem desiderant homines, cùm graves sustinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequebatur Iesabel, petijt ut moreretur, 2. *Reg.* 29. Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperij hujus eripias me, *Tob.* 3.

Christianus debet pro justitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, *Matth.* 27. Post Christum pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam sicut omnia flumina

currunt

currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem, neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. *Pro fide & justitia lapidatus est Stephanus; & mortem subierunt libenter Martyres innumeri.* videndi eorum dies. *Impij cum morte videntur fœdus inijsse,* Dom. III. Adv. fer. 2.l.3. *Mors peccatorum pessima,* Ps. 33.fer. 2. *Hæc à Christo est destructa,* Dom.V.Epiph.fer.3. l.3. *mors* corporis *comparatur somno,* 22. Novemb. n.3.l.3. *non adeò timenda,* 27. Jan. n. 3.l. 3. *Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini,* Ps.116.fer. 2.Vesp. *eos cœlo parturit,* 24. Iun. n. 2.l. 1. *Mors aliquando optari potest; præsertim quando meliùs est mori, quàm enormia mala videre,* Dom. I. Sept.fer. 4. Dom. I. Oct. Sabb.l.3. & 21. Jul. l. 1. Com. non Pontif.n.1. *Mors eligenda potiùs, quàm Deum offendere.* 11. Aug.n. 3. l.1. Præparatio, *seria præmittenda; cùm etiam Sanctis sit terribilis,* Dom.II.n. 2. l. 3. *& à dæmone tum maximè homines tententur,* 11. Novembr. n. 2.l 3. *Hinc meritò admonentur: Ante obitum operare justitiam,* Dom. V. Aug. fer.5. l.3. *virtutis operatio est ad mortem dispositio* Dom.V. Aug. n. 2. Morituri, *eos, quos sub sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectionem Christianam,* 17. Jan. n.2.l.3. *ad charitatem mutuam,* 18. Aug. n. 2. l. 3. *ad pietatem,* ibid. *Crucis signo se muniant, cœlum intueantur,* 11. Novemb.n. 27.Ian.n.2.l.3. *inimicis maximè condonent,* Octav. Steph.n.1. 2.l.3.

Vide Timor Domini.

OBE-

O.

OBEDIENTIA.

O*Bedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt saluti contraria.* Undè Mathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filij mei obediemus Deo, 1.*Machab.*2. Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2.*Mach.*7. Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, Responderunt, Si justum est vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.*4. eindè cùm arguerentur à Principibus dixerunt, Oportet obedire Deo magis quam hominibus. *Act.* 5.

Obedire oportet Prælatis, sive sint boni, sive mali, dummodò bona præcipiant. Ideò dixit Christus; super cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth.* 23. Paulus electus in socium Barnabæ perambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act.* 15.

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediant salutem. Ideò dicit Paulus; Obedite filij Parentibus vestris in Domino, *ad Ephes.* 6. *ad Coloss.* 2. Tobias junior dixit Patri: Omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tob.* 5. Descendit puer Iesus cum Maria & Ioseph in Nazareth, & erat subditus illis. *Lucæ* 2.

Obediendum est promptè & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictis retibus

bus secuti sunt Salvatorem, *Matth.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, secutus est eum, *Matth.* 9. *Luc.* 5. Paulus audiens vocem Iesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficilè. Nam Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficilè non distulit adimplere, *Genes.* 17. Grave erat Abrahæ de filij immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genes.* 22. Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. *Ad Philip.* 2.

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti transgressio in primis parentibus gravibus maledictionibus est punita, *Genes.* 3. Quia mandatum Iosue transgressus est Achior, ideò fuit à populo lapidatus, & Iosue & populus ex illa inobedientia in bello fuerat superatus, *Ios.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit, & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Reg.* 15. & 16. Dixit Dominus Salomoni quod si non custodiret mandata Dei, deleret de terræ superficie thronum ejus, 2. *Paralip.* 7. Ionas qui refugiebat Domino obedire, præcipienti ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente conjectus fuit, *Ionæ* 2.

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lignum in manu fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet per-

mittere

mittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de Baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei inseruit qui eum manu tenet.

Sicut optimus est Equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut Iumenta & creaturæ nobis serviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. *Est iter regni cœlestis.* Dom. VII. Pentec. n. 3. l. 2. *ideò inculcanda.* Dom. V. Epiph. fer. 6. *Alia est erga Deum; & hæc præponenda omnibus hominum madatis.* 11. Aug. n. 3. Com. Apost. n. 2. l. 3. *Alia filiorum erga Parentes.* Dom. infr. Epiph. n. 3. l. 3. *Alia servorum erga Dominos.* Dom. III. Epiph. Sabb. Dom. IV. ejusd. fer. 3. l. 3.

OPUS & INTENTIO BONA.

O*Peratio bona ubique homini necessaria est.* Voluit Deus ut in ipso Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis* 2. Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi benè operando. Et iterum de homine extra Paradisum posito dicitur, Emisit eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis* 2.

Arguüntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus est alia quinque à Domino laudatur, sed

sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobatur. *Matth.25.* Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, *Si filij Abrahæ estis opera Abrahæ facite. Ioan. 8.*

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scil. affectu et intentione, ideò respexit Dominus ad Abel et munera ejus, ad Cain verò non respexit, *Genesis 4.*

Opera et prodigia in speciem similia fecit Moyses et ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepra esse, *Exodi 7.*

Ozias Rex Iuda voluit incensum super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia benè, et licito modo non fiebat, Rex subito leprâ à Deo percussus fuit. *2.Reg.c.6.*

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcè seminat parcè et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet, *2. ad Corinth. 9.V. Intentio bona.*

ORATIO.

O*Rare primò debent Prælati pro suis subditis, ut suis orationibus à populo iram Dei avertant.* Sic cùm post adorationem vituli Deus populum vellet destruere, Moyses eorum prælatus pro eis ferventer oravit, et veniam meruit à Domino invenire, *Exod. 32.* Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num.11.* Pro afflicto populo ignitis serpentibus oravit Moyses, et erecto serpente

pente æneo, à Deo remedium habuerunt. *Num.* 21. Samuel dixit ad populum: Absit à me hoc peccatum, ut cessem orare pro vobis: Ostendens peccare prælatos qui pro suo populo non orant, 1.*Reg.*12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Gen.* 18. Moyses multoties exoravit ut Deus plagam avertet ab Ægypto, & licet Ægyptij essent mali, fuit tamen à Domino sæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Matth.* 5. Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Luc.*23. Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit, *Act.*7.

Orare debet homo in tribulatione ut de adversitatibus liberetur. Sic Tobias cœcus uxoris improperijs tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tob.* 3. Filij Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Iud.* 4. Afflictus Mardochæus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester* 4. Azarias & socij ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Dan.* 3. Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Ion.* 2. Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act.*12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Matth.*8.*Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Iesu Christi, *Matth.*8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit

ruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur. *Luc.* 8.

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Dan. cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere, *Luc.* 18. Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petijt commodari, *Luc.* 18.

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Ieremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto, nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipitis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, *Esai.* 1.

Oratio impetrat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exod.* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in Oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Matth.* 6. & *Luc.* 11. In cujus figura dimisit Rex omne debitum servo qui eum rogaverat, licet posteà ex hujus nequitia, debita dimissa

dimissa repetita fuerint, *Matth.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genes.* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Reg.* 1. Helisæus hospitæ suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, 4. *Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliæ clausum est cœlum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, 3. *Reg.* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Ioan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur *Luc.* 17.

Similis est oratio scalæ Iacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad cælestia ascendunt. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor in cœlum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quâ Christianus se contra mundi, carnis, & dæmonis assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio *non consistit in solis verbis*. Dom. III. Sept. fer. 4. l. 3. Dom. I. Pentec. fer. 3. *Magister ejus Christus.* fer. 4. ante Ascens. l. 1. fer. 6. Pentec. 24. Aug. n. 3. l. 2. *negotijs nostris præmittenda.* 7. Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. *Bona est cum jejunio & eleemosyna.* Dom. III. Sept. fer. 5. l. 2. *& gratiarum actione.* Dom. IV Epiph. fer. 2. l. 2. & fer. 4. l. 3. ibid. *qui petit alienum à salute, nihil impetrat.* 2. Com. plur. Mart. paschali. n. 3. l. 3. Vera

Oratio

Oratio *publicanos justificat.* Dom.X.n. 3. *dæmones pellit.* Dom.III.Sept.fer.4. *Montes transfert.* 17. Novemb.n.2. Locus *orationis principaliter est Templum.* Ps.5.fer.2.ad laud.Ps. 25.fer. 4. ad prim. *in quo etiam efficacior promissio facta est.* Com.Dedic.n.1.l.3. *Pro invicem orare Deo gratum est.* fer.6. Pentec. l. 2. 14.Sept.n.1.l.3.Dom.2. Pentec. fer. 4.l.2.Dom. II. Sept. Sabb. *pro inimicis orandum.* 1.Maij.n. 2.l. 3.Octav.Steph.n.1.l. 3. *Vivi bene faciunt, orando pro mortuis.* 4.Maij.l.2.

P.

PATIENTIA.

H*Omo patienter ferre debet injurias.* Ioseph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprij intulerunt, eisque posteà illatam injuriam clementer indulsit, ut dicitur, *Genes.* 37. Citò oravit Moyses pro Maria sorore sua quæ eum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David persecutionem sustinuit, quam ei proprius filius inferebat, 2. *Reg.* 15. Tobias patientet tulit consanguineorum improperia pariter & uxoris, ut habetur *Tob.*2.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias excœcatus patienter sustinuit cæcitatem, *Tob.*2. Iob fuit patiens perdendo sua, & filios, & quasi se ipsum per gravem infirmitatem, *Iob.*1. & sequentibus: Eleazarus duros sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, 2.*Machab.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in suis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2.*Machab* 7.

Homo debet patienter offensas dimitttere ex corde, non solùm semel sed pluries. Nam Petro querenti quoties

ties dimitteret proximo ? non solùm septies, sed septuagies septies, *Matth.* 18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservavit in verbis detractorijs & contumelijs, in factis, & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemijs, & morte, *Matth.* 26 *Marc.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. *Est omnium virtutum tutela.* Dom. 5. Pasch. n. 2. *nobis necessaria.* Com. un. Mart. n. 2. *per eam perdita recuperantur.* Dom. II. Sept. Sabb. Dom. III. ibid. fer. 5. *est melior quàm arrogantia.* Dom. II. Aug. Sabb. l. 2. *debet esse constans.* Dom. 5. Pasch. n. 1.

Vide, *Tentatio*, *Tribulatio*, *Perseverantia.*

PAX.

D*Eus pacem diligit.* Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luc.* 2. Pacem præcepit discipulis suis inter se habere, *Ioan.* 14. Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luc.* 10. *Matth.* 10. Pacem in testamento reliquit, *Ioan.* 14. Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur, *Luc.* 24. *Ioan.* 20.

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Ioseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias suscitat inter propinquos, ut patet in Davide & Absolone ejus filio, 2. *Reg.* 15.

E contra, *Pacis colendæ amor*, patet in Davide erga Saulem se ubique hostiliter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset,

tuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius se amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut Davidem in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiorem esse fateretur. 1. *Regum cap.* 24. & 26.

Voluit expressè Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret 1. *Paral.c.*22. Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, & cum alijs pacem conservemus.

Pax *falsa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, et juravit se eam servaturum, sed intra mænia receptus Arcem et omnia funditus evertit. 1. *Machab.c.*6.

Alcimus sacerdos cum à Iudæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tamen se amicum esse suis fratribus et Iudæis, pacem illis juravit, et nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit. 1. *Machab.* 7.

Triphon simulatâ pace cum Ionatha, eum in Urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Ionatham comprehendit, et omnes qui cum eo venerant occidi jussit. 1. *Machab.c.*13.

Sicut Mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, et ignem sit pax et concordia: sic omnis respublica et familia perturbatur et dissolvitur, nisi pax sit inter cives, et domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium et animorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris

ris perit societas humana, et succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. *Cum Deo habenda*. Octav. Innoc.n.1.l.1. *Pax reddetur, si cassaverit prævaricatio, & peccatum*. Dom.3. Novemb Sabb. *Pro pace meritò laudandus Deus*. Dom.II.Adv.Sabb. *pro victoria*. ibid. & Dom. 5. Aug.fer.4.l.3. Cantic. fer.5. *est à Deo*. 30.Iun.n.2.l. 3. *quamvis etiam impio detur*. Dom.3.Novemb.n.1.

Vide *Amor proximi*.

PECCATUM.

PEccatum *nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur*. Ut patet in Adamo et Eva expulsis de Paradiso cum alijs pœnis. Sodomitæ etiam pæna ignis et sulphuris sunt puniti, *Gen*, 19. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in statuam salis est conversa, *Genes*, 19. Pharao etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exod*, 10. Quia filij Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpiùs flagellati sunt, *Num*. *Iud*, *Iosue*, *Regum*, *Iudith*, et per totum quasi vetus testamentum, &c.

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, *Genes*. 4. Similiter dixit Dominus Abrahæ: clamor Sodomorum et Gomorreorum venit ad me, *Gen*, 18. Clamor peccatorum vestrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem absumit. Cum Serpente venenato, *Eccli*, 11. *Quasi à facie colubri fuge peccatum*,

tum. Et cum Gladio ancipiti : *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas, ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis : Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. est Rana, quia volvitur in sordibus peccatorum. 3, est Cinifices, propter aculeum conscientiæ. 4. est Musca, quæ ad candelam alas suas stultè comburit, ita peccator igne infernali. 5. Pestis animalium, quia habet animam peste peccati infectam. 6, Vesica turgens, per peccatum luxuriæ, aut superbiæ. 7, Grando, significat morbos et pænas cælitus immissas. 8, Locusta omnia devorans, opera peccatoris infructuosa, et sine merito. 9, Tenebræ densissimæ, sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis. 10, Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, et maledictionem posteritatis juxta psalmistam ; *Semen impiorum peribit.* Et sicut Ægyptij cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis ejus.

Vide ex Breviario. Peccatum *mortale animam occidit.* Dom. IV. Quad. fer. 5. Dom. XV. Pent. *Cœlo excludit.* Dom. inf. Ascens. n. 2. *venialis & mortalis differentia.* Dom. III. Quad. f. 3. l. 3. & fer. 3. infra Oct. Corp. Christ. n. 3. l. 3. Dom. V. Pent. n. 3. Scandalum *est magnum malum.* 8. Maij. n. 3. 29. Sept n. 3. *causa alterius peccati.* Dom. 10. Pent. n. 2.

Vide singula Peccata in particulari *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

PÆNITENTIA.

P*Ænitentia non debet differri usque ad senectutem, vel mortem.* Hoc eſt etiam Conſilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de ſervis vigilantibus, & expectantibus Dominum ſuum, quia diem & horam mortis penitùs ignoramus. Nam ſecundùm Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

Pœnitentia debet eſſe cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes domini lauit, *Luc.* 7. Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehenſæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Valde, amplius noli peccare, *Ioan.* 8. Petrus poſtquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amarè; *Matth.* 26.

Pœnitentia poſt Contritionem requirit peccatorum Confeſſionem. Dominus tranſtulit peccatum à Davide, quia ad reprehenſionem Nathan ſe humiliter accuſavit, dicens ſe peccatum commiſiſſe, 2. *Reg.* 12. In cujus figura Dominus decem leproſis pœnitentibus dixit, Ite & oſtendite vos Sacerdotibus, & ſequitur, dum autem irent mundati ſunt, *Luc.* 7.

Vide *Confeſſio.*

Pœnitentia poſt Confeſſionem requirit integram ſatisfactionem Hæc maximè conſiſtit in aſperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione eleëmoſynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti ſacco, & jejunaverunt, & Deus indulſit, *Ionæ* 3. Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aſpergentes, & lumbos accincti cilicijs, ad crepidinem

nem templi provoluti, 1. *Machab.* 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multùm commendavit, ut habetur *Luc.* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à parte, *Luc.* 15. Deus de se testatur, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare justos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia *est via ad cœlum.* die 4. Epiph. n. 3. *&* die 6. ibidem. *non est differenda.* Dom. V. Aug. n. 2. Conversio. *ad conversionem peccatoris tria miracula concurrunt* Dom. III. n. 3. l. 1.

PERSEVERANTIA.

H*Omo non debet desistere à bono jam incepto.* Aliàs accidit exemplum de homine deridendo, qui cœpit ædificare & non potuit consummare, *Luc.* 14. Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatis ei obvenisset, *Tob.* 2.

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perseveravit, duros ictus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Act.* 7.

Perseverandum est in malorum operum detestatione. Quia respiciendum non est retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen.* 19. Socij Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam ere-

erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan.* 3.

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ cap.* 10. comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non discedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificij, nisi ad culmen perducat. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem expectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum fœliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si posteà manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ita in studio salutis aut virtutis parùm est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chrysost. Hom. 24. ad Hebræos. Vide, *Patientia.*

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia *petita impetrat.* Dom. I. Qua. f. 5. 22. Julij. n. 2. 17. Aug. n. 2.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

SAbbathum *interpretatur requies.* Quia in Sabbathis seu festis debet homo quiescere ab omni opere servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Genes.* 1. Ob hanc causam filij Israël colligebant manna pro die festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres sanctæ paraverunt aromata ad ungendum Christum,

stum, sed Sabbatho siluerunt, *Marc.* 16. In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro, *Luc.* 23.

Sabbathum non custodientes debent corripi & puniri. Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem.* 13. Vide Catech. de præcepto. 3. Decal. & præcept. Ecclesiæ.

VIDE EX BREVIARIO, Sabbati observatio *Magna illius olim reverentia fuit.* Dom. I. Oct. n. 1. & Dom. I. Oct. n. 2. *non violatur per opera misericordiæ.* Dom. 3. Qua. f. 5. l. 2. & Sabb. inf. Pent. Dominicus dies *etiam permittit laxare animũ.* die 3. Ded. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

S*Apientia & prudentia in rebus agendis est optima gubernatrix vitæ humanæ.* Exemplum est in *Rebecca* muliere prudentissima, quæ direxit filium suum Jacob quomodo possit parenti suo placere, & illius benedictionem obtinere præ suo fratre primogenito Esau; & postea prudenter illum recedere fecit à conspectu fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret; *Genesis cap.* 27. Et ipse Jacob postea prudenter egit demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera, potius quam litigando, & ejus iram in se provocando, *ibid.*

Summa fuit sapientia Josephi in domo Pharaonis, somnia Regis sapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipsum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Genesis c.* 41.

De Davide in ipsius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18. quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis se quasi

fatuum simulabat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur, 1. *Reg.* 21. Sapientis enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigael sapienter admodum Davidem à marito suo Nabal graviter offensum placavit, munera præmittendo, & se illi humiliter subjiciendo, 1. *Reg.* 25.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius esset, summâ sapientia diremit, quasi volens infantem inter utramque dividere, & sic veram illius matrem exploravit, 3. *Reg. c.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum venire ad Hierosolymam obsidendam, sapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hostilis aquam haberet, *Parlap. c.* 32. Sic oportet fontes & occasiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Estheris & Mardochæi in liberando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè describitur *in libro Esther. c.* 5, 6, 7.

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipsorum ore convicit, & Susannam innocentem à morte liberavit, *Danielis c.* 13. Idem sapientissimè Nabuchodonosoris somnium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Danielis c.* 2. Christus jubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas, *Matth. c.* 10. Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude, sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c.* 25. dicuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadibus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem, charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medicos, sicut enim Medici sanant morbos cor-

poris, sic Sapientes curant infirmitates, & passiones animorum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ suâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba aliique concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stobæum *serm. de virtute* comparat Os sapientis, Januæ templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum simulacra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus variis accommodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem ultimum, & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione vitiorum conserventur.

Sapientis Mores in multis, moribus Divinis assimulantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis mutationes, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sapientis proprium est ab animo suo rectè disposito omnem suam lætitiam & felicitatem habere, & solatiola à creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientiæ cum aliis tradit ipse Cicero lib. 5. Tusculan. Moderari & sistere cupiditates. Sicut (inquit) Stultitia, etsi

etsi adepta est quod concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad alia, & alia inhians; sic Sapientia semper eo contenta est quod adest, & ita nunquam illam sui pænitet.

SPES, FIDUCIA.

SPerare debet homo bonum repromissum, licet differatur. Multis annis expectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Genes.* 21. A promissione facta Abrahæ usque ad ingressum seminis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460. *Genes.* 15. Erat Simeon in Jerusalem diu expectans consolationem Israel, id est, adventum Christi, *Lucæ* 2. Ascensurus Christus in cœlum præcepit Apostolis ne discederent, sed expectarent promissum Patris, *Act.* 1.

Sperare debent homines consolationem in tribulatione: Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filiis sic dicebat Job, Si occiderit me in ipso sperabo, *Iob* 13. Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi est spes tua? Respondit, Filii Sanctorum sumus, & vitam illam speramus quam daturus est Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Iob* 2. Cùm Susanna esset morti condemnata, erat cor ejus in Domino fiduciam habens, *Dan.* 13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ polari, ad quam nautæ in tempestate respiciunt & cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respiciendum est ad Deum, & ejus auxilium ac promissa, ut cursum hujus vitæ rectè & securè dirigamus ad portum salutis. Præclarè hanc spem & fiduciam explicat totus *Psalmus* 90. *Qui habitat in adjutorio Altissimi &c.*

Spem

Spem noſtram Lucernæ comparat S. Auguſtinus *in Enchir.*, Lucerna, inquit, animæ ſpes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad ſpem facit, & in nocte ardet lucerna noſtra. Oleum hujus lucernæ eſt verbum Dei & ejus promiſſa, quæ faciunt ut lucerna ſpei noſtræ non extinguatur.

Sicut Peregrinantium labores & tædia relevat ſpes perveniendi in ſuam Patriam, ſic labores hujus vitæ multum mitigat ſpes perveniendi ad patriam cæleſtem: hic enim ſumus *hoſpites & advenæ ſuper terram*, ut loquitur Apoſtolus.

Spem noſtram vocat *Laurentius Iuſtinianus, in ligno vitæ cap.2.* Columnam firmiſſimam qua totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur, ſpe autem deficiente totum ædificium corruit in barathrum deſperationis.

E contra ſpes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, eſt inſtar Arundinis, cui ſi innitaris ſtatim frangitur & te in lapſum præcipitat, Eſt etiam inſtar myricæ ſive terræ ſiccæ ac ſterilis in qua nihil creſcit, & nullum fructum habes, poſt inanem laborem: Hinc recte *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier. c.17.*

VIDE EX BREVIARIO. *Spes*, Com. non Pont. n.3. l.2. *&* Oct. Aſcenſ. n.2. l.1.

Vide *Fides*, *Benignitas Dei.*

SUPERBIA.

S*Vperbia ducit hominem ad ruinam:* Ideò Chriſtus dicit, qui ſe exaltat humiliabitur, *Matth.23.*

Matth. 23. Volentes superædificare turrim in cœlum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genes*. 11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbè populum numeravit, 2. *Reg*. 24. Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester* 7. Nabuchodonosor per superbiam depositus est de solio, & gloria ipsius ablata est, *Dan*. 4. Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan*. 5. Herodes superbè indutus, cùm populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Act*. 12.

Superbi similes sunt fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tantò magis evanescit, sic superbus quantò magis exaltatur tantò citiùs deficit, *Ita S. Aug. in Psal*. 36.

Similis est superbus ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem et insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam, et jactantiam, et aliorum contemptum, *ita S. Hier*.

Quemadmodùm corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissâ humilitate omnibus passionibus et vitiis exponitur, et redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, et tantùm non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodùm avari quantò plus opum accumulant, tantò magis se egere existimant, ita superbi et arrogantes quantò majori honore fruuntur, tantò magis magisque cupiunt honorari.

Quod in corporibus tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodi-

modicè turget sanum esse non potest, ita et animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysost. Hom.13. in Timoth.*

Ut in area extollitur palea super triticum, non quòd sit dignior, sed sit levior, sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum et virtutem, sed ob vanitatem et falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia *quid sit*, Dom. infra Ascens. n.2. l.2. Dom. II. Sept. n.2. l.3. *Initium omnis peccati*, 2. Novemb. n.3. l.1. Gloriatio vana *perdit beneficia accepta*, Dom. 2. Sept. n.2. l.3.

Vide *Humilitas*.

T.

TENTATIO.

Tentat Deus aliquando hominem ut probet illum: Sic tentavit Abraham et dixit ei, tolle filium tuum quem diligis et offer illum, *Genes.22.* Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse verò sciebat quid esset facturus, *Ioan.6.* Postquam Tobias fuit cæcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus evenire illi, ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.2.* Judith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodò tentati sunt patres, ut probarentur si verè colerent Deum, *Iudith.8.* Job propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob 23.* Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matth.14.*

Non debent homines Deum tentare : Sicut populus Israël multoties tentavit Deum in deserto, *Num.* 8. Oziam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens : Qui estis vos qui tentatis Deum ; *Judith.* 8. Judæis quærentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut Jesum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens : Quid me tentatis hypocritæ ? *Matth.* 22. Cùm ejecisset Jesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum quærebant signum de cœlo, *Matth.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut paret *Act.* 5.

Tentat diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo : Sic fallò dixit Evæ : Nequaquam moriemini, & promisit bona ex transgressione : Eritis sicut Dii, *Genes.* 3. Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo, Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth.* 4.

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo : Christus à dæmone tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Matth.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio *fit suggestione, consensu, delectatione*, Dom. 1. Quadr. n. 3. l. 3. *tam de bono quàm de malo periculosa est*, Dom. Passio. n. 2. l. 3.

Vide, *Tribulatio. Consolatio divina.*

TIMOR DOMINI.

OMnis Dei timor, etiam ex metu pænæ, per se bonus, & utilis est contra peccatum : Timor Domini expellit peccatum, *Eccle.* 1. Beatus homo qui

qui semper est pavidus, *Proverb.* 28. Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti. *Iob* 9. Et ideo à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm.* 86. Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nuncius: est bonæ indolis index: est testis innocentiæ: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet *Gen.* 3. *&* *Esaiæ* 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus, & cum filiabus peccavit, *Gen.* 19.

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obstetrices Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exod.* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior, 2. *Machab.*

Timor Domini causa est quod homo benè operetur & diligat Deum. Ideò voluit Dominus filiis Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exod.* 20. Josaphat docuit judices ut timor Domini esset inter eos si benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tob.* 2. Item com-

commendatur Job, quod esset bonus, justus, & timens Deum. *Iobi* 1.

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Reg.* 17. Jonas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Ion.* 1. Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Matth.* 10.

Sicut qui transit angustum pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui thesaurum portat per loca prædonum insidijs infesta, ita necesse est in decursu hujus vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodum fræno opus est equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitiis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in scholis à negligentia ac petulantia deterrentur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia

sua

ſua peccata etiam minutiſſima obſervet, *Climacus de diſcret grad.* 26.

Sicut per corium acu perforatum priùs ſeta, & poſt eam filum ingreditur, ſic timor Domini in animam hominis charitatem & juſtitiam introducit, *S. Aug. in epiſt. S. Ioan.*

VIDE EX BREVIARIO. *Timor Domini diſcendus,* Dom. V. Novemb. n. 2. l. 3. *timor ſanctus eſt ſalutaris,* Dom 1. Aug. n. 2.

Vide Pœnitentia, Humilitas.

TRIBVLATIO.

T*Rribulationem libenter & patienter ſuſtinentes ſequitur conſolatio.* Nam Ioſeph plus crevit & proſperatus eſt in exilio, quam ſi fuiſſet inter fratres ſuos. *Gen.* 14. Quantò magis Pharao filios Iſraël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & creſcebant, *Exod.* 1. Heliam perſecutum à Iezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, 3. *Reg.* 19. Excæcatum & deriſum Tobiam Dominus multipliciter conſolatus eſt, *Tob.* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam conſolationem, cum quibus Nabuchodonoſor vidit ſimilem filio Dei, *Dan.* 3. Uudè per Pſalmiſtam dicit Dominus, Cum ipſo ſum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Ioſeph dixerunt, Meritò hæc patimur, *Genſ.* 42. Quia poſt obitum Iudæ Machabæi ſurrexerunt iniqui & peccatores, facta eſt fames magna, 1. *Machab.* 9.

Tribulationum remedium eſt oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudiſti eos, *Num.* 9. Suſanna in damnatione mortis poſita, non habens recurſum ad humanum adjutorium

jutorium, flens oravit & suspexit in cælum, *Dan.* 11.

Sicut avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio *in tribulatione non deficiendum*, Sabb. post Ciner. *ex eâ aliæ virtutes oriuntur*, Oct. Innoc. n. 1. & 2. *Quare immittatur*, Dom. Pass. n. 2. 5. Maij n. 3. l. 3. Dom. XI. Pent. n. 2. l. 1. Ægritudo, *morbi aliquando vitia significant*, Sabb. Pent. l. 3. Dom. infr. Ascens. n. 2. Malum *sæpè in melius bonum permittitur*, fest. Epiph. n. 2. l. 2. & Dom. Septuag. n. 2. l. 3. *Inter malos vivere magna virtus*, Dom. I. Sept. n. 2. l. 3. Paupertas, *est parens aliarum virtutum*, 2. plur. MM. n. 3. l. 3. Persecutio *facit Ecclesiam crescere*, 3. Julij n. 2. 8. Novemb. n. 3. l. 2. *duo genera ejus*, 26. Junij n. 3. l. 3. *non timenda*, ibid. & 14. Oct. n. 3. l. 3.

Vide Tentatio, Patientia.

V.

VERITAS.

VEritas *apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Ioiadæ verè & justè arguebat Regem, & Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Ioas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israëlitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, *Judith. c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Ioachim vera de futura captivitate Israël,

Iſraël, juſſit Rex volumen in ignem proijci. *Hieremiæ c.* 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hieruſalem captivitatem prædixit, in lacum miſſus fuit, *Hieremiæ c.* 38. Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non eſſe Deum, in locum leonum miſſus fuit, unde ipſum Deus & veritas liberavit, *Daniel. c.* 7. Quia Ioannes Baptiſta veritatem dixit Herodi, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, in carcere decollatus fuit, *Matthæi c.* 4. Cæcus à Chriſto illuminatus, quia Phariſæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum proiecerunt, *Ioan.* 9. Quando Apoſtoli Principibus Sacerdotum de doctrina Chriſti vera prædicabant, cæſi fuerunt, & iuſſi ne de Chriſto amplius loquerentur, *Actuum cap.* 5.

Cur denique paſſi ſunt tot Martyres, Confeſſores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Niſi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus aſſentiri nolunt.

Qui veritatem ſtudiosè ſectantur, Similes ſunt illis qui ex viſceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretioſas ac lucidiſſimas educunt.

Comparat S. Auguſtinus Epiſt. 9. Veritatem Chriſtianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua noſtri martyres tot ſæculis fortius dimicant, quam Græci pro ſua Helena adverſus Troianos.

Bonorum ingeniorum eſt veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodeſt clavis aurea, ſi aperire non poteſt, hoc eſt, ad veritatem ducere, idem *S. Aug. l.* 4. *de doct. Chriſtiana cap.* 2.

Sicut perdix optimus eſt cibus, non tamen ſi proponatur crudus; ſic etiam veritas debet pro-

poni

poni excocta & condita sale prudentiæ, id est, suo tempore, & loco.

VOTVM.

V*Otum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi ut liberentur.* Debellato Israël et ablatâ prædâ, votum vovit Israël Deo, et posteà victor fuit, *Num.*21. & *Judith.*20. Viri qui erant in navi cum Iona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, et voverunt votum Domino, *Ionæ* 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2.*Machab.*9.

Votum indiscretum non debet homo facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, *Iud.*11. Pro indiscreta et mala causa vovit Absalon, volens rebellare patri, 2.*Reg.*15. Crudele votum et impium fecerunt Judæi dicentes, et devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, *Act.*23.

Votum facientes debent votum reddere. Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cùm obtinuit filium, adimplevit votum, 1. *Reg.* 1. Aza Rex Iuda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum et argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filij et hæredes, 2. *Paralip.* 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem et tulerunt holocausta et vota sua, *Iud.* 16.

ZELUS BONUS.

Z*Elus bonus est arguere acriter delinquentes.* Nam videns Neemias onera portantes, et uxores ducentes

ducentes alienigenas, objurgavit eos, et acriter arguit, *Neem.* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, et Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Ioannes Baptista, dicens Iudæis, Geniminá viperarum &c. *Matth.* 3. *Luc.* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas et Pharisæos, dicens, *Væ* vobis Scribæ et Pharisæi &c. *Matth.* 23. Ardenti zelo Stephanus atguebat *Iudæos*, dicens, durâ cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo et omni falla- ciâ, *Act.* 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo facto à populo, et tabulas confregit, et populum arguit, et eos acriter punivit, *Exod.* 32. Multùm placuit zelus Domini quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, *Num.* 25. Præcepit *Iosue* Achior lapidari, et supellectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Iosue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios super aram Domini, 1. *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes et ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luc.* 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Z*Elus indiscretus est quando correctio non procedit ex justitia, sed ira vel vindicta.* Sic Abisai voluit amputare caput Semei maledicentis David, sed David id non permisit, 2. *Reg.* 18. Jonas iratus propter hederam desiccatam, volebat ut Deus destrueret Civitatem, *Ion.* 4. Jacobus & Ioannes irati, quia nuncij Domini non fuerunt recepti,

recepti, voluerunt ut ignis de cœlo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, *Lucæ* 9.

Zelus erat indiscretus Iudæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Matthæi*. 12. Item quando arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellerent, & manducarent, *Matthæi* 22. Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Iuda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis. *Matth.* 26. Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis consideranto amputavit auriculam servi Principis sacerdotum, *Matth.* 26. S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens paternarum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vinctos in Hierusalem, *Actor.* 8. Denique Iudæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Barnabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Actor.* 13.

Homo zelosus, sed indisctetus est sicut Equus generosus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & seipsum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; sic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicilium viride imponitur non discernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparent viridia: sic zelus hominis in-

discreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult judicio imprudenti accommodare, & suo pede curuo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira, Invidia.*

Ut in Apparatu præcedenti quælibet Materia promptius reperiatur, hic singulorum Titulorum Indicem suo ordine subnecto.

SYLLABVS APPARATVS PRÆCEDENTIS.

PRAXIS
DICTIONEM CONFICIENDI
EX
Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana.

§. I. *Praxis conficiendi primam partem Dictionis.*

Rima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione *Evangelii quod præsenti Die occurrit, adhibitâ quadem amplificatione, & ornatu oratorio magis abvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem hujus amplificationis in eo consistit primò, ut singulæ partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi præsentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo ostendetur.*

Secundò, assignando causas *cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

 Tertiò,

Tertiò, expendendo modum *rei gestæ v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.*

Tertiò, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subjiciuntur. Debet autem ejusmodi similitudo *non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas ejus proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus. Exempli causâ: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet considerare Ignis proprietates, & illas, cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obsequio divino: ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas resoluit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad cælestia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, *& similitudines, quæ breviter assignantur, poterunt latius deduci, & ad præsentem materiam applicari.*

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latiùs exponendis, consideranda sunt circumstantiæ quæ memoriæ causâ hoc versiculo aptè comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus, auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.

Primæ partis exemplum, Narratione Evangelii.

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis

signis præcedentibus judicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis prænunciavit? ut comparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio severè vindicanda, *simile*, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo judice sibi brevi comparendum esse.

Quomodo Christus illa prædicit? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui solicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. *Erunt signa.* Sed ubi illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? *In sole, & luna, & stellis*, nempe in loco maximè conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis cæli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire *quanam* erunt illa signa *in sole, &c.* Erunt eclipses, tenebræ, fulgura, & stellæ de cælo cadentes. *Comparatio*: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt. *Transitio*.

Sed ne putemus signa judicii extremi in cælo tantum futura, pergit Christus; *Et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus matris & fluctuum.* *Quomodo* trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendum sonitum ex turbatis totius Oceani

ni fluctibus? *Arescentibus* (inquit) *hominibus præ timore & expectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *simile*, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, *Transitio.*

Post hæc tremenda signa in cælo, terra, et mari, videamus quid sequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majestate magna, *quare?* quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, et coram illo in terra stabunt judicandi omnes Reges, Principes, et universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, *simile*, sicut Rex solet summa cum majestate et frequentia comparere quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.*

§. 2. *Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.*

PRo *secunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua* sententia *particularis, quæ erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut aliâ doctrinâ ex mente Concionatoris.*

Vt pro hoc discursu materia apta inveniatur, in Indice suprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa præcipuè versatur; ut si sit Amor Dei, *Vide in littera A. si sit* Justitia, *vide in littera I. & sic de cæteris. Vbi nota quando est discursus de* virtute *posse etiam materiam peti*

ex vitio *illi contrario , & contrà , v. g. si agitur de* Amore , *videndus est etiam titulus de* odio *vel* inimicitia , *vel* invidia.

Postquàm in Indice inventa est materia , & exempla ad mentem Concionatoris idonea , expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta describi & deduci ad scopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè consistet in artificio , quod suprà ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex præsenti Evangelio eligitur hæc particularis sententia : Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate , *nempè ad judicandum. Quæratur ergò in Indice* Judicium, Justitia , *& ex illis desumatur materia & discursus juxta methodum sequentem.*

Secundæ partis exemplum, in Sententia deducenda.

T*Unc videbunt Filium hominis venientem in nube , &c. Quinam* videbunt ? totus mundus , justi , & impii simul congregati. *Quid* videbunt ? Filium hominis scil. Christum cujus passionem & mortem spreveruut. *Quare* tunc Christum videbunt in nubibus venientem ? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide in indice *Iudicium justum* & ex eo reliqua compone hoc modo) Iudex ut recte judicet debet causas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus , 3. *Reg.* 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera ejus mater : ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari , deinde jussit sibi gladium adferri , dicens , se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis ? Mulier

lier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus commota extemplo jussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, *Dan.* 13. In occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum supplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & authoritate graves, populus ad supplicium convenerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat ((*Narretur decore reliqua historia, & veritas tandem detecta.*)

Ecce quanta cura & sagacitate opus est judicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in silvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur justitia: (Vide *Iustitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Iustitia requirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardochæum eo quod sibi genua non flecteret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspende-

penderetur : *Fusiùs Estheris 7.* Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti adjudicatus est, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit ipse penderet. *Aman* est peccator, qui non dubitat aliis facto, aut verbó, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Assuerus* est *Christus*, qui peccatorem in extremo judicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ justitiæ mensuram ut clariùs intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti; *Fusius ex Dan.14.* Conclusit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines scelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum conjecti extemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio instar Danielis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati stabunt illæsi et securi. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla si velit ex eodem Indice.* Conclusio.

Cavendum igitur peccatum à justo Iudice tam severè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda invidia *&c.* *Descendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit suos admonere, quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exempla illic posita dilatari.*

§. 3. *Tertiæ partis praxis & exemplum, ut suprà de Sentèntia.*

L*Evate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Quis* hæc verba profert? Christus, qui non tantùm est severus judex, sed etiam

etiam benignus consolator. *Quibus* hæc dicuntur? Iustis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi, nec permissi caput attollere, tunc tandem in die judicii illis dicetur, *Levate capita vestra.* Vide, *Tribulatio*, *Tentatio*, *Patientia*, & ex illis (sicut supra ex *Iustitia*) seligantur exempla Iosephi, Tobiæ &c. quibus ostendatur justos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die judicii viso Redemptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest in Indice, *Consolatio*, *&* *gloria æterna.* *Poterit, si velit, pergere ad aliam sententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apostrophen sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad proposita firma & scopo dictionis consentanea vehementiùs incitare.

Ad hæc plurimùm conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in se concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè observare, eumque conari in praxim reducere, quantùm propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui minimè affectatus apparet.

Porrò ut prædictus Apparatus et praxis ex eo concionandi faciliùs ab incipientibus in usum redi-

redigatur aſſignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium diei: 2. Puncta ſive ſententias ex eo ſelectas, et conceptus de ſingulis punctis ad concionandum idoneos. 3. Apponimus ad ſingulas ſententias Titulum in Indice ſive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua ſententiam ſuam et conceptum facilè et copioſè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro ſingulis Dominicis et Feſtis, pro faciliori tantum norma, aliquas ſententias et materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cùm placuerit, ſententias alias ex eodem Evangelio eligere, et illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum obſerva, materiam pró dictione peti poſſe non tantùm ex Apparatu, ſed etiam ex Controverſiis ſuperiùs tractatis, et exemplis aliiſque in Catecheſi infra inducendis, eorum Indices aut titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei myſteriis, et officiis juſtitiæ Chriſtianæ exempla ſelectiſſima fuſiùs deducuntur.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, *Lucæ* 21. *Erunt ſigna, &c.*

1. NArratur totum Evangelium Dominicæ: *Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis*; juxta praxim primæ partis ſuprà.

2. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate.* Adventus Chriſti erit peccatoribus tremendus, quia ſtricto judicio omnia occulta examinabit, et pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Appa-

 ratu

ratu *Iudicium rectum*, *Iustitia divina*.

3. *Tunc videbunt* Hæretici Christum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere v, *Eucharistia*, *Ecclesia*. *Tunc videbunt* Avari Christum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemosyna*. *Tunc videbunt* Christum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum. V. *Luxuria*. *Astutia*. &c.

4. *Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra*. Iusti et pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio et consolatione. Vide, *Tribulatio*, *Consolatio*. Et infra *in Catech. c.5. in fine 4. Novissima*.

Dominica II. Adventus.

Matth.11. *Cùm audisset Ioannes &c.*

1. NArratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis supra.

2. *Cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi*. Sicut S. Ioannem in carcere, ita justorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita justi in tribulatione. Vide in Apparatu, V. *Patientia*, et varia ejus exempla, et documenta.

3. *Existis videre arundinem vento agitatam*. S. Ioannes mansit in adversis constans, sed homines reprobi instar arundinis cum omni vento tentationis facilè inclinantur ad peccatum. V. *Constantia*, *Peccatum*, et species peccati, *Superbia*, *Avaritia* &c. Item *Catech. c. 3. de præceptis*.

Contra

Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 66.

Dominica tertia Adventus.

Joan. 1. *Miserunt Iudæi &c.*

1. NArratio Evangelii, juxta praxim. Narrat. ubique servandam.

2. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare seipsos, & sua vitia. V. in Apparat. *Iactantia, Superbia.*

3. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantùm esse *vocem*, quæ est res levissima. Sed melius id possint dicere multi homines qui tantùm habent verba & voces, & nihil veritatis. V. *Humilitas, Mendacium.*

4. *Ego baptizo in aqua*, Baptismus Joannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. V. *Baptismus*, item *in Catech. c.* 4.

Dominica 4. Adventus.

Luc. 3. *Anno quintodecimo.* Narr. *Evang.*

1. P*Rædicans Baptismum pœnitentiæ.* Pœnitentia necessaria: est secundus Baptismus. V. *Pœnitentia, Baptismus, Confessio peccatorum.* Eadem *in Catech. c.* 4.

Hæretici male negant *Baptismum Pœnitentiæ* per Confessionem, & Absolutionem Sacerdotis: vide *in Polemicis part.* 1. *pag.* 224.

2. *Parate viam Domini:* virtutes quæ requiruntur

runtur ad parandam viam Domino in noſtra anima. V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio, &c.*

3. *Omnis mons, & collis humiliabitur.* Superbi ſicut montes ſupra alios elati, à Deo deſeruntur, & humiliantur: vide, *Superbia.*

Nativitas Domini.

Luc. 2. *Exiit edictum.* Nart.

1. NAtus eſt vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium ſuum pro nobis incarnari, & in ſtabulo naſci. V. *Benignitas Dei. Gratitudo erga Deum Chriſtus.*

2. *Invenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.* Si Filius Dei è cœlo ad ſtabulum ad nos deſcendit, quomodò non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare. V. *Humilitas. Abnegatio.*

3. *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Chriſti habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conſcientia. V. *Pax. Concordia.* Item *Odium. Invidia.*

Dominica prima poſt Nativitat.

Luc. 2. *Erant Ioſeph & Maria.* Narr.

1. P*Oſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum.* Chriſtus improbis hominibus eſt ſeverus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam. V. *Iuſtitia divina, Benignitas Dei, Gloria cæleſtis.*

2. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita juſtis hominibus tribulationes proveniunt ad ſalutem. V. *Tribulatio, Patientia.*

3. *Quæ*

3. *Quæ non discedebat de templo jejunijs & obsecrationibus serviens nocte ac die.* Et ideò meruit Christum videre, v. *Iejunium, Oratio.*

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. *Postquàm consummati.* Narr.

1. P*Ostquàm consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer.* Debent Christiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. v. *Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.*

2. *Vocatum est nomen ejus Iesus,* Id est Salvator. Christns pro strena novi anni offert in circumcisione suum sanguinem pro hominum salute, vide, *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum,*

3. Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat. v. *Christus.*

Epiphania Domini.

Matth. 2, *Cùm natus esset &c.* Narratio.

1. V*Idimus stellam ejus in Oriente.* Fides est stella quæ ducit nos ad Christum. v. *Fides Obedientia & in polemicis argumenta Fides.pag.* 52.

2. *Renunciate mihi ut & ego veniens adorem eum.* Similes sunt Herodi hypocritæ & hæretici qui simulant pietatem. v. *Hypocrisis, Intentio mala. Astutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum.p.252.

3. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Per hæc tria munera significatur Christo offerenda Fides, Spes, Charitas sive Amor Dei. Item paupertas sive abnegatio sui, castitas, obedien-v. Singulas istas virtutes in Apparatu.

Domi-

Dominica prima post Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cùm factus esset Iesus.* Narratio.

1. INvenerunt Iesum in templo. Jesus invenitur in vera Ecclesia, & in oratione, v. *Ecclesia, Oratio.* Item, Notæ veræ Ecclesiæ &c. *part.* 1. *p.* 52.

2. *Nescitis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse* : Serviendum Deo potius, quàm mundo aut hominibus. v. *Obedientia , Abnegatio mundi, Amor Dei.*

3. *Et erat subditùs illis.* Quantùm debeant honorari parentes. v. *Honor parentum , Educatio filiorum. Et in Catech. c. 3. de præcepto honorandi parentes.*

Dominica secunda post Epiphaniam.

Ioan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

1. NVptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Matrimonium honorandum est, & ejus leges magnâ curâ servandæ tam à viro quàm à muliere , in mutuo amore , fidelitate, concordia. vide , *Matrimonium.* Et *in Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonij.*

2. *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem , postea dolorem & tribulationem : Deus è contra primò præbet tribulationem : posteà lætitiam & prœmium æternum. vide, *Tribulatio, tentatio, patientia.*

3. *Hoc fecit Iesus initium signorum.* vide , *Christi miracula* v. *Christus, Benignitas Dei.*

Domi-

Dominica tertia post Epiphaniam.

Matth. 8. *Cùm descendisset.* Narr.

1. DEscendente Iesu de monte, *Ecce leprosus venit.* Leprosus dici potest quivis peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

2. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recurrere. v. *Fiducia, Pœnitentia.*

3. *Vade ostende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali. v. *Confessio peccatorum*: Item *Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c. 4.*

Dominica quarta post Epiphaniam.

Matth. 8. *Ascendente &c.* Narr.

1. A*Scendente Iesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari.* Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis, discordijs, litibus. v. *Discordia, inimicitia.* Item *pax.*

2. *Domine salva nos perimus.* Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare. v. *Oratio, Auxilium Dei. Fiducia. Et in Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

3. *Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto, quanto magis homo. v. *Obedientia, Timor Domini. Et in Catech. c. 3. de præceptis.*

Domi-

Dominica quinta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum est.* Narr.

1. S*Imile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut posteà proferat fructum vitæ æternæ. V. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c. Et in Catech. c. 1. de fide.*

2. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt. V. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria, & alia vitia.*

3. *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium, vel pœnam æternam. V. *Mors, judicium, justitia divina. Et in Catech. c. 5. de 4. Novissimis.*

Dominica sexta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile est.* Narr.

1. S*Imile est regnum cœlorum grano synapis &c.* Granum sinapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, et humilis, posteà autem crescet in gloriam immensam et æternam. V. *Fides, humilitas, tribulatio.*

2. Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita pœnitentia nunc causat dolorem, posteà verò salutem operatur. V. *Pœnitentia, patientia, tribulatio* Item *in Catech. c. 4. de pœnitentia.*

Dominica Septuagesimæ.

Matthæi 20. *Simile est.* Narratio.

1. S*Imile est regnum cœlorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum est Ecclesia, ad quam Deus homines vocat ut benè operentur. V. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides in Catech.c.*1.

2. *Hi novissimi unâ horâ fecerunt & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviunt brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multùmque laborant. V. *Intentio bona, mala, Gloria cœli.*

3. *Multi sunt vocati pauci verò electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deserunt sua vitia. Vide, *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Dominica Sexagesimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

1. S*Emen est Verbum Dei.* Magni facienda est Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ. V. *Fides, Prædicatio.*

2. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria est ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones. V. *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

3. *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum adferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia. V. *Patientia, abstinentia, abnegatio.*

Dominica Quinquagesimæ.

Lucæ 18. *Assumpsit Iesus &c.* Narratio.

1. E*Cce ascendimus Hierosolymam &c.* Quanta Christi benignitas qui ultrò tendit Hierosoly-

solymam, ut pro peccatoribus patiatur, V. *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum,*

2. *Et postquàm flagellaverint & occident eum, tertiâ die resurget,* Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio, v. *Tribulatio, Persecutio, Beatitudo.*

3. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Christi in se amorem, & beneficia. v. *Ingratitudo, benignitas Dei,*

Dominica 1. Quadrag.

Matthæi 4. *Ductus est Iesus &c,* Narratio.

1. C*Vm jejunasset quadraginta diebus &c.* Quàm utile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, V. *Abstinentia, jejunium.*

2. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, V. *Tentatio, tribulatio.*

3. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat. v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Dominica 2. Quadrag.

Matth. 17. *Assumpsit Iesus &c.* Narr.

1. T*Ransfiguratus est ante eos.* Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis. v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

2. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia,

clesia, in oratione, in operibus bonis. v. *Ecclesia, oratio.* Item *in controvers. part.* 1. *c.* 2. *de vera Ecclesia* contra hæret.

3. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. v. *Timor Domini, fiducia, fortitudo.*

Dominica 3. *Quadrag.*

Lucæ 11. *Erat Iesus &c,* Narr.

1. E*Rat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non apperiunt peccata sua, & qui non laudant Deum in oratione, v. *Confessio, Oratio.*

2. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, v. *Discordia, Pax.*

3. *Qui non est mecum contra me est.* Deus odit simulationem & hycocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocrisis, Intentio recta.*

Dominica 4. *Quadrag.*

Ioan. 6. *Abijt Iesus trans mare,* Narr.

1. E*Rat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.* Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ. v. *Sabbathi observatio.* Et *in Catech. c. 3. de præceptis.*

2. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur, v. *Liberalitas.*

3. *Iesus ergò ne facerent eum Regem fugit.* Docemur

hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à ſolo Deo expectare. v. *Humilitas Intentio bona.*

Dominica 5. quæ eſt Paſsionis.

Ioan. 8. *Dixit Ieſus turbis.* Narr.

1. QVi ex Deo eſt verba Dei audit. Signum eſt prædeſtinationis Conciones libenter audire et obſervare, v. *Prædicatio, Obedientia.*

2. *Si quis ſermonem meum ſervabit mortem non videbit in æternum.* Per obſervantiam mandatorum obtinetur vita æterna. v. *Obedientia, Gloria cæleſtis.*

3. *Abraham mortuus eſt, & Prophetæ.* Nemo mortem evadit, debemus ſemper eſſe parati ut tranſeamus ad alteram vitam. v. *Mors,* Item 4. *Noviſſima in Catech. c. 3.*

Dominica 6. quæ eſt Palmarum.

Matth. 21. *Cùm appropinquaſſet.* Narr.

1. ECce Rex tuus venit tibi manſuetus, Chriſti manſuetudo & humilitas Chriſtianis imitanda. Vide, *Patientia, Humilitas.*

2. *Straverunt veſtimenta ſua in via.* Hinc collige non tantùm affectum internum, ſed etiam ſæpè bona externa pro Chriſto exuenda eſſe. V. *Abnegatio, Amor Dei.*

3. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus & honorandus Deus in ſuis Sanctis & miniſtris. V. *Amor Dei, honor parentum.* Item *cultus Sanctorum in contr. part. 2. &c.*

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

1. E*Merunt aromata ut venientes ungerent Iesum.* Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra ungunt in suis pauperibus. V. *Castitas, amor Dei, liberalitas in pauperes.*

2. *Nolite expavescere, Iesum quæritis Nazarenum.* Non debet timere qui seriò Christum quærit, V, *Fides, & fiducia.*

3. *Surrexit non est hic,* Per pœnitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum. V, *Pœnitentia, peccatum.*

Dominica in Albis.

Ioan. 20. *Cùm serò esset,* Narratio.

1. P*Ax vobis.* Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia. V. *Pax, Discordia.*

2. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas. Vide, *Confessio peccatorum, pœnitentia.*

3. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides. V. *Fides fiducia.* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

Dominica 2. post Pascha.

Ioan. 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

1. B*Onus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* V. *Zelus gloriæ Dei, Fortitudo.*

2. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas.* V. *Christus, Dei benignitas erga suos fideles:* applicando illi officia boni Pastoris.

3. *Fiet*

3. *Fiet unum ovile & unus Pastor.V. Concordia, pax,* Item *Ecclesiæ unitas, Controv.part.1.c.3.*

Dominica 3. post Pascha.

Ioan.16. *Modicum &c,* Narratio.

1. *Iterùm modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum censeri debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

2. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* V. *Tribulatio, tentatio, patientia servorum Dei.*

3. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* V. *Consolatio divina, Gloria æterna, Beatitudo.*

Dominica 4. post Pascha.

Ioan. 16. *Vado ad Deum,* Narratio.

1. *Cvm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio. V. Peccatum, justitia divina, judicium iniquum, rectum.*

2. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est à Spiritu sancto, mendacium & hypocrisis à spiritu maligno. V *Fides, mendacium, hypocrisis.*

3. *Non enim loquetur à semetipso,* Hæretici quia loquuntur à semetipsis, non à Deo, sunt mendaces & fallaces, V. *Mendacium, fallacia,* Item *vera Ecclesia, Contr.p.1.c.3.*

Dominica 5. post Pascha.

Ioan. 16. *Amen dico vobis,* Narratio.

1. *Siquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis,* Quanta est vis orationis, V. *Oratio.*

2. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amastis,* V. *Amor Dei, & Benignitas.*

3. Et

3. *Et credidistis, quia à Deo exivi :* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides*, *& in Catech. c. 1,*

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c,* Narr.

1. E*Xprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

2. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus*, Item, *Catech. c. 4.*

3. *Quanta Dei gratia est vera fides,* v. *Fides, Constantia, Perseverantia.*

Dominica post Ascensionem.

Ioan. 15. *Cùm venerit,* Narratio.

1. C*Vm venerit Paraclitus,* Paraclitus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, et operibus bonis, v. *Consolatio divina.*

2. *Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium prohibebitis.* Per fidem, spem, amorem, de Christo testimonium perhibemus quod est ei gratissimum, v. *Fides, Spes, Amor Dei.*

3. *Hæc facient vobis quia non noverũt Patrem neque me :* Hæresis, et peccatum excæcat homines, ut non videant quantam injuriam faciant Deo persequendo innocentes, v. *Persecutio, peccatum, inimicitia.*

Dominica Pentecostes.

Ioan. 14. *Si quis diligit,* Narratio.

1. S*Iquis diligit me Sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum.* Quantum bonum diligere Deum, et quomodò diligendus, v. *Amor Dei.* Et *in Catech.cap. 3. de charitate.*

2. *Qui non diligit me Sermones meos non servat.* Quantum malum non diligere Deum, ejus præcepta violando, v. *Obedientia,* Item *peccata in specie,*

3. *Pacem relinquo vobis.* Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, et proximo, v. *Pax, concordia.*

Dominica SS. Trinitatis.

Matth. 28. *Data est mihi &c.* Narratio.

1. E*Untes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, et vocationem ad fidem &c. v. *Baptismus,* Item *in Catech, exempla cap. 4. de Sacram. Baptismi.*

2. *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Non sufficit Baptismus et Fides sine bonis operibus et observatione mandatorum Dei, v. *Obedientia,* Item *in Controv. tract. 2. c. 2.* Item *in Catech. c. 3. Præcepta Decalogi.*

3. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi,* Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per potentiam divinitatis omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, v. *Christus. V. Eucharistia,* Item *in Catech. c. 4. de Sacramento Eucharistiæ.*

Festum

Festum Venerabilis Sacramenti.

Ioan.6 v.48. *Caro mea :* Narr.

1. C*Aro mea verè est cibus*. In institutione Eucharistiæ Deus fecit memoriam mirabilium suorum. vide, *Eucharistia* : Item *in Catech. cap.4. Sacram. Eucharistiæ* : item *in Controv. tract.2, pag.&c. De Eucharistiæ Sacram. contra hæreticos.*

2. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt.* Quomodò virtus Eucharistiæ varijs figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

3. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quanta prœmia dantur iis qui ad Communionem dignè accedunt , quanta pœna si indignè. *ibid.& infra in Diarij & libri fine.*

Dominica 2. post Pentecostem.

Lucæ 14. *Homo quidam fecit cænam,* Narratio.

1. E*T cæperunt omnes simul excusare.* Magna ingratitudo est, Deum per gratiam et Prædicatores suos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non sequi, v.*Ingratitudo, exhortatio.*

2. *Primus dixit ei , villam emi &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœlestis per cupiditatem et avaritiam, v. *Avaritia,* item *in Catech. c.5, de peccato capitali Avaritiæ.*

3. *Alius dixit , uxorem duxi non possum venire :* Multos etiam cœlo excludit luxuria, v. *Luxuria,* Item *in Catech.c.5.de peccato capitali Luxuriæ.*

Dominica 3. post Pentecostem.

Luc.15. *Erant appropinquantes,* Narratio.

1. Q*Via hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores

per pœnitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei, Pœnitentia,* Item *in Catech.c.4.de Sacram. Pœnit.*

2. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo feria pœnitentia, *ibid.*

3. Item pax conſcientiæ ex pœnitentia et confeſſione peccatorum, *ibid. & V. Confeſſio.* Item *Status gratiæ in fine part.2.*

Dominica 4. poſt Pentecoſt.

Lucæ 5. *Cùm turbæ irruerent.* Narratio.

1. T*Otâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxurioſi, qui totâ nocte, id eſt, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris prœmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item *in Catech. c,* 3 & 5.

2. *Exi à me quia homo peccator ſum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deſerit illum Chriſtus, v. *Peccatum.*

3. *Relictis retibus ſecuti ſunt eum:* Bona hujus mundi ſunt retia quibus anima capitur, et ideò pro Chriſto abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Dominica 5. poſt Pentec.

Matth. 5. *Amen dico vobis,* Narratio,

1. O*Mnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit Iudicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi* : Item *in Catech.c.3 Charitas proximi.*

2. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quantam pænam meretur inimicitia, et contumelia contra proximum, v. *Inimicitia, invidia.*

Domi-

Dominica 6. post Pent.

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

1. *MIsereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me.* Si tam benignus est Christus erga eos qui tantùm triduò illum secuti sunt, qualis erit illis qui totâ vitâ mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi,* Item *in Catech. c.* 8. *consilia evangelica.*

2. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mysticè designant septem Sacramenta quibus populus Christianus roboratur et alitur in vitam æternam, v. *Sacramenta in particulari:* Item *in Catech. c.* 4.

3. *Et præcepit turbæ discumbere:* Christi exemplo exercenda liberalitas erga egenos et esurientes, v. *Liberalitas:* Item *in Catech. c.* 5. *opera* 7. *misericordiæ.*

Dominica 7. post Pent.

Matth. 7. *Attendite à falsis.* Narratio.

1. *ATtendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium,* Cavendum ab hypocrysi et simulatione, qualis est hæreticorum, v. *Hypocrisis, Astutia, Adulatio.*

2. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur,* v. *Iusticia divina, mors, Infernus.*

3. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum,* Non sufficit fides sine bonis operibus, et obedientia mandatorum, v. *Controv. Tract.* 2. *c.* 2. Item *in Apparatu,* v. *Fides, Obedientia.*

Dominica 8. post Pent.

Luc.16. *Homo quidam erat dives.* Narrat.

1. R*Edde rationem villicationis tuæ.* Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severiùs exigatur, v. *Confessio, Mors,* Item *in Catech. c. 4. Confessio, & c.5.4. novissima.*

2. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Redimenda peccata per eleëmosynas, v. *Liberalitas,* item *in Catech.cap.5.opera misericordiæ.*

Dominica 9. post Pent.

Luc.19. *Cum appropinquaret.* Narratio.

1. V*Idens civitatem flevit super eam.* Anima peccatrix rectè comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa seipsam non deflet lachrymis pœnitentiæ, vide *Peccatum, Pœnitentia; etiam in Catechesi, cap. 4.*

2. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est v. *Oratio: Ecclesia item in Catech.cap.2.de Orat. Dominica, &c.*

Dominica 10. post Pent.

Luc.18. *Dixit Iesus ad quosdam.* Narratio.

1. N*On sum sicut cæteri hominum:* Vitium est jactantiæ præ se alios aspernari. v. *Iactantia.*

2. *Omnis qui se exaltat humiliabitur.* Superbis proxima est Dei vindicta et ruina. v. *Superbia.*

3. *Et qui se humiliat exaltabitur.* Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsenti, et futura. v. *Humilitas.*

Domi-

Dominica 11. post Pent.

Marc. c. 7. *Exiens Iesus.* Narratio.

1. A*Dducunt ei surdum, & mutum. Surdus* est qui non audit verbi Dei præcones. v. *Prædicatio.*

2. Item *mutus* est qui non audet peccata sua confiteri, v. *Confessio : item in Catech. cap.* 3.

3. *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad pœnitentiam adducere. v. *Christus :* item *in Catech. cap.* 4. *exempla pœnitentiæ.*

Dominica 12. post Pent.

Luc.cap.12. *Beati oculi.* Narratio.

1. D*Iliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* v. in Appar. *Amor Dei :* Item *in Catech. cap.* 3. *de Charitate.*

2. *Et proximum tuum sicut te ipsum,* v. ibid. *Amor, & charitas proximi.*

3. *Homo quidam incidit in latrones, qui & despoliaverunt eum.* Hac parabolâ pulchè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. *Benignitas Dei, Christus, &c.*

Dominica 13. post Pent.

Luc. 17. *Dum iret Iesus.* Narratio.

1. O*Ccurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo

ideo longe absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item *in Catech. cap. 3. in 10. præcepta.*

2. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare sacerdoti per confessionem, v. *Confessio*: item *in Catech. de sacramentum. Pœnitentiæ.* Item *Remedia sing. peccat.*

Dominica 14. post Pent.

Matth. cap. 6. *Nemo potest.* Narratio.

1. NEmo *potest duobus dominis servire.* Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia*: item *in Catech. cap. 5. de 7. pec. Capitalibus.*

2. *Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia, v. *Spes, Fiducia*: & *in Catech. cap. 12. de Spe.*

Dominica 15. post Pent.

Luc. 17. *Ibat Iesus in civitatem.* Narr.

1. NOli *flere.* In fletu, & tribulatione recurreudum est ad consolationem divinam, v. *Tribulatio, Consolatio divina.*

2. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia et bonitas ut homines juvet, et excitet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Dominica 16. post Pent.

Luc. 14. *Cum intrasset Iesus.* Narratio.

1. SI *licet Sabbatho curare.* Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludi, aut symposita. v. *Sabbathi observatio*: item *in Catech. cap. 3. præcepto 2.*

2. Recumbe

2. *Recumbe in novissimo loco.* Qui quærunt pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, v. *Humilitas, Superbia.*

Dominica 17. post Pent.

Matth. 22. *Accesserunt ad Iesum.* Narratio.

1. A*Ccesserunt ad Iesum Pharisæi.* Peccatores debent accedere ad Christum per pœnitentiam, v. *Pœnitentia, Spes.*

2. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & proximi. De hoc vide *supra in Dominica* 12.

Dominica 18. post Pent.

Matth. 9. *Ascendens Iesus.* Narratio.

1. E*T ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto.* Similes sunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum. v. *Luxuria, Acedia.*

2. *Tunc ait paralitico: Surge, tolle lectum tuum.* Id est, Resurge à peccatis per pœnitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces. v. *Pœnitentia.*

3. *Et vade in domum tuam.* Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cœlum & coram te, &c.* v. *Confessio peccatorum.*

Dominica 19. post Pent.

Matth. 22. *Loquebatur Iesus.* Narratio.

1. M*Isit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, et vitam æternam. v. *Prædicatio, Fides, Gloria æterna.*

2. *Illi autem neglexerunt.* Quam periculosa est negligentia, et duritia cordis quando à Deo vocam ur ad animæ salutem. v. *Duritia cordis, Inobedientia.*

Dominica 20. post Pent.

Joan. 4. *Erat quidam regulus.* Narratio.

1. D*Omine descende priusqaam moriatur filius meus.* Si regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filij sui, quantò magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui. v. *Zelus, Amor proximi.*

2. *Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem. v. *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Dominica 21. post Pent.

Matth. 18. *Simile est regnum cœlorum.* Narr.

1. M*Isertus Dominus servi illius dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, et injurias ei remittendas. v. *Amor proximi* Item *in Catech. c. 3. de char. proximi.*

2. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet universum debitum.* Deus ex rigore justitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil alijs volunt remittere. v. *Iustitia divina.*

Dominica 22. post Pent.

Matth. 22. *Abeuntes Pharisæi.* Narratio.

1. A*Beuntès Pharisæi consilium inierunt, ut caperent Iesum in Sermone.* Similes Pharisæis sunt homines fallaces qui student alios decipere in

verbis,

verbis, contractibus *&c.* v. *Astutia, Mendacium.*

2. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Ars fallendi præcipua, est adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum.

Vide, *Adulatio.*

Dominica 23 post Pent.

Matth. 9. *Loquente Iesu ad turbas.* Narr.

1. SI *tetigero tantùm vestimenta ejus salva ero.* Si tangere vestimenta et reliquias Christi et Sanctorum confert ad salutem, quantò magis tangere corpus Christi in sacra Communione. v. *Eucharistia.*

2. *Confide filia, fides tua te salvam fecit.* Cum viva fide et fiducia ad Christum, et sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides, & fiducia:* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

Dominica 24. post Pent.

Matth. 24. *Cùm videritis abominationem.* Narr.

1. SVrgent enim *Pseudochristi & Pseudopropheta &c.* Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia et hypocrisi hæreticorum. Vide, *Fallacia, Hypocrisis.* Item *in Catech. cap. 1. de fide.*

2. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majestate.* vide supra *in Dom. 1. Adventus, de extremo judicio:* Item *in Catuch. de 4. Novissimis,*

PRAXIS

Concionis conficiendæ in Festis Sanctorum ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

PRima est communis cum Dominicis. In prima enim parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est ex Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei*, *Fidem*, *Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendenda. De Martyre ad *Fortitudinem*, *Patientiam*, *Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem*, *liberalitatem*, *humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem*, *Orationem*, *Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repititio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitijs oppositis.

Praxis

Praxis secunda de Eodem.

PRima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem ergà egenos, recurrendo in Apparatu ad V. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusiùs deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars simili modo conficietur, de fælici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fælicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad V. *Mors, Amor Dei, Spes, Gloria cœlestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari subjiciendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Evangelij, & Materiæ quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTO-

FESTORVM OMNIVM

Series per Annum, cum Annotatione diei, Evangelii, Materiæ &c.

FEstum PURIFICATIONIS B. MARIÆ. 2. Februarii. Evang. *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c.* Lucæ c.2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nævo peccati: vide in Apparatu, *Pænitentia, Confessio, Peccatum, Castitas &c. Venit in spiritu in templum*, scil. Simeon. Quo spiritu pietatis, et reverentiæ ad templum, et Eucharistiam veniendum, ut Christum in ulnas et animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia, Ecclesia, Amor, Gratitudo.*

Festum S. MATTHIÆ APOSTOLI, 24. Februarii, *Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ.* Matthæi c.11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones. Vide in Appar. *Fides, Fiducia, Benignitas divina, Tribulatio, &c. Discite à me quia mitis sum.* Vide bona *Patientiæ. Et humilis corde.* Vide in Appar. Exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Festum ANNUNCIATIONIS B. VIRGINIS, 25. Martii. *Ingressus Angelus ad eam dixit, Ave gratia plena.* Lucæ c.1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu Deiparæ & Sanctorum con-

tra

tra Novatores in Theol. Tripartita, *to.1.pag.231.* *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei mater effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis optandum humiliari in terris, ut exaltemur in cælis. Vide in Appar. *Humilitas, Beatitudo, Gloria.*

Festum S. PHILIPPI & JACOBI Apost. 1. Maji. *Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me credite.* Joan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Appar. *Fides.* Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus. Vide de hoc in Theol. Trip. *tom.1.pag.191.* *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* In cælo quam vasta sint beatis cælorum spatia, v. Theol. Trip. pag. 4. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, v. in Appar. *Beatitudo.* *Ostende nobis Patrem & sufficit nobis.* Abnegandæ sunt creaturæ ut Creator iuveniatur, qui solus animum satiat. v. *Abnegatio.*

Festum Nativitatis S. JOANNIS BAATISTÆ, 24. Junii. *Elizabeth impletum est tempus pariendi.* Lucæ c. 1. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: vide *Pœnitentia, Abstinentia,* & alias virtutes. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: vide in Appar. *Filiorum educatio.* *Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto.* Multi magis student repleri vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Ap. *Ebrietas, Avaritia, Oratio, Amor Dei.*

Festum SS. PETRI & PAULI Apost. 29. Junii. *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Matthæi c. 16. Notæ & signa quibus vera Chri-

sti

sti Ecclesia à modernis Sectis discernitur, vide in Theol. Trip. *tom.* 1. *pag.* 52. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Agnoscenda est necessariò authoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri successore, v. in Theol. Trip. *tom.* 1. *pag.* 87. *&c.* Quodcunque solveris super terram erit solutum & in cælis: vide ibid. de Confessione peccatorum, & in Appar. ver. *Confessio.*

Festum VISITATIONIS B. MARIÆ. 2. Julii. *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.* Lucæ c. 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, vide in Appar. *Amor. Zelus. Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communione, vide in Appar. *Eucharistia. Beata quæ credidisti.* Vera fides radix beatitudinis, vide in Ap. *Fides, Beatitudo.*

Festum S. JACOBI Apostoli, 25. Julii. *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi adorans & petens aliquid ab eo.* Matthæi c. 20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Justitiam, Abstinentiam, Obedientiam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. *Obedientia, Abstinentia, Opus bonum &c. Christus autem dixit ei, Quid vis?* Quanta benignitas paratus est nobis dare quod volumus, modo bona benè velimus, & ad nostram salutem, vide *Benignitas Dei.* Sed ecce stultam matris postulationem, *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram:* vide, *Superbia.* Respondit meritò Christus, *Nescitis quid petatis.* Hinc disce quid, & quomodo orandum:

randum : vide in Apparatu *Oratio.*

Festum ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS. 15. Augusti. *Intravit Iesus in quoddam castellum, & mulier quadam Martha nomine excepit eum in domum suam.* Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Ministros Christi : vide in Appar. *Hospitalitas, Liberalitas, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.* Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. vide in Appar. *Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium.* Veræ divitiæ, deliciæ, beatitudo sunt in solo Deo: vide in Appar. *Beatitudo vera.*

Festum S. BARTHOLOMÆI Apostoli, 24. Augusti. *Exiit Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Lucæ 6. Quantum absunt qui noctes & dies totos transigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa &c. vide *Ebrietas, Otium, Oratio.* Et exemplum est in ipso S. BARTHOLOMÆO, quibus scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum. *Et omnis turba quærebat eum.* 1. Christum, *tangere. quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis? Quia non satis sæpe & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communione : vide in Appar. *Eucharistia.*

Festum NATIVITATIS B. VIRG. 8. Septemb. *Liber generationis Iesu Christi*, Matthæi c. 1. vide in Appar. *Deipara*, & ejus prærogativas, & *Castitatem, Charitatem &c.* ut supra in aliis ejus festis, præsertim Annunciationis.

Festum S. MATTHÆI Apostoli, 21. Septembris. *Vidit Iesus hominem sedentem in telonio Matthaum*

thæum nomine, & ait illi, sequere me. Matthæi c. 9. vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, sequere me. 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens secutus est eum.* Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cæno vitiorum, *Avaritiæ, Luxuriæ &c.* Item surgere de lecto otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. *Acedia.*

Festum S. Michaelis Archangeli. 29. Septembris. *Quis putas major est in regno cælorum!* Matthæi 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparat. *Superbia, Humilitas.* Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cælorum.* Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Appar. *Avaritia, Luxuria, Astutia, Mendacium.* E contra qui volunt in mundo magni esse student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis.* De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. c. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justi simplicitas &c.*

Festum SS. Simonis & Judæ. 28. Octobris. *Hæc mando vobis ut diligatis invicem.* Joan. cap. 15. vide in Appar. *Amor proximi.* Cui contrariatur, *Odium Invidia*, ibid. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit:* vide in Appar. *Patientia, Persecutio.*

Festum Sanctorum Omnium. 1. Novembris.

Beati

Beati pauperes spiritu, Marci c.5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera. Abnegatio mundi:* contra, *Avaritia*, *superbia*, ibid. *Beati qui lugent.* v. Pænitentia. *Beati misericordes.* v. *Liberalitas*, *Eleëmosyna &c.* ibid. *Beati pacifici.* v. Pax. *Beati qui persecutionem patiuntur.* v. *Persecutio*, *Odium &c.*

Festum S. ANDREÆ Apostoli, 30. Novembris. *Venite post me.* Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: vide in Appar. *Abnegatio*, *Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Appar. *Exhortatio*, *Zelus animarum.* Denique amor Crucis in S. Andreæ cruci affixo, v. *Persecutio*, *Tribulatio*, *Amor Dei.*

Festum CONCEPTIOMIS IMMACULATÆ B. V. 8. Dembris. *Liber generationis* JESU CHRISTI *&c.* Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores virginis immaculatæ nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Appar. *Castitas*, *Baptismus*, *peccatum.* De Immac. Conceptione, & cultu Deip. vide aliqua in Theol. Trip. *tom.1. pag.234.*

Festum S. THOMÆ Apostoli, 21. Decembris. *Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Iesus.* Ioan. c.20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro *&c.* vide in Appar. *Ecclesia*, *Exhortatio*, *Eucharistia.* Et contra Hæreticos, vide in Theol. Trip. notas veræ Ecclesiæ pag. 52. *&c.* & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Mis-

sæ

ſæ pag. 9. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: vide in Apparatu. Fides, & Euchariſtia: in his Chriſtus, feliciter creditur, etſi non videatur.

Feſtum S. STEPHANI Protomartyris 26. Decembris. *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ex illis occidetis.* Matthæi c. 23. Boni & ſancti homines ſunt qui præcipuè à malis perſecutionem ſuſtinent: vide in Appar. *Perſecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes ſunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video cælos apertos, & Ieſum ſtantem*: vide in Appar. *Beatitudo, Gloria cæleſtis, Benignitas divina.*

Feſtum S. JOANNIS Evangeliſtæ, 27. Decembris. *Converſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Ieſus.* Quare Ieſus Ioannem tantopere diligebat? Propter Ioannis ſingularem Caſtitatem, Humilitatem, Zelum Apoſtolicum, Amorem erga Chriſtum, ſicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem: vide in Apparatu illas virtutes, & vitia illis oppoſita.

SVM-

SVMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

P. Petri Canisii Soc. Iesu.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

Ostquam præcedentes Tractatus pœnè ad calcem adduxi, visum est multis ad subsidium animarum, à nobis unicè intentum, plurimum conducere, si huic operi adjungeretur ipsa Doctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata: ut hac opportunitate tam commodâ Curatores animarum ad Doctrinæ adeò necessariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod simul in eodem Libro adjunctas habeant Controversias Fidei, Theologicas resolutiones, atque Apparatum selectæ materiæ: quæ omnia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas, subsidium optatissimum suppeditant.

Vt

Vt igitur hic oportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum hujus Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operam, exempla quædam oportuna seligendo, suam promptissimâ voluntate obtulerunt: in hoc imitati, non tantum Bellarminum summosque Theologos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum divinarum commentationes sibi decorum existimavit de Catechizandis rudibus *tractatum utilissimum elaborare.*

Assumpsi autem præ cæteris hac Expositione elucidandum Catechismum P. Petri Canisii Soc. Iesu Theologi eximii, tum propter dilucidum ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem usum atque approbationem quam in repub. Christiana passim obtinuit. Nam, ut alia præteream, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hispaniarum, hunc unicum Canisii Catechismum in suis ditionibus prælegendum suâ authoritate ac publico diplomate proposuerunt. Et usus ipse etiamnum docet quantâ verborum energia, quantâ soliditate Doctrinæ, quamque perspicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Christianæ Summam complectatur.

Pro Vsu autem adjunctæ à nobis Expositionis: Adverte primò, pro meliori distinctione, ipsum Catechismi contextum, sive Quæstionem & Responsionem seorsim imprimi, & post modicum spatium, Expositionem cum exemplis singulis pæne Catechismi quæstionibus subjungi, ut una cum quæstione quæ explicatur, ipsa quoque expositio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. Adverte, ex peculiari delectu aliquas quæstiones præ aliis fusiùs illustrari, eo quod ad mysterium aliquod

fidei

fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad quæstionem principalem quæ explicatur, vel quia in alia Catechismi parte magis appositè elucidantur, non enim debent de singulis semper quæstionibus exempla proferri.

3. *Quamvis sæpè de una quæstione plura exempla apponantur, necesse non est ut Catechista omnia simul producat, sed poterit seligere unum vel alterum quod præsentibus magis convenire judicabit.*

4. *Narratio Exempli, similitudinis, aut sententiæ quam selegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias*, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, *&c. Iuxta praxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam sacram.*

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

PRimò, debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum, qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

2. Hora auditâ, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundum sexum discreti, sic ut ab omnibus videri et audiri facile possit, formabit signum Crucis vernaculè; et dum procurat ut omnes se præeuntem clarâ et distinctâ voce sequantur, cavebit nequis verba sua vel antevertat, vel justo serius subsequatur.

3. Curabit deinde per unum à se designatum, et in medio flectentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba

verba cæteri per partes distinctè repetent: hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut supra.

4. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæstiunculis facilioribus, potissimum de iis quæ scitu necessaria sunt necessitate medii, ut Deum esse unum in Natura, trinum in Personis, Remuneratorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquâque vice unum punctum accurate enucleando, et identidem idem repetendo variis modis et formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro merito laudando: neque de facili quemquam corripit, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

5. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliores, easque fere desumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, et explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

6. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverso stantes in medio Catechismi, et si fieri possit loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox

Mox Catechista lectionem jam recitatam clarè et breviter explicabit sermone facili, et ad parvi sui auditorii captum accommodato, idem sæpiuscule aliis, atque aliis verbis repetens, adhibitis brevibus subinde interrogationibus, et responsionibus ut majorem sibi conciliet attentionem.

7. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, et cum emphasi, sed vulgari sermone et phrasi pueris accommodato narrabit. Postea præmonebit, se proximâ vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

8. Post hæc iterum formabit crncem, jubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, *&c.* per vices; ut hoc modo omnes qui adveniunt ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum supra. Postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

9. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam elargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat ut postea præmio afficiantur: et adjungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate sæpius inculcet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos et ancillas, Ludimagistri scholares, Ma-

giſtratus ſibi ſubjectos, præſertim pupillos et orphanos; ac ſæpius uſu venire, ut quando hac in parte officio ſuo deſunt, et ipſi graviter peccent, et illos quorum curam gerunt, peccatis et erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipſi Duratores animarum intelligant quanta ipſis obligatio incumbat ad plebem ſibi commiſſam Doctrinâ Sacrâ inſtituendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Seſſ. 5. cap. 2. *Archipresbyteri, Plebani, & quicunque Parochiales, vel qui alias curam animarum habentes Eccleſias quocunque modo obtinent, per ſe vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis; docendo quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate ſermonis Vitia quæ declinare, & Virtutes quas ſectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant.* Id verò ſi quis eorum præſtare negligat, etiam ſi ab Epiſcopi juriſdictione quavis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet; etiam ſi eccleſiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monaſterio, etiam extra diœceſim exiſtenti, forſan annexæ, vel unitæ, modò re ipſa in diœceſi ſint; provida paſtoralis Epiſcoporum ſolicitudo non deſit, ne illud impleatur *Ier. Thr.* 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Epiſcopis ibidem demandatur, ut qui poſt admonitionem trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, ad illud exequendum, ſi neceſſe ſit, per Cenſuras Eccleſiaſti-

ſiaſticas, aut alias ad Epiſcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Chriſtiana ſingulis Dominicis et Feſtis Solemnibus ſub gravi obligatione iterum denunciatur in Trid. *de Reform. Seſſ.* 24. *c.* 4. *his verbis.*

Iidem etiam ſaltem Dominicis & aliis feſtivis diebus pueros in ſingulis parochiis, (Vide Conſt. Pii 5. Ex debito. 1571. *quam ampliavit Greg.* 13. 30. *Octobris,* 1572.) *fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis. ad quos ſpectabit, doceri curabunt, &, ſi opus ſit, etiam per cenſuras eccleſiaſticas compellent: non obſtantibus privilegiis & conſuetudinibus. In reliquis, ea, quæ de prædicationis munere Seſſ.* 5. *cap.* 2. *de refor. ſub eodem Paulo III. decreta fuerunt, ſuum robur obtineant.*

Quod ſi ad hoc munus explendum Curatores animarum ſeveriſſimis Conciliorum Decretis ubique adſtringantur, quantò magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Paſtoris officio funguntur. Facile enim inſerent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum ſuorum ſemina, niſi providâ veri Paſtoris curâ et inſtitutione præveniantur. Inficient paulatim incautos plebis incultæ animos falſæ doctrinæ veneno mortifero, niſi, contra illud virus, Doctrinæ Chriſtianæ antidoto muniantur. Cumque pedetentim hæc peſtifera lues occultè irrepſerit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, et cum adoleſcentibus error et ignorantia ſenſim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, et cui fruſtra ſanioris Doctrinæ medicina admovetur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis ſui ruinam ſerò lugeant, et neglecti officii rationem in diſtricto

Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem ſuam ſeriò adjiciant, ut à teneris annis commiſſum ſibi populum in Doctrinæ Christianæ myſteriis, ac Dei timore conſtanter erudiant: quo fiet ut animas pretioſo Chriſti ſanguine redemptas ab interitu conſervent, et amplam ſibi in cælo laboris ſui mercedem acquirant.

SVM-

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

CAPUT PRIMUM.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QUÆSTIO.

QVis dicendus est Christianus atque Catholicus?

Resp. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, *Iesu* Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profitetur: neque Sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Expositio.

SUmma dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt Filii Dei, & hæredes regni cœlestis. *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem Filios Dei fieri*, Joan. 1.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus *cap.* 16. comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta sit in Area, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cælo. Non, inquit, sibi blandiantur

tur quod in Area possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustri patet, quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex facto S Dominici, qui cum diu disputaret pro Christiana Religione, contra hæreticos Albigenses, tandem conventum est ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigensium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur, Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè prosiliit. Et cum secundò ac tertiò in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permansit. Ita fusius tradit S. Antoninus in Chronico *part.3.tit.19.c.1.* & Surius 5. *Augusti.*

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur suppeditat nomen *Christiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbissima tormenta inclamaret, *Sum Christiana*, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summas delicias versari, ut refert Euseb. in hist. Eccles. lib.1.c.5.

Tantus *honor* est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantùm Possiaci. Quia nempe ea in urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, ideòque profitebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Christianissimi*; & Reges Hispaniæ nomen *Catholici* pro summi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt,

&

& hactenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani quia in nomine Christi Baptismum susceperunt, non sunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adhærent*: exempli gratiâ negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur suprà *de Controv. fidei part.* 1. *tract.* 2. *pag.* 115. 119. *&* 126.

Q. *Quod signum hominis Christiani?*

RESP. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti.* Deindè manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur secundam personam scil. Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariæ.* Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc Mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate medii, sic ut ignorantia non excuset. *Vnde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri possunt,*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus est: & postea à Licinio

Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hosti potentissimo occurrere pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita est, *In hoc signo vinces*, cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. Baronius tom. 3. ad an. 312. & 318.

Refert S. Gregor. l. 3. Dial. c. 7. quendam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxilii affulget. Tandem occurrit Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo munire. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplò in fugam agitur; exclamans, *Vas vacuum, sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta subitâ tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus se signando muscas abigeret. Sed Deus non irridetur: horrendo statim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adhærebat incolumis permansit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primùm docendi sunt Christiani?*

RESp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis justitiæ Christianæ.

Q. *Quid*

Q. *Quid est Fides.*

R Esp. Donum Dei ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: sive scripta illa sint, sive non sint.

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno factus est omnium reus. Sicut navis quæ in cæteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur in controvers. p. 1. c. 3.

Quanta sit vis veræ fidei singulari Exemplo declaratur. Anno Christi 471. Duo Philosophi quorum alter erat Ariana hæresi infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei suæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano ut accenso igne luculento uterque in medias flammas descenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confisus ardentem rogum solus ingressus est, & indè cum Ariano illæsus, & intactis etiam vestibus disputavit. Baron. tom. 6. anno 471. & Niceph. l. 15. c. 23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obsistentem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne Benigno

penitùs illæso, Magus cum tecto viridi continuò exarsit

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è suo loco transtulit, & plura hujusmodi in Martyrum vitis prodigia. Vide suprà in Apparatu, Ver. *Fides.*

Q. *Quæ summa est fidei seu omnium credendorum?*

RESP. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur: & peccant parentes si filios suos illud docere negligant. Est enim norma fidei, quâ Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cùm natus esset ex parentibus Manichæorum hæresi infectis, ab ipsâ tamen quasi infantia contra hæreses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in scholis didicisset: respondit intrepidè se Christianæ fidei Symbolum didicisse. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus Professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cùm enim posteà factus Religiosus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque sæpè rogaret ut pro ea possit vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex insidiis aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus inflixit. Ille verò, in ipso

ipſo mortis articulo, conſuetum fidei ſuæ ſcutum aſſumens, Symbolum Apoſtolorum quod à pueritia conſtanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea teſſera ad perpetuam conſtantiæ palmam in cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui ſunt illi duodecim articuli?*

RESP. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
2. Et in *Ieſum* Chriſtum filium ejus unicum, Dominum noſtrum.
3. Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine.
4. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.
5. Deſcendit ad inferos, tertiâ die reſurrexit à mortuis.
6. Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.
7. Indè venturus eſt judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritu ſanctum.
9. Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remiſſionem peccatorum.
11. Carnis reſurrectionem.
12. Et vitam æternam, *Amen.*

Q. *Quid ſibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem.*

RESP. Oſtendit primam in Deitate perſonam, Patrem ſcilicet cœleſtem & æternum, cui nihil factu impoſſibile ſit vel difficile, qui cœlum & terram, viſibilia ſimul & inviſi-

bilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitate, & sapientiâ.

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maximè ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta sunt omnia, mandavit, & creata sunt. Psalm.* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) insigniter edoctus est Canutus Angliæ Rex qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris littore posito, ipsum mare sic allocutus est: Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuò intumescens mare impetu in Regem facto è solio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit senrentiam: *Vana est omnium Regum potestas; solus Deus omnipotens:* & coronâ Cruci impositâ pietatis posteà, ac modestiæ cultor extitit egregius. *Polyd. Virgil. ex Chronic. Germanorum.*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illustrius patet *Exodi cap.* 7. Quando Deus per Moysem debellavit Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam Exodi *cap.* 14.

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta superiùs tradita in Controver. *part.* 1. *cap.* 1. Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. *Quid*

Q. *Quid verò secundus articulus: Et in Iesum Christum filium ejus?*

RESP. Commonstrat secundam in Deitate personam, *Iesum* Christum scilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augustissimum nomen JESU in amore & veneratione habendum docuit Apostolus Paulus ad Philip 2. v.9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine* JESU *omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis? Multò maximè: Refert Athanasius *in vita S. Antonii* 17. *Ianuarii.* S. Antonium, invocato solo JESU nomine, non semel integram dæmonum cohortem fugasse. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in vita S. Ignatii Societatis JESU Auctoris, *l.* 5. *cap.* 9. his verbis: Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ anno 2541. audivi: Guttur ejus quasi manu injectâ præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius SS. IESU nomen invocare: sed cùm nervos omnes intenderet, vim vi repellens in suavissimam vocem tandem erupit, Iesumque inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulsus est. Porrò ex contentione Ignatius, quod posteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & sine voce fuit. S. Bernardinus ex ordine S. Francisci nominis IESU summus cultor fuit.

Sed quî concipi potest IESUM Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram genera-

generationem procedere ? Id facile colligis ex ſequenti ſimilitudine : Dum quis ſpeculum intuetur, illicò producit imaginem adeò ſibi ſimilem, ut nullum poſſit inveniri deſcrimen : quæ imago ſine ullo labore, ſine inſtrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus ſpeculum divinitatis ſuæ ab æterno intuitus, ſtatim imaginem ſibi ipſi ſimillimam formavit, et hæc imago eſt Filius. Sed dum nos in ſpeculo producimus noſtri imaginem, illa imago non vocatur noſter filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius ? Ideò ſcilicet quia Deus huic ſuæ imagini, totum eſſe ſuum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non poſſumus. Si opus ſit, plura de Chriſto dabit Apparatus ſupra, verbo, *Chriſtus*.

Q. *Quid porrò tertius : Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto.*

RESp. Myſterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis deſcendens, humanam naturam aſſumpſit : ſed modo ſingulari prorſus, ut qui conceptus fuit ſine patre, ex virtute Spiritus ſancti, et natus ex Maria Virgine illibata.

Expoſ. Mirabilem hanc Chriſti in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, et illæſam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, et poſt partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco teſtantur Scripturæ. Iſaiæ 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Myſterij veritate dubitare non ſinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certiſſimam redder e.

reddere. Hærebat dubius in re certiſſima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, propoſita ſibi non fidei, ſed rationis difficultate, qui fieri poſſet ut Maria Mater eſſet, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occùpavit, cùm tandem illi Magiſtrum miſit Deus: quem putatis? Eximium fortaſſis Theologum? *Minimè*: ſed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Franciſci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo ſe ſuſtentabat, terram pulſans his illum verbis antevènit: Frater Prædicator; *Maria*, Virgo eſt ante partum: ſtatimque candidiſſimum è terra ortum eſt lilium. *Mox* iterum percuſsâ humo: Frater, *Maria*, Virgo eſt in partu, alterumque exortum eſt lilium. Dein tertiò terram feriens, *Maria*, inquit, etiam Virgo eſt poſt partum, ſimulque tertium prodiit lilium: quo viſo miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter depoſuit. *In vita S. Ægidij apud Surium 23. Aprilis.*

Similitudinem, ſi deſideres, quæ mirabilem hanc clauſtri Virginalis in ipſo partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum ſuum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrũ omninò maneat & illæſum; ſic & Chriſtus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. v. *Deipara.*

Q. *Quid verò quartus: Paſſus ſub Pontio Pilato?*

RESP. Myſterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius ſecundùm humanam illam naturam aſſumptam, extrema verè paſſus eſt pro nobis & peccatoribus omni-

omnibus redimendis. Undè licet agnus esset sine macula, tamen sub Pontio Præside in crucem suffixus, in cruce mortuus, & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabunt fusius Evangelistæ *Matth.* 27. *Marci* 15. *&c.* imo & Prophetæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, Isaiæ oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eum rem gestam potius exposuisse, quam futuram prædixisse. *Isaiæ cap.* 53. *& alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: quî mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundum humanam naturam: sicut rectè loquimur dum dicimus ille homo mortuus est: cum tamen anima, quæ altera hominis pars est, mori non possit. Figura hujus mysterij in Veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam repræsentans, qui occisus non fuit, sed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Vt notat S. Ambrosius in Psalm.* 39.

Sed age videamus quam grata sit Passionis Christi memoria, de qua Albertus Magnus sic ait: *Simplex recordatio Passionis Dominicæ plus valet, quam si integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel si quotidie virgis & flagellis cœderetur usque ad effusionem sanguinis.* Idem ferè revelasse Deum Sancto cuidam Eremitæ testatur Ludovicus à Saxonia *de Vitâ Christi cap.* 58. SS. Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria fere revelata tradit Ludovic. Blosius *cap.* 2. *Monil. Spirit.*

Rem subinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adolescens Catholicus, qui gemebundus & do lens regiam obibat, cum tamen liberalissimè ha-

beretur,

beretur, causam petiit tyrannus; reposuit Dei servus, stigmata Domini sui se in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera sint quæ dicis: jubet itaque aperto Juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam secari: mirum dictu! apparuêre in ipso corde, Christi Passionis instrumenta: rei novitate attonitus tyrannus cum suis ad Christi fidem conversus est. *Cantiprat. lib. 1. c. 25. part. 8.*

Similia Christi Passionis instrumenta inventa sunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Augusti. *Fasti Mariani ex Monum. Eccl. Mont. Falconis.*

Q. *Quid autem quintus: Descendit ad inferos?*

RESP. Mysterium Resurrectionis Christi complectitur, qui secundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus descendit: tertio verò post mortem die, resumpto corpore, vi propriâ factus est redivivus.

Expos. Resurrectionem suam die post mortem tertiâ crebrò in Evangelijs legitur Christum prædixisse Matth. 13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die resurgere.* Et cap. 20. *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die resurget.* Figuram hujus Resurrectionis habemus in veteri Testamento, *Genes.* 42. In Josepho qui è carcere ad regnum evectus, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Et *Ionæ c. 2.* in ipso Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, sepulturam Christi & tempus resurrectionis expressit; sicut ipse Christus exposuit, *Matth. 12. & Luc. 11.*

Sed nec post Christi tempora defuerunt figuræ hujus resurrectionis. Septem erant germani

Fratres,

Fratres sub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in specu conclusi, fame omnes eneccandi. Mirum dictu, post aliquot sæcula vivi comparuerunt, eo scilicet tempore quo surrexerat hæresis, quæ resurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingressus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, sed nec ipse nec moneta agnoscitur. Ad loci Episcopum, quin & ipsum Imperatorem Theodosium protrahitur, qui re prudenter examinata comperiunt septem illos fratres annis omnino 372. dormiisse Paulò post omnes sacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis simul ista hæresis extincta est.

Exemplum aliud potest esse in Lazaro post quatriduum à Christo ad vitam resuscitato, & pluribus alijs. Quod Deo non est magis difficile, quam efficere ut ex semine quod in terra sepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art.XI.* de Carnis Resurrectione.

Q. *Quid sextus articulus. Ascendit ad cœlos?*

RESP. Mysterium affert gloriosæ Ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis nostræ opus, ad Patrem transivit ex hoc mundo, & cœlos sua virtute Triumphator ascendit, atque in ipsa æterna Patris gloria super omnia est collocatus.

Expos. Christi gloriosa in Cœlos ascensio nobis describitur Actor. 1. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. Psal. 46. *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Cœlos, uti Christo gloriosa, ita

ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est: Confirmat id Bosius hoc exemplo *tom. 1. de Signis Eccles. l. 5. c. 2.* Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invisit illum forte Christianus, narravitque non omninò de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, ejusque uomen imploraret; ejus rei causa, imaginem ægro reliquit Christi ascendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per gloriosam in cœlos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu! multis aspicientibus repentè è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum misit qui legis Christianæ prædicatores ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. *Quid septimus. Indè venturus est judicare?*

RESP. Demonstrat extremum judicij diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de cœlo descendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Expos. Sanctum Divini hujus & extremi judicij timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur Iob. 9. *Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti.* Et cap. 30. *Quid faciam cum venerit ad judicandum Deus?* S. Clemens Petri Successor de Beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum: *quis peccare poterit si semper ante oculos postremum judicium ponat?* Quam lectionē adeò altè mentibus suis impressam voluerunt viri Sancti, ut semper postremum hoc judi-

judicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de seipso testatur ad Eustochium: *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Fererius *Concion. 3. in Sexages.* Illum proposito sibi extremo judicio, ita cohorruisse, ut repente ex timore omnes ejus capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in Apparatu verbo, *Timor Domini.* Et v. *Iustitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus. Credo in Spiritum sanctum?*

RESp. Exhibet tertiam in Trinitate personam Spiritum sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus æternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & proindè cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet Spiritum sanctum cum Patre, & Filio eundem esse naturâ, non personalitate: ut clarè testatur S. Joannes Apostolus. Joan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.*

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa juventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempestâ nocte virum videt majestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integrâ ætate crucem humeris bajulans, & sanguinem suum in faciem ejus projiciens, hæc ad-

dens:

dens : *Erubesce, & tesseram damnationis cape, futuram salutis si maluisses.* Desperabat jam æger de salute: Fratris tamen suasu ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertiâ nocte apparens misero scelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec.Exem.& Fast. Mar. in Festo Pentecost.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructibus ejusdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Ecclesiam Catholicam: & Sanctorum Communionem?*

RESp. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse: Primum, Ecclesiam esse unam, nimirùm in uno spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique et Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac divi Petri Successore. Secundò, hanc ipsam sanctam esse, quia tùm à Christo capite & sponso suo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, sanctificatur: tum à Spiritu sancto perpetò gubernatur. Tertiò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eotum solùm, qui in terris credentes peregrinantur, verumetiam qui carnis mortalitate exuti vel regnant in cœlo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum pecccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem juvant mutuis officijs, meritis, orationibus: & sacrosancti Missæ Sacrificij, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.

Expos. In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas dispensandas in Ecclesia esse

esse authoritatem patet ex Scripturis : *Quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in cœlo*, Matth. 18.

Exemplum est in eo quod contigit S. Francisco, qui cum à Christo ad ejus Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ instinctu, petiisset Indulgentiam Plenariam omnibus qui istam Ecclesiam contriti & confessi subirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulò post illi Honorius 3. Summus Pontifex liberaliter indulsit : *In vita S. Francisci cap. 88.*

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige : Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ, dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum rectè cœlum petjisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis annis se igne purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ, de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minùs stulti sunt quàm ij, qui cum debita sua gravia facilè possent dissolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim Indulgentias lucramur, dissolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxij eramus ex publico Ecclesiæ thesauro per Indulgentias ex Christi & Sanctorum satisfactione nobis concessas.

De Indulgentijs fusius agitur suprà in Resol. Theol. part. 3.

Q. *Quid porrò decimus. Remissionem peccatorum ?*

RESP. Offert præsentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccato-

rum

rum suorum consequenda unquam desperet, modò in Ecclesia perseveret Catholica, & ritè ejusdem Sacramentis utatur.

Expos. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non solùm remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica repiriri, quod omnes Catholici admittunt, & passim extat in Scripturis; sed etiam in ea esse potestatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Successoribus dedit Christus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Undè deplorandum omninò est aliàs Christianos, medijs, quæ in Catholica Ecclesia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad salutem. Nemo qui vel læsus est, vel adversa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ sanitati restituendæ possunt conducere, quantò magis illi qui spiritualiter ægri sunt, & in peccatis suis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei sapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam instituit, & in sua Ecclesia reliquit?

Porrò in Ecclesia per Christũ indubitatam esse peccatorum remissionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ: *Luc.* 7. & boni Latronis *Luc.* 23. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Ecclesiæ Tornac. legitur: Cùm excitus famâ S. Eleutherij; Tornacum advenisset, occultum gerens animi vulnus, seu peccatum mortale quod confiteri erubescebat: motus pijs S. Eleutherij monitis crimen profusis lacrymis fassus est. Sed cùm dubius høreret num crimen sibi esset condonatum, S. Eleuthe-

rium

rium rogavit ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remissum nuntiavit. Undè Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjunxerat, dein acerrimus defensor éxstitit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta suprà in Controv. tract. 2. cap. 6. Casus ad eam pertinentes traduntur fusè in Resol. Theol. part. 3. cap. 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus.* Carnis *Resurrectionem?*

RESP. Mortuos ad vitam excitandos asserit, & novissimum judicij diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unusquisque, prout gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem Job. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum, &c.* Hoc vero Joan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerint in resurrectionem judicij* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v. c. cineres qui in flumen projecti sunt, reviviscat? Mirum id minimè videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc facilius sit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum suum, fructus, & vitam quasi in hieme amittere, sed vere dein appetente velut quadam resurrectione adveniente erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius

Homil.

Homil. 28. *in Evang.* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Myſterij hujus veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confeſſ. c.* 50. S. Severinus cum obequitans fortuitò à meſpilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipſoque momento arbor arefacta eſt. Poſt dies aliquot rediens, videnſque arborem aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine in ſignum quod corpora noſtra reſurgent, præcipe ut reviviſcat hæc arbor.* Mirum dictu! ipſo momento arbor frondeſcere cœpit et paulatim priſtino vigori eſt reſtituta. Huc reduci poſſunt quæ dicta ſunt de Reſurrectione Chriſti ad hujus Symboli *Art.* 5.

Q. *Quid demum poſtremus. Et vitam æternam?*

RESP. Fidei et virtutis Chriſtianæ præmium beatam immortalitatem oſtendit, ut certò ſciamus, poſt hanc vitam ſupereſſe aliam longè diverſam, verèque ſecuram, beatam, ac ſempiternam, quæ credentibus et obtemperantibus Chriſto deſtinata ſit.

Expoſ. Hanc vitam æternam, ſeu gloiram cœleſtem certam faciunt paſſim ſacri codices, quanta verò ea ſit non explicant, nec porro explicare poſſunt, ut fatetur Apoſtolus 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Sed qua in re illa gloria ſeu vita æterna conſiſtit? In eo potiſſimum quod ſimiles Deo futuri ſimus in gloria, beatitudine et claritate. *Similes ei erimus quia videbimus eum ſicuti eſt.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etſi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de ſingul. Cleric.* Sicut ſol in ſpecu-

lo apparens vero soli simillimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ hujus magnitudinem ipse dæmon aliàs mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? in cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: lubentissimè enim unus omnia omnium damnatorum tormenta subirem usque ad diem judicij, ut vel ad minimum temporis spatium Deum et ejus gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quæri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparati. *Herold, in promptuario exempl. litter G. Rho & alij.*

Q. *Quæ est summa omnium Symboli articulorum?*

RESP. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius patest excogitari, eum & unum in essentia seu natura divina, & trinum in personis esse, utpotè Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: ita ut hi tres unum sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Conditor universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator et rector. Igitur huic sanctissimæ et individuæ Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; secunda, quæ de Redemptione, Filio: tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui sancto accommodatur.

Q. *Quid*

Q. *Quid est Ecclesia?*

RESP. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno et summo post Christum capite et Pastore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Ecclesia prorsùs alieni sunt?*

RESP. Primùm Judæi & infideles omnes, atque à fide apostatæ, deindè hæretici, ij scilicet, qui cum baptizati sint, contra Catholicam Fidem cum pertinacia tuentur errorem. Prætereà Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremò qui à Commuione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragijs, divinisque officijs per Ecclesiasticam potestatem legitimè excluduntur: undè & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesia, sejuncti & alieni sunt, proindèque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Sathanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxij. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & schismatici, non minùs quàm pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Q. *Quæ demùm est simplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis discernuntur?*

RESP. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ authoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Eccesiæ Catholicæ Pastores atque Doctores credendum definierunt. Cæterùm si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi, inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

Expos. Unica est Christi Ecclesia, sicut *unus est Deus, una Fides, unum Baptisma*, eaque Romana, Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio extra arcam Noë nullus emersit, ita nullus omninò salvari potest, ut præclarè S. August.lib.4.de Symb.ad Catech.c.13.*Si quis absque Ecclesia inventus fuerit alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem qui Ecclesiam noluerit habere matrem.* Undè Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscissa, & comparantur ramo ab arbore præciso, item radio, qui si à sole sejungatur, deficit: & fluvio, qui si à suo fonte separetur, necesse est illum exsiccari.

Hanc Ecclesiam contra hostes suos semper Deus defendit,ut staret inconcussa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Fredericus II. Imperator Schismaticus, Ecclesiæ Romanæ meditabatur exitium, scribebatque Pontifici Innocentio IV.propediem destruendam omnino Romanam Ecclesiam: reposuit illi Pontifex, brevi illum, ni resipisceret, moriturum, & æterno igne puniendum.Ita evenit,nam paulo post à proprio filio Manfredo strangulatus fuit anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis acerrimus, & ex his Bozius *Signo* 19.

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus cap. 1. ad quæst. *Quis dicendus est Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in Controv.part.1. cap.2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & alijs fidei Articulis contra Hæreticos,vide ibidem.

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. QVid est Spes?
Resp. Virtus est divinitùs infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Vndè modum rectè sperandi & petendi discimus?*
REsp. Ex Oratione Dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam.*
REsp. Pater noster, qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentationem:
7. Sed libera nos à malo. *Amen.*

Q. *Quid sibi vult initium hujus Orationis, Pater noster qui es in cœlis?*
REsp. Præfatiuncula est, quæ nos memores reddit summi beneficij quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?*

RESp. Proborum filiorum justum & liberale desiderium: Hi petunt semper & ubique in se alijsque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majestatis, & quicquid demùm ad summi optimique patris gloriam spectat.

Q. *Quid secundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum?*

RESp. Petimus gloriam regni cœlestis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnemus.

Expos. ORationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit: si enim picturas & alia manu facta eo majoris solemus æstimare quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Episcopus quidam in extasim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiscantem. Ad se reversus cœpit ea quæ viderat ruminari; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; respondit: orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Episcopus hunc esse quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est, Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberan-

liberantem. *Auctor Speculi Exempl. titul. defuncti. Exemp.* 23.

In secunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Christi Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæsiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò fere ad Deum aspirarent cupientes dissolui hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod hic petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennens. *in Martyr.* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petijt, quodnam pro his præmium exspectarent? Reposuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus suum etiam petijt in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

RESP. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cœlo faciunt, syncerè, alacriter, & constanter adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei qui in Cœlis est, ipse intrabit in regnum Cælorum.* Matth 7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, subinde trecenties sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua*, piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Christo jussa eli-

gere sanitatem aut morbum; respondit: *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?*

RESP. Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. Panem quotidianum sic rogantibus Deus elargietur uti promisit: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6,

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S.Dominici *l.* 3.*c.* 4. Cum domi nihil cibi esset, jussit hic vir Sanctus Fratres mensæ nihilominus accumbere, et illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingressi duo Angeli eleganti specie singulis fratribus (erant numero centum) singulos candidissimos panes apposuerunt, quo facto exhibita reverentiâ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *an. Christi* 1219. Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli succincti, panes et vinum ministrarunt. In Apparatu.v.*Benignitas Dei.*

Q. *Quid quinta, Et dimitte nobis debita nostra?*

RESP. Petimus veniam ac remissionem peccatorum, parati vicissim remittere, quod in nos alij peccaverint.

Expos. Si Proximo non dimittamus, neque Deus dimittit

dimittit nobis peccata, uti Christus disertè asserit. Matth. 6. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Et patet in Exemplo quod præclare refertur in vita S. Nicephori apud *Henschenium*, 16. *Februarij*. Venit in odium Sapricij Sacerdotis Nicephorus; hic sæpius tum per se, tum per internuncios dimitti sibi petierat, si quid peccasset, sed inexorabilis persistebat Sapricius. Postea capitur Sapricius quia Christianus erat, et pro Christo tormentis admovetur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: sed iterum repulsam passus est; tandem Sapricius cervicem præbere jussus, mortem turpi vitâ redemit, Christi fide ejuratâ, quo viso se Christianum proclamat Nicephorus, et coronam martyrij quam Sapricius amiserat, justo Dei judicio, adeptus est. Vide in Apparatu *Amor proximi*.

Q. *Quid Penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

RESP. Petimus in hac tanta vitæ imbecilitate divinâ virtute fulciri, atque adversùs Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocunque modo tentationi succumbentes, peccato consentiamus.

Q. *Quid septima & postrema, Sed libera nos à malo?*

RESP. Petimus Dei benignitatem, quâ ipse nos liberet, et vindicet à miseria tum corporis, tum animi, sive in hac vita, quoad saluti nostræ congruit, sive in futura. Et additur: *Amen*, hoc est, fiat, sive fiet, ut spem desideriumque monstremus accipiendi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ summa est priorum orationis hujus petitionum?*

RESP. Priores quatuor ostendunt, quæ his bona sperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ab summum est, divinæ Majestatis honor et gloria: proximum, nostra fælicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Postremum est, corporis animæque sustentatio necessaria. Hæc summatim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ summa est reliquarum petitionum?*

RESP. Tres posteriores continent mala, quæ deprecari debeamus: ut sunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: tum tentationes, quæ, nisi ope divina protegamur, suâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul et bona petere, et mala deprecari.

Expos. In Petitione 6. et 7. liberari petimus à malis animæ potissimum, cum mala corporis multum subinde conducant ad salutem, et gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo quod Deus multa mala viris Sanctissimis evenire patiatur.

Pulchrum est quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei et Achillei cap. 9. *apud Surium* 13. *Maij.* Cum S. Petrus cum discipulis domi suæ pranderet, ex iis unus Titus nomine à Petro petiit ne, cum tam multos curaret, filiam suam Petronillam ex paralysi pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad salutem; in cuius rei veritatem mandavit ut surgeret et accumbentibus ministraret. Surrexit et ministravit incolumis, sed ministerio expleto, jussit eam Apostolus iterum ad lectum redire, ne scilicet facili hoc ad perfectionem obtinendam medio frustraretur.

A malo

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam suam efficiendo ne consentiat tentationi et peccato. Sic liberavit Susannam quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugienti, tantum gratiæ robur ut diceret: Melius est mihi incidere in manus vestras & mori, quam peccare in conspectu Dei mei. Plura exempla haberi possunt ex Apparatu supra V. *Tentatio*, *Tribulatio*.

Q. *Quomodo Salutationem Angelicam recitas Virgini Matri?*

RESP. Ave *Maria* gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Iesus*: Sancta *Maria* Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis nostræ; *Amen*.

Q. *Vnde hic modus Deiparam Virginem salutandi profluxit?*

RESP. Primùm ab exemplo Angeli Gabrielis, & sanctæ Elizabethæ: deindè ex usu ipso, & consensu Ecclesiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. *Quem verò fructum adfert hæc salutatio?*

RESP. Sacrosanctæ Virginis & Dominicæ Incarnationis gratam, & æquè salutarem nobis refricat memoriam, ac prætereà monet, ut gratiosæ Virginis favorem, atque apud Deum intercessionem nobis conciliemus.

Q. *Quid discimus ex hac Salutatione?*

RESP. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quòd Dei donis ac virtutibus amplissimis referta, quòd eadem Virgo & Ma-

ter, quòd inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Christi Dei & Domini nostri parens, ac perindè inventrix gratiæ, ac genitrix vitæ nobis extitit.

Expos. Quam gratum sit Beatissimæ Virgini hanc Angelicam Salutationem frequenter recitari collige ex Exemplo S. Gertrudis quod refert Blosius *Mon. Spir. cap.* 3. §. 9. S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non posset, aliasque preces ex voto Beatissimæ Virgini persolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetiit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, reposuit Virgo: hos flores esse Salutationes Angelicas quas illa non sine labore protulerat, hoc tam insigni pallio se à Gertrude exornatam, siquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem sit hujus orationis vis & efficacia sequens declarabit exemplum. Cum quidam è familia B. Catharinæ Suediæ somno correptus è curru decidisset equorum ungulis obtritus, & rotarum pondere oppressus animam ageret. B. Catharinæ Virginis opem imploravit, recitatâ semel Salutatione Angelicâ. Res mira! è vestigio surrexit, & ita sibi restitutus est, ut nullum mali vestigium superesset. In vita B. Catharinæ Suediæ *apud Surium & P. Henschen. Martij* 22. Alia in Apparatu verbo *Deipara.*

CAPUT

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. *Quid est Charitas?*
Resp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestiæ, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruar. Cum verò in tormentis jam constitutus Sanctissimum JESU nomen sæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit, *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigio deprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen JESU aureis litteris expressum invenerunt. *Ita Pædag. Christ. ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes. 4. v. 24.* Alia de Charitate sequuntur.

Q. *Quot sunt Charitatis præcepta?*

RESP. Duo sunt principalia: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, et ex totis viribus tuis, Hoc est primum et maximum manda-

mandatum. Secundum verò simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei, primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic.* 8. Sæpissimè S. Joannes Evangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadenera in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmosynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuò invigilabat, Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quiesce, inquit, frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* Lorinus in 1. Joan. cap. 2. vers. 17.

Q. *Quo indicio se prodit Charitas erga Deum.*

R Esp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet: qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, *& dulciora super mel & favum:*

favum : Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Psalm. 18. Hac suavitate allectus Rex David exclamat Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum :* nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyssenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi Joan. 5. *Iugum meum suave est & onus meum leve*, ait : *Tale jugum ne detrectemus, ne excutiamus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo *Amor Dei*, &, *Obedientia mandatorum* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine *de Praxi Assist. moribundis.*

Q. *Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum ?*

RESP. Charitas patiens est, benigna est : Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati : omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis. Ita S. Augustinus scribens in Psalmum 118. S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit, vide *Breviar. Romanum 22. Iunii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenus hyemali tempore immersit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret,

ret, exclamavit Ignatius, Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadenera in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & Humilitatis, in *S. Edwardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum fœdum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & suppositis scamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum conversus, Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: Sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata sunt Regi, summâ statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros attollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, cæpit eum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis atrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subitò pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, Pauperem jam sana-

ſanatum, ac tempus eſſe ut Rex ſarcinam tam moleſtam deponat. Rex autem, ut cæpit, populi clamores nihil moratus, uſque ad ipſam Eccleſiam conſtanter pergit, & ante ſanctum Altare holocauſtum illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro reſignat, atque integrè ſanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & conſuetâ peregrinandi pietate commotus, ſuſcepto à Rege itineris viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, Romam profectus eſt. *Ludovicus Granatenſis in Conc. 3. de S. Petro part. 1.*

Vide alia Exempla &c. ſupra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESp. Etſi duo ſunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis verſatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ ſunt præcepta Decalogi?*

RESp. 1. Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, ut adores illud.

2. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtrà.

3. Memento ut diem Sabbati ſanctifices.

4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

5. Non occides.

6. Non

6. Non mœchaberis.
7. Non furtum facies.
8. Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium.
9. Non concupiſces uxorem proximi tui.
10. Non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa quæ illius ſunt.

Q. *Quid ſibi vult primum præceptum, Non hobebis Deos alienos?*

RESp. Prohibet ac damnat idololatriam ſeu cultum falſorum deorum, artem magicam vel divinatoriam, obſervationes ſuperſtitioſas, omnem denique cultum impium: è diverſo autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expoſ. Sæpius in hac vita vindictam ſumit Deus de iis qui divinationibus, vanis obſervationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob conſultum Beelzebub Deum Accaron, mortem Dei juſſu prædixit Elias, 4. *Reg.*1. Saul coarctatus ab hoſtibus, Pythoniſſam conſuluit, & poſtridie in peccatis ſuis mortuus, ſeipſum gladio peremit, 1. *Reg.*28.

Quæ ſpectant ad ſuperſtitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur ſupra *in Reſol. Theol. part.*5. *cap.*1.

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

RESp. Licet: non ad eum quidem modum, quo jubemur Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium; at longè inferiori gradu;

gradu; nimirum, veluti, dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adversatur usus Imaginum Christi ac Sanctorum?*

RESP. Neququam: quia Præcepto huic. Non facies tibi sculptile, causa mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos repræsentant, pio à majoribus tradito more veneramur.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit; nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium intercesserit.* Serm. 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent: cæteros ut prætheream, loquentem audiamus S. Basilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premitur angustiâ ad hos confugiat, hos oret ut à malis liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maximè Reginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod subjicio. Consueverat pius quidam Virginis cliens Rosarium quotidie persolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipsum præcesserant, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eosdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum virgini persolvat. Conceditur, & ecce mirabile visu, vix preces ad Virginem misericordiæ Matrem fundere inceperat,

perat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Rosas candidas, & ad *Pater noster* rubras; quo facto perculsi latrones & rei novitate permoti Virginis clientem vitâ donarunt. *Specul. Exemplor. sub titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide supra *in Controv. tract. 2. cap. 8. & 9.*

Q. *Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

RESP. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam quæ committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, absque gravi causâ, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Iurationi, inquit Ecclesiast. c. 23. *non assuescat os tuum: multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga* S. Gregorius *lib. 4. Dialogor. cap. 17.* scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à patre redargutus fuisset, è sinu parentis à dæmonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Delrio *tom. 2. Disquisitionum Magicarum l. 3. quæst. 7. sect. 8.* In saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promisit: at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minimè habere indicavit: illa vero ut fidem dictis suis faceret, diris se devovere cœpit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Post intervallum aliquod animum mutat, nubit alteri priore sponso spreto,

qui

qui eam non ſemel promiſſi, diræque imprecationis admonuit; ſed illa poſthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipſo nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæque indulgentibus, ſponſa ex remorſu conſcientiæ perjurii memor, redditur ſolito triſtior: Quod dum ſponſus & parentes obſervare incipiunt, duo mali genii ſub ſpecie duorum equitum ædes pulſant, benignè excipiuntur, & menſæ adhibentur; A menſa choreæ inſtituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis ſponſa honoris cauſâ adjungitur, qui ubi cum ſponſa aliquamdiu ſaltaverant, eam è conſpectu parentum & cognatorum avexerunt. Altero die parentes & amici, dum ſponſam quærunt, ecce iidem equites occurrunt, veſtes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt, Non hæc ornamenta ſed ſponſam nobis conceſſit Deus, filia veſtra in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Dei fruſtra.

Juramenti & voti ſi cupis fuſiorem explicationem, vide ſupra in *Reſol. Theol. part. 5. de Præcept. cap. 2.* Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Iuramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbathi ſanctifices?*

RESP. Vult Sabbathum, ſeu diem feſtum, in Eccleſia piis operibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Miſſam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum eſſe ſervilibus, planè interdicit.

Expoſ.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentiâ, non comessationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Recte* ait *Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab.* cap. 5. Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu V. *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè *in Resol. Theol. Part. 5. cap. 3.*

Q. *Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?*

RESp. Ut his qui secundùm Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni demùm officii genere illis ipsis satis faciamus. Deindè jubet ut Magistratus, cùm civiles, tum Ecclesiasticos, parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?*

RESp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum consuetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus, observantiam, obedien-

dientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones cæremoniasque Ecclesiasticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris consilio umquam discreparent, vino in perpetuum abstinuerunt: Jerem. 35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deutero 27.

Nostrâ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subitò prorupit barba, moxque spectante populo comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculosæ rei causam patefacere. Non vanæ fuêre horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus *inobe*diens & contumax extitisset. S. Bernardinus *tom.* 2. *Sem.* 17. *Quadrag.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur supra *in Resol. Theol. part.* 5. *cap.* 4.

Q. *Quid sibi vult quintum, Non occides?*

RESp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus resecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledicit Caino: *quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram.* Genes.4. De quo S. Ambros. Cum pœna à Do-,mino cessaret, torquebat eum suorum con-,scientia peccatorum, latebat miser tremens, ,& timens, & cum adhuc percussor deesset, ,ipsa se injusti vita cruciabat. *S. Ambros. in Psal.35.*

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo scelus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiosæ vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religioue piè vixerat, cum ecce scelus semper animo, & vultus exanguis occisi parvuli identidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquiescere. Quare semper tremens ac pavens tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judici se sistit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cœlo empyreo, *tom.2. in Festo SS. Innocentium.*

Plura

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium.* Et de præcepto non occides agitur supra *tom.2.part.3. cap.6. pag.*480.

Q. *Quid vetat sextum, Non mœchaberis?*

RESP. Fornicationem, adulterium & obscænos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epist.*2. qui eam vocat paralysim animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis *Orat.*5. Luxuriam censuit esse *pestem vivacem*, quæ scilicet interiora animæ depascitur. Graves huic vitio Deo vindice decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verùm ut illi esset, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eâdem quâ ille prius tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adsunt & ostium pulsant Æthiopes bini, quorum unus frænum manu gestabat, pulsantibus adest clericus, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquiunt, quærimus quam hic habes domi, negat pernegat ille sibi aliquam esse mulam: tum illi vim inferentes, domumque subingressi muliebri cadaveris ori frænũ imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo

 fœtore,

fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jesu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu. V. *Luxuria.* Alia item notatu dignissima: casus & remedia luxuriæ v. supra *tom.2. de Præceptis cap.6.*

Q. *Quid septimo cavetur, Non furtum facies?*

RESP. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & usurpatio, ut fit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum possidebunt. 1. *Corinth.6.*

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinendi, aut animo ablata restituendi. Confessarios, quod rectè monerent de restitutione facienda, & propterea absolutionem negarent, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum toties quoties relapsum absolvebat, & quod prædives esset usurarius ille, epulabatur quotidie splendidè confessario ad mensam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam lautè simul fuissent epulati, confessario domum reverso, subitanea morte defungitur dives, & una cum confessario à duobus dæmonibus, qui in servorum specie eumdem accesserant tam-

quam

quam hero agenti animam spirituales suppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injustitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. *In Pædag. Christiano part. 2. cap. 3. §. 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu. V. *Avaritia.* Resolutiones de furto & rapina *tom. 2. part. 5. cap. 7.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*

RESP. Interdicitur testimonium falsum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abusus, ut est in susurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus ac perjuris.

Expos. Abominatio est Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Psal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Christiani conjuges interrogati ab Apostolorum Principe, num tantı agrum suum vendidissent, quanti allatum pretium esset? cum per voculas tantum duas falso respondissent, *etiam tanti.* Nece repentina quasi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor. 5.* Poterant illi retinere sua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, sed quia videri valebant falsò omnia sua dedisse, subitò sunt extincti. Hinc optimè Job apud animum suum decernens, inquit, *Donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Job cap. 27.

Plura in Apparatu. V. *Mendacium. Astutia. Detractio.*

Q. *Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec rem proximi?*

R Esp. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum est haud solùm injustè & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud expetendum ferri debemus; ita ut nostris rebus contenti, absque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expos. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inseruerunt se doloribus multis, tu autem ô homo Dei hæc fuge 1. Tim. 6. Cantipratanus lib. 2. apum, Vidi, inquit, Sanctum magistrum Guidonem, qui cum scholas regeret adolescens, incaute semel fœminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ sensit acres motus concupiscentiæ & graves tentationes, adeo ut die noctuque illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscentias refrenaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: de nocte clam tumulum defunctæ aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri tamdiu admovet ut poenè fœtore nimio suffocatus extingueretur. Quæ res, ita compressit carnis stimulos, ut nullum concupiscentiæ motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ summa, quisve finis præceptorum Decalogi?*

R Esp. Nimirùm, ut Deus & proximus sincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad chari-

charitatem Dei; in secunda verò septem quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. *Quâ ratiene præcepta primæ tabulæ Charitatem Dei edocent?*

R Esp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maximè contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utique solus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta secundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

R Esp. Eo ipso quòd nostrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non solùm majores honoremus, sed etiam opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, sive corpus proximi, sive persona juncta conjugio, sive bona fortunæ considerentur.

Q. *Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?*

R Esp. Hæc ipsa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

Expos. Omnes hæ 4. quæstiones recolunt ea quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis decal. de quibus jam actum est.

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

R Esp. Sunt utique; nec solùm utiliter illa, verùm etiam necessariò observanda; præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ matri, sponsæque Christi aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. *Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?*

R Esp. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.

3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.

4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confitetor.

5. Sacrosanctam Eucharistiam ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. *Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?*

R Esp. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, conservant, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesia peragantur, præterquam quod æternam vitam meremur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 22. Cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud* (scilicet

licet Missæ) *vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, quî id fieret? respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Surius in vita S. Ioannis Eleëmosynarii.* Plura in Apparatu. V. *Eucharistia. Sabbathum.* Item tom, 2. in Cont. de Sacrificio Missæ, Et in Resol. Theol. Tom. 2. part. 3. tr. 2. de Sacram. Eucharistiæ. Et tract. 5. cap. 3. de celebratione Festorum.

Ad Præceptum 3. de Jejunio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verissimè dixit, *Quid potest efficacius esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibus jejunium fuit: de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transigebat. *Surius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Jejunio *l. 2. c. 3. §. 1.* ad religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravas cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis nec aquæ, nec somni umquam satis admisi. Hinc ego talibus cogitationum molestiis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu. *ver. Abstinentia.* Et gulæ damna. V. *Ebrietas. Gula.*

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguit, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: mutæ quidem animæ & irrationales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum, hirundo, si excæcaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidoniâ juvare: & peccator restituendæ sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit?* Non præteribit certè si modò attendat quæ sibi ab exomologesi parata animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itata, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis de-

deret, eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Ægrotanti adfuit Sacerdos è Societatè Jesu, cui novies est confessa, at leviora tantum peccata, semper enim graviores noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammas sistit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in confessione edixisset, celasset autem culpas graviores. Alia in Apparatu V. *Confessio*. Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. cap. 1. &c.

Ad quintum Præceptum, de Communione Paschali, curandum est ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui sacramentaliter communicant, eumdem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito; *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali vitæ vel interitus: mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis, quam sit dispar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustris, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Nocte insequenti postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic sepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam

aram & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca asservabatur : jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sepulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit : Pater, hic conditus est Dominus qui seriò à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiam rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, sictè tantum id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi assurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsant, & subitò corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & illico disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem ; vide supra *in Resol. Theol. p. 3. tr. 2. c. 4.* Et in Apparatu videri potest. v. *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. QVid est Sacramentum?

R. Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitùs institutum. Aliud est enim quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & spiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. HUjus quæstionis explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, charactere, *&c.* fusè habetur supra *Tom. 2. par. 3. tr. 2. cap. 1. de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot sunt Sacramenta?*

REsp. Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primò enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiæ potestas datur in rep. Christiana ad munia Ecclesiastica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis suscipiendæ & in Domino educandæ.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos supra Tom. 2. in Contr. part. 1. tract. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?*

RESp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deindè, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam ceu vasa quædam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adversùs peccatum præsentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. *Cur Sacramentis cæremoniæ solennes & Ecclesiasticæ adhibentur?*

RESp. Multis profectò & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes admoneantur, nihil hic profanum, sed arcana quædam, & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè postulat, & cujus veluti signa, testimonia & exercitia sint cæremoniæ. Prætereà, ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhærent. Constat etenim hujusmodi cæremonias plerasque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demùm retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ sæpè rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. Quid

Q. Quid est Baptismus?

RESP. Primum maximèque necessarium legis novæ Sacramentũ, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascimur, & peccatorum plenâ remissione percepta, in filios Dei adoptamur, hæredesque vitæ cœlestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Ianuæ quâ Ecclesiam ingredimur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum cœlorum. Est enim Baptismus primò Infantibus necessarius ad salutem necessitate medij: Secundò, adultis necessarius est necessitate præcepti, & medij saltem in voto, (extra martyrium) quando scilicet justificantur per actum Amoris Dei quo implicitè desiderant implere omnia præcepta, adeoque suscipere Baptismum à Deo præceptum: juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. part. 3. tract. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu V. *Baptismus.*

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverij *lib.* 4. *cap.* 3. Refertur puellam quamdam vivis excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patratis prodigijs, ad sui alloquium benevolè eum invitat, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuntient, præ gaudio vix suæ mentis compos ad locum in quo mortuam relinquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverij precibus ereptam testatur, quibus æternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa

illa ardentiſſimis votis Baptiſmum expetiit: deinde ſecuta cum patre univerſa familia, omnes ſacro fonte luſtrati ſunt.

De Baptiſmi virtute præclarum eſt exemplum de Conſtantino Imperatore à lepra per Baptiſmum ſanato, quod refertur *in Breviar. in vita S. Sylveſtri* 31. *Decemb.*

Non licet Catholicis infantes ſuos baptizandos tradere Miniſtris Hæreticis extra neceſſitatem: variis prodigijs id ſibi diſplicere Deus oſtendit. Refert *Bredembachius l. 7. c. 52. Amſtelrodami an.* 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæreſi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calviniſtarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut ſacro fonte luſtraretur, multis precibus inſtabat. Cum itaque nihil his proficere ſe cerneret, clam omnibus ipſa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux, puerum defert ad Calviniſtarum templum: at cum hæreticus Miniſter eum baptizare jam vellet, contigit, ut derepentè factus ſit mutus. Rei novitate perculſus parens domum regreditur, quid circa infantem peregiſſet curiosè uxorem rogat. Hæc intrepidè ſe puerum priùs baptizaſſe confeſſa eſt, & maritus ejuratâ hæreſi cum Sancta Matre Romana Eccleſia ſe reconciavit.

Exorciſmi adhibentur in Baptiſmo, ad infringendam dæmonis poteſtatem, ſi quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis ſigna in diverſis corporis partibus formata ſignificatur primo, per Baptiſmum certum animæ caracterem imprimi.

2. Ut ſenſus omnes aperiantur ad Deum & Jeſum Chriſtum cognoſcendum & amandum.

3. Ut baptizatus non erubeſcat, publicè fidem ac

ac Catholicam Religionem profiteri.

4. Ut ſint quaſi ſigna quo baptizatus ſe ſuavi jugo Chriſti ſubijciat, paratus mortificationem Jeſu Chriſti in corpore ſuo portare.

5. Ut baptizatus intelligat membra ſua Deo conſecrata, & facta habitaclum Spiritus Sancti.

6. Denique ut ſignificetur vim omnem baptiſmatis virtutem ſuam & efficaciam à Paſſione & Morte Chriſti recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejuſdem dignitatem, æſtimationem, gratias, virtutem, effectuſve varios denotent.

Jacobus de Vitriaco *l. 2. vitæ Mariæ D'Ognies.* Refert, Beatam hanc Virginem vidiſſe certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Eccleſiæ januam baptizaretur, quod dæmon ſummâ confuſione ex infantis corpore egreſſus ſit. Et cum ipſa accurrens puerum de fonte ſacro levaret, viſibiliter Spiritum Sanctum in animam ejus deſcendentem, ſeque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid eſt Confirmatio?*

RESP. Eſt baptizatis collatum ab Epiſcopo Sacramentum, in quo per ſanctum Chriſma, & verba ſacroſancta confertur gratia, & robur ſpiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando ſic eſt opus, liberè confitendum,

Expoſ. Pro præparatione neceſſaria ut hoc Sacramentum validè quis ſuſcipiat, requiritur ut prius ſit baptizatus: Ut verò dignè, debet eſſe in ſtatu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc Doctrina eſt S. Auguſtini in Fulm.

Con-

141. Consignat illis cruce frontem quæ pudoris est sedes, ut constanter & intrepidè nomen Domini confiteantur : impingit & alapam, ut Christianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam esse sibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos discretionis Episcopo offerantur.

Miraculum in conservatione Sacri Chrismatis refert Milevitanus lib. 2. contra Donatistas. Ampullam Chrismatis per fenestram ut frangerent Donatistæ jactaverant : at non defuit manus Angelica, quæ ampullam spirituali subvectione sic deduceret ut projecta casum sentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæsa inter saxa consedit. *De Confirmationis Doctrina*, v. *plura tom. 2. in Resol. Theol. p. 3. tr. 5. cap. 3.*

Q. *Quot præcipua de Eucharistiæ doctrina Capita scitu necessaria?*

R Esp. Quinque : Primum est ejus Veritas. Alterum est panis & vini in Christi corpus & sanguinem conversio. Tertium, adoratio debita. Quartum, ejus oblatio : Quintum & postremum, ejusdem Sacramenti sumptio.

Q. *Quæ est veritas Sacramenti Eucharistiæ?*

R Esp. Nimirum hæc, Christum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobis adesse, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Christo traditis consecrarit.

Q. *Quæ sit conversio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos consecrat?*

R Esp. Ea, ut per ipsa verba operante Christo, & vinum in corpus & sanguinem Domini-

cum convertantur & transſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

RESP. Eadem ſanè, quæ Chriſto Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoque religioſo cùm corporis, tum animi cultu, ut par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Q. *Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?*

RESP. Quia eſt legis novæ ſacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Iudaicæ ſacrificijs incruenta ſuccedens, quæ pro vivis ac defunctis Chriſti fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuam commemorationem quotie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus ſumptione ſervandum.*

RESP. Quod fides & authoritas ſanctæ Matris Eccleſiæ docet, videlicet, Chriſtiano laico ſat eſſe, ſub una ſpecie panis totum Chriſtum accipere: & ex hac ſumptione conſequi, ut, qui non indignè acceſſerit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus exiſtit: eoque fit efficior, quo ſæpius ſacra & ſalutaris illa Communio dignè iteratur.

Expoſ. Hoc diviniſſimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. per arborem vitæ, *Gen.* 2. 2. per ſacrificium Abelis, *Gen.* 4. 3. per Sacrificium Melchiſedech, *Gen.* 14. 4. per Agnum Paſcha-

Paschalem *Exod.* 12.5. per manna cœleste. *Exod.* 16.6. per panes propositionis, *Levi.* 24.7. per panem Eliæ 3. *Reg.* 19. &c.

Institutum est hoc Sacramentum à Christo ad hos fines.

1. In testimonium infiniti erga nos amoris.

2. Ut repræsentationem & memoriam passionis suæ, ac vitæ nobis relinqueret, præsertim cùm nobis ut in memoriam ejus faceremus commendavit.

3. Ut per cibum potumque cœlestem in vita spirituali confirmaremur.

4. Ut contra assultus dæmonum nobis esset Antidotum.

5. Ut maxima inter se, & homines esset conjunctio.

6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ esset Sacrificium, & perpetuum subsidium.

Quod auditio frequens Sacri prosit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis sequenti historiâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro desiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solemnitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate domini sui ad templum se contulerat isthic ad atas facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipso die intercurrentia moras traxit, & serò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut isto die festo, Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, nùm fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, spem nullam superesse, cum jam instaret meridies om-

nesque

nesque Sacerdotes celebrassent. Tantò nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiserationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus est: Quid dabis mihi, inquit, & omni quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te transcribam. Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem suscipit rusticus. Ille chlamydem, hic tranfert Sacrificij meritum, utrimque discedirur. Nobilis ad pagum properat, si fortè adhuc Sacro interesse posset: sed, sic præsens spe suâ frustratus est, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde sua ex arbore pendulum videt rusticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, rusticum invasit, eoque perduxit, ut desperans fauces sibi laqueo eliserit.

Quantum verò prosit Sacrificium Missæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur sequenti Exemplo quod refert Beda *in hist. Anglic. lib. 4. cap. 22.* & *Baron. in Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæso in acie Rege Elbuino, captus est ab hostibus, & vinculis arctè constrictus in custodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula disrupta subitò & sponte sua decidebant, quantumvis novis funibus & catenis constringeretur. Omnibus rem tam prodigiosam admirantibus, postea compertum est, captivi fratrem, qui fuit superior cujusdam Cœnobij, solitum fuisse quotidie pro fratre suo, quem in prælio defunctum putabat, sacrum celebrare; eamque fuisse causam cur Deus voluerit in illo ostendere virtute Sacrificij, uti vivorum, ita mortuorum vincula dissolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè

valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Aliæ quæstiones quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur suprà Tom.2.in Cont.p.1.tr.2.cap.5.De praxi devotè celebrandi aut communicandi vide infra in fine med.5.Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fusè illæ traduntur Tom.2. p.3.tr.3.cap.4.

Q. *Quid est Pœnitentia?*

RESp. Est secunda post naufragium tabula,& necessarium relapsis Sacramentum, in quo remissio peccatorum & à reis petitur,& à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan.c.20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis,& quorum retinueritis retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess. 14.

Ex D. Ambrosio lib. 1. de Pœnitentia cap. 1. *Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit.4. Item Matth. 8, Vade ostende te Sacerdoti & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Item Luc.17.Ite ostendite vos Sacerdotibus,& factum est dum irent, mundati sunt.* Sic & *qui lepram animæ id est peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & emendationis proposito, à peccatis emundantur.*

Exempla ex S Scriptura in Novo testamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent sequentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad apostolatum vocatur, *Matth.9.*

Petrus post ternam Christi negationem pœnitens Princeps Apostolorum statuitur,*Matth.26.*

Zachæus

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Ioan.* 21.

Latro pœnitens de cruce in paradisum migrat, *Luc.* 23

Maria Magdalena quæ peccato serviverat, pœnitens à Christo benignè excipitur, *Luc.* 7.

Adolescens Prodigus per pœnitentiam reversus, epulo & convivio à patre recipitur, *Luc.* 15.

Q. *Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESP. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem adspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino: Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitam sat longo tempore perversè in sæculo traductam, meliori afflatus spiritu monasterium petiit, in quo òrationis, pœnitentiæ, & austeræ vitæ studio ita præluxit reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in secretiori montis latere Monasterij Abbas cerneret postratum, tanta derepentè claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Post horæ spatium reversus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manife-

manifestatum videns, & hoc, & vocem pariter de cælo dilapsam, sibi omnia ob elicitum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conscientia est. Seraphinus Razius in Hortulo Exemplorum, titulo de Confess. cap. 3. Horrendam refert cujusdam mulieres ob peccatum præ pudore in Confessione occultatum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœmina, pia ac sancta, si externa opera considerasses, & sic per omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corriperetur, & convertens oculos ad ostium cubiculi unde sibi videbatur strepitum audivisse, horribile visu monstrum & gravissimum fætorem emittens aspexit. Unde cum gravi timore consternata surrexisset à loco orationis, ad cubiculi fenestras citissime cucurrit, ut sese deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, siste gradum filia, à Deo confirmata subsistit, quid horrendum istud spectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc primum filia, me esse infelicem heu ac maledictam matrem tuam, non obstante vita irreprehensibili quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædâm clam à me fœde commissa peccata, ac præ verecundia numquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hac Deum pro me incassum depreceris. Atque ita factis per varias cubiculi

partes

partes saltibus, signisque suæ præsentię quasi ferro candenti impressis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confestim se ad Ecclesiam contulit, totamque rem Patri qui per quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utrique certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum contulere, ac monstri vestigia, simulque fætidum odorem percepere. Quare Pater loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est, quæ illi fecit licentiam publicè, si visum esset, factum denuntiandi.

3. Pars est *Satisfactio*, quæ sita est in adimplenda pænitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium nobilem quod Pontifici infestus vim & arma intulisset, occidi jussit, cui tamen vitam & salutem spondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis prostratus retexisset: satisfactionis & pœnæ suæ nomine jussus est nudis pedibus in montem Garganum proficisci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, et per 40. dies solemni jejunio destinatos, horrido, & aspero sacco indutus duro in strato cubavit, alijsque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, in genere, talis ordo, & modus ritè confitendi præscribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tempus vita dataque facultate se cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti ut memor esse quis valeat suorum delictorum.

3. Examen instituitur conscientiæ circa cogitata, dicta, facta, omissa.

4. Elicitur

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ.

5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum recensitis.

6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur *tom, 2. in Ref. Theol. part. 3. tr. 2. c. 2. 4.* &c.

Q. *Quid est Extrema Unctio?*

RESP. Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum & verba Christi in magnis morbi molestijs relevantur, ut fælicius ex hoc mundo demigrent & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum testimonium dat Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit remittentur ei.* Hic recolendum est exemplum quod Joannes Nider *lib. 4. formicarij cap.* 11. refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hauserat tartaream hanc animo persuasionem, quâ quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem juris utriusque periti doctoris hortatu factum ut salubre adeò corporis & animæ antidotum susceperit. Cum ecce ilico se relevari in morbo sentiens exclamavit, revera si hoc Sacramentum scivissem, tantum pro utroque valuisse homine, dudum ipsum avidissimè postulassem. Hic princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegij

Collegij Lugdunensis Soc. Jesu an 1599. Æger magno febris æstu conflictatus inter confitendum urgente morbo de potestate mentis exierat. Iam de sua salute actum esse, sempiternis se supplicijs apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confessarius viso ægri furore ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis excessum postulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu visuque res, simulatque Sacro Oleo inunctus est, mentis sanitatem recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Augustinus Serm. 215. de Tempore. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat, & deinde corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura supra in Controv. part. 1. cap. ult. Et in Resolut. Theol. part. 4. cap. 6

Q. *Quid est Ordo?*

RESP. Est Sacramentum quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, eum aliquando dixisse fratribus, si mihi in platea obvij fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut

tantæ dignitatis perpetuo memor, seque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè suscipiens divinitus punitur. *Surius 3. Septembris* refert, de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum alijs fratribus suis contulerat, nec præmissâ confessione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, sacrum Diaconatus Ordinem indignus susceperat. Vix à templo in hospitium fuerat reversus, dum inter manducandum à mente raptus frendêre dentibus ac mirè se collidere cœpit, idque per horas non paucas, donec post multas sociorum pro eo apud Deum fusas preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eâ infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commisso tamen scelere minimè resipiscens, validiori modo à tartareo hoste possidetur, cæpitque diebus ac noctibus summâ fratrum suorum commiseratione ac labore excruciari, & exarescere cæpit ejus brachium dexterum quo sacrilegum furtum commiserat: quo factum ut Abbati viro altioris considerationis res suspecta esse cœperit. Subornat ergo quosdam qui energumenum dum sibi compos esset rogarent, num fortè sibi gravioris delicti conscius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se facinus palam facit, Deum ut pro se rogent, fratres obtestatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu, jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinæ sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. *Quid postremò est Matrimonium?*

RESP. Sacramentum quo vir & mulier legitimè contrahentes individuam vitæ societa-

tem ineunt, gratiâque divinâ donantur, tum ut soboles honestè & Christianè suscipiatur & educetur, tum ut fœdæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

Expos. Hæc societas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ,* Gen. 2. *Quod Deus conjunxit homo non separet.* Matth. 19. *Iis qui Matrimonio juncti sunt præcipio non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere ..... & vir uxorem non dimittat.* 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de juramento.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud Surium 1. Jan. in vita S. Basilij habetur, quomodò Protetij Senatoris filia ab ejus servo per magum decepta, & insano amore correpta, instanter rogabat patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicij. Aut comple, inquit, desiderium, aut brevi me extinctam videbis. Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, mœrore absorptus, amicorum consiliis jussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Vade, inquit, misera, multùm lugebis aliquando cum facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum nunquam ingredi Ecclesiam, imo nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere, suis unguibus se discetpere, vellere capillos, pectus tundere, in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens salvus umquam fuit: heu me miseram quæ me spontè

conjeci in hanc sortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Saræ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, seipsam irreprehensibilem exhibere *Tob.* 10. Quanto magis, illa dilectio in conjugio Christiano exerceri debet.

Narrat Rodericus Sancius *part.* 2. *Histor. Hisp. cap.* 4. Præclarum amoris conjugalis exemplum. Cum Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditoriè à Mauro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus itaque uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni claudi non poterant, linguâ indies lingebat, sugebatque humorem & pus venenosum quasi dulcissimum liquorem. Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerum cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore servata incolumis evaserit. Alia in Apparatu v. *Matrimonium.* Et *in Resol. Theol. part.* 3. *cap. ult.*

Q. *Estnè inter Sacramenta discrimen?*

RESP. Est sanè: Baptismus enim Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cætera. Item Baptismus necessariò suscipitur ab omnibus, & à relapsis pœnitentia. Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum contemnas aut irreverenter sumas, illudve cùm sumendi tempus est negligas.

C A-

CAPUT V.

De officiis Iustitiæ Christianæ?

Q. QVot sunt officia Iustitiæ Christianæ?
R. Hæc duo: Declina à malo sive peccato, &, Fac bonum sive officium Justitiæ.

Q. Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu præstare Iustitiam?

RESp. Non id per se quidem, sed Christi gratiâ ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q. Quotuplex est peccatum?

RESp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. Quid est Originale?

RESp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos. De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodam Brasilo, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, necdum ablutus è vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchietæ, Magni Brasiliæ Apostoli, è Societate Jesu, refert Sebastianus Bezetarius. Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione suscepta inter Christianos tamquam Christianus diu versatus, in domo Lusitani civis diem suum obierat. Cadaver

daver diu examine jacuerat, & sepulturæ paratum. Elapso duarum horarum spatio mater familias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri,& horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei subsit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus Dominam rogat, se illo funebri amictu dissolvat,quo effecto P. Josephum Anchietam advocari jubet. Properè accurritur ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus P. Josepho nunciatur. Hic celer advolat, quo viso Didacus de animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesserat, monitum, non recto itinere in ea loca se venisse, quod per baptismi ostium, nondum scilicet Peccato Originali deleto, Ecclesiam intrasset. Non negabat se sacro fonte numquam tinctum fuisse, at inscitiam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indigitabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibique Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset,præcepta omnia servanda suscepisse,nulla injecta mente de suscipiendo baptismo. Proinde enixe P. Josephum rogavit, se quam primum sacro baptismate in Ecclesiam induceret; se enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Josephus hominem, etsi Christianæ legis non rudem, accuratè tamen instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustiæ, & instructũ magno cum animi sui fructu baptizavit.

Iam Didacus decedendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu illo suo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candelam

porrigi

porrigi postulat, & ad P. Josephum conversus, adsis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abstersâ liberatam emisit, cum qua non poterat in cœlum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad Peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. *Quid est peccatum Actuale?*

RESP. dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. *Quotuplex est Actuale?*

RESP. Duplex: Mortale, sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur) & Veniale, ut cui venia facilè tribuitur, & sine quo ne justi quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

RESP. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberatâ voluntate peccandi.

Expos. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatum ascendit, & se cum posteris improvida perdidit, *Gen.* 3. Callidus accedit ad incautam serpentis larvâ indutus dæmon: Et, *cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederatis de omni ligno Paradisi?* en suggestionem. Hanc, si te salvum velis, repellas illico necesse est. Secus fecit (pro dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit sermone. *De fructu*, ait ipsa, *lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisis, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud,*

illud, ne forte moriamur : Cui Serpens : *Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum.* Hoc inquam discursu quæ prius erant blande suggesta fovit mulier malesana, sed & eum fructum tulit quem solent illi, qui ignem sinu exceptum non excutiunt; subditur enim, *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile* : En delectationem, quæ libere admissa animum jam promptum, & expeditum nullo labore ad consensum, & hujus præmia pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum : *Et tulit de fructu illius; & comedit, deditque viro suo, qui comedit.* En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ saluti si consultum velis, dum dæmon ad peccatum pellicit, in limine resiste, ne ignem illum sinu excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui sunt supremi gradus peccantium?*

R Esp. Eorum, qui scientes ac prudentes ex mera peccant malitia: qui etiam de peccato ipso gloriantur: & qui bene monentibus obstrepunt, ac salutaria consilia prorsus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum?*

R Esp. Quia Dominum Deum offendit, summum bonum eripit, & summum adfert malum peccanti, dum divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas, ærumnasque homini accersit sempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia?*

R Esp. Illa, ex quibus, veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata proficiscuntur.

Q. Quot

Q. Quot sunt peccata Capitalia?

R Esp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?

R Esp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?

R Esp, Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbiæ Exemplum.

ANgelus assumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via occurrit, dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares constringis? Ille fœtorem cadaveris causam esse objecit. Paulò post juvenis pulcher ad superbiam ornatus phaleris & telà aureâ equo vectus transibat, qui cùm adhuc longè abesset, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem: cui Angelus, ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidissimum odorem spirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag.* 42. V. in Appar. *Superbia.*

Avaritia.

RIbergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsecutam, undique corraso frumento implevit granaria; idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus

unus parvulis onuſtus offert ſex talares filiorum veſtes promittens poſtmodum plenam ſolutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum : Diſcedens pauper maledixit diviti. Poſt paucos dies Ribergerus ſervum ad granaria miſit ut ea inviſeret , redijtque dicens , illic tres atras boves paſcere , & ſervus die poſtero mortuus eſt. Miſit & alium,& hic redux nuntiavit non tantum boves, ſed & equos qui frumentum devorarent, ſe vidiſſe. Ipſe itaque vix credens , aſcendit , & per foramen aliquod vidit greges pecudum diverſos frumentum conſumere : attonitus indè mente captus eſt, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit , ſicque exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab alijs incarceratus fuit: Ita *Mart. Del Rio ex Petro Pizarro fol.* 261.

Ex avaritia furando res alienas ſæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum meſſem in area colligeret , ſuſtulerat manipulos proximi ſui, & ad cumulum ſuum illos addebat, ut eum augeret : ſed res aliter evênit. Nam ſtatim cecidit fulmen, & area accenſa eſt. Miſer ille ſtatim currit ad virum Dei qui prope habitabat, & ſuam calamitatem & incendium illi exponit , furtum autem ſuum celare conabatur. Sed vera dicere iuſſus, furtum etiam ſuum confeſſus eſt. Juſſit autem vir Dei ut culpam corrigeret , ſi velit à pæna liberari. Nam ſi tu , inquit, manipulos reſtitueris , ignis ille à Deo miſſus extinguetur. Mox ille feſtinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat iujuria : quo facto , flamma illa viri ſancti oratione ſtatim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit , & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat *Theodor. in hiſtoria SS. Patrum.*

Quam

Quam procul ab Avaritia debeant esse judices suo exemplo præclare docuit Thomas Morus angliæ Cancellarius. Accusatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaugham poculum aureum accepisset post sententiam in judicio pro ipsa latam. Morus acceptum à se poculum aureum coram Rege fassus est, sed rogavit Regem ut interrogaret viduam, quid postea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoscit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepisse, & magnas gratias pro dono egisse: sed convocatâ familiâ curasse illud vino repleri, sibique hilariter propinasse, & simul cum vino poculum reddidisse. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem objurgatum Moro pro suo arbitrio puniendum permisit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap. 3.* plura exempla vide supra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

Luxuria.

Miles defunctus amasiæ apparens tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxuriosis decantandis suavem aliàs vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & scabiosa, gloriatus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, ostendensque roganti puellæ reliquium infelicis corporis statum, amotâ à pectore chlamyde bufonem teterrimum toti corpori quadratum ostendit, dicens se hoc pro lubricis peccatis, aliisque corporis cum illa delectis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat, preces futuras. *In Specul. Exempl. tit. Infernus.* V. Apparat. *Luxuria.*

E contra præclarum est castimoniæ Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipsum ad labefactandam castitatem solicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum castitatis donum concessit,

Ira.

FUit nobilis quædam domicella rixosa & iracunda, ita ut domum et templa, totam etiam civitatem suis rixis impleret et discordijs turbaret. Mortua illâ sepulta ante templi valvas, visum est sepulchrum flammas et ignes vomere, quo aperto repererunt superiorem partem corporis flammis ambustam & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in signum virginitatis custoditæ, illæsam. Ita *Cæsarius lib. 4. cap. 22.*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occasione contra suum pincernam vehementi irâ commotus fuit. Et ex illa iracundia subitanea voluit eum proprijs manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, statim Rex in paralysim incidit, et intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, sed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. histor. Poloniæ, vide in *Apparatu, verbo, Ira.*

Gula.

HOrret animus referre quorumdam Baccho se consecrantium luctuosum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter se convenerant, ut vino adusto tamdiu se ingur-

ingurgitarent, donec eorum alter expiraret: Si quis Prior surgeret, in eum diabolus potestatem haberet. Quo perducit hominem infrænata intemperantia! Accidit, dum strenuè hac lege potitarent, mercatorem illic fortè transilire, quem, ut se tertium adjungeret, coëgerunt. In domum inductus alter mortis metu posse Bacchum haustu liberali venerari simulat potiùs, quam re ipsâ veneratur. Tum locum ingressus ferali forma dæmon, duos helluones sibi devotos aggressus est, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. Ita *Dauroult. in Floribus Exemplorum cap.6. tit.7. exemp.7.* vide in Apparatu v. *Gula. Ebrietas.*

Invidia.

IN vita S. Attali, qui succedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot subditorum corda suscitavit, qui recusabant tantæ disciplinæ austeritatem ferre. Ille è contra mediis spiritualibus usus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permisit; qui postquam segregati sunt, virum sanctum detractionibus laniarunt. Sed ecce unus eorum febri ardentissima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accensus, emoritur morbo: exemplo isto docti adstantes ad virum Sanctum recurrere, qui veniâ donatos securos reddidit; contemnentes vero aliqui pœnitentiam diversis morbis disrupti interiere; quorum unus securi, alius flumine, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exemplor. pag.268.* vide in Apparatu v. *Invidia.*

Q. *Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?*

RESP. Ea quæ suâ malitiâ sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc sæculo, nisi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?*

RESP. Sex: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obstinatio, & Impœnitentia.

Expos. Quodnam luctuosius quam quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentum haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francisci Borgiæ Societatis Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hispania, quam sanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obstinatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confessionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obsecrans & obtestans, ut qui orbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animæ non deesset. Francisco hæc precato, ex cruce servator, Adi, inquit, confestim ægrum, eumque hortate, ut se expiet, & ego mox illi ut medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater spei bonæ plenus, ad ægri domum se confert, quo Servator jam præcesserat, medici ac prope famuli specie illi

solatia

ſolatia atque obſequia deferens. Excipitur ab
infirmo non inurbane P. Borgia ; verùm ubi de
confeſſione cœpit, ad eam inſtituendam addu-
ci non potuit. Recedit iterum Dominus, reli-
cto ad ulteriores conatus apud ægrum Franciſ-
co, qui & ipſe cum operam perderet, etiam
receſſit, & denuo coram Chriſto crucifixo in
genua provolutus, per ſacra illius vulnera ob-
teſtatur, ut miſero adſit. Cui Dominus : còn-
veni iterum pertinacem illum Franciſce, me-
que tecum defer, ſi forte me conſpecto, cru-
ci pro ſe fixo convertatur, & vivat. Rediit
Borgia, & ſubmotis arbitris, ut liberior eſſet
æger, verbis ad pietatem omnem compoſitis,
ſubmiſſis in terram genibus, Chriſtum cruci af-
fixum illi repræſentat : per Paſſionem, dolo-
res, ſacra Domini JESU vulnera orans, obſe-
cranſque, ut animæ ſuæ miſereatur, æternita-
tem maturius menti imprimat, nolle Deum
mortem peccatoris, ſceleribus omnibus ejus mi-
ſericordiam majorem eſſe. Ad omnia pertinax
obmuteſcit : addit & vocem ſuam Dominus
JESUS, & vocem ſanguinis, quem ex vulne-
ribus copioſe effundebat. Per hunc iterum i-
terumque obteſtatur Franciſcus ; ſed nihil pro-
fuit. Tum vero ſervator revulſa à cruce ma-
nu, ſacroſanctum cruorem in faciem projicit
obſtinati peccatoris, qui quot guttas numerat,
tot veluti linguis in magno judicii die coram
orbe univerſo neglectam & contemptam be-
nigniſſimi Dei ac Redemptoris ſui miſericordiam
illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur ?*

R Eſp. Quæ per ſe vehementer abominanda
ſunt, & apertè humanæ charitatis jura vio-
lant:

lant: unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis sæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot sunt peccata in cælum clamantia?*

RESP. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, viduarum, atque pupillorum, denium Merces operariorum defraudata.

Expos. Exemplum *homicidii* voluntarii à Deo puniti exhibetur *Genes. cap.* 4. in Caino qui fratrem suum Abelem fraudulenter quasi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cùm soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit, sed quam sibi abominandum esset illud facinus Deus statim aperuit, qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cœlum usque auditur, & homicidii vindictam deposcit.

Quam detestandum sit *Sodomiæ* peccatum apertè patet in eversione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti essent, ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt, uti gravibus verbis testatur Scriptura Genes. cap. 14. v. 24 *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo, & subvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiam Deo semper execrabilis fuit, uti patet 3. *Reg. cap.* 21. *v.* 19. Cùm enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere, Jezabel Regina

ut Regis voluntatem exequeretur, per suam potentiam curavit Naboth falsò accusari & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam! dum Achab festinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & pœnam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum*, quod justo Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

R Esp. Ea quæ ab aliis quidem committuntur, sed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adjutoribus, aut saltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

R Esp. Novem his modis: Consilio, jussione, consensu, irritatione, laudatione seu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defensione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

R Esp. Ea quæ homines secundùm carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. *Quæ sunt opera carnis?*

R Esp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis,

bis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Expoſ. Quanta ſit malitia in operibus carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone ſequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumluſtrat, ad commilitones ſuos converſus, impurum animi ſui ſenſum hac impiâ voce declarat: Ad ſatisfaciendum carnis deſideriis, ſi vel ipſe dæmon modò ſe mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier ſplendido in ſpeciem habitu, famulo lucernam præferente, impuris hiſce Veneris mancipiis occurrit. Poſt exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fæminæ ſe confeſtim adjungunt, & domum ad quam ſe redire fingebat eam deducunt. Ingrediuntur ſimul, & deſideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte compoſita & phantaſtica fuit. Nam ſublato à dæmone fuco, deprehendunt ſe cum cadavere tabo, ſanie, ac vermibus fluente rem habuiſſe, & in obſoletæ domus ruinis verſari. Ad hæc dum attoniti obſtupeſcerent, ecce tibi inſolito fulminis ictu proſtrati ſunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus eſt, alter verò poſtridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultremanni *Pædagogo Chriſt. part.*1. *cap.*7. *pag.*132.

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. cap.*18. *&* 31. In Saule qui Davidem ex odio injuſto multis modis occidere conatus eſt, donec tandem ab hoſtibus ſuperatus violentas manus in ſeipſum convertens ſeſe propriâ haſtâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitiæ exemplum patet in fratribus Josephi qui ipsum vestibus spoliatum vendiderunt, sed Deo sic disponente ipsi fame compulsi coacti sunt Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Genesis cap. 35.*

Ebrietatis & comessationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum lib. 2. apum c. 56. §. 2. Et in Pædag. Christ. pag. 152.* Dum quidam cum sociis inter pocula Animæ immortalitatem irrisisset, adfuit extemplo quidam sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt, si tu bonus es mercator, en hic hominem qui suam animam venalem habet. Bene est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie: Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illam referes. Postquam mercator ille pretium quod petebatur pependisset, & communi omnes joco risuque applausissent, & poculis jucundè indulsissent, cum tempus adveniret quo societas illa dissolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur. Qui emit equum numquid non etiam frænum feret? Cum omnes incepto joco insistentes, id æquum esse pronunciarent, statim veterator infernalis se prodit, arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentiæ & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, consilio malo, Adulatione, &c. Superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis titulis.

Q. *Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?*

RESP. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Q. *Quid boni faciendum Christiano?*

RESP. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in specie verò pro sua quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. *Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?*

RESP. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc sæculo, & per quæ itidem justi magis magisque justificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. *Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?*

RESP. Triplicia: utpote Jejunium, Eleëmosyna seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: Bona est Oratio cum jejunio & Eleëmosyna.

Q. *Quis est fructus bonorum operum?*

RESP. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ; Deum placant, gratiam conservant, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt atque consummant.

Q. *Quid*

Q. *Quid est jejunium?*

RESp. Est certis diebus, juxta morem & præscriptum Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio piè suscepta, ut vel caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expos. Jejunii utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesia, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moyse qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod.* 24. Et Ninivitæ qui post 40. dies subvertendi erant, per jejunium â Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legimus quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunio & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquam in Germania Torpatenses in Lutheri impia dogmata concesserant, feriâ sextâ solemne Paschæ festum proximè præcedente, finitâ Lutherani Ecclesiastæ concione, civibus è templo D. Virgini sacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium; rogat una domum comitetur; habere se egregie paratum Petasonem Westphalicum: arridet alter, & sibi reponit esse Gal-

lum

lum opipare elixum, hunc se in reciprocum benevolentiæ signum adferre. Mensæ accumbitur, vorant gulosè, horum alter os quoddam rodens imprudens pœne, ipsum deglutit. Quare cum nec transmittere, neque eximere valeret, multum ejulans debitâ Ecclesiæ mandati, violatori pœna, eo ipso die suffocatur. Nec divinæ ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus, non multò post rabie ac furore exagitatus animam una cum possidente dæmone exhalat. *Ita Dauroutius in Flor. Exempl. cap.* 1. *tit.* 10. *Exemp.* 7. Vide in Appar. *Iejunium.*

Q. *Quid est Oratio?*

RESP. Est mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

Expos. Ad Orationem nos Christus impensè hortatur Luc. 11. v. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis; pulsate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Augustino Clavis cæli vocatur, per quam & cælum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, si cum fiducia, humilitate, & perseverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in ejus vita traditur, quod assiduò centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonîca centies se crucis charactere signabat. Nocturni verò temporis magnam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quasi omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus ut templum in unius viri nobi-

lis

lis fundo erigere possit, hujus rogatu fusa prece montem in terram depresserit, sed cum vir ille nobilis promissis stare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure haustum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Constantinopolitani cui nomen Zacharias. Hic cum singulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire soleret, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiam ingredienti valuæ templi sponte se aperiebant, & ultro claudebantur dum templo egressus erat: Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. *Quid est Eleëmosyna seu Misericordia?*

RESP. Est beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. *Quotuplex est genus Eleëmosynæ seu Misericordiæ?*

RESP. Duplex: Alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia; alia verò spiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ corporalia?*

RESP. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos invisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expos. Eleëmosyna non est solum beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu

affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum conditionem nostram honeste sustentandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS. Patres, Basilius, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus, sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Ps. 147. *Superflua*, inquit, *diviti*, *necessaria sunt pauperi: res alienæ possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo judicii die dicet Christus, *Venite Benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, *addens causam*, *Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicet, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus; esurivi enim & non dedistis mihi manducare, &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Ex quo loco Evangelistæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omissum quod non obligat sub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob omissam Eleëmosynam, ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub præcepto.

Vultis Exemplum Viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praxi duxerit servandam? Audite quid de S. Francisco narret S. Bonaventura *in ejus Vita.* Quæ S. Francisco in Eleëmosynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tam donabat, quam jure suo cedebat. Unde audiens, vetulæ cujusdam inediam, dixit, „frater mi restituamus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperrima quædam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum

meum pallium, cum quibusdam panibus ex Eleëmosyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata, sic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe *Geneb. lib.4. Chronograph.* anno Christi 914. cum dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod escæ vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate acceptu-ri essent, concremari jussit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conscendère, justum Dei judicium executuri: quod agnoscens miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abrasisse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopiâ laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint juxta

juxta illud Psaltis, *qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Et Pauli 2. Cor. 9. *qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locuplecati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilius, sicut putei continuo exhausti, & copiosiore & puriore fluunt aquâ: clausi verò & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item alia non minus apposita Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ suguntur, vel mulgentur lac solet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum exstat, *in Prato Spirituali*, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem præstitit, monuitque virum egregiè divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem scriberet, qui id ipsum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem misit. Adeo verum est quod dixit Sapiens: *qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem sustinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. *Liberalitas.*

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ spiritualia?*

RESP. Sunt & ipsa septem: uti, Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mœstos, ferre patienter injurias, offensam remittere.

Expos.

Expoſ. Priora ſeptem miſericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus verſentur, ut conſideranti patet; hæc ſpiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris facienda, quantum anima, juxta ipſius Chriſti teſtimonium, plus eſt quam corpus, quare & impenſius, illorum uſus nobis commendatur à ſacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, ſed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remiſſio injuriarum. Hic ad Epheſ. 4. ſic ſcribit: *Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem; ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Idem repetit cap. 5. *Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filii chariſſimi & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos.* Eandem doctrinam rurſus inculcat ad Coloſſ. 3. *Induite vos ſicut electi Dei, ſancti & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes invicem, & donantes vobis metipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut Dominus donavit vobis ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc glorioſam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Quæ cum in manu noſtra ſint monet* S. Auguſtinus lib. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis noſtris, ut libera conſcientia poſſimus in oratione Dominica dicere; dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *diſt. 9. Exemp. 94.* De quodam viro opulento & nobili, qui dum ſumma animi pertinacia inimico ſupplici reconciliari

liari recusasset, subito ex hac vita ereptus est, Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigebat, decantatum solenniter officium defunctorum ante aram in qua Christi pendentis è cruce imago erat exposita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoasset; *Parce ei Domine*, visa est imago avulsis à cruce manibus, aurem sibi utramque occludere, horrendum illud intonans, *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfusa multitudo in cadaver impij involat, & alitibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Evangelii, oportere nos misereri aliorum si misericordiam à Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter à Deo punitus est, quod ipse non remisisset conservo suo, sicut & illi à Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Correptio fraterna Exhortatio. Amor proximi.*

Q. *Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?*

RESp. Post Theologicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes?*

RESp. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestæ vitæ rationem continent.

Q. *Quot*

Q. *Quot sunt virtutes Cardinales?*

RESP. Quatuor: Prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Expos. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine sic omnis honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.*

Prudentia.

QUare proderit illarum definitionem fusius paulo proponere. Prudentia est virtus quæ secundum honesti rationem quid expetendum, quidve fugiendum sit homini præscribit, juxta illud Ecclesiast. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* O si omnia ad hujus virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quam multa omitterentur de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiæ maxime spectantur in bono consilio, de hoc in Apparatu, V. *Consilium bonum, malum, quale dedit Herodias filiæ, ut peteret caput Ioannis Baptistæ.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Iustitia.

JUstitia est virtus quâ cuique sua tribuuntur. De hac ita Proverb. 14. *Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item: *quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Poteſtne illud ſequi ex neglectu justitiæ? Omninò, teste Augustino, Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Hortendum est exemplum quod supra retulimus ex *Pædagogo Christiano part. 2. cap. 5. §. 2.* de usurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris imposterum abstinendi, & unà cum Confessario qui eum absolvebat ad inferos abreptus est.

E contra insignis exercendæ justitiæ zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglia capti erant tres falsæ monetæ fabricatores scelestissimi, & juxta legem ad manuum abscissionem condemnati. Intereà Archiep. Cantuariensis, in cujus potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogat, an justitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem festum dilatam esse pœnam usque in crastinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sacrum non absolvam nisi prius in illis justitia impleatur. Quâ peractâ, dum in Sacrificio illa verba recitaret, Ecclesiam tuam pacificare, juvare, custodire & regere digneris, nivea columba omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur. *Ex Spec. histor. lib. 25. Et magno Spec. exemplorum.*

Temperantia.

EST virtus voluptatum carnis quæ guſtu atque tactu percipiuntur moderatrix : ad quam ſectandam ſic nos hortatur Scriptura ; Petr. 2. *Sobrii eſtote & vigilate , quia adverſarius veſter Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret :* ut autem hanc virtutem amare , & illi oppoſitum vitium hodie nimis vulgare odiſſe poſſimus , mala quæ ſecum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit , Proverb. 2. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit , hinc oculorum lippitudo , oris graveolentia , membra tremula , capitis diſtillationes , tuſſes , poplexia , paralyſis , articulares morbi , & denique mors , plures enim occidit gula quam gladius. 3. Reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia ſimilitudine expreſſum. Corpora noſtra terrena ſunt : quo modo pluvia nimis diuturna ſi fuerit , terra infunditur & in lutum reſolvitur , ut nulla in ea cultura fieri poſſit : ſic & caro noſtra quando abundantiore potu fuerit inebriata , nec ſpiritualem culturam accipere , nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere.

Eſtne igitur ebrietas grave peccatum ? Eſt peccatum mortiferum ſi voluntaria ſit & pervenerit uſque ad violentam uſus rationis privationem : nam Apoſtolus Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare , neque fornicarii , &c. neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre ſolet pœnam qua ebrioſos plectere decrevit Deus , quam

passim exitu infausto & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferni vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit, *Judith. cap. 12.*

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lasciviæ cum concubinis ebrietatem misceret temulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete: *Mane, Tecel, Phares,* & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est *Daniel 5.*

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom. 2. Disq. Magic. l. 3. p. 1. q. 7.* Tres helluones in Flandria, quadam die in seram noctem compotationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, sat ait, Baccho datum est, Deo saltem agamus gratias. Ego verò, subinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas censeo cui operamur, & cum risu mensâ relictâ in lectos ruunt singuli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reserata, dæmon magni, atri & trucis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumspicit torvo vultu; deinde horrenda voce: ubi est ille qui mihi gratias agit? adsum, referam grates. Lecto abstrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne assari: Parent promptè, assatur infelix, & moritur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam (ait) pari supplicio, nec deest voluntas mihi: sed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, resipiscite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen aliis animus rediit vel vox, nisi clara luce, ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes)

assatum

assatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam similitudinem anseris assati cum ebrioso, supra in Apparatu, V. *Ebrietas in fine.* Item V. *Gula.*

Fortitudo.

AD hanc colendam satis nos hortatur Scriptura cùm timorem improbum nobis adimit, & Christianæ mentis fiduciam, alacritatem, constantiamque commendat. *Fugit impius nemine persequente*, inquit Salomon Proverb. 28. *Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hostibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis est*, inquit 1. Petri 3. *Qui vobis noceat si boni æmulatores fueritis? Sed etsi quid patimini propter justitiam, beati.*

Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breviar. 10. Augusti lect. 4. 5. 6. Plura exempla in Apparatu. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

REsp. Septem illa, quæ super Christum requievisse Propheta testatur, & quæ ab ipso, ceu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quænam illa quæ fructus Spiritus vocantur?*

REsp. Ea quæ pii secundum spiritum viventes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus dignoscuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

RESP. A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas.

Expos. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si consideret attentè instabillitatem humanam, & quod ignoret, quid sibi tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum qui de gradu suo deciderunt. De quibus Jobi 4. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem, quantò magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum*. Adde de Adamo qui cecidit in Paradiso; Judas in consortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damnatus fuit, quæ fusius exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Apparatu, V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum est tam ibi, quam alibi in Catechesi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

RESP. Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miseri prorsus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot sunt Evangelicæ beatitudines?*

RESP. Octo, quas ita Christus in monte tradidit.

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Expos. Hinc collige vanam esse prorsus mundi de beatitudine sententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgò putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verum Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat cap. 3. *Popule meus qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterque, dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aspernatus, ut guttula una arentis linguæ sitim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis; addit illam Dei nomine Evangelista. *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala, ideo hic consolatur, tu verò cruciaberis.*

ciaberis. De his beatitudinibus plura alibi in Catechesi, & in Apparatu, V. *Abnegatio*, *Patientia*, *Consolatio divina*, *Liberalitas*, *Castitas*, *Pax*, *Tribulatio*, *Persecutio.*

Misericordia.

EXemplum commiserationis & misericordiæ legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus insequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiæ immemor cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usu privaberis, huic vero visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur: ac formato crucis signo illusori visum abstulit, cæco donavit.

Mansuetudo.

S. Thomæ de Villanova Ord. Erem. S. Augustini tanta inerat mansuetudo ut Valentiæ carcerem à nimio situ & horrore diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines Ecclesiastici, non poterat sibi à lachrymis temperare, adeo ipsam justitiæ severitatem sua mansuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoque majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum libera-

liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaëlem Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? Cum reus se contra Michaëlem tantum edidisse responderet, jussit liberum dimitti. *P. Rho in hist. virtutum l.7 c. 8.*

Persecutio ob justitiam.

EXemplum peculiare patientis persecutionem propter justitiam enituit in Traversio insigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro authoritate Ecclesiæ Romanæ contra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attollens respondit: *Hi sunt digiti qui librum illum conscripserunt.* Cumque ea de causa supplicio affectus, & cadaver exustum foret, digiti illi quibus scriptum illud exaravit illæsi manserunt, quamvis ut consumerentur à carnifice sæpius in ignem conjecti fuissent. *Ita Spondanus & plures alij.*

Q. *Quæ dicuntur Evangelica consilia?*

RESp. Videlicet quæ per Evangelium non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti suscipientibus magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Q. *Quot sunt Evangelica consilia?*

RESp. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibetur.

Expos.

Expos. Hujusmodi consilia Christus, non verbo tantum docuit, uti mox ostendemus, sed etiam *Exemplo* vitæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad, *Paupertatem*, cum dives esset, propter nos pauper factus est, non habens ubi caput reclinaret, Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabro subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso, testatur: *Descendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus esse vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ad Castitatem invitat Matth. 19. Item Paulus ad Cor. 1: *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et S. Joannes *Apocalyp.* 14. singulare huic virtuti præmium decernit. Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, sequuntur Agnum quocumque ierit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis

dictis consilijs observandis serio vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantùm de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges, quibus, servatis Christi consilijs., Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Christi 640. abdicato regno monasticam vitam amplexus est. Et cum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad prælium processit, uti refert *P. Platus lib. 2. cap. 26.*

In eadem Anglia *Etelredus* Rex an. 740. postquam pluribus annis regnum suum piè justeque administrasset, coronâ in nepotem suum *Chenredum* ultro translatâ, Religiosam vitam in solitario regni sui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fæliciorem reputans patrui Religiosi quam Regis fortunam, post quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Cælestini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultrò subjecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem *Platus loco citato.*

In Hibernia an. 650. *Vibeanus* Rex tres habuit filios, *Forsæum*, *Follianum*, *& Vltanum*: hi omnes

nes cœleste regnum terreno præferentes Religiosum statum amplexi sunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monasterium ædificarunt, atque in eo tanta pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibid.*

Ex aliis Regnis longum esset recensere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Christi consilia & religiosa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis novissima dicuntur?*

RESp. Ea quæ homini ad extremum accidunt, ut Mors, Iudicium, Infernus, & Cælestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua & in æternum non peccabis.

Expos. De *Morte* sic loquuntur Scripturæ: *Statutum est hominibus semel mori*, ad Heb. 9. Et hoc pulchrâ similitudine exponit Eccles. 2. *Omnes morimur, & sicut Aquæ dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando simus morituri, teste Eccles. 9. *Nescit enim homo finem suum.* Quare providè monet Servator noster, *Estote parati quia qua hora non putatis filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmosynarius, ut novissimorum semper recor-

recordaretur, ſepulchrum ſibi exſtrui, ſed imperfectum relinqui, curavit, ac monitorem ſtatuit, qui diebus feſtis ſibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem eſt imperfectum, Domine, jube ergo ut id finem accipiat: incertum enim eſt quâ fur ingrediatur*, id eſt mors, & hæc eum cogitatio ad eleëmoſynas tantas excitavit: ita Leontius in ejus vita. Sed ad alios tranſeamus.

Carolus V. Imperator ac ſupremus olim orbis Monarcha, ut ſe ad mortem melius compararet, depoſito ſceptro & corona, abdicavit à ſe totum Imperium, & omnia regna Hiſpaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem poſſidebat, ſeque in ſolitario Hiſpaniæ angulo abſcondit, ubi adhuc vivens curavit ſuas exequias ſe præſente celebrari, ut ſic futuræ mortis memoriam ſibi altius infigeret, & ſe ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Franciſco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum faſtis adſcripto, dum hæc ſcribo, orbis Chriſtianus applaudit, en quantum profuerit ſeria mortis memoria. Franciſco commiſſum fuit cadaver Iſabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum ſepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipſi de more jurandum eſſet, illud eſſe Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & ſanie ac vermibus ſcatere, ut niſi aliunde id noviſſet affirmare non poſſit illud eſſe Imperatricis corpus, quod tamen in vita à ſumma formæ præſtantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aſpectu commotus, ô, inquit, inanes morta-

mortalium ſpes! Ad hoc devenit tanta majeſtas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, ſat datum eſt Dominis morituris. Ac poſtea Aulæ valedicens, Domino immortali in Societate Jeſu ſic ſervivit, ut ipſe ad immortalem inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejuſdem vita*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte* quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuiſſe, ut ex multis quas Confeſſarius injunxerat pænitentiis, ſemper diceret, ſe nullam poſſe implere. Hanc tandem à Confeſſario propoſitam admiſit, ut quoties manus lavaret, toties ſibi ipſi tacita diceret: Hæc caro vermium eſca erit. Hac cogitatione in animum altè admiſſa adeo immutata eſt, ut alijs deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. v. *Mors*.

Iudicium.

DE judicio Apoſtolus ad Hebr. 10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*. Et 2. ad Cor. 5. *Cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum ſive malum ſit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, ſolitarium quemdam in Choreb habitaſſe. Hic cum diu negligentiſſimè vixiſſet, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus eſt; cumque è corpore jam migraſſet, poſt horam ad ſe rediit, rogans ut inde abſcederemus. Cellæ vero aditum obſtruens manſit intus annis 12. nihil præter panem & aquam guſtans, & ſedens attonitus volvebat ſemper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim ſolum lacrymarum profundens.

fundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & judicij memoriam verè agnoverit peccare unquam poterit. Nos verò mirati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Iustitia divina.*

Infernus.

IBi *erit fletus & stridor dentium.* Matth. 18. Ibi *vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Marc. 9. *Cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum*, Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in sæcula sæculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenda tot in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in ejus littore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo stellæ: nihil hactenus numerando profecisti, plus enim restat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Histor. Anglic. lib. 3. cap.* 19. B. Fursæum natione Hibernum, Peronensium in Picardia Divum tutelarem, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitu ex earum recordatione statim ex toto ejus corpore guttatim

guttatim sudor efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpessio.

Idem Beda in *Hist. Anglic.* narrat senem quemdam vitæ restitutum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires austeram & religiosam vitam duxit: increpabant eum vicini quod se enecaret: quibus ille in lacrhymas solutus: O utinam vobis datum esset videre quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Appar. V. *Infernus.*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrensis in Topographia Hibern. dist. 2. Salteriensis, & Dionys. Carthusianus de 4. Novis. part. 3. art. 14.*

Gloria Cælestis.

S. Stephanus vidit cælos apertos & Iesum stantem à dexteris virtutis Dei: & hac cælesti visione quantumvis exiguâ ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furorem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum insigne refertur *in Speculo Exempl. p.* 115. De Monacho quodam viro admodum pio, & religioso,

ligioso, qui cum mane simul cum aliis ejusdem Monasterij matutinis precibus interesset, & casu in hunc scripturæ locum incidisset, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præterijt*, cœpit secum cogitare, qui id fieri posset, & in ea cogitatione reliquis ex choro digressis perstitit aliquamdiu, petivitque sibi illum versum à Deo revelari. Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat, & avolat; ille insequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & spatiosum haud procul à Cœnobio, illic avicula subsistens, adeo suavi ac cælesti modulatione Monachum extra se raptum detinuit, ut ad trecentos annos, sine cibo sine potu illi suavitati affixus permanserit, donec tandem avis avolans illum dimisit. Ille Monasterium repetit existimans per duas tresve tantum horas ab eo se abfuisse, pulsat januam, accurrit ianitor, petit quis homo sit, & quid velit? Sum, inquit, hujus cœnobii Sacrista, qui eo hodie post preces matutinas sum egressus. Ianitor insanum aut delirum putans; petit ab eo nomina Fratrum; ille singulorum nomina ordine profert, & mirans se non admitti petivit adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædecessoribus aliisque qui deprehensi sunt à trecentis annis ibi vixisse, atque ita tandem totum mysterium evolutum fuit. Quod si una tantum cœlestis aulæ avicula, ita hominem veluti extra se rapere potuerit, quanto in cœlo gaudium conciliabunt tot cœlestium spirituum voces, ac ipsius Christi, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum societas perpetua:

tua: Si una gutta tantum deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Hujus doctrinæ documentum simul & exemplum in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloysia multis precibus eum solicitare cæpit, ut serviret tempori, ac Regis voluntati se accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloysia, dic amabo quot annis bonis illis quæ commemoras fruemur? Respondit illa, viginti annis, si Deo ita visum fuerit. Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixisses, quid tamen hoc esset cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dixit sapienter, ita egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus obiecit. *Sander. de schism. Angl. lib. 1.*

In varijs etiam Sanctis Deus gloriæ cælestis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyses etiam in hac vita postquam montem ascendisset, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino versaretur, facies illius ex divino colloquio ita radiabat, ut filij Israel propter

ter fulgorem inde emicantem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto majori cum luce & ſplendore Beati in cælo pro omnem æternitatem fulgebunt quorum corpora induent immortalitatẽ & incorruptionem poſt hujus vitæ ærumnas pro Deo patienter toleratas. *Fulgebant Iuſti quaſi ſplendor Firmamenti , & quaſi Stellæ in perpetuas æternitates.* Danielis cap. 12.

Vidit etiam Jacob ſcalam de cælo ad terram uſque pertingentem, & Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes ; & præ ſtupore tantæ gloriæ exclamavit : *Quam terribilis eſt locus iſte , non eſt hic aliud niſi Domus Dei, & porta cæli.* Geneſis cap. 18.

In novo Teſtamento *Apocalypſis cap.* 3. Joannes Evangeliſta teſtatur, captum ſe fuiſſe in Spiritu, vidiſſe ſedentem in Throno, audiviſſe voces cæleſtes, conſpexiſſe 24. Seniores adorantes ſeden- in Throno, aliaque gloriæ cæleſtis arcana.

In morte S. Franciſci unus Fratrum vidit illius ſanctiſſimam Animam in ſpecie Stellæ ſplendidiſſimæ ex illius ore emicare , & cum ingenti gloria in cælum aſcendere. Nec mirum , inquit S. Bonaventura , illum cum Chriſto figuram ſtellæ præ ſe tuliſſe , qui etiam in hac vita ſtigmata Chriſti portavit. In *vita S. Franciſci.*

In funere S. Patricij Hiberniæ Apoſtoli exequias celebravit Angelorum chorus , qui cæleſti luce , ſuaviſſimo concentu , & odoris fragrantiâ præſentium oculos , aures , atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus quibus corpus inhumatum permanſit , exequiarum locus & regio vicina ſine noctis viciſſitudine continuâ luce colluſtrata fuere:

fuere : ut in *ipsius Vita* traditur. Plura vide in Apparatu V. *Beatitudo.*

Cælestis gloriæ ac beatitudinis nostræ prima radix & origo est Doctrina Christiana , quam hactenus elucidamus. Hæc enim est per quam Deum ut creatorem , ac remuneratorem nostrum firmissima fide agnoscimus , & agnoscendo in eum speramus , sperando diligimus , diligendo veneramur : & ad promovendam præsentem ejus futuramque gloriam justitiæ Christianæ officia exercemus. Hæc est lucidissima illa Cynosura , quæ nos in ancipiti hujus vitæ curriculo inter adversa & prospera perpetuò moderatur , ne à recto salutis æternæ cursu deflectamus. Hæc denique est quæ in ipsis vinculis , carceribus, exilijs , bonorum , vitæque periculis , invictos Christianæ militiæ pugiles virtute roborat , patientia munit , Constantia obarmat. Non enim coronabitur , nisi qui constanter & usque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc Constantiam ne desint posteris præclara suorum Majorum exempla , præsertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco , post hanc doctrinæ Christianæ elucidationem, opportunè subijciemus.

EX-

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Perſecutiones: præſertim in Catholico Hiberniæ Regno per 12 ſæcula.

ECcleſiam Chriſti non immeritò Majores noſtri à ſui exordio Militantem dixerunt. Hic conſtanter in acie ſtandum, hic militandum, hic adverſus Fidei hoſtes ſemper dimicandum fuit. Habet verò hæc Militia id præ ceteris illuſtre, quod non magis ad Victoriam conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis glorioſum ſit pro Chriſto in cauſa Fidei alienum ſanguinem, quàm proprium fudiſſe. In hac patiendi nobili palæſtra ſuis conſtanter præire Dux ipſe ſupremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Chriſtum pati & ita intrare in gloriam ſuam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas ſecuti ſunt Apoſtoli omnes, & ab Eccleſiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quâ patet circumſpice univerſam. Quot in Belgio, aliiſque Regnis Chriſtianæ Conſtantiæ illuſtres victimæ cecidere. In una Anglia ſub uno Henrico 8. quindecim Superiores Regularium conſtantiam ſuam pro ſuſtinenda Pontificis authoritate ſuo ſanguine conſignarunt: Religioſi alij ad ceterorum

terrorem supra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac suspendio sublati, ac pæne totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Roffensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subiecerunt.

In hoc quoque Constantiæ Theatrum suo jure non postrema prodeat tandem Hibernia, non unius tantum ævi curriculo, sed per duodecim pæne sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi, cum omnibus Tartari machinis & injurijs, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem sunt Miracula quibus S. Patricius universam Hiberniæ Insulam pariter cum fidei lumine ab initio collustravit Verùm illius nullum existimo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmam immotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte superbum, non depictis auro laquearibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos, sartum tectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est, magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à Te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hiberna: cujus in ea dote conservanda in hodiernum usque

diem

diem Conſtantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam propoſui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Eccleſia quadringentis, quantis eà fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illuſtrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* ſpectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœleſtium deliciarum, & terreſtrem Paradiſum non immeritò nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio pronunciatum videatur, teſtem appello *a* Iocelinum antiquitatis ſtudio illuſtrem. Intra (inquit) breve temporis ſpatium nulla eremus, nullus pæne terræ angulus, aut locus in Inſula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur: ita ut Hibernia ſpeciali nomine Inſula Sanctorum ubique terrarum jure nominaretur. Utque plures in eandem ſententiam brevitatis ſtudio prætermittam, inſtar omnium erit irrefragabile S. Bernardi teſtimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcunduſque Sanctorum, nec modò in præfatas, ſed in externas etiam nationes, quaſi inundatione facta, illa ſe Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam univerſam pietatis propagandæ ſtudio æſtuantes ſeſe effuderunt *b* Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid iſto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Inſula Sanctitatis ardore ac ſtudio repleviſſe videatur,

Quanta verò fuerit cum hac Sanctitatis laude conjuncta *Doctrinæ* excellentia, cum alijs pluribus teſtem ſeſe offert antiquiſſimus Beda, natio-

a Iocel. p. 173. in Vita. b Lomb. p. 212.

ne Anglus, non magis pietatis, quam sinceritatis studio Venerabilis: *a* Qui apertè asserit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ suâ Patriâ divinæ lectionis studio solitos esse in Hiberniam commigrare: *b* qui & duos Angliæ Reges Osualdum, & Osuinum apud Hibernos optimis disciplinis imbutos ac institutos esse commemorat. Quin & ipse Camdenus ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Anglosaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno studio confluxisse. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros sacrorum Philosophorum greges enavigasse testatur Altissiodorensis è Francorum gente author amplissimus. Ex hoc denique fœcundissimo scientiarum Lycæo prodiisse per Europam celeberrimarum Universitatum, ut Parisiensis in Gallia, Papiensis in Italia, primos fundatores declarat disertè *c* S. Antoninus alijque complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè possis exclamare ô Hibernia! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætata sum in omnibus quoniam antecedebat me ista Sapientia, quam sine fictione didici, & sine invidia communicavi.

Invidit tamen hostis tartareus Hiberniæ hanc sanctitatis ac sapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad seram posteritatem transmitteret, impia exterorum arma in hoc dicatum pietati domicilium summo impetu concitavit. Eo forte Divinæ Providentiæ id permittentis consilio, ut gens illa quæ tot sæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Christianæ constantiæ

a Lib. 3. cap. 27. *b* Lomb. p. 193. in Brit. p. 730. *c* Lombar. p. 230. Sap. 7.

stantiæ documenta orbi præberet.

Anno siquidem raparatæ Salutis octingentesimo, juncti Danis Nortmanni armata classe *a* Hiberniam ingressi, infestissima utrimque bella suscitarunt, vario eventu per annos pœne ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evasit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ, Ecclesia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Christo fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorense elatos simul una die non nongentos à piratis impie occisos. His Ecclesiæ Hibernicæ cladibus tam diuturnis successit Procerum tam inter se, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pœne dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori semper vulnere cruentavit. Inter has sibi succedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis universæ calamitates, non parum deformata sunt primæva illa Hibernicæ Ecclesiæ ornamenta; abactæ Musæ, suppressa sanctitas, eversa olim florentissima priscæ pietatis monumenta. Mansere tamen, quod mirêre, omni ævo inconcussa, à Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum assultibus domestici Athlantes qui hujus Ecclesiæ ruinam suis humeris sustinerent. *b* Non cessavit in populo tot sæculorum cladibus & injuriis eflerato cultus veræ fidei, sacrificium, hostia, libatio. Non exulavit priscorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad sylvas, ad speluncas toties relata: splenduit illa in latebris, floruit in sylvis,

a Colgan. tom, 1. in præf. *b* Bosius. lib, 8. c. 1.

ſylvis, & è ſpeluncis ipſis orbi Chriſtiano latius inclaruit.

Voluitur demum ferreum & ferale ſæculum quo ſuam inertiam & Hiberniæ conſtantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem claſſicum inſonuit, ſtygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium ſpoliis inflatus Lucifer, poſt expugnatam & à fidei conſtantia abductam univerſam Græciam, poſt everſam Luthero duce Germaniam, poſt concuſſam Calvini fraudibus Galliam, poſt oppreſſam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam: infractam adhuc, & ſuis viribus imperviam ſtare, & de Erebo triumphare Hiberniæ conſtantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò ſegniter exarſit non tam Henricus quàm infauſta Hæreſis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervaſit illa Angliam, involvit Scotiam, proſtravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitabis Hiberniam, ſi neſcias quantas habeat vires vera fides, & armata fide conſtantia: hæc in periculis intrepida, in ſuppliciis immota, atque inter ipſas ſecures ſui ſecura conſiſtit.

Ad hanc cautem marpeſiam ubi tandem advertit Henricus ſiſti ſuum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata edicta repudiari, tum demum velut adverſus gentem ſibi inimicã in novas iras aſſurgit, & parem iracundiæ ſuæ vindictam meditatur.

Con-

Conspexere Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & supplicia sub Henrico designari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remisère: trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes subditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies subiiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat lictorem, ferrum, supplicia intrepidâ cervice expectare, ac si vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vitâ ipsa chariorem retinerent.

Utque luculentius scirent universi, Hæresi regio ferro armatæ nihil esse sanctum, nihil inaccessum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipso *a* Cardinalium Collegio publico supplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentate. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios plusquam duodecim tremendo orbi spectaculo securi subjecit: & inter hos ex Hibernis illustrissimum Kildariæ Comitem Thomam Fitsgarrettum simul cum quinque avunculis uno die ad totius Insulæ terrorem infami supplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero supra octodecim capita demessuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religiosos septuaginta septem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæresis tam latè forro grassata est, ut, teste qui tunc vixit Sandero, numerum omnem, fidemque superaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, soboli, vitæ, aliorum more consulere? Tremeret sanè, meritòque ad hæc fluctuaret Hibernia, nisi à Patricio

a Sander. lib. 1. fol. 421.

cio tanquam cœlesti Apolline in negotio fidei altiùs firmata , inter trepidantes Insulas dudum numerari desiisset.

Sed hæc initia tantùm sunt dolorum ô Hiberdia ! quantò tu firmitius in fide persistis , tantò tibi diuturniora prælia Hæresis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, sed non Hæresim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata per totos quadraginta annos parem tibi servitutem , parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis assueta, ex adverso ostendes , neque malorum numero , neque diuturnitate temporum , innatam tibi constantiam frangi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est vesana Hæresis, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviso, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque tiarum imponit , ut supremo utriusque potestatis apice formidanda,gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana misceret. Pergit igitur hæc dominante Elizabetha majori quam cæperat impetu ac furore Templa olim avitâ majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere , Cœnobia omnia pro sua libidine in usus profanos convertere , residua Ecclesiarum bona in novos impietatis ministros transscribere , Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras , in exilia , in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur , novo Decreto armatur publicâ Comitiorum authoritate roborato , quo omnibus Missæ Sacrificium , aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant : secundâ quadringentis

aureis

aureis aut unius anni carceribus adstringantur : tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata, Clerum undique tam sæcularem quam regularem vel in extremas domi angustias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæsumque permaneret,non leviora in laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima prætercam : id omnibus in commune indicitur ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima , festivis diebus à Novatorum templis abessent, toties in pœnam , plebæis cervicibus gravem , asses duodecim in singula familiæ capita persolverent : ut tandem lento hoc supplicij genere consumptis vivendi mediis, aut vitam ipsam, aut fidem prodigerent. Hæc sanè tortura populo inopi , totque antea malis exhausto quâvis catasta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hibernicæ plebis constantiam tam parum invaluit,ut inventi sint non pauci , qui omni ære ac peculio hac ratione pæne cousumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulère , rati servato tantum Fidei thesauro , se satis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora grassari , compedes denique & catastas multò graviores excogitavit impia Hæresis , quibus animas ipsas constringeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Hujusmodi fuit novum Juramenti genus, quo necesse foret profiteri Reginam esse supremam gubernatricem omnium suorum Regnorum

norum non minus in rebus spiritualibus atque Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione Pontificia. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fisco cederent, secundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò constantius ab universa gente spretis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet pro tuenda in fide constantia eâ tempestate quot Sacri Pugiles in arenam prodiêre, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciis impleverunt. Ut præteream è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miserè confectos. Inter supremos Ecclesiæ Hibernicæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium & Gauranum: ex Cassellensi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamensi Nicolaum Skerettum: quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palam orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus tiarâ quam virtute conspicuos, qui variis suppliciis & ærumnis pro conservanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro posuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religiosis præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta qui eâdem causâ, non dispari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret

hic

hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illustres fidei heroës, quos innata in Religione constantia & persequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitârunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Post hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum, animorumque in fidei causa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & pænè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui contractæ gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæstiones de Religione Romana, *a* ejusque in singulis pœnè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis. de fundis & latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. statu constituendo, de novis Anglorum coloniis introducendis, de novis ministris instituendis ac dotandis, de novo titulorum ac hæreditatum jure sarciendo, quo facilius possent veteres coloni de avitâ possessione deturbari. At frustra sævit in electum Christi gregem vesana Hæresis: non frangitur, non flectitur, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia; sed Pastori sui vocem secuta, tanquam ovis ad occisionem ducta, coram tondente

a *Philad. pag. 1. art. 5.*

te se, ac laniante obmutescit. Conspirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, non succumbet: omnia majorum decora ac monumenta posteritati eripiat, hanc illa fortunam quamtumvis diram ac luctuosam non repugnando, sed patiendo superabit. Non recusat illa & corpus, & omnia corporis subsidia secari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc est, Regis sui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his solùm protegendis pridem vitam atque arma consecravit.

Hic ego prӕteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, si ulla unquam Europӕ Regio tanta malorum serie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dӕmonumque injurias, tot annorum lustris, constantiâ tam infractâ atque inconcussa, in avita fide permanserit. Grӕciam concussit Ottomannus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totque fulta prӕsidiis Orientis Ecclesia. Germaniam invasit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciӕ nobilissimӕ exiguo tempore Religionis avitӕ ruinam sustinuêre. Centum jam & amplius annis sine alternâ requie, cum armata furiis hӕresi, cum carceribus, cum exilijs, cum stricto lictoris mucrone, sola, inops, inermis, exhausta decertat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantum fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone persistit. Iactent alia regna opes & potentiam, strata classibus maria, subactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata Sanctorum Insula, absit gloriari nisi in cruce Domini tui;

in

in servitute, in jugo, in pauperie pro Christi Fide constanter tolerata: hisce tu saltem titulis & insignibus decorata, in Catholicorum regnorum Fastis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortasse hactenus tristes rerum imagines, & continuas unius regni tempestates sine alterno benignioris syderis aspectu vestris oculis animisque repræsentari. Verum, non est cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perseverare. Vocat nos demum ultima, ac pœne fatalis tragœdiæ hujus catastrophe, in qua non tantum acerba temporum anteriorum vulnera, sed ipsius pœne Sanctorum Insulæ interitum spectare cogemur, si tamen interire dicenda est quamdiu vivit fides, spirat pietas, & secura vitæ melioris constantia in ipso quasi funere efflorescit.

Postquam igitur Hæresis, nullis umquam cladibus, nullo sanguine saturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum lustra impunè desæviit, non dubitavit demum insolenti facinore in ipsum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipsa pridem in Ecclesiæ Anglicanæ caput evexit. Atque ita hæresis eadem uti facinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum ausa est uno ictu regni pariter ac religionis suæ caput amputare. Spectavit inulta domesticum scelus ipsa Anglia, & cæteri Europæ Principes potentissimi. Non tulit tamen ab ipso exordio illatas Regi suo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem assueta Hibernia. Erexit se quamvis oppressa, armavit se quamvis hactenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in se ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defen-

ſione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum ſibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & abſentis nomine regni habenas, & arma adminiſtrarent. Quoque ſe, ſuamque cauſam Deo, ejuſque in terris Vicario arctius adſtringeret, Nuncium Apoſtolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte deſtitit miſſis continuò Delegatis Regis ſui adventum ſolicitare, donec tandem Rex alium qui Catholicis armis præeſſet ſuo nomine ſubmiſit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia hoſtes regio nomini infeſtiſſimos in ſuum exitium iras omnes & arma converſuros. Favit quoque ab initio ſinceris Hiberniæ conatibus divina clementia, ac fælicibus auſpiciis totum pæne regnum Catholicis armis, ſuique Regis obſequio ſubjecit. Fauſtis hiſce progreſſibus, ac lucido Fidei pœnè triumphantis intervallo incitata iterum Hæreſis, odiis pluſquam furialibus omnia domi foriſque miſcere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore ſuæ tyrannidi ſubjectam, in novam fidei libertatem aſſurgere patiatur.

Cromwellum igitur ævi ſui portentum, ejuſque copias Regis ſui cæde infames, ad Religionis ac regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui ſe, ſuaque ſervata volunt, relicto tantum Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His ſine mora conſtanti fide repudiatis: ac demum poſt varios caſus regni viribus qua vi, qua dolo miſerè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates ſingulæ ſuſtinuerint ad perpetuum conſtantiæ exemplum deinceps ſpectabimus.

Cæſis

Cæsis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanensi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hostilia castra admoventur: hæc quamvis externo auxilio destituta, contra perpetuos victricium copiarum assultus tam fortiter stetit ac dimicavit, quam si ex suo lapsu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hostium numero magis quam virtute superata, vitam pacisci coacta fuit. Sed & hanc innata hæresi perfidia promiscuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico supplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius stetisse constabat. Inter quos (b) P. Joannes Batthæus è Societate Jesu, cum fratre Sacerdote ad stipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum successu ad novas cædes incitata hostium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam, avitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenacissimam. Hæc ut erat insigni civium robore, & natura loci munitissima, prius se hostium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denso agmine hostiles copiæ, obvios quosque prosternunt, ac præ cæteris sacratos Deo homines ad necem deposcunt. Inter hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepidâ omnium ordinum in aperta fidei professione constantiâ, ut etiam ex imbelli sexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ se numero cæsorum adjiciendas obtulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt,

(a) *Anno* 1648. 2. *Aug.* (b) *Annua Soc.* 1650.

tuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ authoritatis jactura, pro se suisque fortunis cum hæretico hoste paciscerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*, frustra civibus oblatâ rerum omnium præterquam Missæ, libertate; ac demum post geminam obsidionem opprimitur magis quam prosternitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida semper Deo, fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Musarum Athenæ, eâ verò tempestate Catholici Concilii sedes nobilissima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique desertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandam suscepit, ut quam non poterat stantem, saltem languentem opprimeret; oblatâ sæpius conditione, ut si in Parlamenti Anglicani fidem se daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur, propriis suburbiis, non tantum violentam obsidionem, sed etiam supremum totius exercitus assultum intrepida sustinuit. Donec tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite Davide Rotho in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam subiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam; quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Unum tamen multis testibus eo tempore gestum,

ſtum, non eſt cur tacitus prætercam. Stabat tunc, & ſtat etiamnum Kilkeniæ, in ſplendido urbis foro moles lapidea ac magnifica, eleganti opere per modum obeliſci in ſublimè aſſurgens: huic innituntur quatuor excelſæ columnæ, quæ ſupremam totius operis partem ſuſtentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum aſcenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi imago in ſuprema cuſpide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare auſus fuit. At verò poſt urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis anteſignani ſclopis armati, ac directis in illam Crucifixi ſtatuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum ſibi demoliendum ſuſceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pæna ſecuta eſt. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invaſit, & miſerandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies ſuperſtes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore teſtimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc conſtantiæ theatro cum Fidei hoſtibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præſidem ſine belli ſtrepitu aſtu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina ſuſtinuit. Gener namque Præſidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico

blico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam: atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admirandum, ac cælo gloriosum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abiêre voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, vesperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum, penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remittet *Limericum* Urbs amplissima, sed omni spe auxilii jam penitus interclusa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, sed fidem non potuit: ut hanc vel ipsâ morte tueretur, hostem intrepida expectavit, diuturnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunarum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undique patriâ stabat adhuc in armis *Vltonia*, quam ne dubitares sacro bello manus consecrasse, Episcopum sibi Clocherensem in supremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus Cootus, suâ in Catholicos sævitiâ sat notus, infami tandem astu circumvenit; captumque cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitâ spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbibus, sola supererat *Galuia*, ad deditionem ab hoste

sæpe

ſæpe ſolicitata. Sed hæc etiam ſola, ſuorum civium eximiâ fide ac virtute ſuffulta, non dubitavit ad annum pœnè integrum contra ferociſſimum hoſtem totius belli molem ſuſtinere: maluitque demum ſuo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota ſe ſuorumque fortunas à communi exitio conſervare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet v.. tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hoſtibus deinceps ſubierunt? dum propriis ſedibus undique expulſi, alii ad diriſſimas quæſtiones & lanienam quæſiti, alii ad longinquas regiones in exilium deportati, alii ad ſteriles Conatiæ ſcopulos compulſi, graviores ipſa morte preſſuras ſuſtinuerunt. Quæ omnia ſi ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò conſtaret, pluſquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patriâ ſpoliata fuiſſe. Quodque obſtupeſcat ſera poſteritas; ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi ſunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint ſuum, deſertâ aut etiam diſſimulatâ Romanâ fide, hæreſi manus dare.

Eſt ſanè (inquies) cur Genti fideliſſimæ orbis Chriſtianus meritò gratuletur. Nunc præſertim, poſtquam Cromwelli impietas ſuum curſum conſummavit, Hibernia fidem ſervavit, repoſita eſt Carolo Regi debita juſtitiæ corona. Rectè id quidem. At, ſi neſcis, extinctus eſt dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius, Spoliavit ille avitâ hæreditate ſubditos Regi fideliſſimos: manent illi maxima ex parte

etiam

etiam hodie suâ hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac propriis laribus exclusit: coguntur illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi militem distribuit: hoc præmio adhuc fruitur perfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei Regique constantia.

At credo ego non adverso Gentis fato, sed arcano quodam divinæ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc omnibus admirandam suæ patriæ orbitatem. Ne scilicet illis unquam desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemque constantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus sinceræ Fidei patrimonium ad suos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne Patrici! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixisti Romanæ fidei constantiam, quam nec longa dies, neque tot retro sæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius suis aucta dispendiis, novis assiduo cladibus crescit, pressuris assurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria est, ter magne Insulæ Sanctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquam primævam Petri sobolem supra Romanæ fidei petram ita solidasti, ut adversus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Ecclesiam verè petram,

ac

ac Romanæ petræ verè æmulam! nisi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in opibus, tu in egestate; hæc in gloria, tu in contemptu; hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpurata contra omnes Erebi assultus immota persistas.

Vestra quoque hæc est gloria posthuma Patricii progenies toto orbe diffusa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac sanguis effervescit. Quibus satius est per exilia, per inopiam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio consumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuêre antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, vincula & carceres experti, alii egentes, angustiati, afflicti, alii in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terræ, ut ipsi testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricii spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perseverans, ad perferendas pro Christi fide ærumnas ac labores constantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei Constantia est, ô Hibernia, quæ filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, forisque illustravit. Hæc est quæ doctrinâ ac pietate illustres ad publicam Ecclesiæ lucem per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc est quæ hac etiam tempestate, sobole nunquam deficiente, viros summis muneribus pares ad supremas patriæ suæ

Infulas

Insulas subministrat. Hæc illa una est, quæ tecum omni ævo persistens, orbi admirandam; cœlo gloriosam, hæresi toties devictæ formidandam efficiet. Habeant sine invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, instabilem potentiam: habeat suas gazas Iberia, suas vires Gallia, suas artes Italia, suas opes & gemmas America: peribunt opes, succumbent vires, deficient artes. Tuæ autem sint artes & divitiæ, pro Christo divitiis carere, aliasque gentes non infidis opibus, sed opulenta Fide, & invictâ fidei Constantiâ superare. Hanc tecum sera posteritas possideat, *Hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarcessibilem, conservatam in cœlis in vobis qui in virtute Dei custodimini per Fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo, in quo exultabitis: modicum nunc oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestræ Fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Iesu Christi, Domini nostri.*

Et quoniam à postrema Editione hujus Operis creverunt in immensum veteris Constantiæ argumenta nova & illustrissima, non tantum in aliis ærumnis pro Fide fortissimè toleratis, sed etiam in gloriosa morte Primatis Hiberniæ, Archiepiscopi Dublinensis, aliorumque carceribus & exiliis. Hæc etiam singula in fine Tomi primi hujus operis posteritatis memoriæ consecramus.

PRAXIS
ASSITENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

E diſpoſitione requiſita in ægro aut moribundo quoad ſuſceptionem Sacramentorum, tractatum invenies ſuprà, ubi de Pœnitentia, Euchariſtia, & Extrema Unctioe actum eſt. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte ſua diſpoſitionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad ſtatum gratiæ acquirendum, augendum, aut conſervandum, maximè in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim ſuo officio ſatisfaciunt Confeſſarii, qui vix ullis remediis inſtructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cùm ſæpè ab oportunis eorum monitis, & auxiliis, morientium ſalus æterna dependeat.

§. 1. *Quid Confeſſario in primo ad Ægrum acceſſu curandum.*

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet ante omnia in ſeipſo excitare magnum deſiderium procurandi ſalutem ægrotantis, hac brevi conſideratione ex S. Dionyſio, *Divinorum diviniſſimum eſt coeperari ſaluti animarum*

rum. Et animo ad Deum elevato ex corde dicat. O utinam poſſim juvare hanc animam, ſicut vellem juvari meam in extremo vitæ momente, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat ſecum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum eſſe periculoſum, conabitur impedire frequentem amicorum acceſſum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut ſic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & ſalutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem crucifixi, aut aliam quæ poſſit in illo Dei, ac Salvatoris ſui memoriam excitare: & Aquam luſtralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aſpergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipſe Confeſſarius id ſuaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas eſt non clementia; ſolet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad ſeriam animæ ſuæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum his ,verbis diſcretè & molliter indicare: Sumus ,omnes mortales, neſcimus autem diem ne- ,que horam, medicus judicat morbum hunc non ,carere periculo: non nocet igitur tempeſtivè ,diſponere domui tuæ, imò juvare poteſt ad ,corporis, & animæ ſalutem.

Quintò, Moneat ut, ſi nondum fecerit, Teſtamentum abſolvat, ut tantò liberiùs curas omnes ſaluti ſuæ tantùm impendat. 2. Ut ſi quid reſtituere debeat, juſtitiæ ſatisfaciat. 3. Ut pro animæ ſuæ ſolatio procuret Eleëmoſy-

nam fieri in pauperes, & sacrificia, & alia Ecclesiæ remedia, dicatque ægro; si ipse nunc tui obliviscaris; quantò magis amici post mortem tui obliviscentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus qui ipsi inimici & molesti fuerunt, ad imitationem & amorem Christi, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt? 5. Ut ipse veniam postulet ab omnibus quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad sequentes resignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro sanis valere possunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. 2. *Remedia inducentia ad Resignationem, contra nimium mortis horrorem.*

1. COgita N. Deum esse supremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ usuram quam tibi hactenus gratis dedit, quovis tempore pro suo arbitrio repetere posse. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum est omnibus hominibus semel mori, mortuus est ipse Christus, mortua est Virgo Deipara &c. Nemo autem meliùs novit quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei sapientia. Ille verò tanquam amantissimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno destinavit. Dic ergo cum Christo in horto & brevi morituro. *Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat*, Et cum Apostolo: *Mihi vi-*

vere Christus est, & mori lucrum. Sive vivimus sive morimur, Domini sumus.

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum est, quando potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus in quibus posteà facilè contingeret te abripi morte subitaneâ sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assiduò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exilium à patria cælesti, nisi gehenna curarum, dolorum, morborum, molestiarum, in qua semper una miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultrò invitabant, S. Teresia admirans dicebat, ô mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apostolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Et. *Cupio dissolvi & esse cum Christo*, Et cum regio Propheta, *Lætatus*

tus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.

6. Inquiro, cujus rei deſiderium poſſit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cælo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & ſorores, filii & filiæ præceſſerunt, reliqui omnes ad unum brevi ſequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem ſed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis uſura? At moriendo nihil horum perdis, ſed tantùm commutas in melius: nam anima tua cùm ſit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris. Docente Apoſtolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis deſcendit quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm deſiderare longiorem vitam, ut poſſis meliùs Deo ſervire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutiùs vivendo longiùs à ſalute recederes. Accidit plerumque, inquit Auguſt. ut qui creſcit ætate, creſcat & iniquitate. Uti factum eſt in ipſo Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intenſis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et teſtatur ipſa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citiùs evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen ideò minùs mereri. Audi Scripturam Sapient.2. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus*, &, *Conſummatus in brevi explevit tempora multa.* ,Dic ergo cum ,magno erga paternam Dei providentiam affe-,ctu. Domine tu optimè noſti quid mihi expe-,diat: da quod jubes & jube quod vis, Para-

 ,tum

„tum cor meum Deus, paratum cor meum, ut „faciam sanctissimam voluntatem tuam.

§. 3. *Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.*

1. AMice N. nonnè desideras sequi Christum Salvatorem tuum, qui pro te multa passus est? Dices haud dubiè, desidero. Audi igitur Christum tibi loquentem. *Qui vult venire post me, tollat Crucem suam & sequatur me.* Ecce hi dolores sunt tua Crux, quam debes portare ut Christum sequaris. Si oportuit Christum pati ut intraret in gloriam suam, quomodò poteris tu sine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni sunt, sed dolores & tormenta Christi fuerunt multò majora. Cogita illius sudorem sanguineum, quo ex sola Passionis suæ consideratione toto corpore perfusus est. Si capitis dolore cruciaris; respice caput ac frontem Christi Salvatoris tui acerbissimis spinarum aculeis undique sauciatum. Si pectoris, aut lateris molestiâ torqueris; aspice latus Christi tui crudelissimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem sustines, converte oculos ad Christi manus & pedes acutissimis clavis Cruci affixos. „Deindè magno affectu dices, Non est „discipulus super Magistrum: Si Dominus & „Salvator pro delictis meis tanta sustinuit, quan„tò magis debeo ego ex illius amore aliquid su„stinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii pœnas ex parte vel ex toto compensare, & magnum cœlestis gloriæ incrementum acquirere, monente Apo-

stolo

ſtolo 2. *Cor.* 4. *Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterùm *ad Rom.* 8. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Auguſtino. Domine hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas.

Ecce in hunc finem Chriſtus ex pretioſo Calice Paſſionis ſuæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipſius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros ex illius amore exhauries, cum ipſo dicens. „Calicem quem dedit mihi „Pater quomodò non bibam illum? Pater, ſi „non poteſt Calix ille tranſire niſi bibam illum, „fiat voluntas tua.

Nonne magni faceres, ſi quis tibi ſacratiſſimæ Crucis Chriſti reliquias inſignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Chriſtus ipſe mittit hos dolores, tanquam particulas graviſſimæ Crucis, quam ipſe in corpore & in anima ſua ex tui amore ſuſtinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

„Domine Jesu Chriſte ad amorem & glo„riam tuam ſuſcipio de paterna manu tua om„nes ac ſingulos hujus morbi dolores ac mole„ſtias, tanquam totidem Reliquias ſanctiſſimæ „Crucis tuæ mihi à te donatas. Illas tanquam „tales amplector & exoſculor: & eas in corpo„ris & cordis mei theca cum patientia, imò et„iam cum gaudio portare deſidero. Salve Crux „pretioſa, quæ decorem traxiſti de membris „Domini mei Jesu Chriſti. Suſcipe me diſci„pulum ejus qui pependit in te: ut per te me „recipiat qui per te me redemit. Chriſto con„fixus ſim Cruci, vivam ego jam non ego, vi„vat verò in me Chriſtus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant ſtigmata

mata vulnerum Chriſti in ſuo corpore geſtare. Quomodò *S. Paulus* gloriabatur ſe ſtigmata Domini Jesu in ſuo corpore portare. Quomodò *S. Franciſcus* pro ſummo favore cicatrices quinque vulnerum Chriſti in ſuo corpore ſuſcepit, etiamſi ex illis copioſus ſanguis proflueret. Quomodò *S. Catharina Senenſis* cum ingenti gaudio ſimilem gratiam à Chriſto complexa eſt, licet tantos dolores indè ſentiret, ut ſe morituram putaret. Certiſſimum autem eſt, & fide credendum, illos dolores ac moleſtias magno Dei favore & munere tibi conceſſos eſſe, ſi illos ad honorem aut amorem Dei patienter ſuſtineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo chariſſimis.

„O Deus, ô Salvator dilectiſſime,ad amorem „& honorem divinæ Majeſtatis tuæ ſuſcipio de „manu tua hos cruciatus ac moleſtias, eoſque „complector tanquam ſtigmata vulnerum tuo„rum, & veſtigia tormentorum quæ in ſacra„tiſſimo corpore ſuſtinuiſti. Et utinam eodem „amoris ſenſu ea in corpore meo ſuſtinerem, „quo S. Paulus Apoſtolus, S. Franciſcus Con„feſſor Seraphicus, S. Catharina Senenſis, alii„que tibi dilectiſſimi.

„Utinam haberem illum pro te patiendi ardo„rem quem habuit *S. Laurentius* dum ſuper ar„dentes prunas in craticula verſaretur. Quem „habuit *S. Stephanus*, dum inter lapidum imbres „toto corpore contunderetur. Quem habuit *S.* „*Sebaſtianus* dum ſagittis undique configeretur. „Quem habuerunt reliqui Martyres & amici tui, „quorum maximum gaudium erat pro te ſecari, „uri, laniari. Quod mihi deeſt tu ſupplere dig„neris, Salvator mi, cum quo vivere volo & „mori. Amen.

§. 4. *De*

§. 4 *De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.*

UT æger diſponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimùm juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Chriſti, aliaque fidei myſteria, quantùm perſonæ diſpoſitio patietur; nam ut ait Apoſtolus ad Heb.11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Quòd ſi eſſet æger qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi poſſint illi breviter quædam ex argumentis quæ pro Eccleſia Romana ſuprà in controverſiis expoſuimus.

Itaque inducendus eſt æger, ut devotè & attentè reciter Symbolum Apoſtolorum: vel ipſe Sacerdos illi præeat ſingulas Symboli partes pronunciando. Quòd ſi infirmior ſit quam ut hoc commodum aut conſultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

„Nonnè credis in Deum & Salvatorem no„ſtrum Jeſum Chriſtum &c. Credo. Nonnè „cupis vivere & mori in fide, quam ſancta Ro„mana Eccleſia credendam proponit? Cupio. Abrenuncias omni diabolicæ ſuggeſtioni, quæ poſſit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuncio in perpetuum: & utinam poſſem fidem hanc ſanguine meo conſignare.

„Nonnè ſpem tuam & firmam fiduciam ſalu„tis æternæ habes repoſitam in Dei miſericor„dia & meritis Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti? „Reſpondet æger. In te Domine ſperavi non „confundar in æternum.

„Dic ergo cum Jobo c.19. Scio quia Redemp-
„tor meus vivit, & in noviſſimo die de terra
„reſurrecturus ſum, & in carne mea videbo
„Deum Salvatorem meum: quem viſurus ſum,
„& oculi mei conſpecturi ſunt & non alius.
„Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Debes igitur ſcire nulla eſſe peccata tam multa aut magna quæ remitti non poſſint per infinita Chriſti merita, quæ per Sacramenta, aut ſinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Magdalena*, quæ quamvis eſſet magna in civitate peccatrix, poſtquàm ſeriò ad Chriſtum converſa eſt, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et latro, qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei cùm veneris in regnum tuum: ſtatim à Chriſto audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.*

Reſpice Chriſtum in Cruce expanſis brachiis paratum te ad ſuum complexum & gratiam admittere, modò tu velis totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum Patrem eſſe benigniſſimum, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Ipſe te creavit, ipſe te ad Eccleſiam ſuam vocavit, ipſe te per Filium ſuum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipſius ſinum tanquam creatura ad Creatorem, ſervus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipſe eſt qui filium etiam *Prodigum* poſt multa flagitia ad ſe reducem cum gaudio recepit. Tu tantùm dic cor-

de

de contrito. *Pater peccavi in cælum & coram te, & jam non ſum dignus vocari filius tuus.* ,Et ipſe ,cum lætitiâ paterna viſcera expandet dicens, ,gaudere oportet & exultare, quia filius meus ,hic mortuus erat & revixit, perierat & in- ,ventus eſt. Teſtatur enim majus eſſe gaudium ,in cœlo ſuper uno peccatore pænitentiam a- ,gente, quàm ſupra nonaginta novem juſtis, ,qui non indigent pœnitentiâ.

Poſtquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ mo- tiva cum affectu expoſuit, ſuggeret per inter- valla aliquam ex ſequentibus ſententiis identi- dem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine ſi habes undè me damnare potes, habes etiam undè potes ſalvare: miſericordia Domini ſuper omnia opera ejus.

Quomodò pater miſeretur filiorum, ita mi- ſertus eſt Dominus timentibus ſe.

Domine non timebo mala quoniam tu me- cum es. Pone me Domine juxta te & cujuſvis manus pugnet contra me.

Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido non erubeſcam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.

Juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt cor- de, & humiles ſpiritu ſalvabit.

Magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua.

Quis unquam ſperavit in Domino & confu- ſus eſt? In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. *Hoc poſtquam repetiit æger, conclude- re poteſt Sacerdos hac oratione.*

,Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & par- cere,

,cere, ſuſcipe deprecationem noſtram, ut nos ,& omnes famulos tuos quos delictorum catena ,na conſtringit, miſeratio tuæ pietatis clemen- ,ter abſolvat. Per Chriſtum Dominum no- ,ſtrum. Amen.

§. 5. *De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis.*

Actus hic maximi momenti eſt, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus eſt: nam ſi in ſuſceptione Sacramentorum aliquid fortè obicis quocumque modo intervenerit, hic actus eſt, & quidem ſolus, qui peccatorem reddit ſalutis ſuæ abſolute ſecurum. Proindè ad illum primò per idonea motiva diſponendus eſt, deindè ipſe actus pro viribus eliciendus.

Primò, Conſidera N. Dei bonitatem, Majeſtatem, excellentiam infinitam ſuper omnes creaturas, quas ipſe ſolo nutu voluntatis ſuæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate aſſiduò regit & conſervat. Infinitæ ejus majeſtati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinam poſſimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces ſumus, tantùm mandat nobis, ut diligamus ipſum ut Deum & Dominum ſuper omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus noſtris, ſic ut pro nulla re hujus miſeræ vitæ velimus ipſum offendere, aut ab illo ſeparari. Nonnè N. hoc tibi æquum & juſtum videtur? Quid enim juſtius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior eſt, ſuper omnes creaturas diligamus, Dic ergo tandem.

Diligo

,Diligo te , Deus meus , diligo te ex toto ,corde meo , ex tota anima mea , & totis viribus meis ſuper omnes res hujus mundi ; & u-,tinam amplius & amplius diligerem. Et uti-,nam ab amore tuo nunquam peccando receſ-,ſiſſem : certè cum gratia tua nunquam am-,plius recedam.

Conſidera ſecundò , Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complecti-mur ? Nempe , propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus , vel dulcedinem quam in illis ſentimus , vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipſa pulchritudo , dulcedo , benignitas , eſt in Deo infinities major & perfectior , à quo omnis pulchritudo , & amabilitas creaturarum , ſicut tenuis radius à Sole , & rivus exiguus ab Oceano , deſcendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus , quantò magis ipſum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

,O quam ſerò te cognovi pulchritudo æter-,na, quàm ſerò te amavi bonitas infinita! Nunc ,certè ſuper omnia te unum amo , & amare de-,ſidero in æternum.

,Deus meus & omnia! Quid mihi eſt in cœ-,lo , & à te quid volui ſuper terram , Deus cor-,dis mei & pars mea Deus in æternum.

Conſidera tertiò , Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem , ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ex innumeris hominibus quos tuo loco creare potuiſſet. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & ſanum , non claudum, aut cœcum , aut informe &c. Animam tibi donavit immor-

mortalem, rationis capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem sic te creavit? Ut post hanc vitam cum ipso Deo fælicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullum majus donum excogitari potest. Si ergo diligis parentem qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantùm annorum hæreditatem tibi comparavit, quantò majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, sed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

„O creator mi, ô Pater æterne, diligo Te „super omnem mundi dilectionem, non tan„tùm quia ego hæc à te bona accepi, sed quia „in teipso tam bonus es, tam pius, tam benig„nus, ut me indignum tot tuis donis ac bonis „prævenire dignatus fueris. Et interim ego in „te peccando fui tam ingratus, quando tu erga „me fuisti tam gratiosus.

Considera quartò, Postquam Dei dona, & spem salutis æternæ peccato perdidisti, quomodò per Filii sui mortem, Passionem, ac Sanguinem te à suppliciis æternis redemit. Quomodò iterùm, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conservavit, in quibus hoc momento arderes, nisi Deus erga te divinæ justitiæ rigorem continuisset.

„Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium „suum unigenitum daret: sic dilexit hanc ani„mam meam ut per ejus sanguinem me à mor„te æterna conservaret. Quid ego retribuam „Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Su„scipe saltem cor meum, & animam meam, „& amorem meum & vitam meam: ut a„more amoris tui moriar, qui amore amo„ris

„ris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Considera quintò, Immensam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiæ nobiscum assiduò permanere, & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.* Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinem suum in alimentum præbeat? Christi verò in nos amor omnium hominum amorem adeò superat, ut satis illi non fuerit morte suâ nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatem suam nobis in escam, in solatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

Dic ergo cum S. Augustino. O anima mea, si „pigeat amare, non piegeat te saltem redamare „Deum & Salvatorem tuum, tali amore te præ„venientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ sunt „esse cum filijs hominum, quomodò non erunt „deliciæ meæ esse tecum.

„Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus fir„mamentum meum, & refugium meum, & li„berator meus, & amor meus in æternum.

Considera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis alijs ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad veram Ecclesiam, & fidem sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multò ardentiùs illum coluissent & amassent.

Cogita

Cogita quid de te factum fuiſſet, ſi Deus permiſiſſet te naſci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæreſi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxiſſent.

Secundò, quomodò divina providentia non permiſerit ut ſine Baptiſmo in utero matris extinctus fueris, ut multi alij.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magiſtros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines ſceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis alijs præbuerit uſum frequentem Sacramentorum, à ſubitanea morte, & à damnatione æterna conſervaverit, ut poſſis in gremio Eccleſiæ mori, Sacerdotis abſolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad ſalutem æternam cum Chriſto & Sanctis in cœlo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

„Quid retribuam Domino pro omnibus quæ „retribuit mihi. Quomodo non diligam illum „ſuper omnia, qui quodammodò ſuper omnes „me dilexit?

„O mi Deus deſidero te amare ſuper omnia, „ſicut te diligunt Angeli in cœlo, ſicut te diligunt Apoſtoli & Martyres, & ſicut te dilexit „ſanctiſſima Virgo Deipara, cum qua ex toto „corde & affectu dico: Magnificat anima mea „Dominum, & exultavit ſpiritus meus in Deo „ſalutari meo.

Et ut poſſim quantùm in me eſt amorem amore compenſare.

„Suſcipe Domine univerſam libertatem meam, accipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac poſſideo mihi „largitus es, id totum tibi reſtituo, ac tuæ volun-

„tati

„tati trado gubernandum. Amorem tuum cum „gratia tua mihi dones, & dives sum satis, nec aliquid ultra posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius pœnitentem suum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, ut promittat præstare debita, aut alia quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, ut proponat, si Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo alijs prælucere.

§. 6. *Actus varij Contritionis & Amoris Dei super omnia.*

I.

O Magne Deus! Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando recesserim. Nunc ego firmissimè propono omnia mandata tua implere, omniaque te aspirante peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive propter teipsum, & quia omni amore dignissimus

niſſimus es. O Pater ! ô Fili ! ô Spiritus ſancte ! ô ſanctiſſima Trinitas ! ô Deus meus & omnia.

II.

DOmine Jeſu Chriſte, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo ſuper omnia, firmiterque ſtatuo, nunquam poſthac peccare, ſed omnes peccandi occaſiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exſolvere, &, ſi quid alicui debeam, reſtituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Inſuper ad expianda peccata mea, offero Majeſtati tuæ vitam, labores, & bona opera mea univerſa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita ſanctiſſimæ Paſſionis, ſanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda : præſtandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in ſanctiſſimo ſervitio tuo in finem uſque perſeverem. Amen.

III.

DElicta mea, Deus meus, expaveſco, & ante Te erubeſco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læſerim ſupremam bonitatem ac majeſtatem tuam. O cur unquam diſplicui tibi amabiliſſima bonitas ! ô Majeſtas colendiſſima, doleo jam ex ſinceriſſimo amore tui, qui amari ſuper omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi poſſibili affectu : idque non propter me, ſed propter Te ſolum ô Bonitas Benignitas & Amabilitas infinita : & Tibi puro corde adhærere, Tibi placere, Te glorificare deſidero in æternum.

IV. O

IV.

O Bone Jeſu, Deus meus! utinam te cum beatiſſima Virgine matre tua & Sanctis omnibus ſemper amaſſem, & nunc amarem! nec umquam offendiſſem, nec offenderem poſthac in æternum. Sed eheu! erravi ſicut ovis quæ perijt, quære ſeruum tuum, adſpice in me, & miſerere mei. Ego iniquitatem meam agnoſcens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo ſuper omnia, diſplicent. Cupio & propono ſeriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum ſervitio tuo impendere: & hoc propoſitum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties reſpiro in perpetuum. In Satisfactionem me & omnem vitam meam tuæ voluntati & gloriæ offero; veniam cum finali gratia precor, & ſpero per te bone Jeſu Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu Sancto per incarnationem, nativitatem, circumciſionem, lacrymas, labores perſecutiones, paſſionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam ſpem confugio, in abyſſum meritorum tuorum me abjicio, in tua ſanctiſſima vulnera me abſcondo. Tu æternâ charitate ſupplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuiſque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum poſſidere, regere, et ab omnibus imperfectionibus & miſeriis meis me liberare: tuæ denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriæ tuæ, & ſaluti animarum impendam & numquam à te ad momentum ſeparer, ſed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Hoc

Hoc ego cum lacrhymis oro, per ſanguinis undas.
Per vulnus lateris, per ſacri vulnus Amoris.
Deme mihi miſero ſceleratæ crimina vitæ.

§. 7. *Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix poteſt.*

NOnne firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Eccleſiam Romanam credenda proponit? Credo, in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo Jeſu tuo defixiſti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine ſperavi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Nonnè Deum amas ſuper omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendiſſe, quem ſummo amore proſequi debueras? Doleo, idque Dei ſolius causâ, quia divina illius majeſtas toties à me peccando offenſa eſt.

Nonnè te Deo totum tradis, qui ſe tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de ijs pro ſuo arbitratu diſponat.

Nonnè, ſi Deus te priſtinæ ſanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes inſtitueres? Inſtituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique ſervirem.

§. 8. *Ad*

§. 8. *Ad ſacrum Viaticum præparatio.*

Viaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per hoc autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen deſignat, quod nihil aliud eſt, quàm annona ſive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via eſt à terra in cœlum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Eccleſia filios ſuos decedentes Viatico inſtruit potentiore Corporis & Sanguinis Chriſti.

Forma dandi viaticum hæc eſt: *Accipe Frater* (vel ſoror) *Viaticum Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & poſteà eodem die incidit in periculum mortis, poteſt iterùm Communionem ſumere non jejunus per modum viatici. Et ſi poſteà periculum duret, & æger id multùm deſideret, poteſt idem permitti poſt unum alterumve diem. Conc. enim Conſtantienſe *Seſſ.* 13 tempus non limitat, quando dicit in caſu infirmitatis Euchariſtiam dari poſſe non jejuno. Alias Interſtitium ordinarium ſolet eſſe 7. vel 8. dierum.

Poteſt dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, ſi anteà illud deſideraverit, aut ſigna Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejuno, ſi neceſſitas urgeat.

Quilibet Sacerdos in extrema neceſſitate ſi

Parochus

Parochus desit, potest præbere viaticum. Et, si alia hostia non suppetat, potest Sacerdos ex hostia majori, quâ celebrat, particulam pro moribundo reservare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur anteà, si tempus suppetat, excitare in ægro magnum desiderium hujus Sacramenti, idque ut præstet efficacius, verba Ecclesiæ augustissimum convivium venerantis proponat. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor consideret, quasi totidem sacratissimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O sacrum convivium* &c. perpendat SS. Eucharistiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœlestem; grandis enim adhuc restat via, hostibus multis ac latronibus infestissima: ideòque Servator tuus, amice, ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversùs eos, qui tribulant te; ad hanc mensam ubi dignè accubueris, dices audacter, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinas tam enixè v. Eucharistiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœlestem patriam profecturus; etsi ob demerita mea impius Belial hostis meus mihi occurrerit, possim fidenter dicere, Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos,

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Ideò autem voluit Dominus Passionis suæ apud nos jugem esse memoriam, quod in ea divitias nostras spesque omnes sitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuisse dicitur,

citur. 1. Ut cibus ſibi ultimus eſſet Euchariſtia. 2. Ut ultima cogitatio ſive meditatio eſſet de paſſione Domini noſtri Jeſu Chriſti. 3. Ut ſupremum verbum eſſet dulciſſimum Jeſu nomen. Quid ni & tu ejuſmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœleſtis præſtat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aſpiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Euchariſtia, quantùm infirmitas patietur, Deum præſentem veneretur, atque adoret. Sæpè viſa eſt Euchariſtia morituris vires addere ut in illo ſupremi temporis articulo, ſuum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo ſit S. Guilielmus Archiepiſcopus Bituricenſis, qui, licet animam agere videretur, ſimul atque Deum ſuum ad ſe venire cognovit, perindè ac ſi morbus omnis remiſiſſet, de ſtrato proſiliens, concito gradu Servatori ſuo proceſſit obviàm, eumque flexis humi genibus totuſque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporiſque demiſſione veneratus eſt, inſtantemque illi agonem ſuum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens ſacratiſſimi viatici deſiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentiſſimè cœleſti hoc pane, vitâ exceſſuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etſi itineris duces Angelos haberet, hoc iter ingredirenuit, niſi priùs Chriſtum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Am-

S. Ambroſij Mediolanenſium Præſulis deſiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo ſatisfecit, nam nocte divinitùs admonitus Vercellenſis Epiſcopus, allatâ venerabili Euchariſtiâ viatico illum refecit.

His alijſque æger accenſus, quâ maximâ poteſt reverentiâ divinum viaticum recipiat: quo accepto, conſideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitiſque fidei, ſpei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiſcum Domine, quoniam advesperaſcit, & inclinata eſt jam dies. Breves dies mei ſunt, & ſolùm corpori mei ſupereſt ſepulchrum. Bone Jeſu eſto mihi Jeſus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. 9. *Ad Extremam Unctionem diſpoſitio.*

Forma conferendi in Rituali exprimitur: iterari poteſt, quando novum mortis periculum incurrit. Miniſtranda eſt etiam amentibus, licet illam anteà non petierint. Pueris etiam danda eſt poſt ſeptimum annum, ſi habeant uſum rationis, etſi nunquam communicaverint. Aliàs reſolutiones vide ſuprà part. 4. c. 6. ubi de Extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino eſt mentis ſanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hic Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt ſemper differri Extremam Unctionem, eo quod perſuadeant ſibi eo collato de vita actum eſſe. Cardinalis Bellar. aſſerit ideò rariores ægros hunc ſanitatis fructum decerpere, quod ſerius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Chriſti 1400. hujus opinio-

opinionis aſpergine non leviter tinctum fuiſſe ; at non impunè : nam continuò tot tamque gravibus ſcrupulis torqueri cæpit , ut propius nil fuerit, quam ut non modò de corporis,ſed & de animæ ſalute deturbaretur. Impediit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis pleniſſimas percipit ; ô me imprudentem,inquit, qui orationes tam pias hactenùs neglexerim. Ignoſcat Deus inſipientiæ meæ: & verò ignovit , vitæ annos inſuper non paucos indulſit,quibus imperium ſuum ſoſpes adminiſtravit.

Dum æger inungitur , animum his alijſque ſimilibus orationibus paſcat : *Ieſu Fili David miſerere mei : Deus in adjutorium meum intende , Domine ad adjuvandum me feſtina* : *Bone Ieſu die animæ meæ, ſalus tua ego ſum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ ſanitatis,ſi id animæ profuturum ſit, divinoque placito conſentaneum ; atque in hunc finem has aliaſque orationes recitet.

,Concede hunc famulum tuum quæſumus , ,Domine Deus, perpetuâ mentis & corporis ſa- ,nitate gaudere , &glorioſæ B. Mariæ ſemper ,Virginis interceſſione à præſenti liberari triſti- ,tiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

,Omnipotens ſempiterne Deus ſalus æterna ,credentium , exaudi nos pro infirmo famulo ,tuo N. pro quo miſericordiæ tuæ imploramus ,auxilium,ut,redditâ ſibi ſanitate, gratiarum tibi ,in Eccleſia tua referat actiones.

§. ulti-

§. ultimus. *Admonitio ad præſentes de Morte.*

POſtquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumſtantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab ijs juvari poſſe, quam ſi purgatâ ſtatim per confeſſionem conſcientiâ ad communionem religiosè accedant, ejuſque fructum per modum ſuffragij defuncto impertiant.

Deindè adhortetur præſentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia ab illa, beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam neceſſe eſſe per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ uſum adhibere.

3. Conſiderent pretioſum eſſe tempus quod ad ſalutem operandam conceditur.

4. Maximè certam omnibus eſſe mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes theſauros comparari poſſe.

6. Nihil nos hinc aſportaturos, præter virtutum bonorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod feciſſe optaremus, ſi modò ſupremum vitæ momentum adeſſet.

Pro Præparatione ſecuriſſima ad Mortem, dum rectè valemus uſurpandum eſt ſequens Teſtamentum, quale ſibi viri ſancti ſæpius confecerunt, & ſingulis ſeptimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotißimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus poßit ad salutem æternam securißimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis...... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hac meâ supremâ voluntate tibi me, meaque omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Teipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò ego hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam meritò ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera, tibi dico, & devoveo! Et si mea forent universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æter-

æternum dicere incipio : Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula seculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare Cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti universa, obsigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pænitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad Viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pænitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita : Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratissimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore

toto corde doleo, meipſum accuſo, & ſupplex veniam efflagito.

Quod reliquum eſt de bonis fortunæ, illa relinquo ijs N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum uſum N. qui ſit ad majorem nominis tui gloriam. Tua ſunt fateor, Domine, tua ſunt omnia. Ego verò redditurus forſitan hodie rationem, cupio eſſe Diſpenſator fidelis, ut non ſtudeam honori meo, ſed tuo, non vanitati, ſed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut ſacrificijs, precibus, Communionibus, indulgentijs, & eleëmoſynis juvetis animam meam, ne qua in liminæ beatæ æternitatis occurrat triſtis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod abſit, quacumque ex cauſa adverſarij mihi, aut offenſi eſtis, aut fuiſtis, condono ex corde vobis offenſam coram Deo, qui ſcrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & ſi quem ipſe offendi, ſupplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino Jesu relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiſcum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantiſſimo corde Chriſti Jesu.

Hæc ſunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc ſunt deſideria pauperis, quæ ſoles exaudire. Audi obſecro, & exaudi de profundis clamantem; & per miſericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea deſideria et decreta certè nunc, et omni hora, morte et Sanguine ſignare paratus ſum. Hæc ſuprema mea, et æterna voluntas eſt, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Eſtne ultra

quod possim, ô Pater misecordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, est ne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, et tecum unum sim in perpetuum. O beatissima Virgo Maria, salutis meæ anchora, et portus, spes et refugium omnium miserorum, ac proinde meum; et vos beati Spiritus, et custos Angele, vosque Patroni mei, et omnes Sancti, ac Sanctæ Dei; ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ: Auditis clamorem meum, et desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, et ratum esse volo, et vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Judicij die, ac tota æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia diligo te Deum meum, qui sic dilexisti me; et vivo tibi, et in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc signavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teste ipso, et curiâ illius cælesti, et sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno...... mense.... die,... horâ.... N. N.

PRAX-

PRAXIS ASSIDUA MEDITATIONUM PRO SACERDOTE.

Ad Vitæ, & Functionum suarum perfectionem.

CUm Sacerdotis sit populum non tantùm verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partes piè sanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei, *Lucerna ardens & lucens*: lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intùs sincerâ erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriâ officij sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Cajetanus in 2. 2. q. 82. a. 3.* neminem posse dici Religiosum (nec simili ratione perfectum Sacerdotem) qui semel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non potest, ut quis ad Christianæ virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret, desiderare autem non potest nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non constet quod per Exercitia spiritualia in

ſanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino deſideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam neceſſarium, hic aliquem ad meditationem ingreſſum, per materias illius ſtatui convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & ſuavitate deguſtatâ, poſſit paulatim Sacerdos ſuâ induſtriâ, & divino auxilio, illius uſum ſibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Conſiderationes quas ſubijcio, non ſunt obiter legendæ, ſed meditantium more in ſingulis punctis ſiſtendum eſt, cum pio affectu conſiderando documenta quæ Deus illic proponit, quam neceſſe ſit illa obſervare, quam periculoſum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitiũ quod damnant. Et in ſingulis reflectendo ad ſeipſum, & examinando, an hoc hactenùs obſervaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primùm, & in particulari ſeriam emendationem, & operum ſuorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ ſuæ ſolatium, tam in hac vita, quàm in tota æternitate.

DIE DOMINICO.

Conſiderationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

CONſidera primò, Sacerdotes plures ſuam dignitatem et obligationem vel ignorare, vel non ſatis expendere: et hinc fieri ut in multis more ſæcularium vivant, nec obligationi ſuæ reſpondeant, nec in debito honore et æſtimatio-

ne

ne à sæcularibus habeantur. Sacerdotis persona et officium semper apud præcipuas Gentes tanta in æstimatione habita fuit , ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes , ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius sermone 18. in Psalmum 118. ubi testem adducens Platonem sic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imo si ex alio genere quispiam regnum usurparet , cogebatur statim sacris initiari , ut simul Rex esset et Sacerdos. Asserit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut disertè tradit S. Isidorus l. 7. Erym. c. 12. Sacræ etiam Litteræ Genesis cap. 14. indicant Melchisedech Regem simul et Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate , ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Sripturis Angeli nuncupantur , ut *Malachiæ cap*. 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam , et Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Et ab ipso Christo *Matthæi* 5. *& alibi*, Sacordotes vocantur , Sal terræ , Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiamnum propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, et alibi Sir Petrus, Sir Thadæus &c.

His expensis, seriò cogita , an tua vita et mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officij dignitas, onus , et obligatio temerè suscipienda , aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinendum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium, cursim absolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chrysostomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem.

Quo non oportet esse puriorem tali fruentem Sacrificio? quo solari radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne spiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis Sanguine rubescit? Attende etiam S. Ambrosium lib. de dignit, Sacerd. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius Sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deifica professio, & illicita actio.

Considera secundò, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Constantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus est, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab alijs videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, priùs socio suo, quòd esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti Sacerdotum, eosque osculatâ eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B,

Gelasius

Gelaſius Papa in epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem. Duo ſunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas, in quibus tanto gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino examine ſunt reddituri rationem.

Conſidera 2. Hinc ſanctiſſimos quoſque ob ſummam ejus dignitatem refugiſſe Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciſcum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cùm eſſet Diaconus, in via occurrit Angelus, geſtans vitrum perlucidum clariſſimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam ſimilem eſſe debere illi liquori: Undè ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam ſuæ animæ puritatem eſſe non putavit. Multi quoque Sancti et ætate provecti eremitæ monaſteria deſeruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur, alij verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Epiſcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoſcerentur, ut Joannes Silentiarius et alij. S. Marcus quoque dicitur ſibi abſci diſſe pollicem, ne fieret Sacerdos, et S. Ammonius aures, ne fieret Epiſcopus. Et ego, quomodò in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta ſeriò conſideranda eſt, et nova melioris vitæ propoſita Deo offerenda.

Conſidera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, ſumi ex duplici poteſtate illis collata, ordinis et juriſdictionis. Ratione ordinis poſſunt conſecrare Corpus et Sanguinem Domini: ratione juriſdictionis poſſunt homines abſolvere à peccatis, et Eccleſiam gubernare. 2. Expende quam admiranda ſit illa poteſtas conſecrandi.

Magnum beneficium credimus præſtitum Joſue, quod imperio ſuo fecerit ſiſtere ſolem , *obediente Domino* , ut loquitur Scriptura Joſue 10. *Voci hominis*, ſed multò majus præſtitum eſt cuique Sacerdoti. Ille enim fecit ſtare ſolem , ubi ante erat , at Sacerdos ſiſtit Chriſtum in cœlo exiſtentem, ubi ante non erat, id eſt, in altari : illi creatura obedivit , huic creator : illi ſol ſemel loquenti obtemperavit, huic Deus,quoties verba conſecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam ſtupidus eſt , qui conſiderans tam ſtupendam Chriſti erga ſe obedientiam , ſummi Regis ad ſubditum , Dei ad creaturam, non viciſſim libenter obtemperet Dei mandatis ? Quis cum B. Joanne Baptiſta non dicat , Matth. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire , *& tu venis ad me* , tu mihi obedis ? O me ingratum , et indignum !

Suſcipe Domine deinceps univerſam vitam et operam meam , accipe intellectum et voluntatem , corpus et animam , ut in ſtatu Sacerdotij tam ſancto me totum tibi et proximo ſeriò et ſanctè impendam : tribue mihi tuum amorem et hanc gratiam, et nihil ultra poſco in rebus creatis. *Addendo alia quæ affectus ſuggeret.*

DIE LUNÆ.

De Virtutibus , zelo , & ſcientia quæ debent ineſſe Sacerdoti.

1. CONſidera , Apoſtolum 1. *ad Timot.* 3. velle ut Epiſcopus, id eſt , qui intendit curæ animarum , primò , non ſit ſuperbus. 2. non iracundus. 3. non litigioſus. 4. non percuſſor,vel manu,

manu, vel linguâ, id est, detractor et calumniator. 5. non vinolentus. 6. non turpis lucri cupidu, nec avarus. 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem justæ querelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, ideò tantam perfectionem ab Apostolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status et ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, secundùm illud Luc. 12. *Cui plus datum est, plus exigetur ab illo*, et Sap. 6. *Iudicium durissimum in his qui præsunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius, Sicut Prælatus inquit, tot coronas sibi multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, sic si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.

3. Considera Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maximè autem fidei, spei, caritatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis, speculum & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita, debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes, *Matth.* 5. si Sal est terræ, debet omnes à corruptione peccati conservare, si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim sacerdos esse speculum pietatis, et modestiæ, in quo reluceat imago Christi ad cujus exemplum homines sæculares vitam et actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi moderatum et verecundum. Dum quidam Sacerdos iocosus interrogasset D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in aëre volan-

volantem, et hic statim oculos ad spectandum sustulisset, derisit sacerdos illius simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officij magnitudine conjunctam scientiam et sapientiam, et, ut Apostolus monet Timoth. 1. c. 4. *Attendere Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, et Catechesin fidei christianæ tradere, et eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Ep. 1. c. 3. vult omnes esse *paratos ad satisfaciendum omni poscenti de fide, quæ in ipsis est*: quantò magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt Magistri et Doctores? Quid turpius est, quàm Sacerdotem non posse respondere alicui mulierculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysostomus scribit, Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, et mille instructum oculis, ut non solùm sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osee Prophetam comminatur imperitis repulsam à dignitate Sacerdotij. *Quia,* inquit, cap. 4. *tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet, quantum delinquat, et suo muneri desit Sacerdos, qui otio, aut negotijs sæcularibus vacans, negligit operam impendere utili studio, et lectioni Sacræ, quibus se, et alios perficiat. Sicut enim Calix consecratus non debet usibus profanis sed tantum Sacris impendi, sic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obsequio consecratus, debet se totum studiis, et rebus Sacris, et proximorum saluti impendere.

His

His consideratis, in particulari examinabis, quantam curam & studium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & satisfacias officio Sacerdotis aut Pastoris, cujus severa ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando sera nimis erit emendatio. Nunc igitur necessariò faciendum est, quod tunc à te factum fuisse optabis. Deindè, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter postulanda est.

DIE MARTIS.

De Charitate ad immitationem Christi Sacerdoti necessaria.

POstulatâ gratiâ ad imitandum Christum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magistrum, imaginare illum summâ charitate peragrantem pagos & villas instar optimi Pastoris, ut oves perditas quærat, & ad viam salutis adducat.

Considera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm caritate debere flagrare, tum quia fides, spes, aliæque virtutes ad justitiam, teste Apost. 1. Cor. 13. sine illa nihil prosunt; tum quia officium Sacerdotis vel Pastoris, tam ratione potestatis Ordinis, ut dignè conficiat & administret Sacramenta, quam jurisdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò postulat. 2. Nota typum hujus gessisse veteris Testamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem sacrum quotidie in altari fovere. *Luc.* 6. Quid enim aliud ignis ille designabat, nisi sacram Eucharistiam, Deum & hominem sub specie panis & vini continentem? *Deus autem ignis consumens est, Deut.* 4. quem Sacerdotes nostri

nostri non solùm quotidie conservant, sed etiam conficiunt. Deindè vestiti esse debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici caritate flagrare, in Deum scilicet, & proximum.

2. Considera, Christum Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, *Psalm.* 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes nostri in consecrando Corpore Christi, dum ajunt, *Hoc est Corpus meum*, maximè declarasse caritatem erga nos, cùm instituit Apostolos in Sacerdotes. Nam B. Joannes in cap. 12. de extrema cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos*. Deindè ex mero in eos amore instituit S. Eucharistiam, id est, excogitavit modum, quo perpetuò nobiscum realiter maneret. Ad hæc longum habuit sermonem de novo mandato caritatis. Postremò, ex nimio amore Sanguinem suum pro nobis profudit. Attende quomodò imiteris: qualem charitatem Christo retribuas; an magis lucra, quàm animas quæras.

3. Considera, quod Christus instituens Principem Sacerdotum & Pastorum Petrum, de caritate tantùm eum percunctatus est, Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantùm respondit: *Domine, tu scis quia amo te.* Christus verò, Pasce oves meas, indicans ad pascendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam Ecclesiam maximè opus esse ardenti charitate in Deum & proximum. Veri siquidem Pastoris est, *Luc* 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris sublatam in ovile portare. Ejusdem est, adveniente lupo, & persecutione exortâ, non cum mercenario, qui non est Pastor, fugere, sed animam ponere pro ovibus. *Ioan.* 10. Ejus est cognoscere omnes oves,

oves, easque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut se suamque doctrinam & vitam sequantur, quod non facilè impetrabit, nisi multis beneficiis, & amoris indiciis eas sibi devinciat, ac tandem ritibus Ecclesiæ, tanquam clave cœlesti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus se examinabit, & nova circa eam proposita Christo Domino, Sponso, Regi, ac supremo Pastori ardenter offeret.

DIE MERCURII.

De puritate vitæ & castitate in Sacerdote maximè requisita.

1. COnSidera, si veteris Testamenti Sacerdotes toto tempore quo ministrabant tabernaculo, à domo & uxore abesse tenebantur, (ministrabant enim per vices) quantò magis novi Testamenti Sacerdotes, qui non per vices, sed semper ministrant, debent à conjugio & omni consuetudine fæminarum & omni impuritate abstinere. Deinde si Abimelech Sacerdos 1. *Reg.*21. noluit Davidi famelico dare panes propositionis comedendos, nisi priùs intellexisset eum ab uxore aliquamdiu se continuisse: Si idem populo faciendum fuit *Exod.*19. cùm esset legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes nostros ab omni fæminarum contubernio alienos esse, quibus quotidie in Sucrificio Missæ corpus Domini, per panes propositionis præfiguratum, non solùm sumendum, sed etiam conficiendum, manibusve tractandum est. Considera, D. Paulum 1.*Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, solicitos esse quæ

quæ ſunt mundi, ut placeant uxori, & ideo eſſe diviſos, id eſt, in multas ſolicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, diſtractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu, Unde conſequens eſt Sacerdotes ſoli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini ſunt, & ſint ſancti corpore, & ſpiritu.

2. Conſidera, puritatem animi & corporis, non ſolùm à divinis Scripturis, ſed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdotibus poſtulari, idque multis de cauſis. 1. Quia ſanctiſſimum Miſſæ Sacrificium, quo nihil auguſtius, crebrius peragere, in eoque puriſſimum Domini Corpus ore ſuo conſecrare, & manibus tractare, aliiſque porrigere debent. 2. Quia aſſiduè orationi & ſacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & ſanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus ſuis, vel ſubditis erudiendis, & in viam reducendis, ac ſi ægri ſint, inviſendis, ſolandis, & paſcendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis adminiſtrandis: quæ omnia ſanè requirunt hominem non ſolùm ab uxore & liberis, ſed etiam omnium negotiorum ſecularium curâ liberrimum. Undè Apoſtolus 2. Tim. 2. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*.

3. Conſidera, Sacerdotem, ſi caſtitatem inviolatam non ſervet, multò graviùs peccare, quàm peccent in eodem genere homines ſæculares.

lares. Primò, quia ſacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 3. *diſperdet illum Deus.* At quis templum Dei ſanctum, & Deo conſecratum propriè eſt, niſi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum ſubiens? 2. Quia violat votum caſtitatis ipſâ ordinis ſuſceptione factum. 3. Quia ſummo ſcandalo eſt bonis & malis, imò & viliſſimis hominibus: od ſcandalum tantum hoc ſæculo eſt, ut cauſam dederit tot hæreſibus. 4. Quia ſi in ſtatu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta adminiſtret, Chriſtum ſuo modo crucifigit, Chriſto in faciem ſpuit, Chriſtum cum Juda prodit, imò conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud eſt os Sacerdotis impudici aut concubinarii, quid aliud ejus anima vel cor, quàm cloaca fœtidiſſima? Quid eſt margaritas projicere ante porcos, ſi hoc non eſt, cùm impudicus Sacerdos audet celebrare, & puriſſimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda eſt conſcientia, & formanda propoſita firmiſſima, vitandi in particulari occaſiones, quæ poſſint puritati nocere, & adhibendi remedia quæ contra luxuriam aſſignavimus ſupra part. 3. cap. 6. in fine. Quæ omnia confirmari poterunt ſequenti ad Deum Proteſtatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præſertim occurrente tentatione, uſurpari ſolet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Jeſu gratiâ & miſericordiâ fretus, Tibi me ſiſto, Deus cordis mei, quem ubique præſentem agnoſco & veneror; & coram puriſſima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœle-

cœlesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterùm iterumque Te, Bone Jesu, supplex, per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo: Et te Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

DIE JOVIS.

Praxis Brevis

Devotè Missam celebrandi.

PRo dispositione remota, hæc inter alia à *S. Carolo*, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commendata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur, etiamsi graviora non occurrant. 2. Ut antequàm celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterii cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant quibus distrahi possent.

Gre-

Gregorius XIII. Pontifex concessit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

Ego volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiusque curiæ triumphantis; ad utilitatem meam totiusque curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu S. Romanæ Ecclesiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, spatium veræ pœnitentiæ, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Posteà sacerdotalia sumens vestimenta, Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, quâ Jesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo stulti adinstar fuit illusus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Casulam*, recordare purpureæ vestis, quâ ut fictus rex illusus fuit, & stude te Christo conformare.

Accedendo ad Altare, reminiscêris Domini, quando Cruce humeris impositâ, perrexit ad montem Calvariæ, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris descendens gradum, antequam sacrosanctam ordiaris Missam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immensi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius semetipsum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Missam voce mediocriter altâ, piè,

piè, distinctè, & non multùm festinanter pronunciando verba, observando ceremonias tempori congruas, cum gravitate, devotione, & circumstantium ædificatione: uti in Rubricis Missalis annotatæ sunt.

Ad *Gloria in excelsis*, excitandus est affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejusque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterùm sursùm elevanda est ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Eucharisticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus est, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare necessitates, per hebdomadam sequenti modo distributas.

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Ecclesiæ Catholicæ, & præcipuè hujus Diœcesis & Civitatis, Pastores, ac Prælatos.

Die Lunæ, Omnes Principes Christianos: ut inter sese concordent, & Catholicam Religionem ardenter promoveant.

Die Martis, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores, & Magistratus; ut pacis ac justitiæ sint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Christi vineâ operarios; ut animarum saluti cum zelo & fructu constanter insistant.

Die Iovis, Omnes Ecclesiasticos Ordines; ut sancti sint, & aliis sese exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos,

cos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbato, Omnes justos; ut in bono usque in finem perseverent.

4. Jamjam consecraturus hostiam, priusquam *Consecrationis* pronunties verba, brevi mentis suspirio sic renovabis intentionem.

Cùm illâ, Domine Jesu Christe, humilitate, charitate & intentione, quam habuisti, & sancta Catholica habet etiamnum Ecclesia; ego in hac actione, tua potentissima pronuntiabo verba: Hoc est. *&c.*

Eodem affectu consecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Consecratione, Domino offeres toto corde in sacratissima Hostia præsenti, eosdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac universa adorat Ecclesia. Idipsum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum sacratissimam *Hostiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipsum, in perpetuum holocaustum, ad suam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Missæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu in tuorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

7. In secundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino sequentes, per singulos itidem hebdomadæ dies assignatos.

Die Dominicâ, defunctos tuos parentes, consanguineos, & affines.

Die

Die Lunæ, alios defunctos à quibus aliquo modo beneficia tibi impensa sunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel persecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodo libet offendisti, vel in illorum vita persecutus es.

Die Iovis, defunctos pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos; qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sint.

Sabbato, illas animas, quæ citiùs de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communione accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illa verè præsenti, profundæ adorationis exhibebis actum, desiderando eum suscipere cum illa, humilitate, charitate, & sanctitate, quâ sacratissima ejus Genitrix eum in terra suscepit, & quâ illum omnes ejus susceperunt Electi, atque etiamnum sancta Catholica suscipit Ecclesia, in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo Sanguini, pro tuis fuso peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues Communionem, mentis

mentis oculos diriges ad immensam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus; pro illorum salute dedit in cibum; & inter distribuendum, sacris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Post Sacrum Actio Gratiarum &c.

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundò, Gratiarum actionis, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes.

Quartò, Conttitionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tui ipsius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel simili modo, efflagitabis gratias.

ORATIO.

In qua supradicti Actus continentur.

CLementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo: & doleo, quòd non, quantùm mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes

nes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quòd quomodocumque te offenderim; & summoperè displicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantùm tua Bonitas requirit & Majestas: deque tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summissè deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque me ipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus sum labores, & quicquid sum perpessurus in satisfactionem & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas sis remissurus. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

DIE VENERIS

Praxis Brevis.

Horas Canonicas devotè recitandi.

COnsideret attentè Sacerdos obligationem quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum. *Strictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter*

pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè. Ubi non præcipitur tantùm ſubſtantia Officii, quæ pridem in Eccleſia conſtituta fuit; ſed præcipitur ipſe modus ſtudioſè & devote recitandi, uti etiam Cajetanus accuratè advertit. Ad hoc ſanè quemlibet animæ ſuæ, & ſpiritualis lucri ſtudioſum vehementer invitat & impellit conſideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de conſec. diſt. 1. *Melior eſt*, inquit; *quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, ſerenitate, & ſpirituali alacritate, quam totius Pſalterii modulatio, cum anxietate cordis, & diſtractione.*

Quod ſi habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, conſidera te id optimè præſtiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conſpectu Dei & totius Curiæ cæleſtis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic ſequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni ſtudio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut ſæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas eſſe, aut canendas, non ſolùm cum debita verborum prolatione, ſed etiam cum ſeria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religioſa totius corporis compoſitione, juxta illud Pſalmi 46. v. 7. *Pſallite Deo noſtro, pſallite; pſallite Regi noſtro, pſallite; quoniam Rex omnis terræ Deus, pſallite ſapienter.* Ubi quinquies repetito verbo, *pſallite*, inſinuatur pſallendum Deo, quoad vocem, diſtinctè; quoad memoriam, attentè; quoad intellectum, intelligenter; quoad volunta-

tem, ardenter; quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc assequi conaberis. 1. Oportunum & sufficiens tempus singulis horis Canonicis, si extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Ecclesiæ, & virorum timoratorum, quibuscum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè festinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à strepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis situm adhibendo; videlicet, si vires ferant, alternatim genua flectendo, aut stando. 4. Oculorum evagationes, aliasque distractionum causas declinando. 5. Viva fide Deum præsentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebrò intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subindè memoriam renovando eorum, quæ Christus tali horâ fecit, vel passus est, cum similium piorum affectuum, ac desideriorum, Christum redamandi, imitandi, ejus merita participandi, instauratione. 7. Renovando propositum attentionis, si distractionibus agiteris, maximè in initio, & fine cujusque Psalmi: initio quidem desiderando & petendo affectum à Spiritu sancto intentum; in fine verò, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudandò sanctissimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni possibili perfectione.

8. Ad certa verba sæpè occurrentia, quæ *Deum*, ejusque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, spei, amoris, gratitudinis, laudis, con-

gra-

gratulationis. Ad voces, *Nos*, *homines*, miserias, humanas indicantes, affectus humilitatis, contritionis, compassionis, & similes.

9. Ad sensum verborum, vel litteralem, vel spiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noster*, cum viva memoria præsentis Dei, filiali fiduciâ, reverentia, resignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa septem juxta modos orandi supra insinuatos. In *Ave Maria*, excitando desiderium laudandi B. Virginem, benedicendi Christum, & impetrandi per ejus, Matrisque merita gratiam benè vivendi, & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, spem, charitatem, gratitudinem, desideriumque participandi merita Christi: *Ad Domine labia mea*, *&c. Deus in adjutorum*, *&c.* recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Christi, & diffidentiæ sui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & suas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Psalmi recitandi sunt eo affectu quem verba præ se ferunt, et quidem, vel uno affectu præcipuo, e. c. contritionis, ut in Psal. 50. *Miserere.* Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, et Psal. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Psal. 102. 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in observatione divinorum præceptorum, consiliorum, inspirationum, ut in Psal. 118. et aliis, qui unum tantùm præcipuè affectum continent. Vel diversis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuum varietatem suppeditant, Videlicet juxta D. August. in Psal. 30. timendo cum timet Propheta, amando cum a-

mat , laudando cum laudat , plorando cum plorat, postulando cum postulat , nos humiliando cum ipse se vilem agnoscit, gratias agendo pro beneficiis nobis spiritualiter collatis , quæ Israëlitis corporaliter collata refert.

Similiter Antiphonas , versus , lectiones , orationes recitando cum affectibus , desideriis et suspiriis congruentibus. In fine, cum memoria brevitatis vitæ , et desiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer , prout pro te alios orare optares , dum *ad fidelium animæ ,* singulas horas concludis.

Post Officium.

I. Defectus minùs voluntarios in recitatione officii admissos quam primum expiare stude , recitando Psal. *Laudate Dominum omnes gentes &c.* Vel simile quid, ad lucrandas indulgentias in hunc finem concessas.

II. Offer tuum obsequium quantumvis imperfectum , in unione orationum & meritorum Christi , B. Virginis , & Sanctorum , ad intentiones initio præfixas ; idque vel immediatè sanctissimæ Trinitati, vel per Christum æterno Patri ; vel primum B. Virgini , deindè Christo , & per hunc , Patri , hac vel simili formulâ juxta industrias quodvis opus benè peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, respice oculo pietatis hoc exiguum servitutis meæ obsequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræsentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam , amorem , beneplacitum , in gratiarum actionem æternam, et ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectissimè in tempore , et æternitate. Amen.

DIE

DIE SABBATHI.

Exempla Divinæ Vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes.

CONsidera, sicut Corpus, et sanguis Christi in Sacrificio Missæ dignè accepta conferunt Sacerdoti ingentia Dei dona, et gratiam, et vitam æternam, ut testatur ipse Christus Joan. 6. *Caro mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus, &, Qui manducat hunc Panem vivet in æternum.* Sic è contrariò indignè sumenti, cibus ille salutaris et cælestis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc sacrificium seriò monet Apostolus 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apostoli locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa Nova, concione 3. de Sacram. „altaris: Reus, inquit, erit Corporis et Sanguinis Domini; ac si Christi effudisset Sanguinem. „Quascunque enim blasphemias, quascunque irrisiones, quæcunque oprobria impiissimi Judæi corporaliter in Christum exercuerunt, has „omnes spiritualiter repetit impius comestor, „Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, et „ostentui habens.

Quid igitur mirum si Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis, non

non tantum in futura, sed etiam in præsenti vita non raró püniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primo, Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Macarium Eremitam, se quendam ante ejus fores vidisse Sacerdotem, totum vulneribus saucium, cujus in capite ossa erant putrefacta: qui dum Macario supplex factus esset, ut suis orationibus vulnerum suorum impetraret sanitatem; abnuit Sanctus, asserens hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem et vindictam suæ sacrilegæ temeritatis, quâ ausus fuit celebrare Missam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tremendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cùm se facturum cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ suæ tempore peccaturum sponderet; intra paucos dies, S. Macarii precibus pristinæ fuit restitutus sanitati. In vita S. Macarii c. 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum sequens exemplum. Prope villam, in qua natus fui, Sacerdos lubricus et immundus fuit. Et olim qüidem cùm immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbati, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, et mentum, et lingua computruit; ita ut vix posset præ fœtore ab amicissimis sustineri. Sed et alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus super Aram extensæ, igne cœlesti, usque ad cubitos combustæ et consumptæ fuerunt, *Lib. 2. Apum, c. 40. part. 6.*

3. Legitur in Speculo Exemplorum, quòd Sacer-

Sacerdos quidam sæcularis, dum quadam die Missam celebraret, alius ei assistens, vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis, sed infantis. Quem cùm Sacerdos levaret, ut sumeret; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus reluctari: & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius. Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties sumo Corpus Christi cum tanta difficultate sumo, ut mirari non sufficiam. Cui ille: Consulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego de te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque proposuit. Et cùm posteà celebraret, visus est ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum summâ velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Dist.9. exemp.190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quàm spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros fæminasque ad convivium invitasset; jussit servum (cui hoc ex officio incumbebat) pisces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere, atque hujusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura dispersus, rapido cœpit cursu properare. Cumque, jam in medio Sacrificio consisteret, solicita mente cogitare cœpit, & importunis curis turbari, ne fortè prædicti pisces, aut plus, aut minùs debito, sale injecto condirentur. Verùm cùm ille Sacerdos se ab hujusmodi, & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, tetrâ quadam fuligine tectus, subito adfuit, & raptum cacabum è mediis flammis, unà cum piscibus, secum detulit

tulit ad Altare. O coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distraheris? Ecce pisces hic sunt, ecce sal; (vas enim sale plenum exhibuit) injice quantùm libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita irrisâ Presbyteri superfluâ cura, onera quæ portavit, suo loco restituit. O nimis instabile cor humanum, cur in tam tremenda hora in diversa raptaris! Væ tibi, quisquis es, qui in tam tremendo Sacrificio ipsum Deum, vivorum ac defunctorum judicem, ibidem præsentem, tam vagâ & distractâ mente contrectas. *Distinct.* 10. *Exemplo* 28.

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus est morte: quantò ampliùs timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solùm tangunt, verùm etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem, & desperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subjici infirmitatibus, subitaneâ discedere morte, variè divexari à diabolo, facile in enormia labi peccata, & tandem infaustâ morte vitam finire.

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Christo severo Judice, postquam Statum tam sanctum peccando maculavit, aut officii sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura &

pietate non persolvit. Et heu! quantò magis horrendum in ipso mortis articulo à conspectu Dei in perpetuum separari: æternis ignibus ac tenebris in momento absorberi: in ardenti sulphure, pice, ac flammâ nunquam extinguenda, cum dæmonibus ac sceleratis, sine fine cruciari: idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quantò plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi, & aliis suæ curæ commissis, æternam fælicitatem comparare.

NOTA.

Aliæ Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus assiduè, matutino tempore, per horam, vel saltem mediam, spiritum in se pietatis excitet ac conservet: Ad hoc ut præsto sit ad manum oportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poterit ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes, De virtute Fidei, Spei, & Charitatis, ex Motivis & affectibus quæ deducuntur supra, in Praxi assistendi ægris ac moribundis pag. 345. Item, de motivis ad peccati detestationem, & de Remediis contra singula peccata in particulari hic infra. Denique ex toto Apparatu supra poterit sibi seligere, & formare Meditationes de Virtutibus aut Vitiis quæ ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundò, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt mysteria vitæ, aut Passionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui pium affectum & devotionem excitet: ut de Psalmo Miserere, *pro affectu pœnitentiæ: de Psalmo,* Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & sic de ceteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum attenta sensus consideratione inhærendo.*

Tertiò, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario assignantur. Observando modum meditandi initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, pios affectus & desideria eliciendo, firma imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhærendo. O quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sanctâ seriò gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

Sequitur novum ad omnia munia *Supplementum* huic Editioni adjectum.

PRAXIS VARIA
ET
SELECTISSIMA.

Assistendi cuivis Proximo, in quovis Statu.

COmplectens *Primò*, Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

Secundò, Praxim Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statuet Necessitate, præcipuè juxta normam P. Lobneri fusius deductam.

Tertiò, Ritus necessarios administrandi omnia Ecclesiæ Sacramenta, quæ Missionario aut Curatori animarum quovis loco occurrere solent.

Ex hoc autem novo Supplemento hujus Editionis selectissimis documentis instructo, experietur Curator animarum in omni occassione tam privata, quam publica, copiosum se muneris sui subsidium in promptu habere.

CAPUT PRIMUM.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

§. 1. Remedia contra vitium Superbiæ.

1. HAbeat Confessarius in promptu pro singulis vitiis brevem et acutam sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pænitentis inhæreat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, et simul hominibus: humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Jacobi 4.

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, et Deus immittit illi miserias quibus humiliatur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur*, et è contra, *qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, et in Christo, qui dicit Matthæi 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat pænitenti, libenter et frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, etiam in pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio propheta Psalmo 113. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

Ex-

Exempla vindictæ divinæ in superbos vide supra in Apparatu, V *Superbia*.

§. 2. *Documenta & remedia contra Avaritiam.*

1. INculcet pænitenti dictum Aopstoli. ad Timot. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas*. Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, et à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem : Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare, monente Christo Matth. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, et comtemptum divitiarum : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promisso Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pænitentia injungere primò, paruas Eleemosynas, postea majores, donec usu elargiendi incipiat conuelli radix tenacissimæ cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *sordet terra, cum cælum aspicimus.*

§. 3. *Remedia præscribenda contra peccata Luxuriæ.*

1. MOneat pænitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam. *Momentaneum*

tanεum est quod delectat, æternum quod cruciat. Et seriò conferat turpitudinem, pudorem, & tristitiam quæ consequitur actum luxuoriosum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel seriò pænitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur sapientæ 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Matth. 17. *Patrem cœlestem daturum spiritum bonum petentibus se.*

3. Adiungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi per orationem & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus confessionis, & Eucharistiæ, qui possit in partem pænitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros, & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Cor. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccl. 33.

7. Proponat denique præmium castis in cælo paratum, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possunt habere in casta & pura conscientia, quæ est, *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum,* teste Apostolo ad Philip. 4.

§. 4. *Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.*

1. CONsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Christus Matth. 6. Deum non dimittere peccata, *nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore illam infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsi sua delicta remiserit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne decebat & te misereri conservi tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus et dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipsi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Proverb. 14. *Putredo ossium invidia.* Est instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odij, uti & *Iracundiæ* hæc sunt. Silere quamdiu te ira commotum sentis, nec respondere nisi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 25.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere sibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* ad Ephes. 4.

§. 5. *Remedia Acediæ & Tepeditatis.*

HÆc acedia conſiſtit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non niſi imperfectè cum animi triſtitia ac tepore peraguntur.

1. Conſideret talis vivâ fide, nihil ſe habiturum in altera vita, niſi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflectat quo modo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas ſubierint Martyres ac Confeſſores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipſi non eſt minus neceſſaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro ſua ſalute ultro ſubeunt tot viri Religioſi, ac devoti, etiam inbecillioris ſexus, & ætatis. Vel ſi ſit Religioſus, conijciat oculos in alios fervidiores, & ſuos confratres, qui magno zelo & labore in arduis miſſionibus ac periculis verſantur. Et dicat ſibi cum S. Auguſtino, *Non potes tu quod illi, & illi?*

4. Poſtquam hæc ſeriò expenderit, proſternat ſe coram Deo in oratione, & oſtendat illi ſuam miſeriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac ſpiritualem triſtitiam à ſe depellat: juxta conſilium Apoſtoli Jacobi cap. 5. *Triſtatur aliquis veſtrum, oret,*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia ſubinde variare, ut modo oret, modò legat, &c. Moneat etiam ut ad ſonum horologij cogitet, *Tempus ſuum eſſe breve*, & ſe temporis rationem Deo redditurum.

CAPUT II.

Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum statu & Necessitate.

§. I. *Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.*

IN primo congressu concilianda est eorum benevolentia comiter alloquendo,& de ijs duntaxat rebus agendo in quibus cum illis convenimus,omni altercatione semotâ. Si quid etiam illis charitatis, obsequij,aut honoris deferendum sit, id benevolè præstandum. Sic enim disponitur animus , ut videant non contentionis , sed veritatis & charitatis studio nos conari illos à suis erroribus revocare.

Proponenda est illi paulatim multitudo , novitas, & discrepantia tot Sectarum quæ hoc sæculo emerserunt : & quomodo inter se tam repugnantes sint , ut de nullius veritate constare possit , quod clarè expositum invenies in hujus Operis tomo 1.pag.256.268.291.& seq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & securam in negotio tanti momenti , qualis est æterna damnatio , si illa inquisitio negligatur. Nec sufficere quod videatur sibi hactenus esse in via recta,monente Scriptura,*Est via quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt in interitum :* à simi-

militudine Viatoris, qui eligit viam minimè periculosam: obligationem illam demonstratam reperies in eodem tomo 1.pag.46.

Iuvabit etiã illi exponere motivũ vulgò notissimum propter quod moderni Sectarij in Anglia, Germania, & Belgio Ecclesiam Romanã primò seruerunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accusarunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, et offensionem Lutheri erga Pontificem, et Principis Auriaci erga Hispanos: adeoque propter libidinem, odium, et offensionem, non propter veritatem ab Ecclesia Romana defecerunt. Tunc perges propter eorum exemplum, ortum ex solo odio, et libidine, teipsum in æternum perdere? de hoc vide deducta tom. 1. pag. 295.

Ponatur ipsi patheticè ante oculos status miserandus in quo versatur modernus Sectarius per ea quæ credit ab omni veritatis specie aliena, in Secta nullum habente testimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adversatur totus pæne orbis Christianus, quod deductum invenies in Idæa miseranda moderni Sectarij tom. 1. pag. 309.

Quamvis consultum non sit ut cum Hæreticis coram alijs publicè disputetur, quia sic honoris conservandi studio plurima quæmur effugia, quibus imperitis facile imponunt. Si tamen justas ob causas disputandum sit sive publicè, sive privatim, semper observanda sunt sequentia.

1. Curandum est Sacerdoti ut in lectione Evangeliorum, et communium Controversiarum ita versatus sit, ut ex ipso Verbo Dei scripto hæreticus convincatur, cujus sensum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primiti-

væ Ecclesiæ, juxta Methodum quam supra dedimus in Polemicis tom. 1. cap. 9. et tract. 2. cap. 1. pag. 182.

Secundo, In disputando non confidat nimium suæ eruditioni et industriæ; cùm enim sit Fides donum Dei, humanis medijs non obtinebitur. Itaque ante congressum cum hæretico, eum Deo in orationibus commendet, et quasdam afflictiones ac pœnitentias pro eodem offerat, sub ipsa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad Deum jaculatoriis orationibus, quibus sibi gratiam, et illi lumen exoret et impetret.

3. Nè tempus frustra teratur in disputatione, consultum erit mox ad fundamentalem controversiam venire, ea autem est de notis Ecclesiæ; si enim demonstretur nostra esse vera, necessaria erit sequela, omnia quoque vera esse, quæ ipsa docuit, atque adeò non errare eum, qui sub una solùm specie sumit Eucharistiam, veneratur Sanctos, &c. De quibus singulis in *tom.* 1. agitur.

4. Disputantibus hæreticis non danda est libertas vagandi, et ab uno puncto ad aliud transiliendi, sed certa & categorica responsio extorquenda; quâ re si ipsi irritentur, caveat Sacerdos, nè ipse etiam irritetur, sed religiosâ patientiâ et modestiâ adstantibus sit bono exemplo. Attendat quoque, nè concitatè aculeatis verbis insultet, et quasi triumphum canat; hoc enim præsentibus, qui plerumque suis compati et favere solent, displicere poterit, et occasionem dare Sacerdotes Catholicos aversandi ut superbos.

5. Sæpè non oberit urgere hæreticos, et premere quæstionem illam, unde sciant Biblia, quibus utuntur, et quæ citant, esse verum Verbum Dei, Evangelium S. Matthæi esse scriptum à S. Matthæo, et non ab alio, qui nomen ejus finxerit?

rit? sic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Ecclesiasticam, adeòque ruet primarium ipsorum fundamentum.

7. Cum iis, qui simpliciores sunt, non multùm altercandum est, sed potiùs hortandi sunt, ut per orationem commendent Deo negotium hoc, rogentque, ut veram fidem eis ostendere dignetur; tum si legere possint, libellus aliquis controversiarum simplici stylo scriptus legendus offerri poterit. Præterea verò suavia et amica colloquia cum ipsis instituentur, in quibus ostendatur illis discordia inter Hæreticos et contradictiones ipsiusmet Lutheri et Calvini, &c. explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia sunt Martyria tot ac tanta pro Christiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæresi ad nostram Fidem transeuntes; tam mirabiles Conversiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei nostræ patrata; &c Denique etsi res prima vice ex voto non succedat non desinat conatum suum cum patientia sæpius prosequi, & illorum Conversionem Deo in precibus commendare.

§. 2. *Documenta Patribus familias tradenda.*

1. STudendum, ut curam habeant institutionis Christianæ, liberos suos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismum, reduces examinent, & eos, qui meriti sunt, remunetur aliquo præmiolo, ut alij quoque excitentur.

2. Ut suos servos, ancillas, liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant, & ex redeuntibus quærant, quid notaverint, puniant subtractâ aliquâ recreatione, aliòve modo negligentiores.

3. Ut

3. Ut otium domo eliminent, suosque benè occupent, ità tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potiùs certò sibi persuadeant, multùm ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè, si pietas, teste D. Paulo Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhonestos, ebrietatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes, & contentiones, & similia peccata, decretâ certâ pœnâ pecuniariâ, vel abstinetiâ modicâ ijs, qui sæpiùs horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.

5. Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; pauperum amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè: prostent, submotis inhonestis, Imagines piæ Christi passi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum, &c. Hæ lecticis etiam sint affixæ, ut occasio sit ante cubitum eas venerandi.

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipsi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non possunt) dent nomina, sed authores etiam sint domesticis ad idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confessionem et Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus servandam, sed inter ipsos

etiam domesticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam sancti Spiritûs sententiam, Prov. 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio* (et pace) *quàm Domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud proverbium: *Concordiâ res parvæ crescunt, discordiâ etiam maximæ dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narrâsse sapientissimum illud Sciluri Scytharum Regis factum, qui è vita discessurus, septuaginta, quos habebat filios convocavit, singulisque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit, frangereque jussit; quod cùm nequirent, singulos singulas sagittas accipere et confringere jussit, quod cùm sinè labore præstitissent, subjecit: *Ità & vestra potentia, si conjuncti per concordiam manseritis, à nemine frangetur aut superabitur; secus, si per discordiam à vobis ipsis divisi fueritis.* Sententiæ et exempla de pace mutua requisita ad conversationem, reperiuntur supra verbo, *Pax* in Apparatu.

§. 3. *Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.*

CUm fæminis agendum *raro, breviter, cautè, prudenter.* Hæc ut serventur, caveatur in Conversando locus obscurus, et ab omni teste nimis secretus: oculi à fixo aspectu, manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. se severum potiùs, quam familiarem exhibeat; abstineat à blandis verbis carnalem quendam affectum redolentibus. 2. Non facilè credat querelis et lachrymis fœminarum; sed potiùs adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere, num causam injurijs, verberibusque dederint. 3. Non habeant fidem, si revelationes

et

devotiones fingant, sed potiùs ad obſervationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere obſervanda ſunt, nunc ad ſpecialia magis deſcendendum eſt.

Virtutes ergo uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipſis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere ſibi deberet, obtinere laborent; Is autem finis eſt, ut marito ſint adjumento in filijs generandis, nutriendis, et educandis, et per hoc debitum amorem et obſequium Deo exhibentes ſalvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Prov. c. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæſivit lanam & linum, &c.* per lanam enim externa bona et corruptibilia, per linum verò interna et incorruptibilia ſeu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad inſignem vitæ integritatem et verecundiam; hæ enim virtutes ſunt veſtis illa, quam ſapiens mulier ſibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit, *Byſſus & purpura indumentem ejus*, ubi per Byſſum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purperam verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè ſi ſic quærant regnum Dei & juſtitiam, omnia reliqua, quæ ad ſe ac familiam ſuſtentandam ſunt neceſſaria, copioſè adjicientur.

3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari ſtudeant jam ſæpiùs commemoratam mulierem ſapientem, quæ conſideravit ſemitas domûs ſuæ, & panem otioſa non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentiſſimè fugiant, eumque in finem ſæpiùs conſiderent, quæ tum interiori ſuæ domui, animæ ſcilicet; tum exteriori, videlicet familiæ deſint, eâque omnia ſolicitè, &

optimo,

optimo, quò possunt modo, procurare studeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ità mulieres viris suis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut, sicut Ecclesia triplici potissimùm obsequio suum erga Christum amorem probat scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ ; Ità his ipsis tribus officijs ipsæ quoque suos sibi maritos demereri studeant.

5. Singulariter illis commendet domesticorum, & liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris sapientis omnes suos domesticos duplicibus vestiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium aut munerum, quibus alere postea sese debebunt, studio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit : *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.* Prov. ult. Hortetur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quàm imperijs duris atque verberibus ad officium perducere studeant : nam mitibus promisit Christus, quod terram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint.

7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine lumbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonij jugum secum ex omni parte affert, toleranda ; alioqui enim & in hoc, & in futuro seculo miserrimas futuras.

8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendent, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim

enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum : *Date & dabitur vobis : Mensuram bonam & confertam , & coagitatam , & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Luc. 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores , verificabitur de illis , quod Salomon de muliere sapiente narrat : *Surrexerunt filij ejus , & beatissimam prædicaverunt ; vir ejus & laudavit eam : date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portis Operis ejus.* Prov. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*, & gravissimum ferè est, quod ex maritorum vel severitate , vel violentia, vel negligentia, aliisque vitijs nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & 1. suadeat, ut pro maritis suis assiduò Deum , in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitatæ prudentem Abigail, quæ marito suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequijs valde diligentes sint , sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant , v.g. cibos illis gratos præparent , dicantque se speciali affectu erga maritum illos præparasse, omnia verò mandata promptissimè exequantur, &c. sic enim amor maritorum erga ipsas crescet, & suo tempore occasio dabitur , id quod volent, impetrandi , uti in Estheris exemplo paret. 3. Suadeat , ut , dum maritus ebrius aut iratus est, taceant ; imò etiam postero die ab ipso veniam precentur , non aliter , acsi ipsæ illum offendissent ; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem mariti devinciet. Certè in plerisque conjugijs causa potissima discordiarum est, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium petenti,

petenti, vasculum naturali apuâ plenum obtulit, jubens, ut marito irato, os hâc aquâ impleret & tamdiu retineret, donec mariti ira deferbuisset, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset & sanasset. 4. Suadeat, ut, dum mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem captent, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omninò manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum, vel Virum religiosum adeant, eumque rogent, ut cum marito suo agere, aptisque medijs prudenter applicatis, ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò intereà negotium hoc Deo commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel eleëmosynas, aliâque opera offerant. 6. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cœlo ingentium extrahere studeant, nè alioqui & illis objici possit, quod S. Job suæ uxori objecit, & dici: *Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu Dei suscepisti, mala quare non suscipias?* Profectò enim stultè agunt

agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miserias, quia sic & graviùs ferunt crucem, & in altera vita nîl nisi gravissimas pœnas expectare ex ea possunt, cùm tamen per patientiam potuissent crucem hanc leviorem reddere, & simul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit ex liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat Sacerdos. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores subditorum & liberorum, sed potiùs considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga ipsas ostendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filiæ Dei? & tamen quàm parùm impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minùs à liberis vestris, ratione destitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs, quàm severitate eos corrigant, nam ut S. Prosper l. 1. de vita contempl. ait; *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Greg. in pastor. c. 35. ait: *Plerumque quos Cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condimenta compescunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex solicitudi-

ne, quam de liberis tum alendis, tum necessariâ dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant, timere Deum; Hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessariorum ad vitam mediorum defectum sint passuri; eâ enim si liberos instruxerint, audacter cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut enim Deus ipse per Psalmistam dixit: *Non est inopia timentibus eum* Ps. 33. 2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat, quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius Saaguine redemptis necessarium victum non negabit? 3. Jubeat item meminisse, quòd non tam ipsarum, quàm etiam Dei filii sint liberi earum; imò magis Dei, ut qui corpus & animam dederit; si ergo ipsæ tantopere solicitæ sunt pro liberis, neque illos unquam fame perire finerent, quantò major de talibus liberis cura ab ipso Deo expectanda erit? 4. Ostendat illis, quantum periculum & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum intereà salutem suam negligunt, & cœlestes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potiùs efficient; ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent (quò citiùs paratâ hæreditate fruantur) post mortem verò convivia instituant,

ſtituant,& turpem per decoctionem hæreditutis notam parentibus mortuis inurant.

§. 4. *Praxis Viduas inſtruendi.*

EXplicandum Viduis,quod cum marito careant, debeant ſe Chriſto offerre, & illum in Sponſum accipere. Suadeat ut Chriſto pro dote offerant has quator virtutes. 1. Inſignem vitæ honeſtatem, qua ſtudeant Chriſto ſoli placere, & ab eo viciſſim amari. 2. Conſtans ſtudium Orationis: per hanc enim ſponſo ſuo familiares fient,nec aliorum colloquia ambient. 3. Patientiam, quâ æquo animo ferant miſerias & deſolationes quas ſecum affert ſtatus viduitatis. 4. Charitatem erga liberos & domeſticos, quâ tum neceſſaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè inſtituant.

Tentationes quædam propriæ ſunt Viduis contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte, contra quam ſic eas muniat Sacerdos. 1. Oſtendat, meritò ſperari poſſe, maritum inter Electos annumeratum eſſe, proinde, ſi verè illum dilexerit,gaudere magis ipſas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam, omni deliciarum genere affluentem, fuerit.

2. Declaret etiam illis, meliùs ſic proviſum iri à marito, ſi enim, cùm in terris viveret, tantâ curâ uxori & liberis neceſſaria providebat, quantò magis in cœlis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta eſt, & major ad quævis impetranda facultas adeſt?

3. Revocet in memoriam, quoties viventem adhuc maritum in longinquas regiones nego-

tiorum causâ abeuntem ſinè dolore dimiſerint; quidni ergo etiam jam ipſius abſentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo, & cum æternitate comparati, ſunt ſicut dies heſterna, quæ præteriit) æquo animo ferant, ut ſuo tempore tantò cum majori gaudio in cœlis iterùm videant; maximè cùm ſperare poſſint, in eum locum abjiſſe maritum, in quo negotia ſua, & liberorum commoda optimè procuraturus credatur?

4. Oſtendat illis, quòd loco mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, ſanctiorem, & præterea etiam immortalem, ſummeque ſponſæ ſuæ amantem Sponſum, ipſum videlicet Chriſtum habere poſſint; ei proinde ſe deſpondeant, & tum audacter cum S. Davide Pſal. 22. dicturas: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

Altera tentatio ex ipſo viduitatis ſtatu & ſolitudine pleriſque viduis perquam ſanè moleſta oritur, contra quam ſic illas muniat Sacerdos. 1. Declaret, quantam curam ſe de viduis habiturum promiſerit Deus, nam Exod. 22. c. dicit: *Viduæ & pupillæ non nocebitis; ſi læſeritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio*, Jerem. 22. præcipit: *Viduam nolite contriſtare.* Matth. 23. c. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.* Pſalmiſta Pſ. 145. de eo dicit: *Pupillum & viduam ſuſcipiet.* Pſ. 67. *Pater Orphanorum & Iudex viduarum* vocatur, ut innuat, ſe ſpeciali ratione viduas defenſurum.

2. Illis oſtendat, quàm fideliter Deus promiſſis ſteterit, & quantam jam olim curam de illis habuèrit; in eumque finem ob oculos illis

ponat

ponat viduam Sareptanam 3. Reg. 17. ab Elia adjutam.

Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvênit. Nohemi viduam singulari benedictione impertitam. Ruth. c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit. Luc. 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos in Gazophylacium misit, præ aliis omnibus laudatam. Marc. 12. c.

3. Proponat in exemplum viduas illas, quæ, cùm possent, nubere noluerunt; quales, sunt Paula Romana; Blesilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licèt ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuit, & in Thebaidem se contulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana vidua, quæ cùm per annum & dimidium dumtaxat virum habuisset, & ab Imperatore Theodosio moneretur alium accipere, respondit: *Si Dominus voluisset, me viro nuptam esse, non tam citò me illo orbasset; quia ergo agnovit, non ampliùs expedire mihi Conjugium, conjugem abstulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potiùs, quàm tristari; meminisse quoque lubeat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana usa est, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus est: si bonus, vexabit semper timor mortis illius; si verò malus, expedit*

pedit mihi magis malum hoc non experiri.

Tertia tentatio provenit ex ſolicitudine de victu ſibi & filiis procurando; contra hanc muniat eas, partim iis mediis, quæ ſuprà pro ſimimili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis, quæ infrà contra pauperum tentationes afferentur; ſpecialiter verò hic proderit in memoriam revocâſſe illam hiſtoriam de vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram B. Virg. duxit, eique omne in illas jus maternum tranſcripſit. Quo facto vix egreſſæ templo ſunt, cùm obvius illis juvenis factus plenum pecuniá marſupium offert, ſeque patri eorum mortuo has pecunias debere aſſerit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea veſtem filiabus honeſtam confici curat; cùm autem vicini itâ veſtitas viderent, & talem pecuniam ex quæſtu impudico comparatam ſuſpicarentur, mater de infamia filiarum ſollicita ad templum properat, & B. V. hanc neceſſitatem commendat; & ſanè iterùm auditæ ſunt preces. Nam die quodam feſto, dum filiæ ante domum ſedent, adeſt de cœlo Angelus, & in conſpectu multorum roſas virginibus tradit, dicens, eas ab ipſarum cœleſti Matre in teſtimonium illæſæ virginitatis miſſas fuiſſe. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum monaſterium ædificavit, & utrique has virgines præeſſe voluit. Ita refertur in ſpeculo Exemplorum. d. g. exemplo 117. Et ex Apparatu videri poteſt v. *Conſolatio divina*, quomodo illa Viduis aderit, ſi ad eam fidenter confugiant.

§. 5.

§. 5. *Quomodo, & de quibus instituendæ Moniales, & Virgines.*

SUadendum, ut ſæpe recolant illam S. Bernardi ſententiam: *Ad quid veniſti?* Ac proinde Mundo generoſè valedicentes, ſolum Christum pro Sponſo eligant, certoque ſibi perſuadeant, quidquid ſponſa in Sponſo ſuo vel exoptare poſſet, id omne illas in Christo infinities perfectiùs reperire; ideòque meminiſſe eas jubeat ſententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. c.7. prolatæ: *Quæ nupta eſt, cogitat quæ mundi ſunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt,* ut ſit ſancta *& corpore & ſpiritu.* Audiant ergo & implere ſtudeant conſilium in ſimili negotio viduis à S. Auguſtino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum; placete illi ex illo; vivite cum illo, de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis ſtudium, ad obedientiam, modeſtiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè ſponſam Chriſti decent. Porrò tentationes ipſarum ad quatuor ferè ſpecies revocari poſſunt

Prima oritur ex ſolitudinis religioſæ tædio; contra hanc ſic illas muniat. 1. Proponat illis exemplum aviculàrum incluſarum, quæ initio quidem ſolitudinis impatientes exitum ubique ſollicitè quærunt, ſed paulò poſt ſolitudini aſſuetæ, adeò delectantur illâ, ut neque aperto etiam oſtio exeant; idem ergo ipſas ſperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior eſt gratia divina, quàm conſuetudo.

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque uxores in ſæculo ſolitariæ domi reſideant,

& intereà mille crucibus & curis oneratæ gemant, & felices virgines Deo consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obtigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt.

3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quòd Deus ità illas incluserit; ut enim venatores accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam insectatus, nobiliorem dimittat; ità Deus obvelat oculos mentis & corporis monialibus, ne videant, & Deũ amare omittant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant; ità Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tantò pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum.

4. Meminisse jubeat, quid Sponsus ipsarum per Oseam c.2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine JESUS est, & esse cum JESU Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib.1. cap.20. sic loquentem: *Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur ex defectu temporis ad orationem; quandoque verò ex consolationum, quas in precibus sentire cœpiunt, carentia. Contra hanc sic illas muniat. 1. Ostendat illis meliorem esse & gratiorem Deo obedientiam, quàm victimas orationis & sacrificia laudis.

Certè

Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequium ipsi præstaret; ità nec hominis grata Deo oratio esse potest eo tempore, quo Deus aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiæ orationem esse; sic enim S. Augustinus super Ps.150. Cùm quæsiisset, quomodo res ratione carentes à S. David ad laudandum Deum invitatæ laudare ipsum possint, respondit, in eo, quòd ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subjicit S. Doctor: *Vis semper laudate Deum? benè fac omnia, & laudasti Deum.*

Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quas in oratione sentiunt, si propter obedientiam relinquantur, per obedientiam meliùs recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo; quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus Dei voluntatem se implevisse advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cùm Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quò obedientia vocaverat, abjisset.

Secundò illis, quæ desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus Dei, multoque gratiores Deo, charioresque esse animas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè

chrè aliquando Deus personæ cuidam deside-ranti scire, quænam animæ Deo charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in Speculo exempl. V. *Tribulatio exem.6.* videre est. Viderat illa persona Christum ad altare stantem, & infrà tres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus est, & posteà SS. Corpus suum tradidit. Subinde ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, simulque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantùm, sed etiam verberibus eam plurimis afflixit, & tum demùm SS. Corpus suum præbuit. Cùm autem persona illa hujus visi explicationem peteret, respondit Christus, primam quidem Monialem sibi charam esse, sed quia non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam ipsi, ac secundam, ut quæ etiam duriùs ab ipso tractata, ab ejus servitiis non desinat; verumtamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideò tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversis rebus sese ab ejus amore, & *servitio permittit absterreri*,

Tertia tentatio oritur ex eo, quòd à Superioribus non videantur amari, ideòque non applicentur ad honorifica officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem sic eas muniat. 1. Proponat exemplum Christi, qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus erat parentibus suis.

2. Jubeat meminisse ad quem finem venerint in Religionem? nonne, ut eligerent abjectæ esse in domo Dei sui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo sibi

occasio-

occasionem offerri finis sui obtinendi, & eâ sedulò utantur.

3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate Dei, illumque à Deo copiosiùs honorandum, qui officium ab eo impositum perfectiùs impleverit, perinde ac in comœdia non attenditur, quam personam egerit actor, sed quàm bene.

4. Ostendat illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minùs periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & præmii per eam perdendi. 2. Purior est intentio; & hoc ipso major à Deo benedictio. 2. Minoribus talentis ad ea opus est. 4. Curas minores requirunt. 5. Consolationes divinæ in iis sunt frequentiores. 6. Proximus magis inde ædificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, subditos offendant. 9. Securiùs possidentur; quia pauci sunt, qui ambiant illa.

5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magni faciendam, aut magis appetendam, quàm cum Deo; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in hac tentatione constitutæ imitentur Rachelem Monialem; quæ, cùm à Judaismo ad veram Fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrientibus; ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem, aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quàm si ad portam cum aliis

fuisset

fuisset locuta, uti in Spec. Exempl. V. Maria ex. 10. videre est.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis; quæ, ut leviùs ferret vexationes parentum & domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

Quarta tentatio oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat.

1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysii; quo dicere solebat, nimiùm de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis: qui enim se nôrit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversùs errata quotidiana hâc oratione utebatur: En mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tum quiescebat.

2. Persuadeat illis, quòd, quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamsi sæpiùs ex infirmitate caderet; certò tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret: ità & animam, quæ tendit ad cœlum, certò eo perventuram, licèt quandoque in peccata venialialabatur, modò resurgere citò conetur.

3. Pari modo persuadeat illis; quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potiùs condolet, quàm indignatur; ità Deum quoque animæ ex infirmitate cadenti, non modò

modò graviter non indignaturum, ſed potiùs condoliturum, mediaque ad infirmitatem curandam ſuppeditaturum.

§. 6. *Praxis juvandi & conſolandi Pauperes.*

INſtruendi ſunt pauperes, ut ſortis ſuæ vilitate non affligantur, ſed cum gaudio inde ſibi meritum & coronam acquirant.

1. In hunc finem proponat exemplum Chriſti; qui, ut S. Paulus 2. ad Corinth. c.8. ait: *Propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives*; ſi ergo ſolatium eſt miſeris ſocios habere, quantum erit ſolatium pauperi, paupertatis ſocium habere ipſum Deum?

2. Revocet illis in memoriam, quot millia ſapientiſſimorum virorum & ſanctiſſimorum ſponte amplexi ſint paupertatem, ut eſſent ſimiliores Filio Dei; quidni ergo & ipſi gaudeant, ultrò à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quæſierunt?

3. Jubeat meminiſſe, vitam noſtram ſimilem eſſe comœdiæ; ut ergo actor libenter per diem perſonam mendici vel ruſtici gerit, ſi ſperet inde ſe Regi, Aulicisſque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ità & ipſi libenter vilem ſuam perſonam per unicum vitæ diem ſuſtineant, ut Deo cœlitibuſque magis placeant, & merita ſua multiplicent.

4. Oſtendat talem & tantum eſſe quemlibet hominum, qualis & quantus eſt apud Deum, atque adeò illum eſſe in hac vita digniorem, qui ſanctior eſt; hanc ergo dignitatem obtinere cùm in ipſorum ſit poteſtate, cur doleant,

ſe

ſe falſâ gloriâ honoribuſque carere?

5. Demonſtret, quòd Deus divitias illis non dederit, ſpecialis favoris loco habendum. Indicium enim eſt, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promiſit: etiam ipſos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos eſſe, & annos ſuos in vera pace tranſigere. Ad quem finem proderit narrare hiſtoriam de fabro illo ferrario, quem cùm vicinus dives toto die cantantem audiiſſet, quoddam marſupium pecuniâ plenum in officinam conjecit; quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia ſervanda & augenda, à cantu abſtinuit, neque eum reſumpſit, donec vicinus detecto conſilio ſuo pecuniam repetiit.

Altera tentatio, eaque gravior oritur ex timore de victu & veſtitu quotidiano parando; contra quam ſic muniat eos. 1. Declaret illis quantam Deus ſemper curam ſe habiturum pauperum promiſerit, & actu habuerit, ut meritò S. Pſalmiſta Pſ.10. dixerit, quòd oculi ejus in pauperem reſpiciant; diligenter ſcilicet conſiderantes, ne aliquid ei deſit; *nam illi derelictus eſt pauper*, eodem teſte Pſ.9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teſte Menandro Epiſt.28. pauperes æſtimabantur Deorum eſſe. Quàm verò fideliter ſteterit Deus promiſſis, id unum indicio ſatis eſſe poteſt, quòd S. David dicat Pſ.36. *Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem. Divites eguerunt & eſurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm ſi cives, quotieſcunque re aliquâ indigerent, ad eum confugerent, eam-

que

que audacter peterent ; quis civium foret , qui non sæpissimè , imò assiduò ad ipsum confugeret ? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem , tum propter limitatas divitias fallere posset. Cùm ergo Deus summè verax & potens simile decretum promulgari jusserit , imò ipse promulgaverit , dum dixit : *Petite & accipietis , &c.* Joan.16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit ?

Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda. *Primus* est , quòd *homo* sit : si enim Deus lilia agri , & volucres cœli tam sollicitè nutrit ; an ipsius hominis , propter quem omnia illa condidit , non majorem rationem habebit?

Secundus titulus est , quòd *redemptus* sit : quis enim ovem , aut equum , aliudve animal, quod magno pretio emerit , fame perire sinit ? quantò minùs ergò Deus hominem pretioso Sanguine suo emptum & redemptum necessariis ad vitam subsidiis destituet.

Tertius est , quòd sit *Christianus* : quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit : quâ charitate & solicitudine illis manna de cœlo tot annis , coturnices , aquam de petra providerit ? & Christianis , qui veri Israëlitæ sunt , quorum illi figura erant , victum quotidianum negabit ? aut certè populo se sequenti per tantum miraculum panem datum credemus ; & Christianis non corpore , sed animo , non pede , sed affectu , non gressu , sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus , necessaria alimenta negaturum existimabimus ?

Quartus titulus est , quòd *Servus* sit : quis nescit, quantâ curâ victum subministremus etiam brutis servientibus nobis ? si verò servum nacti

sumus

simus fidelem & utilem, quàm ægrè dimittimus? An igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servum suum David protexerit, & conservarit? quàm sollicité Eliam per corvum aluerit? quàm liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit?

Quintus titulus est, quòd sit *Amicus* Dei: quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit, amicorum omnia esse communia? si ergo Deus hanc consuetudinem adeò servare decrevit, ut etiam seipsum amicis suis dare statuerit, an in quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus credetur? Certè ad fiduciam orationis adhortaturus, amici panem iteratò petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facilè quid negari possit petenti.

Sextus titulus est, quòd sit *Filius*, si enim ipsa etiam bruta tam sollicitè pullos suos alunt; an Deo hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & quis dubitabit, an Deus sustentaturus sit, quibus dixit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quòd si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui.* Isaiæ 49.

Septimus titulus est, quòd sit *Sponsa* Dei: quis unquam audivit, sponsam regiam à sponso desertam esse, si illa bene se gesserit? Certè Assuerus Estheri dimidium regni obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victum tantùm petiisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, certoque promittat, iis fiduciam auctum iri; si enim, qui litteras septem

tem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Rex promissis staturus esset; quantò minùs de Deo, qui septem hos titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari curâ curent pauperes, ut mandata Dei servent, orationem frequentent, patientiam in adversis non deserant; de cætero omnem solicitudinem in Deum conjiciant, & eum ipsi in ore ac mente assiduò habeant.

§. 7. *Quo modo agendum cum Consuetudinarijs, & obstinatis peccatoribus.*

SAcerdoti hic imitanda est Christi mansuetudo & patientia, quâ peccatores expectat & recipit. Illius ars & industria non est posita in eo ut tales statim sine absolutione dimittat, sed ut congruis medijs & motivis tales efficiat, ut meritò absolui possint. In hoc, non in illo, consistit labor viri Apostolici.

Primo loco ad illorum animos emolliendos adhibenda est sincera ad Deum precatio pro eorum salute. Juvat etiam benigna conversatione, aut etiam obsequiis animos eorum disponere ut monita salutaria facilius recipiant, quod S. Xaverio familiare fuisse in ejus vita narratur.

2. Si legere norunt, suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores muti multò efficaciùs plerumque persuadent emendationem, quàm ii, qui in cathedris cum strepitu detonant.

3. Specialiter illis commendet affectum & fidu-

ciam

ciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpiùs ad honorem illius Orationem Dominicam, vel Salutationem Angelicam recitent; eum in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit: *Quilibet poterit respirare in spem veniæ offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria meæ Passionis cum fide recta & vera pœnitentia.* l.4. Insin. diu. piet.

4. Simili modo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Suadeat ergo Sacerdos, ut hanc S. Virginem peccator, cum quo agit, variis obsequiis demereri sibi studeat, maximè singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus festis confitendo, per diem integrum, maximè verò Sabbati, abstinendo ab illo vitio, quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historiâ ostendere, quàm salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, v. g. illi militi, cui diabolus servi specie assumptâ per 14. annos servierat, occisurus illum, si vel semel Salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen posteà B. V. patrocinio & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis detectâ, egregiè resipuit. Uti fusiùs in Spec. Exempl. V. Salut. Angel. ex. 5. refertur. Alius verò, qui Sabbato virginis Mariæ nomen habentis pudori amore beatissimæ Dei Matris pepercerat, in torneamento occisus, contritionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit. Ibid. V. Horæ Canonicæ ex. 4.

5. SS. Eu-

5. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit omnibus modis persuadeat; ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, qui tribulant peccatorem, vitiorum habitus. Ibi humanus Sanguis latet, qui si hauriatur à peccatore, à morbo caduco ad peccati lapsum impellente eum liberabit. Expertus hanc efficaciam est miles ille; qui concubinæ amore implicitus, cùm S. Bernardi suasu in agone constitutus SS Eucharistiam recepisset, adeò mox mutatus est, ut summè eam detestatus sit, quam summè priùs deperierat, uti fusiùs in Speculo exempl. V. Attritio videre est.

6. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit; dum illi suasit, ut triduò tantùm ad honorem SS. Trinitatis à familiari sibi vitio abstineret; quod cùm ille fecisset, suasit S. Bernardus, ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret; quo consilio observato, ità ille immutatus est, ut etiam sinè pacto ullo deinceps abstinere statueret.

7. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophetæ, parabolæ, vel etiam historiæ propositione, ipsi status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere; quod tamen ab initio dissimulanter admodum faciendum est, ne artem mox advertens, difficulter capiatur. Parabolæ autem vel historiæ tales possunt esse. 1. Narret ex Acroamatis Jac. Bidermanni historiam de filio, qui in vineam ire jussus, patrem in itinere invadens dejecit in terram, & cultro interemit. Inferat subinde, hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eodem libro historiam de muliere illa, quæ

quæ captivum maritum testudinis suæ auxilio ex Turcica captivitate liberavit; fingatque, eam posteà domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: Inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties rabulis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali parabolâ propositâ expectet, quid peccator judicet; & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpiùs à Rege monitum, jamque excludendum ab aula, amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen resipere, sed in antiqua peccata frequentiùs labi; an hic ulteriori amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde peccatorem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam cum Deo reductus, necdum tamen resipiscat. Fingat hominem aliquem eo insaniæ redactum esse; ut ultrò vestes exuens porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitarit, siliquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volutarit, vomitum resorbuerit, &c. Inferatque, peccatorem esse talem; bestiisque se assimilare. 6. Fingat esse aliquem, qui testamentum, quo ingens hæreditas ei transcribebatur, vili pretio vendiderit: & ostendat talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat. 7. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commissa sit, eâque insuperabilis, vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui

arcem

arcem animæ diabolo tradat. 8. Fingat, comicum fuisse; qui, cùm pollicitus fuisset comœdiam exhibere, atque ideò Regem cum tota aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auspicatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

8. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium creare possit Deo & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eum in finem proderit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè conversis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magdal. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ, &c.

§. 8. *Quo modo inducendi qui Inimicitias deponere nolunt.*

Difficilis est curatio hujus morbi, quia instar ulceris intimis præcordiis infixa hæret inimicitia: & ferme quisque suam iram & indignatiam justam putat, & culpam totam in suum inimicum reijcit. Hinc consultum est ut Sacerdos tamquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendum aliqua signa saltem communia mutuæ benevolentiæ, ut est salutatio, alloquium, aut congressus mutuus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes dispelli, dum unus experitur alium non esse à se tam alienum, quàm existimabat. Ostendat etiam pacis Mediator se Adversarij causam non agere, sed potius velle ipsius bono, saluti, & tranquillitati consulere.

1. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Christi, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Luc. 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus

vibus tam liberaliter ignovit, tu servus illius minoribus non ignosces? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cùm enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipsum offenderant, daret; respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cùm Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit?

2. Ostendat, quàm necessarium sit, ignoscere inimicis, eò quòd alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius adferre, v.g. de Sapritio Sacerdote; qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutatâ mente diis immolavit, uti apud Surium 9. Februarii videre est. Aut de muliere; quæ cùm in turba hominum ab adolescente leviter impulsa, & humi prostrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negasset, à dæmone inspectantibus omnibus abrepta; & in puteum dejecta est, uti S. Bernardinus Senensis S. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ, quia dimittere noluit, in morbo, dum ei SS. Eucharistia pro Viatico offertur, vultum avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ità Deus avertet nunc vultum suum à me.* Hæc dicens obiit. *Spec. Exempl. V. Dimittere, ex. 6.* Aut de illo, qui cùm esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec pepercit, neque parcam. ib. ex.* 4 Quòd si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret; posset terribilem illam historiam de Nobili illo

Cordubensi narrare; qui quia fictè tantùm veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus sepulchrum deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre; quo facto deturbatum cadaver in fossam, videri desijt, uti fusius legere est in *Pædag. Christi.p.2.cap.15.§.2.*

3. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit ijs, qui inimicis ignoverunt; nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, post condonatam hostibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris cædem, ad Christi effigiem orantibus, visus est Christus, viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom. 2. anno* 1051. testatur. Mulieri verò cuidam, quæ occisorem filij in domum susceperat, ità Deus rependit hanc gratiam, ut & filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret. ut Faber in *Festo S. Steph. conc. 3. n. 3.* refert.

4. Declaret; quàm præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter ignoscat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum, juxta illud Christi: Matth. 6. *Si miseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur?* ib. c. 5. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret, ut aliquot milliones debitorum ipsi remitterentur? 2. Ingens præmium in cœlo sperare potest; si enim majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium responsurum, sicut maxima in eo & difficultas reperitur. 3. Etiam majorem sibi honorem & famam comparare potest ignoscendo; si enim magnam sibi obvenisse gloriam crederet, si exercitum multis millibus constan-

tem superâsset; an non majorem obtigisse dicet, si victoriam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est.

5. Ostendat illi, quòd inimicus sibi potiùs; quàm ipsi nocuerit: similes enim sunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samsonis, quæ, dum segetes Philisthæorum accendunt, seipsas etiam peremerunt; similes sunt unicorni, quæ dum aliam cornu appetit, seipsam ità arbori affigit, ut extrahere illud non possit; similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferienti, qui se potiùs destruit, quàm lapidem; similes sunt apibus, quæ dum alijs aculeum infigunt, se perimunt; similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius suos consumunt, quàm lapidi noceant; similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clariùs facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

6. Ostendat, quàm multorum bonorum occasio illi sit inimicus; illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi; si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmij obtinendi; si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus sese opponunt, atque adeò occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quantò majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quàm materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè quærùntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & instrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum:

dum : an non enim ut sic exosculabitur potiùs manum, aut legatum Dei tam paternè castigantis ? Aut certè hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulsum, aut morbo suo : an non ut sic potiùs condolebit ipsi, quàm irascetur ?

8. Ostendat, quòd si velit vindictam de hoste capere, non possit id meliùs facere, quàm si totam suam causam Deo committat; sic enim ipse Deus petijt : *Mihi vindicta, & ego retribuam.* ad Rom. c. 12. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quòd nullâ re magis se vindicare ab inimico possit, quàm si nihili faciat injurias ejus; ità enim docet S. Hieronymus in Epistolam ad Hæbreos, dum ait : *Nihil ità confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

Consultum est, etiam inducere alios Amicos quibus ipse specialiter fidit, ut de adversario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium sibi præstitum esse, bene de ipso locutum, & conando in rebus agendis aliquod cum ipso commercium inducere : debent enim ad hujus morbi intestini curationem varia remedia tentari.

§. 9. *Quo modo juvandi qui in aliqua Tribulatione versantur.*

EXponendum primò, Nihil sine voluntate Dei nobis contingere, testante Scriptura *Ecclesi. cap. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Deus autem noster est Pater benignissimus, qui omnia ad utilitatem nostram disponit, & solus novit quid nobis expediat.

pediat. Nec omittet ſuo tempore ſuum nobis auxilium, & ſolatium præſtare : qui dicit juſto, *Cum ipſo ſum intribulatione*, & D. Paulo, *Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Oſtendat Tribulationes eſſe ſignum filiorum Dei & prædeſtinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente. *Fili mi, noli negligere diſciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, caſtigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex teſtimonio S. Raphaëlis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Et ex Praxi amãtium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apoc. 3. ait : *Ego quos amo, arguo & caſtigo.* 4. Ex revelatione Dei, quâ quondam revelavit S. Gertrudi, quòd, quando Dominus nihil inveniens in homine, propter quod placitâ dignatione ipſum adeſſe deceat, tribulationes vel moleſtias tam corporales, quàm ſpirituales eidem immittit, ut inde habeat opportunitatem manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit : *Iuxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Bloſio teſte in conſolat. Puſill.* quod, quemadmodum annulus eſt ſignum deſponſationis, ità adverſitas humiliter propter Deum tolerata, ſit veriſſimum ſignum divinæ Electionis, & quaſi deſponſatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quiſque confidenter dicere poſſit : Annulo ſuo ſubarrahavit me Dominus meus Jesus Chriſtus. Quod ſi inter ipſa adverſa poteſt dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, jam tanquam ſponſa amabilis coronam obtinet à Domino; quia gratitudo animi in adverſis eſt ornatiſſima atque pretioſiſſima corona animæ. 5. Ex teſtimonio Dei; quo S. Franciſco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur.

batur, esse arrham thesauri cœlestis, qui ipsi olim offerendus esse; uti in *Spec. Exempl.* V. *cœl. gloria ex.* 8. refertur. 6. Ex omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrij. Certè, quò sanctiores fuêre, tantò magis tribulationibus vexati sunt.* 7. Ex figuris varijs. nam Electi Dei sunt lapides, qui superædificandi suo tempore super lapidem Angularem Christum crescent in templum Dei, ergo in hac vitâ poliri malleo tribulationis debent. Illi sunt triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo priùs flagellari & excuti debent. Illi sunt uvæ ex Christo, tanquam verâ vite prognatæ, ergo oportet torculari eos subjicere, ut gratissimum virtutis succum porrigant. Illi sunt holocaustum & victima Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur. *Josue.* c. 2. Tandem est similis signo Tau, per quod olim. *Ezech. cap.* 9. notati ab exitio servabantur.

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi exemplum & SS. Passionem ob oculos ponat sibi. Hinc enim mirum robur & solatium oriri, colligitur. 1. Ex ipsa Christi revelatione; cùm enim quædam persona vehementer afflicta esset, hanc audivit vocem, surge & cogita vulnera mea. Fecit, & mox se consolatam invênit. uti in *Fasciculo Myrrhæ P. Caraffæ* refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: *Omne asperum*

rum intinge in latus meum, & erit tibi dulce. ibid. Unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro pani similem, qui, ut facilè per patientiam concoqui possit, in SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 3. Ex æquitate: non enim est major servus domino, neque discipulus supra magistrum; neque membrum pedis melius est capite: si ergo Christum oportuit pati, & ità intrare in gloriam suam, quantò magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cœlum tendere debebunt: Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret; respondit: *Arca Dei, & Israël, & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Ioab, & servi Domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multò magis Christianus simili modo se alloquatur: Dominus meus in toto Corpore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam: Et ego quidem justè, ipse verò quid fecit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo: 4. Ex experientia colligitur hujus medij efficacia. S. Elzearius Comes, cùm uxor illius patientiam miraretur, respondit illi: *Noveris me interdum sentire aliquam in animo adversus infestantes me indignationem; sed illicò me converto ad cogitandas injurias Christo illatas, dicòque mihi ipsi eum imitari cupiens: Etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ Dominus tuus, & plura, & majora perpessus est, certòque habeas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè sit tranquillus.* Surius 27. Sept. 5. Colligitur

ligitur ex simili : sicut enim amaræ pilulæ, dum hostiâ involvuntur , faciliùs sumuntur ; ità & tribulationes , si eas memoriâ Paßionis Christi velut hostiâ involvamus. Sicut etiam erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit ; ità anima Christiani in SS. vulneribus quærere deberet.

4. Hortetur , ut sæpe ad præmia tribulationibus promissa animum afflictus convertat , revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 8. *Non sunt condignæ paßiones hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur in nobis.* Si ergo urinatores in aqua se promptè conjiciunt , & gladiatores verbera contemnunt , & milites pericula alacri animo subeunt ; bajuli onera læti portant , ut vilem mercedem & præmium consequantur ; si Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris multitudine erga Rachelem ; quidni multò magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amore & spe tanti præmij , quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit ? sic Christus proposito sibi gaudio sustinuit Crucem. sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos. sic Christus Apostolos excitavit : *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Matth. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit : *Francisce, si tota terra esset aurum , & mare ac flumina & fontes essent balsamum , & omnes montes , collesque ac lapides essent gemmæ ; & tibi alius thesaurus, longè his pretiosior daretur pro infirmitate , an non gauderes ? Ecce hic thesaurus est vitæ æternæ , quam tibi reposui. Et ex nunc te investio ; & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri.* Spec. Ex. V. *Glor. cœl. ex.* 8. Diabolus quoque aliquando fassus est , se libenter omnia tormenta damnatorum

rum usque ad extremum Judicij diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret: quid non tolerandũ ut æternùm videatur: Sicut ergo vadantes flumen, sursum oculos erigunt, nè titubantes prolabantur; ità nè inter tribulationes labamur, consultum est, ut ad cœlum oculos mentis erigamus; nam, ut S. Isidorus ait: *Qui futuræ vitæ præmia diligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo sit in hoc mundo sine afflictione, nam, uti Job. 14. ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miserijs.* Ergo satius est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, lætiùs feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucen majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, jacturamque summæ mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant. *Hinnulus*, inquiebant, *sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat; quas cùm videret in pace degere*, ait: *Hic deinceps vitam meam pacificè transigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt. Quos cùm hinnulus ad immolandum trahi audisset, cum suspirio exclamavit: Heu mihi, ut video, nullus locus à persecutione immunis est; sed tamen omnibus perspectis, meliùs est hic manere, & in obsequium Dei pati, quàm in escam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus iste significat.

6. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel purgatorium meruerit. Sic enim omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, si tota pœna in hanc converteretur,

& præ-

& prætereà ingens pro eo fortiter exantlato præmium offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possent; & tamen erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset, maximè cùm in præmium ipsa beatitudo promittatur? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat, quia cognitionem sui, & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus ad omnes tribulationes, & omnes perquam leves efficiet.

7. Demonstret frustraneum esse mœrorem ad malum leniendum; nam ut eleganter S. Chrysostomus ait homil. 5. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte, aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum, quasi morbi illius remedium. Sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias ægritudines. v. g. pecuniâ quis mulctatus est, doluit; non emendavit: filium amisit, doluit; non resuscitavit mortuum: contumelijs affectus est; non revocavit contumeliam: infirmatur, dolet; morbum non aufert, sed auget. Sed peccat quis: tristatus est, peccata delevit. Ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum, à quo nata est: ideò ut tinea ipsum corrodit & absumit.*

§. 10. *Quo modo Consolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus est.*

1. SIc afflictum apte alloquêris. Tres tantum possunt esse causæ te affligendi dolore ex tali morte: vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum: ex nulla autem hic parte dolendum est. Nam 1. si Deum attendamus: ille jure suo repetijt quod suum erat: si ergo, cùm depositarius repetit deposi-

tum suum, volentes reddimus; cur si Pater cœlestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus & queramur? Præterea, si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus; si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Blesillæ.) *Bonus est Deus; & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur; plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.* 2. Si ipse defunctus attendatur; vel bonus is fuit, & bene defunctus est, vel malus fuit, & malè obijt: *Si bene,* lætandum potiùs est, quàm tristandum; nam ut S. Chrysostomus Hom. 23. in Matth. ait: *Illum abijsse in prata florentia cùm putes,* ingentes cur adversùm te suscitas fluctus *tempestatis? hic autem fluctus præsentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandùmque hoc caduco mortalique regno filius tuus abijsset, nolles eum indè redire, ut ipsum videres: nunc verò cùm ad meliora, majoràque regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare; reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.* Præterea, si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses; & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres, vellèsque eum in carcere retinere? minimè profectò, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cœlestia; & tu eum ab his impedire velles? *Si* verò *malus fuit,* dolendum iterum non est; quia pejor evasisset, si diutiùs vixisset, atque adeò majorem pœnam incurrisset: quod Deus prævidens rapuit illum,

unde

unde Tertullianus c. 9. de patientia. *Christum lædimus*, inquit, *cùm evocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minùs amant amicum tuum, quàm tu; & tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt; neque tu etiam, si aliquando veneris eò, aliter facies: cur ergo non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi quondam facturus es? 3. Si seipsos afflicti attendant, necdum habent causas dolendi, nam loco amici hujus aut filij, ipsum Deum habent, qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illi dici potest, quod Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij?* Nimirum vanum auxilium & solatium illis subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio non acquiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit defunctus; quantum impedimentum in divino servitio: hoc certè agnovit Melania Iunior, de qua S. Hieronymus scribit, quod calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdiderit filios; quo tamen in casu lachrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi pedes devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: Expeditiùs tibi nunc servitura sum Domine, qui tanto me onere liberasti. Tandem ostendat, cùm spes sit, defunctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quòd ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimùm ipsorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis caruerint sine dolore, antequam ij nati essent;

cur ergo non etiam nunc carere possint, cùm ij ampliùs non existunt? Imò in cœlis magno gaudio expectant ipsos, & ipsorum patrocinium suscipiunt.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre; quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, matris Machæbæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorosæ, quæ septem filios martyrio affici coram spectavit; Mauritij, qui ad singulos ictus, quibus filij interimebantur, exclamavit: *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. 11. *Modus Disponendi eos qui gravem Bonorum jacturam fecerunt.*

1. OStendat bona quæ amiserunt à Deo ipsis donata fuisse: nam omnes nudi in hunc mundum venimus, & nudi inde exibimus. Non est igitur ægrè ferendum, quod Deus illa pro arbitrio abstulerit. Sed potius cum maximo animæ suæ lucro dicat cum S. Iobo cap. 1. Dominus dedit, *Dominus abstulit, sit nomen Domini Benedictum.*

2. Imo ostendat talem jacturam sæpe esse signum divinæ dilectionis. Nam sicut vinitor amputat vites, quas diligit; & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei amputat; & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum lædat; & Dominus ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur: ità Deus iis, quos amat, temporalia subtrahit bona.

3. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat Deus per hanc jacturam puniendo; quæ enim adultera non clementer secum agi existimet, si maritus tantùm adulterum auferat; & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc ablatio-

ablationem, non modò in gratiam eam recepturum, ſed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit Deus, divitias ab anima, cum quibus ſpirituale adulterium commiſerat, auferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehenſa, dicere audet marito: relinque mihi adulterum, ut pergam cum eo jus tuum lædere; quomodo anima divitias ablatas repetere à Deo audebit?

4. Demonſtret, ingens illis beneficium eſſe collatum per divitiarum ablationem; ſi enim divitiæ ſunt ſpinæ ſuffocantes ſemen verbi divini, ſi ſunt laqueus diaboli trahens in ſempiternam mortem, ſi ſunt cancer ad vitalia animæ ſerpens, & mortem cauſans ſpiritualem; ſi ſunt lapis animam pondere curarum & peccati opprimens; quidni magnum ſibi beneficium collatum exiſtimabit, à quo hi laquei, & ſpinæ ablatæ ſunt; cui cancer iſte ſinè ſciſſione ademptus eſt?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, ſcilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœleſtia gaudia, quæ ipſis invitis auferri non poſſunt, uti nec ipſe Deus, ſic certè leviter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Chriſtianorum, ad quos S. Paulus Hebr. c.10. ſcribit: *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Quis non libenter agrum ſuum grandine deſtrui ſineret, ſi grando aurea eſſet? talis autem grando eſt tribulatio, quia per illam regnum cœlorum emimus. Jubeat ergo meminiſſe illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua* (offerentes pecunias, quæ ipſis vel à magiſtratu, vel ab hoſte auferebantur) *venientes autem*

tem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

6. Denique jubeat sperare, quòd, sicut Dominus Jobo duplicia restituit, ità & ipsis possit, & verò etiam velit (si ità ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; certè necessaria non negabit, juxta testimonium scripturæ: *Iunior fui, etenim senui: Nunquam vidi justum derelictum, aut semen ejus quærens panem.*

§. 12. *Quo modo Instituendi sunt qui in Fama aut Honore grave detrimentum acceperunt.*

INfamiæ apprehensio quantum fieri potest diminuenda: plerique enim plus sui Honoris se amisisse putant, quàm re ipsà perdiderint. Imo multi circa ablati Honoris meras umbras versantur.

Sed etsi pateat Honorem alicujus facto, maledicto, aut calumnia verè læsum fuisse, Jubeat considerare an ipsius honor pluris faciendus sit quam honor Dei? Sicut ergo Deus hominum blasphemiis, injuriis, & peccatis contra se factis nihil turbatur, sic multo minus debet homo conturbari aut contristari, cujus honor infinities minoris est momenti.

1. Ostendat illi talem & tantum esse quemlibet, qualis & quantus est in oculis Dei; parùm ergo curandum esse, quiquid de illo sentiant homines: neque enim propterea æger esse quis incipit, si alii ægrum dicant; neque Sol splendorem suum amittit, si aliqui obscurum eum esse asserunt; neque propterea, quòd aliqui asinum, leonem vocent, talis erit. Verbo, si cuncta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitiosissimè possent, quid ipsi noceret, si omnino transire permitteret, nec plus,

plus, quàm festucam perpenderet? nunquid vel unum capillum extrahere possent? uti rectè Thomas Kempensis l. 3. c. 46. discurrit.

2. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata sua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum se agnoscat: sic enim haud difficulter contemni & infamari se sinet; quis enim ægrè fert, si in nihilum verba contumeliosa jaciantur? quis indignatur, si de sterquilinio, de stulto parùm honorificè homines loquantur?

3. Ostendat illi tantam esse dignitatem, si quis injurietur & contemnatur, ut erubescere potiùs deberet, quòd Deus ad talem dignitatem eum evehat, quid enim dignius; quid magis majestate plenum, quàm ipsi Christo orbis Servatori similem fieri? quantopere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proprii filii sui dono mitteret, eamque induere juberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem contemni & injuriis affici sinit.

4. Ostendat, quàm nihil proficiat, mutuas injuras & convitia reponendo. Id profectò eleganter hâc similitudine declaravit S. Chrysostomus c. 5. in Epist. ad Thessal. *Convitiatus est quisquam? vituperavit? tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quòd, quando è regione directè duæ januæ oppositæ sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil efficiat flatus, sed plurimum de illius robore præcidatur? Ità & hic duæ sunt januæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probro afficit: Si tuum occluseris, & spirationem non dederis, omnem istum flatum extingues; si verò aperueris, effrænis reddetur.* Dicat ergo, quisquis injuriam passus est: *Posui ori meo custodiam: cùm consisteret peccator*

cator adversum me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis. Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quòd sic magis se vindicet de lædente; nam, ut S. Ambrosius lib.2. de offic. c.3. ait: *Si taceas, si dissimules, solet dicere* (convitiator) *quid taces? loquere, si audes; sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur; victum se reputat, illusum, posthabitum, ac irrisum. Si respondeas; superiorem se factum arbitratur; quia pacem invenit.* Secundum est, quòd ipsâ taciturnitate famam sibi hominis virtuosi faciat, quâ famâ non potest esse præstantior; sicut enim si dolium percussum, sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus; si verò non resonet, plenum esse dicimus, ità plenos gratiâ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.*

5. Non parùm etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos, &c. quod medium S. Basilius hom.10. de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus puer te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd si phrænesi captus, & sensu excidens verba vitæ incomposita & stulta minimeque vera dicat, misericordiâ potiùs, quàm odio dignus erit.* Hoc medio usus est Christus, dum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Luc.23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dixit: *Moverer, si judicio hæc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.* Prætereà lingua alienâ loquenti (juxta commune adagium) obsurdescedum est; atqui lingua convitians

tians non est Christiana, sed diabolica (nam ut benè advertit S. Hieronymus ad S. Eustochium: *Irasci hominis est, frænum iracundiæ imponere Christiani*) ergo tacendum est potiùs, quàm loquendum. Si hæ rationes etiam Ethnicos ad animi æquitatem composuerint, quanto magis Christianos, quibus infamiæ æquo animo toleratæ promissa sunt à Deo præmia æterna.

§. 13. *Quomodo Consolandi & Instruendi sint Captivi in carcere detenti.*

EXponat captivo Carcerem esse Scholam plurimarum virtutum, quas forte alibi non tam commodè disceret aut exerceret. Nempe in ea exerceri posse Humilitatem, Patientiam, Orationis studium, Resignationem, & Fiduciam in Deum. Hortetur ergo ut divinæ justitiæ æquitatem humiliter agnoscens, sæpius ex animo dicat, *Iustus es Domine & rectum indicium tuum*, Psal. 218.

1. Ostendat hujus, & omnium malorum causam præcipuam esse peccata nostra. Sicut enim ex terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percutientia generantur:ità in cœlos quoque homines materiam iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysostomus; *anferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat, sic enim & Deum ad parcendum citiùs permovebit, & suam ipse pœnam leviùs tolerabit; nam, ut S. Gregorius lib. 10. mor. c. 5. ait. *Quasi aquâ ignis extinguitur, cùm surgente furore animi sua cuique*

ad

ad mentem culpa revocatur. Et *dolor flagelli temperatur, cùm culpa cognoscitur; quia tantò quisque ferramentum Medici patientiùs tolerat, quantò magis putridum esse conspicit, quod secat.* Certè facilis erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta, quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Dicat ergo Sacerdos captivo: *Quod meritò pateris, patienter ferre memento.*

2. Suadeat captivo, ut, quo faciliùs ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cognitionem scilicet purgatorii & inferni, quorum utrumque per peccatum suum meritus fuerat; neque dubitare jubeat, quin levis quantacunque carceris molestia sit futura. Itá S. Chrysostomus promisit, dum dixit: *Si terribile aliquid videris, cogita gehenam, & illud deridebis.* Certè Monachus quidam, qui infernum viderat, ultrò se per duodecim annos inclusit, nullius admittens colloquium, donec tempus moriendi advenerat; uti Jo. Major in Spec. Ex. dist. 2. ex. 246. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud proverbium: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat*: hortetur ergo illum, ut & ipse in paradisum mente deambulet; sic enim carceris molestias non sentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carceres cum gaudio inhabitarunt. Proponat videlicet S. Josephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptistæ, &c. de quorum captivitate loquens S. Chrysostomus hom. 5. de pat. Job. ait: *Si mihi quispiam dixisset, elige, utrum velis: vis esse Angelus Petrum solvens, an Petrus vinctus? Petrus utique esse maluissem. Majus hoc vinculorum donum est, quàm solem sistere, aut*

mundum movere, aut dominari dæmonibus, eoſque expellere. Neque obſtat, quòd hi non propter ſcelera incluſi fuerint; nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre ſimilem poterit per juſtitiam & humilitatem. Et prætereà quod carceri huic ad martyrium deeſt, ipſa voluntas deſiderio ſuo ſupplere poteſt. Atque hanc ipſam ob cauſam ſuadendum ipſi eſt, ut vel maturè contritionem eliciat, vel etiam omnino Confeſſionem faciat (ſi capite non periclitetur) ne per peccatum mortale obicem ſatisfactioni, meritiſque ponat.

5. Magnopere curet, ut talis captivus otioſus non ſit; ſic enim triſtibus & nocivis cogitationibus, tentationibuſque aperitur aditus. Itaque ſuadeat frequentem roſarii, aliarumque precum recitationem, ſubminiſtret illi imaginem piam, numiſma habens Indulgentias, commendet ei ſtudium in animas purgatorii; & alias ſimiles devotiones. Quandoque etiam prodeſſet, talem captivum opere manuali occupare, ſunt enim plerumque homines rudes, non aſſueti occupationibus mentalibus vel librariis; ſi tamen legere nörunt, utiliter illis liber aliquis ſpiritualis v. g. vita Chriſti aut Sanctorum, de æternitate, de morte, de patientia, &c. offeretur legendus.

§. 14 *Quomodo aſſiſtendum Damnatis ad mortem ante, & poſt latam ſententiam.*

NOn expedit pendente mortis ſententiâ Reum ad Confeſſionem hortari, ne tunc timore ſupplicii peccatum ſileat: ſed potius ritè diſponere ad præparationem Confeſſionis generalis

neralis postea faciendæ, & ad Resignationem in divinam voluntatem.

1. Non expedit etiam ut recipiat in se vitæ servandę patrocinium, quia sic Reum non posset tam commodè disponere: semper enim reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ: quòd si hâc spe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurum, quod in illius commodum cedere possit: quia tamen Justitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet scelera puniendi, tum propter maturam considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non facilè mutant sententiam, ideò suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quò prævisa tela minùs feriant, ad quamcunque sententiam de manu Judicis non aliter atque de manu ipsius Dei accipiendam se præparet.

2. Post latam mortis sententiam Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confessarium & ejus socium non expedit plures cum eo conversari; ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet; omnem sermonem de amicis, parentibus, &c. præscindentes.

3. Ultra duas horas colloquium non protrahatur, ut quies utrique detur ad respirandum; consulendum tamen hac in re ipsius Rei voluntati & necessitati, qui si exoptet tale colloquium produci, parendum erit. Ut verò fastidium caveatur, proderit cum eodem nunc de rebus piis loqui, nunc recitare Rosarium, aut Litanias, aut alias preces; nunc familiariter admonere, ut quiescat, se interim dicturum horas, &

se

ſe in ſuis orationibus fore ejuſdem memorem: nunc, Reo quaſi diſſimulato, cum adſtantibus de rebus ſacris loquatur, reeenſeat accommodatas tempori hiſtorias, maximè de aliquibus Reis generoſâ morte defunctis.

4. Ultimâ nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indiſpoſitum reddat diei ſequentis neceſſariis admonitionibus, & imparem doloribus exantlandis. Expedit autem dormienti adeſſe quendam, qui, ſi neceſſe ſit, conſolari queat; quia tunc magis creſcunt tentationes & deſolationes.

5. Illuceſcente fatali die, prima ſit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis ſigno, & invocato in vota Deo, eidem dies illa offeratur intentione optimâ; uniatur diei, quo Chriſtus paſſus eſt; imploretur auxilium Sanctorum, præſertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterùm, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, uſque dum carcere educatur. Solatio erit magno, ſi indicetur pro ejus felici morte jam litatum Deo; pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, ſe rogaturum plures, maximè verò Spectatores poſt ſupplicium ſumptum. ut pro eo preces & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè menſtruæ Communionis, ubi earum facultas eſt) offerre dignentur.

6. Caveat, ne quidquam ad feſtinandam mortem proferat, imò interrogatus à ſatellitibus vel aliis, an omnia ſint abſoluta? reſpondeat, ſui muneris eſſe, cum Reo de animæ ſalute

lute agere, reliqua ſui fori aut judicii non eſſe. Secundùm Vaſquez tamen irregularitatem homicidii publici non incurrunt perſonæ privatæ, ſed tantùm miniſtri juſtitiæ.

7. Cùm fertur ſententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & reſignatione magna, de juſtiſſima Dei manu accipiat, rogetque Deum ardentibus ſuſpiriis & verbis ferventibus, ut intuitu hujus feralis ſententiæ dignetur eum à ſententia mortis æternæ liberare.

8. Cùm Reus ad mortem pergit, ſummopere curandum eſt, ne oculis huc illuc vagetur, obvios ſalutet, aut alloquatur, maximè amicos aut conſanguineos; ſed totis viribus in unam animæ ſalutem incumbat. Si tranſeundum ſit propè templum vel Crucem, juvabit Chriſtum vel ſacram ædem inclinato capite, aut forſitan etiam flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ expoſcere.

9. Proderit in tam funeſto itinere orare continuò: quod ut fiat ſuaviùs, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præſer- Contritionis, Fidei, Spei, reſignationis, invocationis, &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non rarò magis turbatur animus Rei, & quodam horrore percellunt vociferationes hujuſmodi. Curet, ut manibus teneat Crucem; circumligatum ſit Roſarium, ſi quidem manus poſt tergus non ſint revinctæ, tum enim ipſe Crucem ferat, & ſæpiùs offerat deoſculandam.

10. Cùm in conſpectum loci fatalis venerit, conetur Reo adimere horrorem, vel minuere certè.

certè. Proderit exemplum S. Andreæ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ conscenderit. Juvabit etiam frequenter tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Domine; hic ure, hic seca; modò parcas in æternum. Etiam si occiderit me in eo sperabo.*

11. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel remordeat conscientiam? num iterùm confiteri velit? an aliâ quapiam tentatione impugnetur? Adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, quâ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterùm quærat, num omnibus ignoverit? ingeminentur actus contritionis, resignationis, virtutum Theologicarum; offeratur osculum Crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

12. Ut majori cum alacritate vel ictum excipiat, vel laqueum recipiat, rursum polliceatur sacerdos, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpè ingeminet illa SS. Nomina, Jesus, Maria! Et illa: *In manus tuas, Domine; commendo spiritum meum.*

Praxis assistendi ægris ac moribundis: Et Motiva illis inculcanda ad Resignationem, Patientiam, Fidem, Spem, Charitatem: Et harum virtutum ac Contritionis Actus, disertè expressi habentur paulo supra in ipsa praxi assistendi cuivis moribundo: quæ si opus sit, possunt hic, aut alibi usurpari; & maximè in quavis Sacramentorum administratione.

Item, *Instructiones* pro ipso Sacerdote quoad suã perso-

personam, & Functiones, traduntur supra in Praxi assidua Meditationum pro Sacerdote.

Sed ne Curatori animarum his omnibus instructo, desint in hoc Libro ipsi Ritus ad singulorum Sacramentorum administrationem necessarii, opportunè excogitatum est, ut illi quoque hic in calce adjiciantur: atque ita omnia pro Apostolicis muniis requisita in hac parva mole simul in promptu habeantur.

RITUS

RITVS ET ORDO ADMINISTRANDI SINGULA SACRAMENTA

Et alia Curatori Animarum necessaria

Ex Rituali Romano.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI

§. I. *Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.*

Sacerdos, omnibus ritè paratis, superpelliceo, & stolâ violaceâ indutus accedit ad limen Ecclesiæ; ubi foris expectant, qui infantẽ detulerunt. Tum incipit.

N. Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patrinus respondet*: Fidem. *Sacerdos*: Fides quid tibi præstat: *Patrinus respondet*: Vitam æternam. *Sacerdos*: Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflet leniter in faciem infantis, & dicat semel: Exi ab eo (*vel* ab ea) immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paraclyto.

Posteà pollice faciat signum in fronte & in pectore infantis, dicens: Accipe signum Crucis tam in fronte † quàm in corde ; † sume Fidem cœlestium præceptorum, & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

PReces nostras, quæsumus Domine, clementer exaudi ; & hunc electum tuum N. Crucis Dominicæ impressione signatum perpetuâ virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde imponat manum super caput infantis, ac dicat,

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es : omnem cæcitatem cordis ab eo expelle ; disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus, aperi ei Domine januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos benedicat salem : qui semel benedictus aliàs ad eundem usum deservire potest.

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis † & in charitate Domini nostri

ſtri Jeſu Chriſti ✝ & in virtute Spiritus ſancti ✝; exorcizo te per Deum vivum ✝ per Deum verum ✝ per Deum ſanctum ✝ per Deum ✝ qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per ſervos ſuos conſecrari præcepit, ut in nomine ſanctæ Trinitatis efficiaris ſalutare Sacramentum ad effugandum inimicium. Proinde rogamus te Domine Deus noſter, ut hanc creaturam ſalis ſanctificando ſanctifices ✝ & benedicendo benedicas ✝ ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in viſceribus eorum, in nomine ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde immittat modicum ſalis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe ſalem ſapientiæ: propitiatio ſit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. *Sacerdos:* Pax tecum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DEus Patrum noſtrum, Deus univerſæ Conditor veritatis, te ſupplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. reſpicere digneris propitius, & hoc primum pabulum ſalis guſtantem, non diutiùs eſurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœleſti; quatenus ſit ſemper ſpiritu fervens, ſpe gaudens, tuo ſemper nomini ſerviens. Perduc eum Domine, quæſumus, ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum æterna præmia conſequi mereatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Exorcizo te immunde ſpiritus in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus ſancti ✝ ut exeas, & rece-

recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram porrexit.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istum sibi Deus, & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte signat infantem, dicens: Et hoc signum sanctæ Crucis ✝ quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit.

OREMUS.

Æternam ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eum, & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus gratiâ Baptismi tui effectus, teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Posteà Sacerdos imponit extremam partem stolæ, super infantem, & introducit eum in Ecclesiam dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. ℟. Amen.

Cùm

Cùm fuerint Ecclesiam ingressi, Sacerdos procedens ad fontem, cum susceptoribus conjunctim clarâ voce dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noster, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptisterium, dicat:

Exorcizo te omnis Spiritus immunde in nomine Dei Patris omnipotentis ✝ & in nomine Jesu Christi Filii ejus, Domini, & Judicis nostri ✝ & in virtute Spiritus sancti ✝ ut discedas ab hoc plasmate Dei N. quod Dominus noster ad templum sanctum suum vocare dignatus est, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus sanctus habitet in eo. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est judicare vivos & mortuos & seculum per ignem. ℟. Amen.

Posteà Sacerdos digito accipiat de saliva oris sui, & tangat aures & nares infantis. Tangendo verò aurem dextram & sinistram dicat:

Epheta, quod est adaperire. *Deinde tangat nares dicens:* In odorem suavitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Posteà interrogat baptizandum nominatim dicens:

N. Abrenuncias Satanæ? Respondet *Patrinus*: Abrenuncio.

Et omnibus operibus ejus? ℟. Abrenuncio.

Et omnibus pompis ejus? ℟. Abrenuncio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Catechumenorum, & infantem ungit in pectore; & inter scapulas in modum Crucis dicens:

Ego te linio ✝ oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Hic deponit stolam violaceam, & sumit aliam albi coloris.

Subinde pollicem, & inuncta loca abstergit bombacio, vel re simili, & interrogat expresso nomine baptizandum Patrino respondente.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ? ℟. Credo.

Credis in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, natum, & passum: ℟. Credo.

Credis in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remissionem peccatorum; carnis resurrectionem, vitam æternam: ℟. Credo.

Subinde expresso nomine baptizandi, Sacerdos dicit:

N. Vis baptizari? *Resp. Patrinus:* Volo.

Tunc Patrino vel Matrinâ, vel utroque (si ambo admittantur) infantem tenente, Sacerdos vasculo, seu urceolo accipit aquam baptismalem, & de ea ter fundit super caput infantis in modum Crucis, & simul verba proferens, semel tantùm distinctè & attentè dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris ✝ *fundat primò,* & Filii ✝ *fundat secundò,* & Spiritus ✝ sancti, *fundat tertiò.*

Vbi autem est consuetudo baptizandi per immersionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, nè lædatur, cautè immergit, & trinâ mersione baptizat, & semel tantùm dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus ✝ sancti.

Mox Patrinus, vel Matrina, vel uterque simul infantem de sacro fonte levant, suscipientes illum de manu Sacerdotis.

Si verò dubitabatur, an infan fuerit baptizatus, utatur hâc formâ. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris ✝ & Filii ✝ & Spiritus sancti. ✝ *Deinde intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum Crucis, dicens:*

Deus

DEus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum (*hic inungit*) ipse te liniat Chrismate salutis † in eodem Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacerdos. Pax tibi. ℟. Et cum Spiritu tuo.

Tum bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco vestis albæ, dicens:

Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Posteà dat ei, vel Patrino candelam accensam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum; serva Dei mandata, ut cùm Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei unà cum omnibus Sanctis in aula cœlesti, habeasque vitam æternam, & vivas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Postremò dicit: N. Vade in pace, & Dominus sit tecum. ℟. Amen.

Si verò fuerint plures baptizandi, sive masculi, sive fœminæ; in Catechismo masculi statuantur ad dexteram, fœminæ verò ad sinistram, & omnia pariter dicuntur, ut suprà, in proprio genere, numero plurali. Verùm prima nominis interrogatio, exsufflatio, Crucis impressio, seu signatio, tactus aurium, & narium cum saliva, abrenunciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide seu Symbolo, & ipse Baptismus, inunctio Chrismatis, candidæ vestis impositio, atque accensæ candelæ traditio, singulariter singulis, & primùm masculis, deinde fœminis fieri debent.

Si infans ægrotus adeò graviter laboret, ut periculum immi-

immineat, nè pereat antequam Baptismus perficiatur; Sacerdos omissis quæ Baptismum præcedunt, eum baptizet, ter, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te baptizo in nomine Patris ✝ &c.

Si non habeatur aqua baptismalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aquâ simplici.

[*Deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in vertice, dicens.*
Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, &c. *ut suprà.*

Posteà det ei linteolum candidum dicens: Accipe vestem, &c.

Ac demùm det ei cerеam candelam accensam, dicens: Accipe lampadem, *ut suprá. Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi.*

§. 2. *Ordo supplendi omissa super baptizatum.*

CVm urgente mortis periculo, vel aliâ cogente necessitate parvulus, sacris precibus, ac caremoniis prætermissis fuerit baptizatus; ubi convaluerit, vel cessaverit periculum, & ad Ecclesiam delatus fuerit, omissa suppleantur: idemque ordo, ac ritus servetur, qui in Baptismo parvulorum præscriptus est. Excepto, quòd interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptismi, & ablutio præmittuntur; & quædam orationes, & exorcismi suo quique loco immutati, ut infrà dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat salem in os baptizati, manum super caput ejus imponens dicit.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudi-

rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, dißrumpe omnes laqueos ſatanæ, quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut ſigno ſapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad ſuavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Eccleſia tua deſerviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus ſit frui gratiâ Baptiſmi tui, quem ſuſcepit, ſalis perceptâ medicinâ. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde poſteaquam modicum ſalis immiſit in os baptizati, dicens: Accipe ſalem ſapientiæ, propitiatio ſit tibi in vitam æternam. Amen. *dicit:*

O R E M U S.

DEus Patrum noſtrorum, Deus univerſæ conditor veritatis, te ſupplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. reſpicere digneris propitius, ut hoc pabulum ſalis guſtantem non diutiùs eſurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœleſti, quatenus ſit ſemper ſpiritu fervens, ſpe gaudens, tuo ſemper nomini ſerviens, & quem ad novæ regenerations lavacrum perduxiſti, quæſumus Domine, ut cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum æterna præmia conſequi mereatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Poſt hæc facto ſigno Crucis in fronte baptizati, dictiſque illis verbis.

Et hoc ſignum Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. *Reſp.* Amen.

Manu ſuper caput ejus impoſitâ dicit:

OREMUS.

Æ Ternam, ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum. *Resp.* Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ

Ordo ministrandi sacrum Viaticum.

S Acerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensa, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox acceptâ aquâ benedictâ, aspergit infirmum, & cubiculum, dicens Antiphonam. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me & super nivem dealbabor: *& primum versum Psalmi.* Miserere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphona:* Asperges me, &c. *Posteà Vers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum & terram. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

ORE-

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit benè dispositus ad suscipiendum sacrum Viaticum, & utrùm velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis priùs deberet esse ritè confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Posteà factâ de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur, *&c.* Indulgentiam, *&c.*

Deinde factâ genuflexione, accipit Sacramentum de vasculo, atque illud elevans, ostendit infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more solito ter dicat:* Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea. *Et infirmus simul cum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissâ voce; tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat:* Accipe frater (*vel* soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam, Amen.

Si verò Communio non datur per modum Viatici, dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, &c.

Quòd si mors immineat, & periculum sit in mora, tunc dicto: Misereatur, &c. *prædictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum præbeatur. Posteà Sacerdos abluat digitos nihil dicens, &*

& infirmo detur ablutio. Deinde dicat : Vers. Dominus vobiscum, *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (*vel* sorori nostræ) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quàm animæ prosit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet, præterquàm in casu jam dicto) genuflectit, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum : Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cùm pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat; deinde dicit. Vers.* Panem de cœlo præstitisti eis. *Resp.* Omne delectamentum in se habentem. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ità nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

S*Acerdos intrans cubiculum dicit*: Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolàque violaceâ indutus, ægroto Crucem piè deosculandam porrigit: mox in modum Crucis eum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. *Quòd si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde pijs verbis illum consoletur, & de hujus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, & quantùm opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vitæ æternæ.*

Posteà dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum & terram. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

INtroëat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna fælicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domùmque hanc deserat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic ✝ nostræ conversationi, sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu

Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum, ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confessione generali, latinè, vel vulgari sermone Sacerdos dicat: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litanijs, vel alias preces, dum ipse Vnctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

In nomine Patris, † & Filij, † & Spiritûs sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum Archan-

Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum atque omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formæ in hunc modum.

Ad oculos.

Per istam sanctam Unctionem, † & suam pijssimam misericorciam, indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister verò si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacij, vel rei similis, eâque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam posteà deferat, comburat, cinerésque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum diliquisti. Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti. Amen.

Ad os, compressis labijs.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti. Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti. Amen.

Et adverte, quòd Sacerdotibus manus non inunguntur interiùs, sed exteriùs.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssi-

pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti, Amen.

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti. Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur semper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem vix, aut sinè periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et nè nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Salvum fac servum tuum. *Resp.* Deus meus sperantem in te. *Vers.* Mitte ei Domine auxilium de sancto. *Resp.* Et de Sion tuère eum. *Vers.* Esto ei Domine turris fortitudinis. *Resp.* A facie inimici. *Vers.* Nihil proficiat inimicus in eo. *Resp.* Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. *Vers.* Domine exaudi orationem meam *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat Præsbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, et oratio Fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæsumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritûs languores istius infirmi, ejusque sana vulnera, et dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, et corporis ab eo expelle,

plenam-

plenamque interiùs, et exteriùs ſanitatem miſericorditer redde, ut ope miſericordiæ tuæ reſtitutus ad priſtina reparetur officia. Qui cum Patre et Spiritu ſancto vivis, et regnas Deus in ſæcula ſæculorum, Amen.

OREMUS.

REſpice, quæſumus, Domine, famulum tuum N. infirmitate ſui corporis fatiſcentem, et animam refove, quam creâſti; ut caſtigationibus emendatus, ſe tuâ ſentiat medicinâ ſalvatum. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

OREMUS.

DOmine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis, ad invocationem tui nominis benignus aſſiſte, ut famulum tuum ab ægritudine liberatum, et ſanitate donatum, dextrâ tuâ erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atque Eccleſiæ tuæ ſanctæ, cum omni deſiderata proſperitate reſtituas. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

PRO EXEQUIIS.

§. I. *Ritus, ſeu Ordo Exequiarum.*

SAcerdos antequam cadaver efferatur, illud aſpergit aquâ benedictâ, mox dicit Antiphonam: Si iniquitates obſervaveris. *& Pſal.* De profundis clamavi, *&c. in fine:* Requiem æternam Dona ei Domine, et lux perpetua luceat ei: *repetit Antiph.*

totam. Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur; Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam*: Exultabunt Domino, *& Cantores inchoant Psalmum* Miserere mei Deus secundùm magnam, *&c. Clero alternatim prosequente; ac, si longitudo itineris postulaverit, dicuntur Psalmi graduales*: Ad Dominum cùm tribularer clamavi, *vel alij Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujusque Psalmi dicitur*: Requiem æternam dona eis Domine, *qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.*

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino ossa hnmiliata. *Deinde Ecclesiam ingressi cantant. Resp. Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet*:

SUbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. *Vers.* **Suscipiat te Christus, qui vocavit te: et in sinum Abrahæ Angeli deducant te. Suscipientes.** *Vers.* **Requiem æternam dona ei Domine.** *Resp.* **Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.**

Deposito feretro in medio Ecclesiæ, ità ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versùs altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versùs ipsum altare: & cereis accensis circa corpus, statim, nisi quid impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolutè Invitatorium: Regem cui omnia vivunt venite adoremus, *& repetitur à Clero*: Regem cui omnia, *&c Psal.* Venite exultemus, *&c. & duplicantur Antiphonæ.*

Ad finem Officij post Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego sum resurrectio. *dicitur* Pater: *secretò.* Et nè nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* A porta inferi. *Resp.* Erue Domine animam ejus. *Vers.* Requiescat in pace.

Resp.

Resp. Amen. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ABsolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloria inter Sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ Sacerdos, depositâ casulâ, seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroferarios cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alij de clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente alijsque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò astantibus ei à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altero cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio, & Acolytho, seu Clerico tenente librum, absolutè dicit sequentem Orationem.

NOn intres in judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere judicium ultionis,

nis, qui dum viveret, inſignitus eſt ſignaculo ſanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. *Reſp.* Amen.

Deinde cantore incipiente, clerus circumſtans, cantat ſequens Reſponſorium.

LIbera me, Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi ſunt & terra. Dum veneris judicare ſæculum per ignem. *Verſ.* Tremens factus ſum ego, & timeo, dum diſcuſſio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi ſunt, & terra. *Verſ.* Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miſeriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. *Verſ.* Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. *Verſ.* Libera me.

Dum cantatur prædictum Reſponſorium, Sacerdos, Acolytho ſeu Diacono miniſtrante, accipit incenſum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito reſponſorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleiſon. *& ſecundus Chorus reſpondet:* Chriſte eleiſon. *Deinde omnes ſimul dicunt.* Kyrie eleiſon.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noſter, &c. *& ſecretò dicitur ab omnibus; & ipſe interim accipit à Diacono, vel Acolytho aſperſorium aquæ benedictæ, & factâ profundâ inclinatione Cruci, quæ eſt ex adverſo, Diacono ſeu miniſtro genuflectente, & fimbrias pluvialis ſublevante, circuiens feretrum (ſi tranſit ante Sacramentum, genuflectit) aſpergit corpus defuncti, ter aſpergens latus dextrum feretri, & ter ſiniſtrum: deinde reverſus ad locum ſuum, Diacono miniſtrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incenſat ut aſperſerat: poſteà reddito thuribulo ei, à quo acceperat ſtans in loco ſuo, Acolytho ſeu alio miniſtro tenente librum apertum ante ſe, dicit:* *Verſ.* Et nè nos inducas. *Reſp.* Sed libera. *Verſ.* A porta inferi. *Reſp.*

Erue

Erue Domine animam ejus. *Vers.* Requiescat in pace. *Resp.* Amen. *Vers.* Domine exaudi. *Resp.* Et clamor. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam hodie de hoc sæculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscatis in finem, sed jubeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perduci; ut quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie, &c.

Finitâ Oratione, corpus defertur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctã Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cùm autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

OREMUS.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum quarumque corpora hic sepe-

ſepeliuntur, animas eorum ab omnibus abſolve vinculis delictorum, ut in te ſemper cum Sanctis tuis ſinè fine lætentur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Reſp.* Amen.

Dictâ oratione, Sacerdos aquâ benedictâ aſpergat, deinde incenſet corpus defuncti, & tumulum.

Quòd ſi corpus tunc ad ſepulturam non deferatur, omiſſo reſponſorio: In Paradiſum, &c. *& benedictione ſepulchri, ſi jam eſt benedictum; proſequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.*

Ego ſum reſurrectio. *& dicitur Canticum* Benedictus. Evovae. *Et repetitur Antiphona:* Ego ſum reſurrectio et vita, qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet, et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum.

Poſteà Sacerdos dicit: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. *interim corpus aſpergit. Verſ.* Et nè nos inducas in tentationem. *Reſp.* Sed libera nos à malo. *Verſ.* A porta inferi. *Reſp.* Erue Domine animam ejus. *Verſ.* Requieſcat in pace. *Reſp.* Amen. *Verſ.* Domine exaudi orationem meam. *Reſp.* Et clamor meus ad te veniat. *Verſ.* Dominus vobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæſumus, Domine, hanc cum ſervo tuo defuncto (*vel* famula tua defuncta) miſericordiam, ut factorum ſuorum in pœnis non recipiat vicem, qui (*vel* quæ) tuam in votis tenuit voluntatem ut ſicut hic eum (*vel* eam) vera fides junxit fidelium turmis, ità illic eum (*vel* eam) tua miſeratio ſociet Angelicis choris. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Reſp.* Amen. *Verſ.* Requiem æternam dona ei Domine. *Reſp.* Et lux perpetua

perpetua luceat ei. *Verſ.* Requieſcat in pace. *Reſp.* Amen. *Verſ.* Anima ejus, et animæ omnium fidelium defunctorum per miſericordiam Dei requieſcant in pace.

Deindè à ſepultura in Eccleſiam, vel in ſacriſtiam revertentes, dicant ſinè cantu Antiph. Si iniquitates. *cum Pſalmo :* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§. 2. *Ritus, ſeu Ordo ſepeliendi parvulos.*

CVm igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante uſum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, ſeu de herbis aromaticis, & odoriferis in ſignum integritatis carnis, & Virginitatis, & Parochus ſuperpelliceo, & ſtolâ albâ indutus, & alij de Clero, ſi adſint, præcedente Cruce, quæ ſinè haſta defertur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aſperſorium deferente; Sacerdos aſpergit corpus, deinde dicit.

Antiph. Sit nomen Domini. EVOVAE.

Pſalm. 112.

LAudate pueri Dominum : laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc et uſque in ſæculum. A ſolis ortu uſque ad occaſum : laudabile nomen Domini. Excelſus ſuper omnes gentes Dominus : et ſuper cœlos gloria ejus. Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat: et humilia reſpicit in cœlo, et in terra? Suſcitans à terra inopem : et de ſtercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui. Qui habitare facit ſterilem in domo : matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, et Filio, *&c.*

Antiph.

Antiph. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc, et usque in sæculum.

Dum portatur ad Ecclesiam, dicatur :

Psalmus 118.

BEati immaculati in via : qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus : in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem : in vijs ejus ambulaverunt. Tu mandâsti : mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ : ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar : cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis : in eo, quòd didici judicia justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam ? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te : nè repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua : ut non peccem tibi. Benedictus es Domine : doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum : sicut in omnibus divitijs. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor : non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri, &c.

Et si tempus superest , dici potest Psalmus : Laudate Dominum de cœlis. *ut habetur in Officio ad Laudes; cùm alijs duobus sequentibus , & in fine :* Gloria Patri, &c.

Cùm autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur :

Antiph. Hic accipiet Evovae.

Psalmus. 23.

DOmini est terra , et plenitudo ejus : orbis terrarum , et universi, qui habitant in eo.

Quia

Quia ipse super maria fundavit eum : & super flumina præparavit eum. Quis ascendet in montem Domini : aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à Domino : & misericordiam à Deo salutari suo. Hæc est generatio quærentium eum : quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis & potens , Dominus potens in prælio. Attollite portas prinpes vestras , & elevamini portæ æternales : & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ. Gloria Patri , & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo , quia hæc est generatio quærentium Dominum.

Posteà dicitur : Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *secretò* , *interim corpus aspergit*. *Vers.* Et ne nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Me autem propter innocentiam suscepisti. *Resp.* Et confirmâsti me in conspectu tuo in æternum. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens, & mitissime Deus , qui omnibus parvulis renatis fonte Baptismatis,dum migrant à sæculo , sine ullis eorum meritis , vitam illicò largiris æternam , sicut animæ hujus parvuli hodie credimus te fecisse : fac nos quæsumus Domine , per intercessionem Beatæ sem-

per Virginis, & omnium Sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari. & in Paradiso cum beatis parvulis perenniter sociari. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Dum portatur ad tumulum; & etiamsi tunc non portetur, dicitur.

Antiph. Juvenes & Virgines. EVOVAE. *Psalm.* Laudate Dominum de cœlis, &c. *ut habetur in Officio ad Laudes; & in fine*: Gloria Patri, &c. *& repetitur. Antiph.* Juvenes, & Virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. *Vers.* Et ne nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Sinite parvulos venire ad me. *Resp.* Talium est enim regnum cœlorum. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS

OMnipotens sempiterne Deus, sanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cœlorum regnum hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiã Domine ità nobiscum misericorditer agere, ut meritis tuæ sanctissimæ Passionis, et intercessione Beatæ Mariæ semper Virginis, et omnium Sanctorum tuorum, in eodẽ regno nos cum omnibus Sanctis, et electis tuis semper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus aspergat aquâ benedictâ, & thurificet; similiter & tumulum; posteà sepeliatur.

Cùm autem à sepultura revertuntur in Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Benedicite. EVOVAE.

Canticum trium Pucrorum. Dan. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Gloria.

Anti. Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, et confitemini illi. *Dein-*

Deinde ante altare dicit Sacerdos: Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensas, concede propitius, ut â quibus tibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum, *&c.*

DE SACRAMENTO MATRIMONII

§. I. *Ritus celebrandi Matrimonij Sacramentum.*

SAcerdos Matrimonium celebraturus, publicationibus factis tribus diebus festis, si nullum obstet legitimum impedimentum: in Ecclesia, superpelliceo, & albâ stolâ indutus, adhibito uno saltem clerico superpelliceo pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat coram tribus, aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum suorũ præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimoniũ interroget utrumq; sigillatim in hunc modũ vulgari sermone.

N. Vis accipere N. præsentem in tuam ligitimã uxorem juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat sponsus:* Volo. *Mox Sacerdos sponsam interroget:* N. Vis accipere N. hic præsentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat:* Volo. *Nec sufficit consensus unius; sed debet esse amborum, & expressus aliquo signo sensibili, sive fiat per se, sive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens:* Ego conjuugo vos in Matrimonium: In nomine Patris, ✝ et Filij, et Spiritus Sancti, Amen. *vel alijs utatur verbis*

bis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ Ritum, postea eos aspergat aquâ benedictâ; mox benedicat annulum.

Benedictio annuli.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum et terram. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo. OREMUS.

BEnedic ✝ Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus ✝, ut quæ eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace, et voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Deinde Sacerdos aspergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & sponsus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manûs sponsæ, Sacerdote dicente: In nomine Patris, ✝ et Filij, et Spiritûs Sancti, Amen. *mox subjungat. Vers.* Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Resp.* A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *&c.* *Vers.* Et ne nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Salvos fac servos tuos. *Resp.* Deus meus sperantes in te. *Vers.* Mitte eis Domine auxilium de sancto. *Resp.* Et de Sion tuere eos. *Vers.* Esto tu Domine turris fortitudinis. *Resp.* A facie inimici. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo,

OREMUS.

REspice, quæsumus Domine, super hos famulos tuos; et institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinâsti, benignus assiste, ut qui te auctore junguntur, te auxiliante serventur.

ſerveutur. Per Chriſtum Dominũ noſtrũ, Amen.

His expletis, ſi benedicendæ ſint nuptiæ, Sacerdos Miſſam pro ſponſo & ſponſa, ut in Miſſali Romano, celebret, ſervatis omnibus, quæ ibi præſcribuntur.

Cæterùm, ſi quæ Provinciæ alijs, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & cæremonijs in celebrando Matrimonij Sacramento utuntur, eas ſancta Tridentina Synodus optat retineri.

§. 2. Benedictio mulieris poſt partum.

S*I qua puerpera poſt partum juxta piam, ac laudabilem conſuetudinem ad Eccleſiam venire voluerit pro incolumitate ſua Deo gratias actura, petieritque à Sacerdote benedictionem, ipſe ſuperpelliceo, & ſtolâ albâ indutus, cum miniſtro aſpergillum deferente, ad fores Eccleſiæ accedat, ubi illam foris ad limina genuflectentem, & candelam accenſam in manu tenentem, aquâ benedictâ aſpergat; deinde dicat. Verſ.* Adjutorium noſtrum in nomine Domini. *Reſp.* Qui fecit cœlum & terram. *Antiphona:* Hæc accipiet benedictionem à Domino. *Pſal.* Domini eſt terra, &c. *totum ut ſupra pag.* 480. Glòria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo: quia hæc eſt generatio quærentium Dominum.

Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem ſtolæ, eam introducit in Eccleſiam, dicens: Ingredere in templum Dei, adora filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.

Et ipſa ingreſſa genuflectit coram Altari, & oret gratias agens Deo de beneficijs ſibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. *ſecretò. Verſ.* Et ne nos inducas in tentationem. *Reſp.* Sed libera nos à malo. *Verſ.* Salvam fac ancillam tuam Domine. *Reſp.* Deus meus ſperantem in te. *Verſ.* Mitte ei Domine

auxilium

auxilium de sancto. *Resp*. Et de Sion tuere eam. *Vers*. Nihil proficiat inimicus in ea. *Resp*. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. *Vers*. Domine exaudi orationem meam. *Resp*. Et clamor &c. *Vers*. Dominus vobiscum. *Resp*. Et cum spiritu tuo,

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium parientium dolores in gaudium vertisti : respice propitius super hanc famulam tuam, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentē : et præsta, ut post hanc , ejusdem Beatæ Mariæ meritis, et intercessione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole sua pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde illam aspergit iterum aquâ benedictâ in modum crucis , *dicens :* Pax et benedictio Dei omnipotentis Patris, † et Filij , et Spiritûs sancti descendat super te, & maneat semper, Amen.

RITUS SIVE ORDO

Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

D*Iebus Dominicis, & quandocunque opus fuerit, præparato sale, & aquâ mundâ benedicendâ in Ecclesia, vel in Sacristia. Sacerdos cum superpelliceo. & stola violacea indutus , primò dicit.*

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
Resp. Qui fecit cœlum et terram.

Deinde absolutè incipit exorcismum salis:

Exorcizo te creatura salis per Deum † vivum, per Deum † verum, per Deum † sanctum , per

Deum,

Deum, qui te per Elisæum Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquę: ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atq; discedat à loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos et mortuos, et sæculũ per ignẽ. *Resp.* Amen.

OREMUS.

IMmensam clementiã tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humani tribuisti, benedicere, † & sanctificare † tuâ pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis: & quicquid ex eo tactum, vel respersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Exorcismus aquæ; & dicatur sinè OREMUS.

EXorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei † Patris omnipotentis, & in nomine Jesu † Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus † sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; & ipsum inimicum eradicare, et explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos, et mortuos, et sæculũ per ignem. *Resp.* Amen.

OREMUS.

DEus, qui ad salutem humani generis maxima quæque Sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, et elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis † infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad

abigen-

abigendos dæmones, morbosq; pellendos divinæ gratiæ sumat effectum; ut quicquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditiâ, liberetur à noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici: et si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, &c. *Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo semel;* Commixtio salis, et aquæ pariter fiat: In nomine Patris, † et Filii, † et Spiritus † sancti. *Resp.* Amen.

Vers. Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus invictæ virtutis auctor, et insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitias potenter expugnas, te Domine trementes, et supplices deprecamur, ac petimus, ut hanc creaturam salis, et aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicunq; fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorq; venenosi serpentis procul pellatur: et præsentia Sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum, &c. in unitate ejusdem Spiritus sancti, &c.

Post benedictionem aquæ Sacerdos Dominicis diebus antequam incipiat Missam, aspergit altare, deinde se, Ministros, ac populum, prout in Missali præscribitur.

FINIS.

FACULTAS R.P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus Præpositus Provincialis Provinciæ Flandro-
Belgicæ Societatis Jesu, ex potestate mihi facta à R. Patre
no.tro Joanne Paulo Oliva ejusdem Societatis Præposito Gene-
ra i, concedo facultatem D. Michaeli Knobbartio Typographo
An:verpiensi, imprimendi Librum cui titulus, Theologia Tri-
partita &c. compositum à *R.P. Richardo Arsdekin ejusdem Socie-
tatis sacræ Theologiæ Professore*, & à Deputatis Societatis nostræ
Theologis examinatum, & approbatum. In quorum fidem
has propriâ manu subscriptas, & officii mei sigillo munitas
dedi Antverpiæ. 2. Octobris 1677.

Ignatius Diertins.

APPROBATIO CENSORIS.

LIber, cui Titulus est: *Theologia Tripartita &c.* *à R.P. Richardo Arsdekin* Societatis Jesu sacræ Theologiæ Professore compositus, continet non solidè tantùm & orthodoxè, sed admodum clarè & nervosè per totum, illud cujus argumentum proponit non obscurè in principio; ut proindè typis iteratis ad communem tam Missionariorum, quàm aliorum passim utilitatem meritò evulgetur. Ita, attenta lectione pręviâ, judico infrascriptus Librorum Censor; nil dubius, quin Opus hoc, notabiliter jam auctum atque emendatum, futurum omnino sit ex voto plurimorum. Author de cetero, quantâcunq; Scientiâ præditus, suam hic modestiam religiosam singulariter probat, pariter & integritatem: etenim sollicita cum moderatione cohibet à scriptione acerba calamum, charitati non minùs quàm veritati consecratum. Faxit omnipotens & misericors Deus, ut ille laboris fructus in studioso Lectore, quos speravit, reportet abundanter: desiderio huic innixus, dabam præsentem perlubenter censuram, Antverpiæ 5. Octobris, 1682.

Antonius Hoefslach Ecclesiæ Cathedralis. Canonicus Graduatus.

SUMMA PRIVILEGII.

CAroli II. Hiſpaniarium & Indiarum &c Regis Catholici,ac Sereniſſimi Belgarum Principis auctoritate cautum eſt, ne quis Librum cui titulus,Theologia Tripartita,ſive Reſolutiones polemicæ &c. qui prodit auctior & emendatior, Authore *R. P. Richardo Arsdekin* Soc. Jeſu Sacræ Theologiæ profeſſore, præter voluntatem Michaelis Knobbaert Typographi, in totum vel in partem proximo novennio intra has ditiones inferioris Germaniæ recudere audeat, vel alibi recuſum in eas inferre aut divendere. Qui ſecus ſaxit præter exemplarium confiſcationem, gravi pæna mulctabitur; uti latius patet in Litteris datis Bruxellæ, 20. Auguſti 1677.

Signat.

Leyens.

ERRATA QUÆDAM

sic corrigenda.

TOmo 1. in Præf. pag. 10. lineâ 9. pro, quæcunq; *lege* quocunque.
Et pro, illa, *lege*, illo.
Tract. .pag. 3. §. 1. lin. 1. post, serie, *adde*, &c.
Pag. 4. lin. 2, aut, *lege*, ut.
Ibid. lin. 8. à fine, ipso, *lege*, ipse.
Pag. 156. lin. 19. post, ablatis, *omitte*, è mense Decembri.
Pag. 195 lin. 17. post, assertor, *omitte*, usq; ad, impotentiam.
Pag. 287. lin. 9. pro, ad, *lege*, ab.
Et lin. 7. à fine, pro, illi. *lege*, ille.
Tomo 2. pag. 3. lin, 3. ad ea, *lege*, de ea.
Pag. 6. lin. 9. à fine, minus, *lege*, nimis.
Pag. 68. lin. 3. apposita, *lege*, opposita.
Ibid. lin. 22. judicabile, *lege*, judicabit.
Pag. 73. lin. 5. in electum, *lege*, intellectum.
Pag. 84. lin. 2. nequi, *lege*, nequit.
Pag. 85. lin ult. pro, at, *lege*, sat.
Pag. 88. lin. 16. post, posse, *dele*, esse.
Pag. 80. lin. 6. à fine, pro, neque, *lege*, negando.
Ibid. lin. 5. à fine, elaudatione *lege*, elucidatione.
Pag. 81. lin. 25. post, ju[illegible]iam illud, *adde*, suspendere, & cogitare se
Pag. 144 lin. 6. Hujus, *lege*, Hunc.
Pag. 156. lin. ult. dignè, *lege*, indignè.
Pag. 145. lin. ult. post, tutiora, *adde*, hic.
Pag. 109. lin. penul. à Card. *lege*, Card.
Pag. 148. lin. 16. pro Pheologo, *lege*, Theologo præcipuè
Pag. 172, lin. 7. à fine, alij, *lege*, alios.

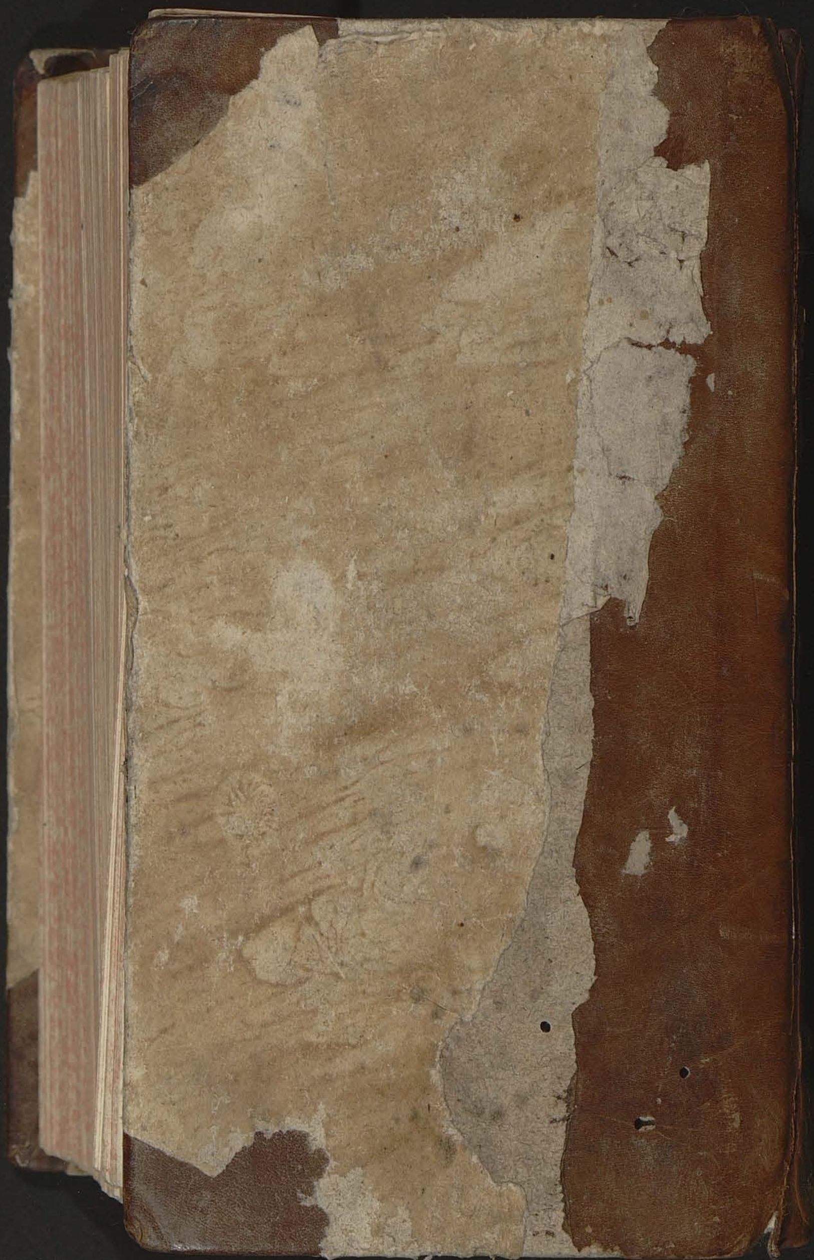
Pag,

Pag. 241. §. 1. lin. 7. post, qui ex locis, *adde*, fuerint ubi S. Officium exercetur, nisi ex locis Missionum.

Pag. 244. num. 18. lin. 3. post. indulgentiam ijs, *adde*, qui ejus Concionibus intervenerint, & plenariam ijs qui....

Si quæ porrò vera Errata sive typrographica sive doctrinalia in hoc Opere æquus Lector corrigenda duxerit, parati sumus grato animo ea pro correctis habere.

R.P. RICHARDI
THEOLOGIA
TRIPARTITA

T. I. II. III.